EKONOMSKI FAKULTET U OSIJEKU

AKADEMSKI BONTON

(Ne)pisana pravila akademske zajednice

Jasna Horvat

AKADEMSKI BONTON

Autorica
prof. dr. sc. Jasna Horvat

Urednik
prof. dr. sc. Boris Crnković

Recenzentice
prof. dr. sc. Milica Lukić
prof. dr. sc. Josipa Mijoč
izv. prof. dr. sc. Marina Stanić

Lektorica i korektorica
prof. dr. sc. Milica Lukić

ISBN (otisnuto izdanje)
978-953-253-198-5 (meki uvez)

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku pod brojem 150701024

ISBN (elektroničko izdanje)
978-953-253-199-2 (EPUB bez DRM)

Grafičko oblikovanje
Ante Vekić, Symbol

Tisak
Grafika d.o.o., Osijek

Nakladnička cjelina
Ekonomijana

Izdavanje udžbenika *Akademski bonton* odobreno je 31. svibnja 2022. na 7. sjednici Fakultetskoga vijeća Ekonomskoga fakulteta u Osijeku u akademskoj godini 2021./2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek
Republika Hrvatska
+385 (0)31 224 400
OIB: 52778515544
Matični broj: 03021645
IBAN: HR43 2500 0091 1020 1337 6
www.efos.hr

Ovaj primjerak *Akademskog bontona* besplatan je, a otisnut je u suradnji Ekonomskog fakulteta u Osijeku i Andizeta — Instituta za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji. Besplatnim primjercima knjige *Akademski bonton* doprinosi se otvorenom pristupu znanosti kako bi se akademska misao širila bez ograničenja i naknade.

EKONOMSKI FAKULTET U OSIJEKU

AKADEMSKI BONTON

Jasna Horvat

OSIJEK, 2022.
EKONOMIJANA

SADRŽAJ

SAŽETAK

Akademski život razvija se usporedno s razvojem znanosti, tehnologije i društva te uvodi nova očekivanja i pravila u već postojeće – pisane i nepisane običaje. *Akademski bonton*, doslovnoga prijevoda – akademsko lijepo ponašanje, promatran je u širem značenju i primjenjiv je na sva znanstvena područja, premda se u ovoj knjizi ponajprije odnosi na društvene i humanističke znanosti. Posebna poglavlja posvećena su istaknutim vidovima akademskog djelovanja: izražavanje, zaključivanje (Klasični model i Skandinavski model), ponašanje, čestitost, svečanosti te diplomacija. U poglavlju *Akademsko zaključivanje* predstavljen je *andizetski model* meandriranih pregleda za učinkovitu suradnju mentora i studenata. *Prilozi* su podlogom za primjenu istraženih i predloženih postavki akademskog djelovanja, istraživanja i zaključivanja.

Ključne riječi: akademska suradnja; ekonomsko istraživanje; ekonomsko obrazovanje; (ne)pisane norme; znanstvena i stručna istraživanja

Ključne riječi po JEL[1] klasifikaciji: A2[2]; D63[3]; L41[4]; I2[5]; P21 i P 41[6]

---

[1] JEL klasifikacijski sustav (v. https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=jel, pristupljeno 22. kolovoza 2022.)

[2] ekonomsko obrazovanje i nastava ekonomije

[3] jednakost, pravda, nejednakost te drugi normativni kriteriji i mjerenja

[4] monopolizacija, horizontalne antikonkurentske prakse

[5] obrazovanje i istraživačke ustanove

[6] planiranje, suradnja i reforma

ABSTRACT

Academic life develops parallel to the development of science, technology and society, and introduces new expectations and rules into already existing ones – written and unwritten customs. "Academic etiquette", or literally translated as good academic manners, is viewed in a broader sense and it is applicable to all scientific fields, although in this book it primarily refers to social sciences and humanities. Special chapters are devoted to prominent aspects of academic activity: expression, reasoning (the Classical model and the Scandinavian model), behaviour, honesty, ceremonies and diplomacy. Chapter "Academic Reasoning" presents the "Andizet model" of meandering reviews for effective cooperation between mentors and students. "Appendices" are the basis for the application of the studied and proposed academic activity settings, research and reasoning.

Key words: academic cooperation; economic research; economic education; (un)written standards; scientific and professional research

Key words according JEL[7] classification: A2[8], D63[9], L41[10]; I2[11], P21 i P41[12]

[7] JEL Classification System (dostupno na https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=jel, pristupljeno 22. kolovoza 2022.)

[8] Economic Education and Teaching of Economics

[9] Equity, Justice, Inequality, and Other Normative Criteria and Measurement

[10] Monopolization, Horizontal Anticompetitive Practices

[11] Education and Research Institutions

[12] Planning, Coordination and Reform

Akademski bonton svjedočanstvo je akademske umnosti, nadahnuća i čestitosti.
Bilješka je to o Akademovu vrtu koji se unatoč promjenama, ustrajno vraća samome sebi i svojim početnim *nasadima*.

Posvećeno onim znanstvenicima čije su nerazumljivosti naknadno potvrđene i proglašene revolucionarnim spoznajama.

PREDSTAVLJANJE AKADEMSKOG BONTONA

https://vimeo.com/801187633

Postoji duga i bogata europska tradicija rasprava o etiketi koja sadrže praktične upute o tome kako se treba ponašati u društvu. Od Erazma Roterdamskoga, koji je pisao o odgoju dječaka (*De civilitate morum puerilium*, 1530.) do francuskih isusovaca koji su sročili pravila o uljudnosti (1595.), svi su redom molili čitatelje da prestanu pljuvati i češati se u javnosti. Ali postavlja se pitanje kako se dogodilo da je ta vrsta literature dosegnula vrhunac u Italiji u prvoj polovni 16. stoljeća.

(Maras 2021: 120)

Akademski bonton (engl. *academic etiquette*) objedinjuje (ne)pisana pravila akademske zajednice oblikovana od 12. stoljeća i pojave prvih fakulteta do danas. Vrsnoća mentorskoga rada i kolegijalnosti akademske zajednice za uzor si postavljaju drevne antičke oblike učenja i poučavanja, ali uz primjenu suvremene metodike i napredne tehnologije. Pisane norme akademskoga bontona izravno su podređene zakonu, sveučilišnim statutima i pravilnicima, a nepisane norme prenose se usmenom predajom i izgrađuju ugled studenata, profesora i akademske ustanove na kojoj se primjenjuju.

(Horvat 2021: 204)

Uljudnost ponašanja mijenja se s razvojem društva, a promjene u pisanim i nepisanim običajnim normama opisuju društvo svojim posebnim jezikom. Postoje i takve običajne norme koje su neizmijenjene do danas jer su upisane u sam korijen ljudskoga postojanja. Riječ je o ponašanjima i običajima kojima pojedinac obuzdava vlastite temeljne porive s namjerom da osobama iz svojega okružja život učini ugodnijim. Nesporazumi su nerijetko proistekli iz nerazumijevanja ili nepoznavanja običajne norme. Nepoznavanje običajne norme dovodi do jaza u kojem jedna strana poznaje običajnu normu pa ju i očekuje, a druga strana, nepoznavajući normu, izostavlja ju primijeniti.

Uljudno ili uljuđeno ponašanje dijelom je spoznajnih kategorija koje opisuju čovjeka. Jedan njihov dio određen je Zakonom[13] i/ili pravilnicima fakulteta i sveučilišta, a drugi je dijelom običajnih pravila proisteklih iz sustava.

Na fakultetima i sveučilištima komunikacijski su subjekti studenti i nastavnici te drugi zaposlenici akademskih ustanova, a njihovo je međusobno razumijevanje preduvjet usklađenih odnosa. Dogodi li se da očekivanja jednog subjekta ne poprati odgovarajući postupak (ili svijest o izostanku potrebnog postupka) drugoga subjekta, dolazi do nerazumijevanja, nezadovoljstva i prijepora. Upućenost u očekivanja drugih put je za približavanje okružju onako kako to okružje očekuje, a ne onako kako je nama jednostavnije.

Dvogodišnje razdoblje provedeno u ugrozi od koronavirusa i u „zaključanom" društvu potaknulo je potrebu za propitivanjem akademske uljuđenosti. Tako je prva inačica razmišljanja o akademskom bontonu svoje mjesto pronašla u spomenici Ekonomskoga fakulteta u Osijeku *Ave, OsEconomia!* objavljenoj koncem pandemijske 2021. godine, a u povodu proslave 60. obljetnice rada i postojanja Fakulteta. Ta je inačica akademskoga bontona u ovaj tekst uključena u cijelosti, ali je prerađena i dopunjena te sadržajno obogaćena.

Akademskim bontonom obrađene su preporuke o šest staza Akademskoga vrta kojima se oblikuje akademska uljudnost na putu do Akademskoga stabla spoznaje: izražavanje, zaključivanje, ponašanje, čestitost, proslave i diplomacija. Nizanje sastavnica akademskoga bontona moglo se i nastaviti jer razmišljanja o društvenoj korektnosti gotovo da ne poznaju gornju granicu. Ipak, ovaj tekst ponudit će tek podlogu za buduća promišljanja akademske etikete.

Knjigu/udžbenik posvećujem Znanosti – glavnoj junakinji *Akademskoga bontona* te njezinim poklonicima – studentima, nastavnicima, istraživačima i praktičarima. U tako podijeljenim ulogama Znanost je ideal, muza i nadahnuće, ali i osobnost oblikovana djelovanjem

[13] U Republici Hrvatskoj na snazi je Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Dokument dostupan https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html. Pristupljeno 21. listopada 2022.

svih nas koji smo joj prisegnuli primanjem akademskih zvanja. Težeći tome da ostanemo vjerni Znanosti, njezinu idealizmu, etičnosti i moralnosti, slijediti nam je pisane i običajne norme kao smjernice naših uljuđenosti. Pri tom se neke smjernice ne napuštaju, a neke se dogovorno uređuju u skladu s razvojem društva.

Znanost je propitivačica dostupnih spoznaja i svojevrsni *perpetuum mobile* prošlih, sadašnjih i budućih spoznaja. S druge strane, akademska je zajednica propitivačica vlastita postojanja, oblikovateljica akademskih običaja kojima se izgrađuje kultura društva.

U radoznalosti koja stoji u podlozi svakog istraživanja, kao i Znanosti, nastajao je i *Akademski bonton*, tekst kojim se propituje suradnja, akademsko izražavanje, ponašanje, diplomacija i zaključivanje te svečanosti kojima se proslavljaju obrazovanje i istraživanje u svim područjima Znanosti.

POJMOVNIK

Znanost je onakva kakvom su joj poklonici. Takvima su i drugi dosezi ljudskoga uma, umijeća i sposobnosti. Sveučilišta moraju budućim naraštajima pružiti obrazovanje i uvježbavanje koje će njih, i druge preko njih, poučavati kako štovati uzvišene usklađenosti njihova prirodnog okružja i života samoga.

(*Magna Charta Universitatum*, 1988)

U Grčkoj, oko 700. g. pr. n. e. dogodilo se važno otkriće: abeceda. Ta konceptualna tehnologija, kako tvrdi znanstveni klasik Havelock, čini osnovu za razvoj zapadne filozofije i znanosti kakvu danas poznajemo.
Abeceda je odvajanjem izgovorenog od govornika omogućila premošćivanje jaza između govornoga i pisanog jezika, omogućujući pojmovni diskurs. Tu povijesnu prekretnicu omogućio je gotovo 3000-godišnji razvoj govorne tradicije i neabecedne komunikacije, dok grčko društvo nije doseglo ono što Havelock naziva novim stanjem uma – „alfabetski um" koji je nadahnuo kvalitativnu preobrazbu ljudske komunikacije.
Tek mnogo stoljeća poslije, nakon širenja tiskarskog stroja i proizvodnje papira, pismenost je široko rasprostranjena. Abeceda je Zapadu omogućila mentalnu infrastrukturu za kumulativnu komunikaciju zasnovanu na znanju.

(Castells 2000: 356)

Akademski život začet u antičkoj tradiciji poučavanja svoje je prve dane uspostavljao u Akademovu vrtu. Srodno Edenu – biblijskom vrtu, Akademija je bila vrtom duhovnog obilja, izazova i želje za svladavanjem prijepora. Rasadnik akademskih ideja, pravila i ciljeva donio je Platon razvijanjem metode dijaloga – razgovora kojim se potiče kritičko razmišljanje i mentorska suradnja. Preuzimanje, napuštanje i nadograđivanje spoznaja postupak je kojim se oblikuje Akademski vrt, a pojmovi su voćke na Stablu spoznaje s kojega se plodovi ubiru kako bi mu se vraćali.

Republika Hrvatska normirala je visokoobrazovnu i znanstvenu djelatnost Zakonom o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Redovitim podsjećanjem na Članak 2.[15] istoimena Zakona doprinosi se usuglašenom razumijevanju visokoobrazovnih i znanstvenih ciljeva.

Članak 2.

(1) Djelatnost visokog obrazovanja, znanstvena i umjetnička djelatnost od interesa su za Republiku Hrvatsku te su dio međunarodnog, posebno europskog obrazovnog, znanstvenog i umjetničkog prostora.

(2) Visoko obrazovanje temelji se na:

1. europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te europskom sustavu visokog obrazovanja

2. otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici

3. uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice

4. nedjeljivosti i visokoj kvaliteti nastavnog rada i znanstvenog istraživanja odnosno umjetničkog stvaralaštva na sveučilištima

5. jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine

---

[14] Akademiju (grč. Ἀκαδημία) je 387. pr. Kr. u Ateni osnovao Platon (Atena, 428. pr. Kr. – 348. pr. Kr.) i ona ga je nadživjela ostajući aktivnom do 529. godine kada ju zatvara bizantski car Justinijan. Nakon Platonove smrti Akademiju je napustio njegov učenik – Aristotel koji osniva Licej – vlastitu školu (grč. Λύκειον, lat. *Lyceum*), čime potvrđuje znanstvenu samostalnost. Sokrat, Platon i Aristotel primjer su preuzimanja i nadograđivanja znanja i metodike u kojoj učenik preuzima znanja od mentora, ali ih nadograđuje i mijenja. U tom je trokutu Sokrat na Platona prenio vještinu postavljanja pitanja, Platon na Aristotela kritičko razmišljanje i formu dijaloga, a Aristotel je uspostavio empirijsko propitivanje i zaključivanje.

[15] Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html. Pristupljeno 21. listopada 2022.

6. konceptu cjeloživotnog obrazovanja

7. obvezi razvijanja društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske zajednice

8. interakciji s društvenom zajednicom.

(3) Djelatnost visokog obrazovanja obavlja se kao javna služba.

(4) Znanstvena i umjetnička djelatnost temelji se na:

1. slobodi i autonomiji znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva

2. otvorenoj znanosti

3. etičnosti znanstvenika, umjetnika i nastavnika

4. javnoj dostupnosti rezultata znanstvenih istraživanja i umjetničkog stvaralaštva

5. istraživanjima u svrhu inovacija i razvoja tehnologija u Europskom istraživačkom prostoru

6. povezanosti sa sustavom obrazovanja

7. međunarodnim mjerilima kvalitete

8. poticanju i prihvaćanju specifičnosti nacionalnih sadržaja

9. zaštiti intelektualnog vlasništva

10. društvenoj odgovornosti znanstvenika, umjetnika i nastavnika.

(5) Jamči se sloboda znanstvenog i umjetničkog stvaralaštva.

U Pojmovniku *Akademskog bontona* donosi se 60 pojmova – po jedan za svaku minutu unutar jednoga sata, ali i za svaku minutu života Ekonomskoga fakulteta u Osijeku. Pojmovi su obrojčani, a prateća su pojašnjenja sažeta, dopuštaju dopune, razrade i pozivaju na produbljivanje promišljanja.

1.	**STUDIRATI**	Studirati znači pohađati određeni studijski program, ali i udubljeno proučavanje problema, samostalno istraživanje literature i posvećivanje studijskim obvezama. Povezano s latinskom riječi *studere* – zanimati se za što, posvetiti se čemu i *studiorum* – učenje.
2.	**STUDIJ**	Proučavanje ili znanstveno istraživanje jasno definiranog znanstvenog područja. Visokoškolski obrazovni studij organizirano je i sustavno proučavanje većeg broja pojedinačnih kolegija posvećenih upoznavanju područja. Studij provode nastavnici, a studenti se osposobljavaju za samostalno izučavanje studiranog područja te ovladavanje preporučenom literaturom. Studiji se dijele na sveučilišne i stručne. Povezano s latinskom riječi *studium* – težnja, revnost, želja; znanstveno nastojanje, rad.
3.	**SVEUČILIŠNI STUDIJ**	Sveučilišni studij obrazuje studente za primjenu znanstvenih i stručnih dostignuća. Organiziran je na tri razine: prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj (specijalističkoj i doktorskoj).
4.	**STRUČNI STUDIJ**	Stručni studij obrazuje studente za razumijevanje i primjenu stručnih znanja kako bi se neposredno nakon završetka studija uključili u stručna zanimanja. Organiziran je na tri razine: kratki stručni studij, prijediplomski stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij.
5.	**STUDENT**	Osoba koja pohađa određeni studijski program. Studenti se razlikuju prema vrsti i stupnju obrazovnog procesa ili načinu studiranja. Vrste studenata: redoviti, izvanredni, prijediplomandi, diplomandi, apsolventi, poslijediplomandi, specijalizanti, doktorandi, poslijedoktorandi. Povezano s latinskim riječima *studens*, *studium* – koji se trudi, teži i učenje.
6.	**PRIJEDIPLOMAND** POVEZANO S *PRVOSTUPNIK*	Polaznik sveučilišnog prijediplomskog studija pisanjem završnog rada stječe akademski naziv *sveučilišni prvostupnik* uz naznaku struke.

7.	**DIPLOMAND** POVEZANO S *MAGISTAR*	Polaznik sveučilišnog diplomskog studija pisanjem diplomskoga rada te njegovom javnom, ocjenskom obranom stječe akademski naziv *magistar struke*. Diplomski studiji na Ekonomskom fakultetu u Osijeku traju dvije akademske godine odnosno četiri semestra, a nakon obrane diplomskoga rada student stječe diplomu[16], 120 ECTS bodova, zvanje magistra struke kao i pravo da nakon imena navede skraćeni naziv *mag. oec.*[17] Diplomiranjem magistri doprinose *Europi znanja* čije je uspostavljanje započeto izradom povelje *Velika karta sveučilišta* (*Magna Charta Universitatum*, 18. rujna 1988.) prigodom proslave devetstote godišnjice Bolonjskoga sveučilišta. Povezano s latinskom riječi *magister* – gospodar, svećenik/profesor.
8.	**APSOLVENT**	Polaznik sveučilišnog diplomskog studija u završnoj (četvrtoj ili petoj) godini struke. Povezano s latinskom riječi *absolvere* – obavljeno, ispunjeno, dovršeno, odriješeno.
9.	**DOKTORAND (POSLIJEDIPLOMAND)** POVEZANO S *DOKTOR*	Polaznik sveučilišnog poslijediplomskog studija – doktorskog ili specijalističkog. Doktorski studij u pravilu traje od tri do pet godina. Pisanjem i javnom, ocjenskom obranom doktorskoga rada polaznik stječe akademski naziv *doktor znanosti*.
10.	**SPECIJALIZAND (POSLIJEDIPLOMAND)** POVEZANO SA *SPECIJALIST*	*Specijalizand* jest polaznik poslijediplomskog sveučilišnog specijalističkog studija. Pisanjem završnog rada te njegovom javnom, ocjenskom obranom stječe akademski naziv *sveučilišni specijalist struke*. Skraćeni naziv titule glasi *univ. spec.* s naznakom struke ili dijela struke u skladu s nazivom studijskog programa koji je sveučilišni specijalist uspješno završio, i piše se nakon osobnog imena odvajanjem zarezom. Za ekonomsku struku taj naziv glasi *univ. spec. oec.* Povezano s latinskim riječima *specialis* i *species* – vrsta.
11.	**STRUČNI PRISTUPNIK**	Polaznik kratkog stručnog studija.
12.	**STRUČNI PRVOSTUPNIK**	Polaznik prijediplomskog stručnog studija.

[16] grč. *δίπλωμα* – povelja, isprava, listina, presavijeno udvoje

[17] Kratica za naziv *sveučilišni magistar/magistra ekonomije* jest mag. oec. i piše se nakon imena te odvaja zarezom.

13. DEMONSTRATOR

Demonstrator je student koji je u prethodnom akademskom razdoblju uspješno položio kolegij na kojem se imenuje za demonstratora.

Demonstrator pomaže profesorima u prostoru fakulteta.

Povezano s latinskom riječi *demonstrare* – pokazati. Demonstrator na satima *demonstrita*, uz nazočnost profesora pokazuje dijelove gradiva u prostoru fakulteta.

14. PREDAVAČ

Predavač je nastavnik koji u svom radu ne mora ostvarivati znanstveni napredak. Kratice nastavnih zvanja predavača pišu se iza imena i prezimena. Riječ je o sljedećim zvanjima: predavač (pred.), viši predavač (v. pred.), profesor visoke škole (prof. v. š.), lektor, viši lektor, umjetnički suradnik, viši umjetnički suradnik i umjetnički savjetnik.

15. ASISTENT

Asistent je sveučilišni djelatnik koji pomaže profesoru ili docentu. Riječ je o suradničkom zvanju. Studenti se za pomoć prvo obraćaju asistentu, a tek potom profesoru.

Povezano s latinskom riječi *assistens* – pomagati. Nastavni djelatnik koji pomaže profesoru ili docentu.

16. DOKTORAND

Doktorand je polaznik poslijediplomskog studija i u postupku je izrade doktorske disertacije.

Na Ekonomskom fakultetu u Osijeku obranom doktorskoga rada doktorandi stječu 180 ECTS bodova, zvanje doktora znanosti iz polja ekonomije (ili polja u kojem je doktorat napisan i obranjen) te pravo uporabe skraćenog naziva *dr. sc.* ispred imena.

Doktori znanosti pronositelji su akademske čestitosti i načela znanstvene vjerodostojnosti kojima prisežu na svečanoj promociji. Izdvojeni kao osobe koje dostižu vrhunce ljudske misaonosti, u obvezi su pratiti znanstvena i stručna dostignuća, kritički o njima promišljati te usvojenom metodologijom prenositi društveno korisne ideje i snove u buduće doktrine.

Povezano s latinskom riječi *doctor*, *docilis* – poučavati.

17. POSLIJEDOKTORAND

Poslijedoktorand je osoba s doktoratom i u postupku daljnje izobrazbe. Ako je djelatnikom visokoobrazovne ustanove, riječ je o osobi koja je u suradničkom zvanju.

18. DOCENT

Docent je početno znanstveno-nastavno zvanje nakon obranjena doktorskog rada kojim se potvrđuje da je nastavnik osposobljen za samostalan rad.

Titula docenta označuje se skraćenicom *doc. dr. sc. / dr. art.*, a u znanstvenom zvanju odgovara mu zvanje *znanstvenog suradnika*.

Povezano s latinskom riječi *doceo* – poučavati.

Nastavnik u akademskoj zajednici.

19.	**PROFESOR**	*Profesor* je nastavnik s višegodišnjim nastavnim i znanstvenoistraživačkim iskustvom. Organizira nastavu na kolegiju i suradnju svih uključenih nastavnika, demonstratora i studenata. Povezano s latinskom riječi *professor* – profesor. Profesorska su zvanja trostupanjska: a) izvanredni profesor, b) redoviti profesor i c) redoviti profesor u trajnom izboru (najviše zvanje).
20.	**IZVANREDNI PROFESOR**	*Izvanredni profesor* zvanje je za stupanj više od docenta. Titula izvanrednog profesora označuje se skraćenicom *izv. prof. dr. sc. / dr. art.*, a u znanstvenom zvanju odgovara zvanju *višeg znanstvenog suradnika*.
21.	**REDOVITI PROFESOR**	*Redoviti profesor* zvanje je za stupanj više od izvanrednog profesora i za dva stupnja više od docenta. Titula redovitog profesora označuje se skraćenicom *prof. dr. sc. / dr. art.*, a u znanstvenom zvanju odgovara zvanju *znanstvenog savjetnika*.
22.	**REDOVITI PROFESOR U TRAJNOM IZBORU**	*Redoviti profesor u trajnom izboru* za stupanj je više zvanje od zvanja redovitog profesora. Titula redovitog profesora u trajnom izboru označuje se skraćenicom prof. dr. sc. / dr. art., a u znanstvenom zvanju odgovara zvanju *znanstvenog savjetnika u trajnom izboru*.
23.	**EMERITUS**	*Emeritus* je osobito zaslužan umirovljeni profesor ili istraživač. Počasno zvanje emeritus može biti znanstveno (*znanstvenik emeritus*) ili znanstveno-nastavno odnosno umjetničko-nastavno (*professor emeritus*). Znanstvenik emeritus ima pravo sudjelovati u znanstvenim projektima ili istraživanjima te u postupcima izbora u viša znanstvena zvanja. *Professor emeritus* sudjeluje u izvođenju nastave na poslijediplomskim studijima te u postupcima izbora u viša znanstveno-nastavna ili umjetničko-nastavna zvanja. Povezano s latinskom riječi *emerio* – zaraditi, zaslužiti.
24.	**AKADEMIK**	*Akademik* je znanstvenik (ili umjetnik) izabran za člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a na temelju svojih prethodnih zasluga. U Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti ne može biti više od 160 akademika. Akademici djeluju u razredima kojih je devet: Razred za društvene znanosti, Razred za matematičke, fizičke i kemijske znanosti, Razred za prirodne znanosti, Razred za medicinske znanosti, Razred za filološke znanosti, Razred za književnost, Razred za likovne umjetnosti, Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju, Razred za tehničke znanosti. Povezano s grčkom riječi *akadémeia* – akademija, poteklom od Akademova vrta.

25. MENTOR	*Mentor* vodi mlađeg kolegu ili studenta u njegovu akademskom radu. Uloga mentora započinje prihvaćanjem odgovornosti za napredak studenta ili mlađeg kolege te njegovo osamostaljivanje u stručnom i/ili znanstvenom radu. Rad mentora prati se i ocjenjuje na godišnjoj razini. U slučaju dvije negativne ocjene nastavnik više ne može biti mentorom. Povezano s grčkim imenom Mentor (grč. *Μέντωρ, Méntōr*). Mentor je ime junaka opjevana u Homerovoj *Odiseji*, Odisejeva prijatelja. Njemu je Odisej povjerio sina Telemaha pripremajući se za odlazak u Trojanski rat.
26. SUMENTOR	*Sumentor* je pomoćnik mentoru. Sumentor se imenuje ako tema akademskog rada proizlazi iz većeg broja područja ili mentor nije zaposlenikom obrazovne ustanove na kojoj pristupnik prijavljuje temu akademskog rada.
27. DEKAN	*Dekan* je čelnik fakulteta. U svom mandatnom razdoblju predstavlja akademsku ustanovu i Fakultetsko vijeće kojim predsjedava i koje ga bira iz redova svojih članova – nastavnika izabranih u znanstveno-nastavna zvanja te predstavnika drugih nastavnika, suradnika, fakultetskih djelatnika i studenata. Povezano s latinskom riječi *decanus* – desetar. Dekan je u antičkoj vojsci predvodio vojničku desetinu, dok se u crkvenoj podjeli dužnosti taj naziv primjenjivao na veći broj različitih uloga, ali uvijek u vrhu određene crkvene strukture (biskupski izvjestitelj – najstariji svećenik i zastupnik dekanata, kardinal na vrhu kardinalskoga zbora ili kanonik na vrhu stolnoga kaptola). Izdvajanjem sveučilišta iz sustava samostanskih škola naslov dekana prenio se u svjetovnu akademsku zajednicu u kojoj se zadržao do danas.[18]
28. PRODEKAN	*Prodekan* je pomoćnik dekana. Svaki dekan ima nekoliko pomoćnika – prodekana koji se biraju od članova Fakultetskog vijeća, a na prijedlog dekana. Prodekani zajedno s dekanom čine Upravu fakulteta i odgovorni su za pojedine fakultetske djelatnosti za koje su imenovani. Prodekani pomažu dekanu u upravljanju fakultetom i zamjenjuju dekana ako je odsutan. Prodekani za svoj rad odgovaraju Fakultetskom vijeću i dekanu.

[18] Riječ dekan susreće se i u prirodnim znanostima. U kemiji se dekanom označava ugljikovodik ($C_{10}H_{22}$) koji je dio goriva (benzina i kerozina), a kako je ugljikovodik alkan, nepolarno je otapalo, odnosno nije topiv u vodi i lako je zapaljiv.

29.	**DEKANAT**	*Dekanat* je dekanov ured u kojem su smješteni dekan i njegovi pomoćnici prodekani. Podrazumijeva cjelovitu upravu i administraciju fakulteta. Dekanat svojim djelovanjem povezuje unutarnje ustrojbene razine fakulteta kao i fakultet s poslovnim i akademskim okružjem.
30.	**REKTOR**	*Rektor* je u svom mandatnom razdoblju predstojnik sveučilišnih, vjerskih i političkih ustanova. Rektor se izabire tajnim glasovanjem članova Senata te u svom mandatnom razdoblju vodi sjednice Senata. U vođenju sveučilišta pomažu mu prorektori te zamjenjuju rektora u slučaju njegove odsutnosti. Povezano s latinskom riječi *regere* – vladati, upravljati, usmjeravati.
31.	**PROREKTOR**	*Prorektor* je pomoćnik rektora. Svaki rektor ima nekoliko pomoćnika – prorektora koji se biraju iz redova članova sveučilišnih sastavnica, a na prijedlog rektora. Prorektore bira i razrješuje Senat, a odgovorni su za sveučilišne djelatnosti za koje su imenovani. Prorektori pomažu rektoru i zamjenjuju rektora ako je odsutan. Prorektori za svoj rad odgovaraju sveučilišnom Senatu i rektoru.
32.	**REKTORAT**	*Rektorat* je ured rektora u kojem su smješteni rektor i prorektori te uprava sveučilišta. Rektorat organizacijski i ustrojbeno organizira rad sveučilišta, povezuje sveučilišne sastavnice te sveučilište s okružjem i drugim sveučilištima.
33.	**SENAT**	*Senat* je središnje sveučilišno tijelo koje na svojim sjednicama donosi akademske, znanstveno-istraživačke i financijsko-poslovne odluke. Sjednice se održavaju na rektoratu po unaprijed pripremljenom dnevnom redu. Povezano s latinskom riječi *senatus* izvedenom od riječi *senx* (starac).
34.	**BOLONJSKA DEKLARACIJA**	*Bolonjska deklaracija* je povelja kojom se slave sveučilišna tradicija i akademska povezanost. Povelju su 19. lipnja 1998. godine ustanovili Sveučilište u Bolonji i Europska rektorska konferencija (danas EUA) povodom 900. obljetnice Sveučilišta u Bolonji. Nakon što je 2001. godine Republika Hrvatska potpisala Bolonjsku deklaraciju[19], uslijedile su promjene usmjerene zajedničkom europskom visokoobrazovnom prostoru (engl. *European Higher Education Area* – EHEA).

[19] Prvo sveučilište osnovano je 1088. u Bologni iz udruženih zajednica studenata različitih nacionalnosti nazivanih *nacije*. Udružena zajednica studentskih nacija nosila je naziv *universitas scholarum* i njezinim je organiziranjem utemeljeno Bolonjsko sveučilište.

		Jedan od ciljeva Bolonjske deklaracije jest promicanje europskih dimenzija kao što su europske vrijednosti, europsko građanstvo, europski identitet, višejezičnost i mobilnost te razvijanje znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“[20].
35.	**SORBONSKA DEKLARACIJA**	*Sorbonska deklaracija* je povelja o harmoniziranju strukture europskog sustava visokoškolskog obrazovanja. Povelju su 25. svibnja 1998. godine u Sorboni, na godišnjicu Sveučilišta u Parizu, potpisali predstavnici četiriju zemalja – Italije, Francuske, Savezne Republike Njemačke i Velike Britanije. Jedna od težnja Sorbonske deklaracije je ostvarivanje Europe znanja.[21]
36.	**VELIKA KARTA SVEUČILIŠTA**	Povelja *Velika karta sveučilišta* (lat. *Magna Charta Universitatum*) objavljena je 18. rujna 1988. prigodom proslave devetstote godišnjice Bolonjskog sveučilišta, a s ciljem uspostavljanja Europe znanja. Poveljom se slave sveučilišne tradicije i akademske povezanosti. Povelju su ustanovili Sveučilište u Bolonji i Europska rektorska konferencija (danas EUA). Uzori na kojima je uzrasla *Velika karta sveučilišta* sežu sve do teorijskih opisa sveučilišta ponuđenih u Platonovoj *Državi* te primijenjenih u Platonovoj Akademiji.[22]
37.	**FAKULTETSKO VIJEĆE**	*Fakultetsko vijeće* raspravlja i odlučuje o pitanjima važnim za djelatnost fakulteta. Članovi Fakultetskog vijeća su nastavnici izabrani u znanstveno-nastavno zvanje te predstavnici drugih nastavnika, suradnika, fakultetskih djelatnika i studenata. Prema nepisanom pravilu profesori u višim zvanjima zauzimaju stolce bliže katedri za kojom zasjeda uprava fakulteta. Vijećanju o točkama dnevnog reda pristupa se odgovorno i s unaprijed pripremljenim izlaganjima.
38.	**DEKANSKE I REKTORSKE OZNAKE**	*Dekanske i rektorske oznake* su *toga*, *lanac*, *žezlo* i *prsten* te drugi, manje poznati simboli *moći*, *časti* i *dužnosti*. U tradiciji sveučilišnog djelovanja znanje je bilo jednim od triju društvenih stupova. Rektor ili dekan tako su bili simbolima *znanja*, car ili kralj simbolima *države* (ili javne uprave), a papa ili biskupi simbolima *duhovnosti*.

[20] Dostupno na http://www.efos.unios.hr/bolonjskadeklaracija/. Pristupljeno 24. lipnja 2022.

[21] Dostupno na https://pfb.unbi.ba/download/zakonipravilnici/Zakoni/BOLONJSKI%20PROCES/Sorbonska%20deklaracija.pdf. Pristupljeno 24. lipnja 2022.

[21] Dostupno na http://www.efos.unios.hr/velikakartasveucilista/. Pristupljeno 24. lipnja 2022.

39. ECTS BODOVI

EUROPSKI SUSTAV STJECANJA i PRIJENOSA BODOVA

Sustav ECTS bodova (engl. *European Credit Transfer and Accumulation System*) utemeljen je 1989. godine u okviru ERASMUS programa kako bi ujednačena kvaliteta europskog obrazovnog prostora omogućila pokretljivost, napredak, razmjenu i suradnju.

ECTS bodovi dodjeljuju se studijskim obvezama studenata na temelju ukupnoga prosječno utrošenog rada pri stjecanju ishoda učenja određene obrazovne obveze.[23]

40. ECTS OCJENSKA LJESTVICA

ECTS ocjenska ljestvica proizlazi iz bodovne (postotne) ocjene usvojenosti obrazovnog ishoda.

Jedan ECTS bod predstavlja 30 sati procijenjenog prosječno utrošenog studentskog rada pri ostvarivanju ishoda učenja.

Jednom studijskom godinom stječe se najmanje 60 ECTS bodova.

ECTS OCJENSKA LJESTVICA		
BROJČANA **OCJENA**	USVOJENOST OBRAZOVNOG ISHODA **(%)**	SLOVČANA OCJENA **ECTS**
5 (izvrstan)	90 — 100 %	A
4 (vrlo dobar)	80 — 89,9 %	B
3 (dobar)	70 — 79,9 %	C
2 (dovoljan)	60 — 69,9 %	D
1 (nedovoljan)	0 — 59,9 %	F

41. STUDENTSKA UDRUGA

Duga tradicija studentskog udruživanja seže u 1088. godinu i uspostavljanje suvremenog europskog sveučilišta (lat. *universitas*).

Prvo je sveučilište osnovano u Bolonji kao posljedica organiziranog udruživanja stranih studenata doseljenih u Bolonju radi pohađanja manjih škola (lat. *scholae*). Postupnim povezivanjem studentskih udruga organizirala su se veća udruženja koja su tijekom vremena prerasla u sveučilište (lat. *studium*), a organiziranost stranih studenata u Bolonji dovela je do pravnog uređivanja studentskih i profesorskih prava i obveza kao i do ukidanja skupnog kažnjavanja.

Studenti se i danas udružuju u udruge unutar kojih dodatno usavršavaju svoja znanja, predstavljaju se na natjecanjima i u izvannastavnim postignućima.

[23] *Vodič za korisnike ECTS-a* (2017). Dostupno na https://www.azvo.hr/hr/vijesti-iz-vo/1642-vodic-za-korisnike-ects-a-na-hrvatskom-jeziku. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[24] Usp. Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html Pristupljeno 16. listopada 2022.; *Vodič za korisnike ECTS-a* (2017): https://www.azvo.hr/hr/vijesti-iz-vo/1642-vodic-za-korisnike-ects-a-na-hrvatskom-jeziku. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

42.	**STUDENTSKI ZBOR**	Studentsko udruživanje održalo se od prvog, Bolonjskog sveučilišta, sve do danas. Udruga *Studentski zbor* na suvremenim je sveučilištima zadržala odlike drevnoga studentskog odbora (engl. *Denouncers of Professor*) zaduženog za zaštitu studenata fakultetā. Studentski zbor čine predstavnici fakultetskih/odjelnih sastavnica koji se biraju na dvije godine i uključeni su u rad fakultetskih i sveučilišnih tijela.
43.	**ALUMNI**	*Alumni* je udruga bivših studenata koji se okupljaju na svom matičnom fakultetu na kojem su svojedobno studirali. Cilj udruge Alumni je održavanje suradnje bivših studenata s fakultetom, jačanje međusobnih poznanstava i ugleda fakulteta. Alumniji donose znanja stečena u poslovanju, trenutačnim studentima prenose iskustva iz poslovne prakse te najbolje studente vežu za svoja poduzeća s mogućnošću budućeg zapošljavanja. *Alumni* je množina latinske riječi *alumna* – bivši učenik ili student[25] i u akademskoj je zajednici uvriježeni naziv za bivše studente fakulteta ili sveučilišta.
44.	**ERASMUS+**	*Erasmus+* je program Europske unije usmjeren europskom obrazovanju proširenom na sve životne dobi (tzv. cjeloživotno učenje) uvođenjem raznovrsnih obrazovnih postupaka (formalnih, informalnih i neformalnih) te prilika za mobilnost, inovativnost i suradnju. U razdoblju od 2021. do 2027. godine nastavljaju se provoditi temeljne sektorske aktivnosti te se posebno potiče „unapređenje suradnje u području politike za mlade u skladu sa strategijom Europske unije za mlade za razdoblje 2019. – 2027. i razvoj europske dimenzije u području sporta."[26]
45.	**DIPLOMA**	*Diploma* je potvrda o završenim dijelovima obrazovnog procesa ili je u svojstvu pisano iskazane počasti. Na obrazovnoj diplomi ispisuje se postignuta obrazovna razina, vrsnoća ili uspjeh te stečeni (akademski) naziv. Diploma se ne odnosi samo na uspješan završetak prijediplomskog i diplomskog studija nego i na završetak drugih obrazovnih programa.

[25] Riječ *alumni* izvedena je iz latinskog glagola *alere* (briga ili hranjenje), dok se pod riječi *alumnus* podrazumijeva pojedinac (osoba gladna znanja) koji se brine o drugom pojedincu (gladnom znanja).

[26] *Erasmus+. Vodič kroz program* (2021). Dokument je dostupan na https://www.mobilnost.hr/cmsfiles/2021/04/1618326772vodic-kroz-program-erasmus-.pdf. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

Za svaki obrazovni program pravilnicima se određuje naziv stečene diplome (osnovnoškolski – svjedodžba, kratki stručni studij – svjedodžba, srednjoškolski – maturska diploma, poslijedoktorski – doktorska diploma).

Diploma je povezana s grčkom riječju *diploó* (dvostruk, diploma – ploča od dva dijela). Prvotno je označavala povelju, ispravu trajne vrijednosti (darovnicu, privilegij i sl.), kasnije službenu ispravu ili svjedodžbu o tituli, odlikovanju učenog društva ili visoke škole.

46. AKADEMSKI KALENDAR

Akademski kalendar donosi se u ljetnom semestru (do lipnja) tekuće akademske godine za predstojeću akademsku godinu. Odluku o nastavnom kalendaru donosi Senat, a na temelju Pravilnika o studijima i studiranju.

Nastavni kalendar sadrži 44 radna tjedna s 30 tjedana nastave (15 tjedana u zimskom i 15 tjedana u ljetnom semestru) te 14 tjedana za provjere znanja, savjetovanja i pripremu nastave.

47. KONZULTACIJE

Konzultacije su jedan od oblika nastave (uz predavanja, seminare, vježbe, provjere znanja, projektne zadatke i sl.).

Konzultacije se održavaju nakon redovite nastave i svaki ih nastavnik javno oglašava, čime ujedno poziva studente da mu se u vrijeme konzultacija obrate ako imaju potrebu osobnoga savjetovanja.

Konzultacije su povezane s latinskom riječi *consultatio* – savjetovanje, traženje mišljenja.

48. XICA

Xica je studentska iskaznica kojom student dokazuje svoj status te ostvaruje određene pogodnosti, među kojima i povoljniju cijenu prehrane u studentskom restoranu.

Xica je dijelom informacijskog sustava studentskih prava (ISSP) i prati se unutar Informacijskog sustava akademskih kartica (ISAK).

49. INDEKS

Indeks je uz studentsku iskaznicu dodatna evidencijska isprava.

Indeks je prije uvođenja elektroničkog indeksa (e-indeksa) na svim fakultetima bio temeljna isprava studenta.

Prije upisa novog semestra indeks se „testirao" provjeravanjem broja položenih ispita.

Povezano s latinskom riječju *indeks* – pokazivač, znak, popis. Raspon značenja riječi indeks vrlo je širok – odnosi se na kataloge i druge sustavne popise, matematičke simbole, statističke pokazatelje, kažiprst u anatomiji i dr.

50. JMBAG

J*edinstveni* ***m****atični* ***b****roj* ***a****kademskog* ***g****rađanina* određuje svaku akademsku osobu. Dodjeljuje se studentima upisom u visokoobrazovnu ustanovu i sastavni je dio studentske iskaznice.

Jedinstveni matični broj akademskog građanina sadrži 10 znamenki od kojih prve četiri označuju visoko učilište na koje je student upisan, a preostalih šest znamenki određuju akademsku osobu unutar visokog učilišta.

51. AAI@EduHr

AAI@EduHr je autentifikacijska i autorizacijska infrastruktura visokog obrazovanja i znanosti u Republici Hrvatskoj utemeljena na uporabi LDAP imenika.

Svaka javna obrazovna ustanova ima vlastiti LDAP imenik s pohranjenim elektroničkim identitetima osoba koje dodjeljuje svojim studentima i djelatnicima.

Dodijeljena AAI@EduHr adresa elektroničke pošte službena je za sve studente i djelatnike javne obrazovne ustanove.

52. AKADEMSKA SLOBODA

Akademska sloboda proizlazi iz dostignutih umnih i stručnih sposobnosti, a temelji se na radoznalosti upotpunjenoj znanstveno-istraživačkom metodologijom.

Akademska sloboda dopuštena je u izboru istraživačkih i nastavnih tema, suradnika i suradnja.

53. KATEDRA

Katedra u akademskom rječniku objedinjuje skupinu nastavnika i znanstvenika povezanih srodnim kolegijima i istraživačkim pitanjima. Unutar katedri razvija se kolegijalnost, mentorstvo, suautorstvo i istraživački oblici suradnje.

Na Ekonomskom fakultetu u Osijeku postoji šest katedara, čija imena govore o temeljnom istraživačkom području na koje su usmjerene.

Na sjednicama katedre raspravlja se o kolegijima za koje je katedra nadležna.

Katedre raspravljaju i o drugim nastavnim aktivnostima poput predavanja, vježbi, seminara, kolokvija, konzultacija i ispitnih rokova.

Povezano s latinskom riječju *cathedra* – stolac ili sjedište, koja je u ranokršćanskoj bazilici označavala povišeno biskupsko prijestolje postavljeno iza oltara. Iz istog razdoblja potječe latinski izraz *ex cathedra* (hrv. sa sjedišta ili prijestolja) kojim su se označavale svečane papine izjave obvezujuće za laike.

54.	**PREDAVANJE**	*Predavanje* je obvezatni oblik nastave na javnim visokoškolskim ustanovama. Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku „nastavnik mora uskratiti potpis studentu koji je izostao s više od 30% nastavnih sati utvrđenih ishodima učenja u studijskom programu te student ne može pristupiti ispitu."[27]
55.	**SEMINAR**	*Seminar* je oblik praktične nastave u kojem student pismeno izražava usvojena znanja te produbljuje određenu temu primjenom kritičkog razmišljanja. Na satima seminarske nastave izlažu se pisani seminarski radovi, a nastavnici potiču raspravu kako bi se izložena znanja proširila među studentima na kolegiju i studijskoj godini. Seminarski rad ocjenski je akademski rad, oblikuje se prema pravilima akademskog zaključivanja, iznosi se javno s ciljem poticanja rasprave o analiziranoj temi seminarskoga rada. Može se pisati u suautorstvu. Povezano s latinskom riječi *semen* – sjeme, rasadnik.
56.	**VJEŽBE**	*Vježbe* predstavljaju oblik nastave na kojem se znanja izložena na predavanjima i drugim oblicima nastave vježbaju. Vježbanje je oblik praktične nastave kojim se znanja pretvaraju u vještine.
57.	**KOLOKVIJ**	*Kolokvij* je pismeni ili usmeni oblik provjere znanja jednog dijela izloženog i usvojenog gradiva. Povezano s latinskom riječi *colloquium* – razgovor, dogovor.
58.	**KOLEGIJ**	*Kolegij* u akademskom rječniku označuje predmet na sveučilištu, institutu/zavodu odnosno skup osoba istog zanimanja ili staleža. O važnosti kolegija svjedoče pojmovi iz akademskog života kao što su *kolegijalnost* ili *kolega* na kojima počiva akademska suradnja, etičnost i moralnost. Povezano s latinskom riječi *collegium – društvo*, i podrazumijeva skupinu osoba (društvo) okupljenu s namjerom zajedničkog djelovanja.

[27] Prema: Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2015: 25). Dostupno na http://www.efos.unios.hr/wp-content/uploads/2013/03/SJJSPravilnikostudijimaistudiranjusrpanj2015.pdf. Pristupljeno 24. kolovoza 2022.

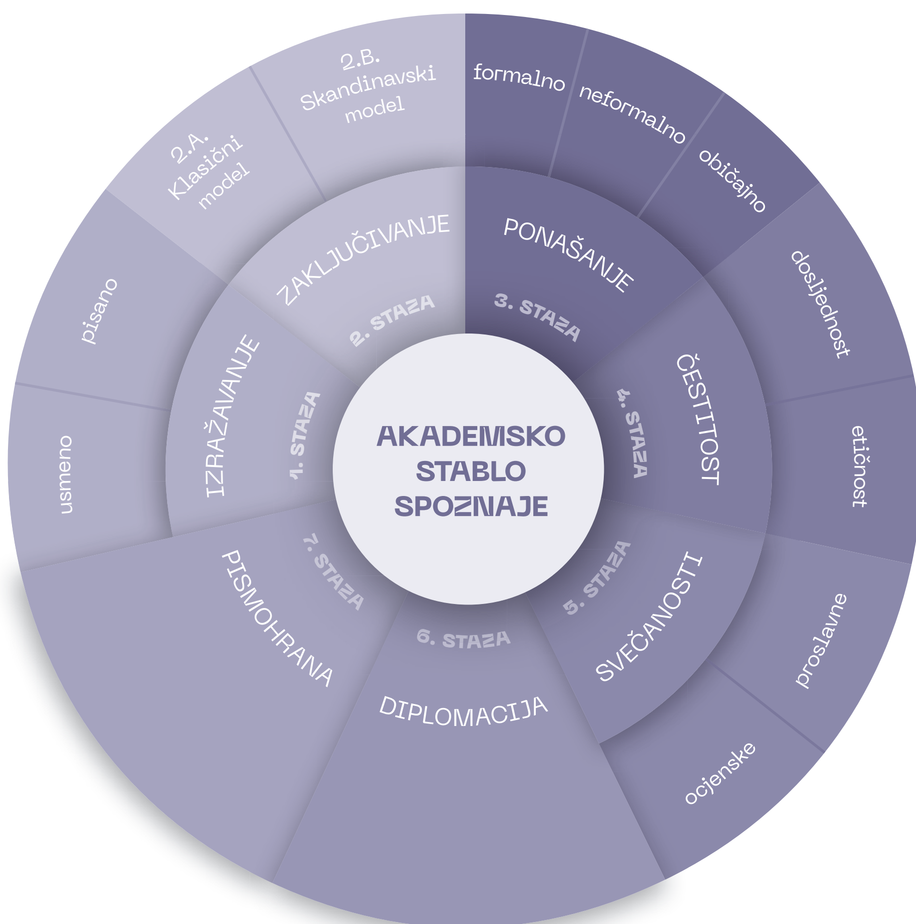
59.	**FAKULTET**	Sukus fakultetske djelatnosti razabire se iz značenja lat. riječi *facultas* kojom su obuhvaćene dvije skupine pojmova – s jedne strane lakoća i mogućnost, a s druge sposobnost i vještina. Riječ je o samostalnoj visokoobrazovnoj ustanovi nastavno-znanstvenog karaktera u kojoj se osposobljavaju visokokvalificirani stručnjaci. Djelatnost fakulteta usmjerena je p(r)oučavanju jednoga ili više znanstvenih polja unutar pojedinih znanstvenih područja s ciljem dostizanja lakoće usvajanjem vještina i sposobnosti. Organizacijsku mrežu fakultetskih ustanova u okviru koje se odvija nastavna i znanstvena djelatnost čine odsjeci/odjeli i katedre. Na čelu fakulteta je dekan. Tijelo koje raspravlja i odlučuje o pitanjima važnim za djelatnost fakulteta je nastavno-znanstveno vijeće. Više fakulteta čini sveučilište (lat. *universa* od *universitas magistrorum et scholarium* – zajedica nastavnika učenika).
60.	**HRVATSKA ZNANSTVENA BIBILIOGRAFIJA (CROSBI)**	*Hrvatska znanstvena bibliografija* podatkovna je infrastruktura razvijana od 1992. godine s ciljem okupljanja znanstvene publicistike hrvatskih istraživača i davanja istih na uvid u otvorenome pristupu.[28]

[28] Vidjeti https://www.bib.irb.hr/oprojektu. Pristupljeno 9. kolovoza 2022.

Poziv na šetnju Akademskim vrtom

Akademski bonton u svoja je poglavlja ugradio putokaze za šetnju Akademskim vrtom u čijem se središtu nalazi Stablo akademske spoznaje. Svaka od staza/poglavlja posjeduje svoje „nasade“ budućih uroda posijanih prema pravilima *akademskog plodoreda* kojim se čuva plodnost i rodnost vrta.

Imena staza u *Akademskom bontonu* predstavljena su poglavljima kojih je ukupno sedam. Staze/poglavlja upućuju čitatelje u akademsko izražavanje, zaključivanje, ponašanje, čestitost, svečanosti i diplomaciju. Sedmo, posljednje poglavlje, je *Pismohrana* s pohranjenim obrascima oblikovanim za pamćenje mentorskih razgovora, dokumenata i „vrtnih“ dodataka.

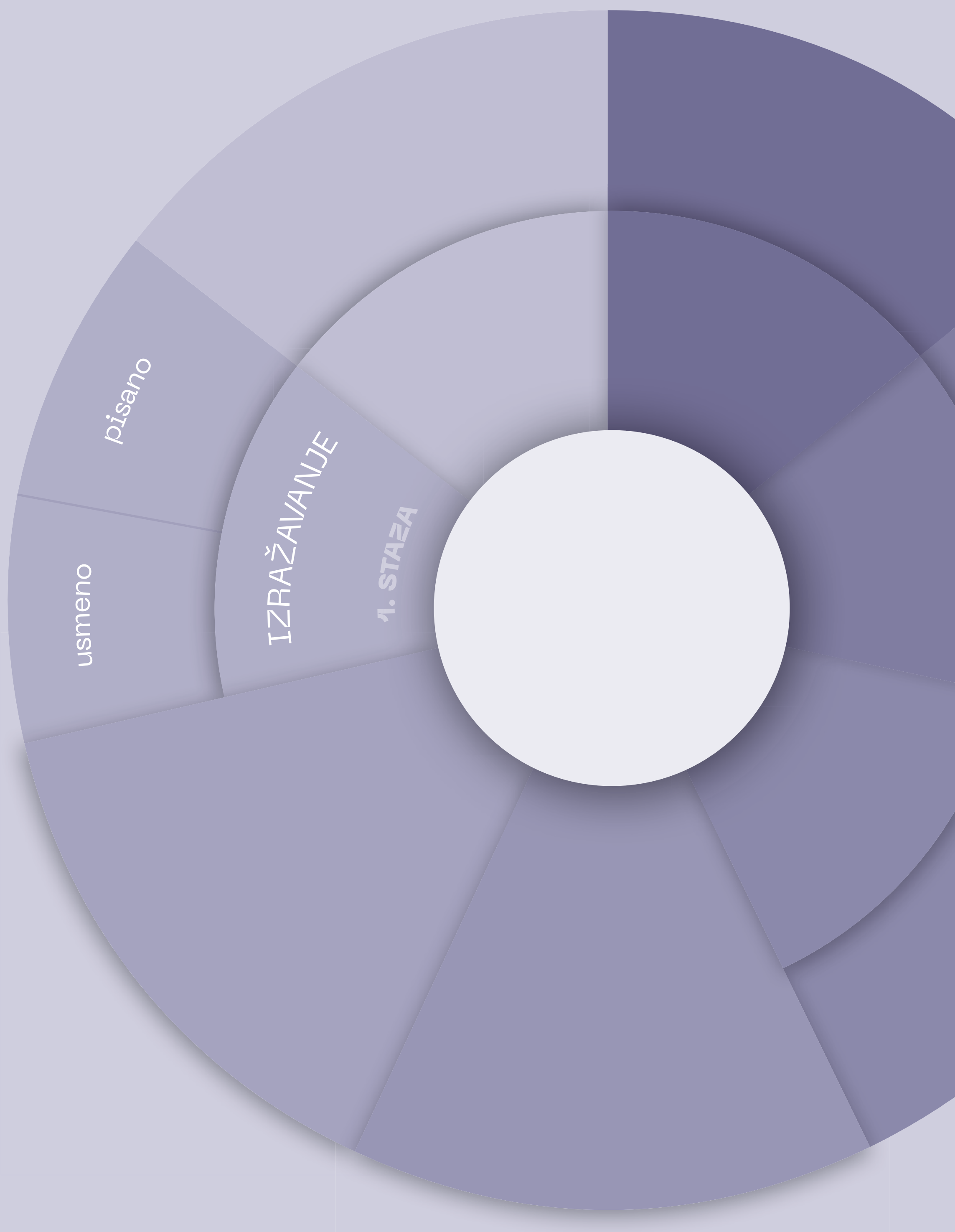
Slika 1. Staze Akademskog vrta predstavljene *Akademskim bontonom*

Šetnja Akademskim vrtom ujedno je pozivnica za posjet Ekonomskom fakultetu u Osijeku koji od 2015. godine njeguje filozofiju akademske kulture. Na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, u trajnom postavu *Meandrirane glagoljice*, muralom *Vrt* povezane su digitalna i klasična učionica, ujedno i dva načina poučavanja.

Slika 2. Mural *Vrt* na Ekonomskom fakultetu u Osijeku

Vrtovi Ekonomskog fakulteta podsjetnici su na Platonovu Akademiju – sveučilišni vrtni praobrazac. Svojim vrtnim kabinetima – *Vodenim, Otvorenim, Kristalnim* i *Sunčanim kabinetom* Ekonomski fakultet u Osijeku i prostorno podsjeća na važnost raspravljanja o spoznatom. Pri dolasku na Ekonomski fakultet u Osijeku svima se uručuje pozivnica na promišljanje simboličkih značenja sadržanih u imenima vrtova-kabineta te na zajednički hod prema Stablu akademske spoznaje.

Poglavlje 1

Akademsko izražavanje

Uvijek može bolje.

Što za društveno istraživanje znači biti vjeran stvarnosti? U prvom redu to znači *točno utvrditi središnji problem* određene stvarnosti… Ovo predočavanje (ili odražavanje) dolazi posredstvom *jezika*, to jest posredstvom niza *izraza, apstrakcija i pojmova*, a svaki od njih reproducira jedan vid ili jedan osobit mehanizam društvene stvarnosti.

(Gilli 1974: 120)

Akademski termini
Leksik akademskoga diskursa sastoji se od općejezičnih riječi i od specijalnih znanstvenih termina. Glavnina su akademskoga jezika općejezične riječi, ali je sadržajni naglasak na terminima. Termini su opći pojmovi za izricanje objektivnih znanstvenih istina. Ako se prisjetimo Aristotelove podjele toposa na opće topose i topike (misaone kategorije i strategije svojstvene svim vrstama govora) i posebne topose i topike (teme, opća mjesta i pojmovi u pojedinim vrstama govora, v. II. 4.10), akademske termine možemo podijeliti na dvije glavne skupine: općeznanstvene i posebnoznanstvene termine.

(Oraić Tolić 2011: 403)

Akademsko izražavanje prvi je razgovijetni znak akademske pismenosti kao i ustrajnosti u ovladavanju jezičnim sposobnostima bez kojih ne postoji način prenošenja misli ili rasprave o prijeporima. Širina obrazovanja zadire u dubinu uljudbe – početke usmenosti i pismenosti te razvoja uljudbe pisane riječi kroz njezine krize i preobrazbe. Jedinstvena kriza u povijesti ljudske komunikacije dogodila se „kad se grčka usmenost preobrazila u grčku pismenost." (Havelock 2003: 9) „Svijet je danas zahvaćen mijenama koje oblikuju temeljnu prekretnicu u načinu života i njegovu vrednovanju, perspektivama i očekivanjima suvremenoga čovjeka, komunikaciji, mišljenju, a osobito u načinu na koji učimo (spoznajemo, oblikujemo i preosmišljavamo svijet oko sebe)." (Lukić, Blažević Krezić 2019: 195-196)

Preobrazbe kojima svjedočimo predmetom su akademskih istraživanja kojima je uporaba standardnoga jezika u govoru i pismu jamstvo razgovjetnosti bez koje ne uspijevaju rasprave niti zaključci. Kako navodi Havelock, „zaokružena rečenica započela je karijeru u pretpismeno doba usmene komunikacije kad je indoktrinacija ovisila o usmenoj predaji, dok je očuvanje doktrine ovisilo o pamćenju." (Havelock 2003: 9-10)

Novo doba donijelo je brojna pomagala koja nude zamjensko pamćenje i dopunsku pamet. Oslanjajući se na „nove" pameti, gube se određene vještine, a druge se tek stvaraju. Vizualnost i virtualnost nameću se virusnom brzinom, ali je u podlozi i nadalje misao oblikovana u rečenicu. Akademsko izražavanje nalazi se na samom vrhu pismenosti i usmenosti, njime se pojašnjavaju ideje, novumi i doprinosi, pretpostavka je uspješnih rasprava i akademskog zaključivanja.

1.	**AKADEMSKO IZRAŽAVANJE**	Akademsko izražavanje sastoji se od akademskog pisanja, akademskog oslovljavanja, akademskog raspravljanja, zaključivanja i izlaganja. U širem smislu akademsko izražavanje može se podijeliti na akademsku pismenost i akademsku usmenost te obuhvaća i akademsko ponašanje.
2.	**AKADEMSKA NARACIJA**	Akademski diskurs, akademski rad i akademska proza sinonimi su za *osebujan tip argumentacijske naracije.* (Oraić Tolić 2011: 11) Pretpostavka uspješnog akademskog izražavanja su akademska upućenost, čestitost i ustrajnost.
3.	**AKADEMSKO PISMO**	Akademsko pisanje ili akademsko pismo kolegij je na sveučilištima i sveučilišnim sastavnicama. Pisano akademsko izražavanje usmjereno je organiziranje teksta neovisno o tom je li riječ o cjelovitu tekstu ili njegovim dijelovima (sažetak, uvod, pregled spoznaja, metodologija, analiza, rasprava, zaključivanje).
4.	**AKADEMSKI RAD**	Ocjenski akademski rad samostalno izrađuje mentorski vođen student, a rad se prije javne obrane provjerava i ispravlja sukladno naputcima ocjenskog povjerenstva. Akademski radovi u kojima se uspostavlja složeni sustav nazivlja donose popise s pojašnjenjima naziva, skraćenica, formula ili drugih podataka važnih za razumijevanje akademskog teksta. Dijele se na ocjenske i nakladničke.
5.	**OCJENSKI AKADEMSKI RAD**	Ocjenski akademski rad izrađuje se pod nadzorom mentora i prilagođen je obrazovnoj razini koju student završava. Svi ocjenski akademski radovi podliježu antiplagijatskoj provjeri. Uz referate i eseje u ocjenske akademske radove ubrajaju se i seminar, završni rad, diplomski rad (teza) i doktorski rad (doktorska disertacija). Pisanje i obrana ocjenskoga akademskog rada propisani su dvama pravilnicima: pravilnikom sveučilišta i matičnog fakulteta. Vrijedeći pravilnici za ocjenske radove Ekonomskog fakulteta u Osijeku: a) Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2015). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.[29] b) Pravilnik o završnim radovima i diplomskim ispitima (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku.[30]

6.	**Seminar**	Seminarski rad (engl. *paper*) je ocjenski akademski rad kojim student produbljuje znanja o temi povezanoj s kolegijem, ovladavajući uporabom literature te primjenom pravila akademskog zaključivanja. Seminarski rad iznosi se javno na seminarskoj nastavi s ciljem poticanja rasprave i kritičkog razmišljanja. Ocjenjuje ga predmetni nastavnik. Povezano s latinskom riječi *semen* – sjeme, rasadnik.
7.	**Završni rad**	Završni rad je ocjenski akademski rad kojim student završava prijediplomski (sveučilišni ili stručni) studij te poslijediplomski specijalistički studij. Završni rad na poslijediplomskom specijalističkom studiju podrazumijeva i javnu obranu. U svakom od oblika završnog rada naglasak je na struci i stručnom znanju u skladu s obrazovnom razinom za koju se student osposobljava.
8.	**Diplomski rad / teza**	Diplomski rad je ocjenski akademski rad kojim student završava (sveučilišni ili specijalistički) diplomski studij. Diplomski rad prijavljuje se na završnoj godini diplomskog studija, a student u suradnji s mentorom provodi istraživanje prijavljene teme. Rad je istraživačkog karaktera i studentu diplomandu daje priliku pokazati teorijsko ovladavanje izabranom temom, razinu usvojenih znanja i sposobnost kritičkog razmišljanja. Student ne mora provesti vlastito, primarno istraživanje, nego se može poslužiti podatcima prethodnih istraživanja. Javnom obranom diplomskog rada i podnošenjem Izvješća o uspješnoj obrani diplomskog rada završava diplomski studij pristupnika diplomanda. Diplomski rad sadrži naslov, impresum, sažetak, uvod, pregled teorijskih spoznaja, istraživačke metode, rezultate, raspravu, zaključak s preporukom, literaturu i priloge.

[29] Dostupno na http://www.unios.hr/wp-content/uploads/2015/07/SJJS_Pravilnik_o_studijima_i_studiranju_srpanj_2015.pdf. Pristupljeno 18. srpnja 2022.

[30] Dostupno na http://www.efos.unios.hr/jglavas/wp-content/uploads/sites/50/2019/01/Pravilnik-o-zavrsnim-radovima-i-diplomskim-ispitima.pdf. Pristupljeno 27. kolovoza 2022. Sastavnim dijelom ovog Pravilnika su i Upute su za pisanje studentskih radova. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Ekonomski fakultet u Osijeku. Dostupno na http://www.efos.unios.hr/studenti/pisanje-studentskih-radova/. Pristupljeno 24. rujna 2022.

	Diplomski rad / teza	Diplomski rad u anglosaksonskoj obrazovnoj praksi izjednačava se s pojmom „teza“. Diploma je povezana s grčkom riječi *diploó* – dvostruk, diploma, ploča od dva dijela. Prvotno je označavala povelju, ispravu trajne vrijednosti (darovnicu, privilegij i sl.), kasnije službenu ispravu ili svjedodžbu o tituli, odlikovanju učenog društva ili visoke škole.
9.	**Doktorski rad / doktorska disertacija**[31]	Doktorska disertacija je ocjenska znanstvena rasprava o provedenom istraživanju i utvrđenom znanstvenom doprinosu. Pisana je samostalno prema načelima akademske čestitosti, a s nakanom javne obrane i postizanja znanstvenog naslova doktora/doktorice znanosti. Prvi znanstveni doktorat obranjen je sredinom 12. stoljeća u Parizu, a dodijeljen je za granu jezikoslovlja (lat. *philosophiae doctor*) u svojstvu dopusnice za predavanje latinskog jezika na sveučilištu (Noble 1994). Doktorska disertacija slijedi pravila akademskog pisanja i zaključivanja s naglaskom na znanstvenom i stručnom doprinosu koji se daje određenom znanstvenom području, polju i grani. Sastoji se od sljedećih dijelova: naslov, impresum, sažetak, uvod, pregled literature, metodologija i istraživački nacrt, analiza, rasprava, zaključak, literatura i prilozi. Za razliku od teze (diplomskog rada) u kojem se preuzeti ili raspravljani radovi rabe za stjecanje dubinskog znanja i razumijevanja teme, u doktorskoj disertaciji takvi se radovi navode isključivo kao smjernica za postavljanje vlastite hipoteze. Jednako tako, teza objašnjava određenu izjavu kako bi se dokazao određeni argument u istraživanju, dok disertacija objašnjava i raspravlja vlastitu, postavljenu hipotezu. Doktorska disertacija izrađuje se samostalno, a mentorski nadzor poseban je doprinos pri njezinu pisanju. Rasprava je važno poglavlje doktorske disertacije u kojem se raspravljaju različita stajališta o istraživanom problemu i vlastitu provedenom istraživanju, a s ciljem zadržavanja objektivnosti i razložnosti.

[31] Autorica *Akademskog bontona* predlaže novi termin — *doktorska rasprava* — umjesto postojećeg *doktorski rad*. Prijedlog se obrazlaže činjenicom da lat. *dissertatio* prema *dissertare* doslovce znači rasprava/raspravljati te da je u toj vrsti ocjenskoga akademskog rada ključno upravo poglavlje *Rasprava*.

		Doktorski rad / doktorska disertacija	Obrana doktorskog rada je javna. Na obrani doktorske disertacije doktorand najprije izlaže temu, a nakon toga odgovara na pitanja Povjerenstva i nazočnih. Povjerenstvo nakon rasprave vijećanjem donosi Odluku o obranjenoj doktorskoj disertaciji većinom glasova članova Povjerenstva na jedan od dvaju načina: a) obranio/obranila jednoglasno ili b) obranio/obranila većinom glasova. Ako je pravilnikom propisano ocjenjivanje doktorskog rada, tada ocjene glase na sljedeći način: *rite* (propisno, odnosno dovoljno), *cum laude* (uobičajena popratna pohvala – za dobar uspjeh), *magna cum laude* (velika pohvala – za vrlo dobar uspjeh) i *maxima* ili *summa cum laude* (najveća pohvala – za odličan uspjeh).[32] Povezano s latinskim riječima *dissertare* – raspravljati i *dissertatio* – rasprava, pisana i učena.
10.	**NAKLADNIČKI AKADEMSKI RADOVI**	Nakladnički akademski radovi objavljuju se u obliku monografije, dijela monografije, istraživačke ili projektne studije te u znanstvenoj i stručnoj periodici.	
11.		**Monografije**	Monografija je cjelovito, omeđeno djelo opsega većeg od 50 stranica, poznata autora, nakladnika i izdavača, označeno ISBN brojem. Najčešće je riječ o udžbeniku, priručniku, znanstvenoj knjizi i/ili stručnoj knjizi. Znanstvene i stručne monografije uz urednika, lektora i korektora imaju i recenzente (kritičare) koji o tekstu daju pisano mišljenje.
12.		**Istraživačka /projektna studija**	Istraživačka ili projektna studija donosi preliminarne istraživačke rezultate. Oblikovanje istraživačke / projektne studije je manje zahtijevno od monografije premda sadrži sve ključne odlike monografije, uključujući i ISBN broj.
13.		**Članak**	Znanstveni ili stručni članak istraživački je rad jednog ili više autora oblikovan prema uređivačkim pravilima periodičke publikacije u kojoj se objavljuje.

[32] Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža: https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12977. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

	Članak	Članak se povezuje s ISSN oznakom časopisa u kojem se objavljuje. Bibliografska jedinica kojom se opisuje sadrži ime/imena autora, godinu objavljivanja, naziv i druge oznake časopisa (volumen, svezak) te broj stranica koje rad obuhvaća. Članci se po vrsnoći djele na sljedeći način: stručni rad, izlaganje sa znanstvenog skupa, pregledni rad, prethodno priopćenje, izvorni znanstveni rad.
14.	**AUTORSTVO**	Autorstvo je od antike do danas predmetom rasprava, analiza i zaštite. Premda se propisi mijenjaju, temeljno određenje autorstva neizmijenjeno je. Autor[33] (lat. *auctor* – začetnik, utemeljitelj, osnivač, ali i saditelj, kultivator) pisanim putem oblikuje nove spoznaje te je time na vrhu vrijednosne ljestvice spisateljskih uloga. „Četiri kategorije pisaca prema vrijednosti njihovih ostvarenja bile su ovako poredane: • prva kategorija je obuhvaćala prepisivače tuđih tekstova (*scriptor*) • druga kategorija se odnosila na kradljivca tuđih tekstova (*compiler*) • treći stupanj se odnosio na tumača tuđih tekstova (*commentator*) • četvrti stupanj je istinski stvaratelj (*auctor*).“ (Sivrić 2021: 96) Autorsko snaga izgrađuje se i potvrđuje kroz duže vremensko razdoblje.
15.	**NAZIVLJE**	Akademski radovi u kojima se uspostavlja složeni sustav nazivlja donose popise s pojašnjenjima naziva, skraćenica, formula ili drugih podataka važnih za razumijevanje akademskog teksta.
16.	**PRILAGOĐAVANJE NAZIVLJA**	Nazivlje se prilagođava jeziku na kojem se piše rad. Ako određeni naziv ne postoji u jeziku u kojem se piše rad, tada se naglašava da je riječ o prijedlogu naziva te se razlozi pojašnjavaju u samom tekstu i u paratekstnim dijelovima.
17.	**DOPRINOS NAZIVLJA**	Unaprjeđivanje stručnog i znanstvenog nazivlja doprinos je pojedinoj struci, a kada je riječ o posebno vrijednim prilagodbama, tada govorimo o doprinosu znanosti.
18.	**CITIRANJE**[34]	Citiranje je upućivanje na izvornike iz kojih su dijelovi teksta preuzeti, prepričani (parafrazirani) ili su u radu uporabljeni na (ne)izravan način. Izravno citiranje podrazumijeva točan prijepis označen navodnicima, a nakon navodnika slijedi navođenje prezimena jednog ili više autora, godina objavljivanja rada i točna stranica izvornoga rada iz kojeg je dio teksta preuzet.

[33] Dovodi se u vezu i s latinskom riječju *augeo* — povečati, uvećati, obogatiti te s autoritetom (lat. *auctoritas*) koji je u rimskom društvu podrazumijevao utjecajnost osobe u društvu.

	CITIRANJE	U prepričavanju izostaju navodnici, ali se naznačuju prezimena autora i godina objavljivanja rada koji je u podlozi prepričanog sadržaja. Mrežni izvori uza se sadrže mrežnu poveznicu i datum pristupanja poveznici s koje je sadržaj preuzet ili prepričan.
19.	**CITATNOST/ ZASTUPLJENOST (INDEKSIRANOST)**	Citatnost je učestalost citiranja ili referiranja na određeni autorski tekst, a obuhvaća ukupan broj navođenja (citiranja) koje se odnosi ili na a) ukupan broj svih radova znanstvenika ili b) jedan određeni rad. Pri tom se citiranje odnosi na one radove koji su prisutni u relevantnim citatnim bazama podataka (WoSCC, Scopus, Znalac).[35] Zastupljenost ili indeksiranost znanstvenih radova provjerava se u navedenim relevantnim bazama podataka.
20.	**CITATNI STILOVI**	Citatni stilovi su preporuke o navođenju uporabljenih bibliografskih jedinica. Najpoznatiji citatni stilovi su Oxfordski i Harvardski. Oxfordski stil primjeren je humanističkim znanostima (danas često u kombinaciji s Harvardskim stilom). Harvardski stil je uvriježen u društvenim znanostima, a posebnost mu je što se na citiranu bibliografsku jedinicu upućuje u tekstu, a ne u podrubnici, podnožnoj napomeni (tzv. fusnoti). Pozivna bilješka postavlja se neposredno uz citat ili parafrazirani tekst. Smješta se u zagradu sljedećim redoslijedom: autor – godina – stranica, npr. (Oraić Tolić 2011: 11) ili (Oraić Tolić, 2011: 11). Uredništva citatne stilove mogu prilagođavati vlastitu uređivačkom stilu i pri tom učinjenu prilagodbu primjenjuju dosljedno kroz cijeli tekst.
21.	**ANTIPLAGIJATSKA PROVJERA**	Antiplagijatska provjera obvezna je prije obrane ocjenskih akademskih radova, a nastavnicima i studentima na raspolaganju stoje dva programa – Turnitin i PlagScan. AAI@EduHR identitet ključan je za pristupanje programima i provođenju postupka provjere izvornosti akademskoga ocjenskog rada. Upute za uporabu računalnih antiplagijatskih programa nalaze se na mrežnim stranicama Srca: https://www.srce.unizg.hr/spa/upute-i-animacije[36].

[34] „Citati (od lat. *cito* — navodim) doslovno su preuzeti dijelovi (inteksti) tuđega teksta u sklopu vlastitog. / Citira se kada tuđe riječi podupiru vaše stajalište, kada mu se suprotstavljaju, kada imaju autora i kada su nove (v. III.1.6.6.). / Citira se radi priznavanja drugih, zaštite od plagijata, snage argumentacije i širine informacija." (Oraić Tolić 2011: 439)

[35] WoSCC — dostupno na https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.; Scopus — dostupno na https://www.scopus.com/home.uri. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.; Znalac — dostupno na https://scholar.google.hr/schhp?hl=hr. Pristupljeno 9. kolovoza 2022.

[36] Pristupljeno 24. kolovoza 2022.

22.	**ELOKUCIJA**	„Termin elokucija i srodne izvedenice (elokventan, elokvencija, kolokvijalan i sl.) danas znači nešto posve drugo nego u klasičnoj retorici. U retoričkome smislu elokucija (od. lat. *loqui* – govoriti; grč. *leksis* – govor, način govorenja, stil) treći je od pet kanona klasične retorike. Dok se invencija bavi pronalaženjem ideja i argumenata, a dispozicija kompozicijom teksta i raspoređivanjem argumenata, elokucija se bavi specijalnom uporabom i redoslijedom riječi. U tome klasičnom smislu elokucija je isto što i stil – uvjerljiva ili osebujna uporaba jezika kako u govoru tako i u pisanome tekstu (usp. Crowley i Hawhee, 2009: 327)." (Oraić Tolić 2011: 369)	
23.	**AKADEMSKI JEZIK**	Akademski jezik sredstvo je znanstvenog izražavanja, prenošenja misli, vođenja rasprava i donošenja zaključaka. U sebi sadrži dvije zalihe riječi – općih i područnih, odnosno znanstvenih ili stručnih.	
24.		**Općejezične riječi**	Općejezične riječi biraju se iz rječnika standardnog (hrvatskog) jezika i uređuju se sukladno preporukama normativnih priručnika. Na mrežnoj stranici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje nalazi se pregled normativnih priručnika: https://jezik.hr/index.html#normativni-prirucnici.[37]
25.		**Područne riječi (akademski termini)**	Područne riječi potječu iz znanstvenog ili stručnog područja, njima se izriču općeznanstveni ili posebnoznanstveni termini. „Općeznanstveni termini karakteristični su za sve ili za većinu znanosti. To su opći metodološki i predmetni toposi znanstvene racionalnosti. Takvi su pojmovi analiza, cjelina, dio, forma, funkcija, kategorija, kvaliteta (kakvoća), kvantiteta (kolikoća), model, sinteza, struktura, sustav, ustroj i sl. Posebnoznanstveni termini svojstveni su pojedinim znanostima. To su posebni toposi kojima se obilježuju metode i teme u pojedinim znanostima." (Oraić Tolić 2011: 403)
26.	**JEZIČNA DOSLJEDNOST**	Neprihvatljivo je akademske radove pisati uporabom dvaju različitih jezika. Akademski radovi pišu se na hrvatskom ili engleskom jeziku (ili bilo kojem drugom svjetskom jeziku), ali tako da se u cijelosti poštuje jezična norma (pravopisna, fonološka, morfološka, sintaktička, leksička, stilistička itd.) jezika na kojem se rad piše.	

[37] Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

27.	**AKADEMSKO IZLAGANJE**	Akademsko izlaganje je retorička vještina i odnosi se na osposobljenost za akademski govor i izlaganje u javnome prostoru. U akademskom izlaganju izbjegavaju se poštapalice i fraze, žargonizmi i ulični izričaj, oduzimanje riječi sugovorniku, neuvažavanje sugovornika i povišeni tonovi.	
28.	**AKADEMSKI SUBJEKT**	Akademski subjekt oznaka je autora koji se obraća čitatelju akademskog teksta. Jednom uspostavljen, akademski subjekt ne mijenja se tijekom pisanja akademskog rada ili akademskog izlaganja.	
29.		**Autorsko „mi“**	Autorsko „mi“ podsjeća da je u pozadini akademskoga rada prisutna savjetodavna suradnja – bilo da je riječ o mentorskoj, recenzentskoj, uredničkoj ili suautorskoj suradnji.
		Autorsko „se“	Autorsko „se” (bezlične konstrukcije) uvriježeni je način akademskog izražavanja (npr. misli se, traži se, ustanovljuje se, uspostavlja se itd.), posebice se odnosi na oblikovanje sažetaka.
		Stručno „ja“	Prvo lice jedine izbjegava se u akademskim radovima, ali se susreće u stručnim radovima ili u radovima u kojima autor preuzima odgovornost za izložene navode, nerijetko polemičke prirode. „Stručno JA normalan je oblik u suvremenome akademskom diskursu, pa se može preporučiti kada je riječ o osobnome stajalištu, metodi ili rezultatu. Budite oprezni – ne budite pretenciozni ni egocentrični. U pisanome tekstu, jedino su legitimno mjesto autobiografskoga JA paratekstovi – predgovor, posveta, zahvala i biografija. U akademskim radovima nema privatnoga (intimnoga) JA.“ (Oraić Tolić 2011: 392)
31.	**GLAGOLSKO VRIJEME**	U pisanju stručnih i znanstvenih radova uobičajeno je rabiti neutralni glagolski oblik za izricanje vremena – prezent nesvršenih glagola. To je ujedno temeljni glagolski oblik za izražavanje vremena u akademskoj prozi. (Oraić Tolić 2011: 392) Uz prezent nesvršenih glagola Oraić Tolić preporučuje bezvremeni perfekt i bezvremeni futur.	
32.	**OPSEG TEKSTA**	Opseg teksta mjeri se na više načina – brojem znakova s bjelinama, brojem znakova bez bjelina, brojem riječi, odlomaka ili stranica.	
33.		**Kartica teksta**	Kartica teksta uvriježena je mjera opsega teksta i podrazumijeva 1800 znakova (s bjelinama, pismo Time New Roman veličine 12, prored 1,5) ili približno 275 riječi.

34.	**Stranica teksta**	Stranica teksta nije konačna mjera opsega teksta jer autorska oblikovanja teksta mijenjaju broj znakova/riječi na pojedinoj stranici.
35.	**LEKTURA**	Jezična provjera teksta obvezna je u akademskim radovima i predstavlja akademsku težnju razumljivosti pri prenošenju poruke. Tekstove lektoriraju ovlašteni stručnjaci koji svoju osposobljenost potvrđuju diplomom iz grane jezikoslovlja. Lektori se posebno ističu u impresumu akademskog rada.
36.	**KOREKTURA**	Korektura se odnosi na ispravljanje slovnih i drugih pogrešaka u tekstu/rukopisu – prije predaje rada u službenu proceduru (ili prije predaje teksta za tisak). Korekturi se posebno ističu u impresumu akademskoga rada.
37.	**UREDNIK**	Urednik odgovara za sadržajnu, logički-formalnu, jezičnu i grafičku usklađenost teksta koji se javno publicira kao akademski neocjenski rad. Urednik provjerava primijenjenost recenzentskih naputaka kao i citatnu dosljednost akademskog rada.
38.	**IMPRESUM**	Impresum (lat. *imressum* – utisnuto, potječe od lat. *imprimere* – utisnuti) je osobna iskaznica svake publikacije te tako i akademske – ocjenske ili nakladničke. Uz naziv publikacije i imena autora, impresum donosi podatke o izdavaču i nakladniku, godini i mjestu objavljivanja teksta, imenima svih suradnika, uključujući ime (su)mentora, recenzenta, urednika, članova povjerenstva, lektora, grafičkog oblikovatelja. Kada je riječ o knjizi, tada se u impresumu navodi ISBN (jedinstveni identifikator knjiga i drugih omeđenih publikacija) te vrsta licencije koja prati publikaciju[38]. U impresumu akademskoga rada nalazi se potpisana Izjava o akademskoj čestitosti, pravu prijenosa intelektualnoga vlasništva, suglasnosti za objavu u institucijskim repozitorijima i istovjetnosti digitalne i tiskane inačice rada.
39.	**RECENZIJA/ RECENZENT**	Recenzija je ocjena vrsnoće stručnoga ili znanstvenog teksta načinjena prema uredničkim zahtjevima. Recenzije mogu biti anonimne ili s poznatim recenzentima te domaće ili međunarodne – ovisno o sastavu recenzentskog povjerenstva.
40.	**SINOPSIS**	Sinopsis je planski opis akademskog rada s podatcima o teorijskom utemeljenju rada, određenju užeg područja rada, navedenim i opisanim istraživačkim ciljevima i problemima, metodologijom te očekivanim doprinosima (znanstvenim i praktičnim). „Sinopsis je službeni plan teme doktorske disertacije. Podnosi se fakultetskom vijeću poslijediplomskog studija ili drugim nadležnim institucijama radi odobravanja teme.“ (Oraić Tolić 2011: 199)

[38] Licencije — vidjeti poglavlje 8.e.

41.	**DISPOZICIJA**	Dispozicija ima dvojako značenje jer u užem smislu predstavlja a) znanje o dijelovima akademskog teksta, dok u širem smislu predstavlja b) znanje/obrazloženje cjelovitosti akademskog teksta.	
42.		**Dispozicija u užem smislu**	Odnosi se na pojedinačne dijelove akademskog teksta te „strategije i tehnike pisanja općih i specifičnih dijelova akademske proze. Opći su dijelovi akademske proze *naslov*, *uvod*, *osnovni tekst* i *zaključak*. Specifični su dijelovi akademske proze *bibliografija* i *literatura*, *tumač kratica*, *popis ilustracija* i sl." (Oraić Tolić 2011: 248)
43.		**Dispozicija u širem smislu**	„U širem smislu, kao učenje o kompoziciji, dispozicija se odnosi na planiranje i strukturu akademske proze, strukturu odlomka, raspoređivanje konektora i sl." (Oraić Tolić 2011: 248)
44.	**OTVORENA ZNANOST**	Obranjeni radovi javno se objavljuju u mrežnim repozitorijima i dostupni su na uvid svim zainteresiranim osobama. To znači da svaka napisana rečenica ostaje trajno vidljiva i povezana s autorom, mentorom, ocjenskim povjerenstvom i ustanovom. Ključni repozitoriji su Dabar (Digitalni akademski arhivi i repozitoriji) te Nacionalni repozitorij disertacija i znanstvenih magistarskih radova.	
45.	**PARATEKSTNI DIJELOVI**	Paratekstni dijelovi akademskog pisanog izričaja obuhvaćaju podrubnice / podnožne napomene, sadržaj, posvetu ili posvete, uvod, predgovor, kazalo, popis skraćenica, popis pogrešaka, popis nazivlja, popis QR kodova i druge dopune temeljnog teksta.	
46.	**AKADEMSKI NASLOVI I ZVANJA**	Akademski naslovi ostvarenog znanstvenog stupnja i znanstveno-nastavna zvanja skraćeno se pišu ispred imena njihova nositelja i navode se malim početnim slovom[39]. Nakon točke, kao i kod svake druge skraćenice u hrvatskom jeziku, slijedi bjelina te se tako titula zapisuje kao prof. dr. sc., a ne kao Prof.Dr.Sc. ili prof.dr.sc. Uporabom razmaka iza točke pišu se datumi kao i druge skraćenice ili brojevne oznake.	
47.	**ZNALAC**	Znalac je besplatni mrežni pretraživač znanstvene literature i citiranosti.	

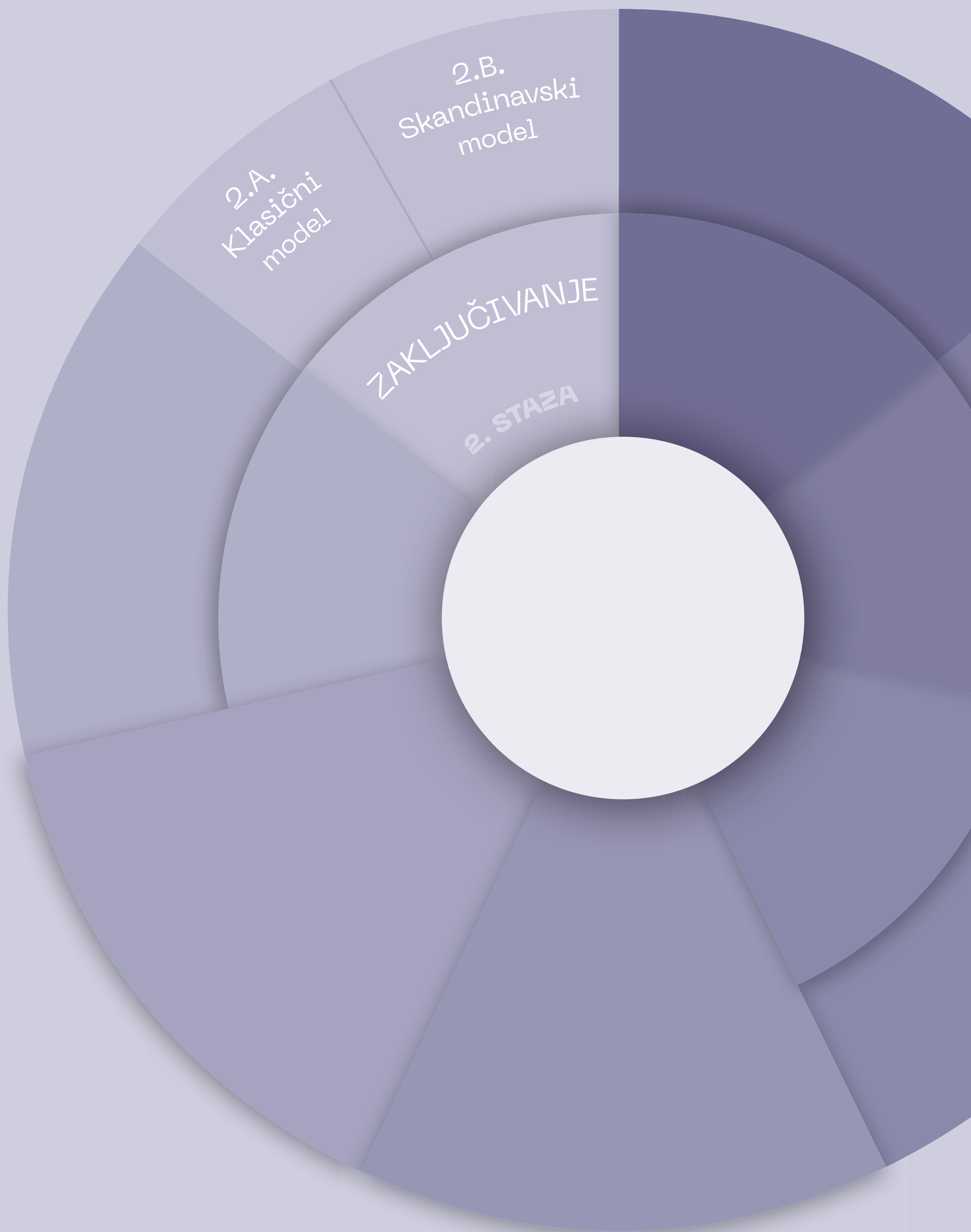
[39] „(1) Znanstveno-nastavna odnosno umjetničko-nastavna radna mjesta od najnižeg prema višemu su docent (doc. dr. sc. / doc. dr. art. / doc. art.), izvanredni profesor (izv. prof. dr. sc. / izv. prof. dr. art. / izv. prof. art.), redoviti profesor i redoviti profesor u trajnom izboru (prof. dr. sc. / prof. dr. art. / prof. art.)". Kratice naziva znanstveno-nastavnih i umjetničko-nastavnih radnih mjesta pišu se ispred imena i prezimena osobe koja je izabrana na navedeno radno mjesto. (Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html). Pristupljeno 21. listopada 2022.

	ZNALAC	Djeluje od 18. studenoga 2004. godine, a algoritam na temelju kojega se prebrojava citatnost akademskih radova sustavno se usavršava. Znanstvenicima daje mogućnost izrade javnoga profila, uvid u citatnost vlastitih radova te pregled (najnovijih) publikacija i autora svih znanstvenih područja. Pretraživanjem Znalca povezuju se radovi i autori te izgrađuju bibliografske i autorske mreže. Puni naziv ovoga mrežnog pretraživača je *Googlov Znalac* (engl. *Google Scholar*)[40].
48.	**ISPRAVI.ME/ HAŠEK**	Korisničko sučelje uspostavljeno 2016. godine za javnu, besplatnu računalu provjeru pravopisa teksta napisanog na hrvatskom jeziku. Riječi koje se provjeravaju obuhvaćaju tri cjeline: a) hrvatski općejezični fond, b) hrvatski posebnojezični fond (imena, nazivi itd.) te c) engleski općejezični fond. Baza se obnavlja, dopunjuje i uči o prethodno nepoznatim riječima kojima je podrijetlo najčešće iz imenskog fonda[41].
49.	**RODNO ODREĐENJE**	Hrvatski jezik poznaje ženski i muški rod te se rodno određenje čuva u oslovljavanju i imenovanju osoba. Primjeri takve uporabe su: kolegica/kolega, studentica/student, prvostupnica/prvostupnik, diplomandica/diplomand, magistra/magistar, doktorandica/doktorand, profesorica/profesor, emerita/emeritus, alumna/alumni itd.
50.	**DATUMI**	Datumi se u hrvatskom jeziku pišu s razmakom iza točke. Godine su redni brojevi te se uz godinu piše točka. Neki od načina pisanja datuma u hrvatskome jeziku: 5. lipnja 2022. 6. 6. 2022. U rečeničnom nizu datumi ili vremenska razdoblja stoje u prvom dijelu rečenice, a ne na kraju rečenice, kako je uvriježeno u engleskom jeziku.
51.	**ZAHVALJIVANJE**	Izraz zahvalnosti u govornom jeziku glasi: „Zahvaljujem!" ili „Zahvaljujem Vam!"
52.	**ULJUDNO ODBIJANJE**	Uljudno odbijanje glasi: „Zahvaljujem se!" ili „Zahvaljujem Vam se!"
53.	**PODRUBNICA (UMJESTO FUSNOTA)**	Podrubnica se od teksta uobičajeno odvaja linijom te donosi pojašnjenja važna za razumijevanje teksta, a u nekim citatnim stilovima kakav je i Oxfordski u podrubnici se nalazi pozivna bilješka (citatna referenca). Podrubnica se još naziva *podrubna bilješka, podrubak, podnožna napomena.*

[40] Dostupno na https://scholar.google.hr/schhp?hl=hr. Pristupljeno 9. kolovoza 2022.

[41] Ispravi.me: https://ispravi.me. Pristupljeno 28. kolovoza 2022.

54.	**ZATIPAK**	Zatipak označuje pogrješku načinjenu pri računalnom pisanju / tipkanju teksta.
55.	**SPOJNICA i CRTICA**	Spojnica je pravopisni znak koji služi za isticanje povezanosti dijelova koje spaja i koji čine složenu riječ ili služe za povezivanje dvaju imena u jedno. Upisuje se i pri lomljenju riječi na kraju retka. Spojnica se piše bez bjelina, odnosno bez odmaka od riječi koje spaja. Poznata je i kao „kratki minus“. Crtica je razgodak koji služi za označivanje stanke. Ispred i iza crtice uvijek je razmak do susjednih slova (bjeline). Poznata je pod nazivom „dugi minus“.
56.	**ZAMJENICE**	U tekstu treba pažljivo upotrebljavati zamjenice jer njihova učestala uporaba unosi zabunu. Teško se razumijeva što autor podrazumijeva pod „tim“, „ovim“, „onim“, „takvim“ i „onakvim“. Preporuka je izbjegavati učestalu upotrebu zamjenica za stručne pojmove.
57.	**NASTAVAK -ski**	Veliki broj riječi usvojenih većinom iz engleskog jezika u hrvatskom jeziku završava na -ski. Među učestalim primjerima nalaze se sljedeće riječi: institucijski, doktorski, diplomski, multimedijski. Jednom usvojene tuđice – kakvom je primjerice virus, ne uvode se iznova u manje prilagođenu obliku. Tako je ispravno pisati „virusni“, a ne „viralni“ (npr. virusni marketing, a ne viralni marketing).
58.	**VIŠESTRUKA INTERPUNKCIJA**	Hrvatski jezik nije sklon gomilanju nanizanih interpunkcijskih znakova te ih u rečeničnom slijedu valja planski razmještati tako da se izbjegnu dvije ili više interpunkcijskih oznaka jedna uz drugu.
59.	**UPITNA REČENICA**	Upitna rečenica u hrvatskom jeziku započinje s „je li“ ili predikatom. Primjer 1: Jeste li prijavili temu doktorske disertacije? Primjer 2: Trebate li ispuniti obrazac za prijavu teme doktorske disertacije?
60.	**KREATIVNA INDUSTRIJA**	Kreativna industrija pojam je koji obuhvaća proizvodnju 12 sektora kreativne industrije, projektnog je određenja, temeljena je na znanju, proizvodi su joj zaštićeni autorskim pravima, a kultura je u određenoj mjeri sastavnicom svih sektora. Kako je svaka industrija organizirana sektorski, tako je organizirana i kreativna industrija. Uvriježeni naziv „kulturne i kreativne industrije“ zaživio je za njezina neinstitucionalizirana razvoja kada su sektorski dionici svoje sektore označili pojedinačnim industrijama, a ne sektorima jedne industrije. (Horvat, Mijoč i Zrnić 2018)

Poglavlje 2

Akademsko zaključivanje

Akademsko zaključivanje dijelom je akademskoga bontona jer se standardi i norme istraživačkih postupaka razvijaju, dogovaraju, oplemenjuju i nadograđuju te time predstavljaju oblik uljuđenosti u prostoru akademskog djelovanja.

Što znači istraživati? Istraživanje je (a) *spoznajna djelatnost* analize i rasuđivanja, (b) koja se zbiva u praksi, (c) na jednom *praktičnom i stvarnom* problemu i (d) prethodi određenom *zahvatu* u stvarnosti.

(Gilli 1974: 12)

Akademsko zaključivanje kruna je akademskog obrazovanja, razvijenog kritičkog razmišljanja, sposobnosti imenovanja istraživačkih problema, istraživanja njihovih odlika, provjeravanja pretpostavki te vođenja rasprave potkrijepljene dokazima. Cilj akademskog obrazovanja je osamostaliti znanstveni podmladak, osnažiti ga u poznavanju metoda i tehnika uz pomoć kojih se vode akademske rasprave i donose zaključci.

U postupku akademskog obrazovanja izrađuju se dvije vrste akademskih radova: a) ocjenski i b) nakladnički.

Ocjenski radovi akademska su pozornica na kojoj zajednički nastupaju studenti i mentori kako bi javno prikazali zajedničko postignuće – ocjenski akademski rad. Nakladnički akademski radovi donose stručne i znanstvene spoznaje oblikovane po uzusima ocjenskih akademskih radova, ali po naputcima izdavača/nakladnika. Stoga se poglavlje *Akademsko zaključivanje* bavi ocjenskim akademskim radom najviše akademske zahtjevnosti – doktorskom disertacijom kao temeljnom podlogom znanstvenog akademskog zaključivanja.

U poglavlju *Akademsko zaključivanje* predstavljena su dva modela pisanja i obrane doktorske disertacije – krunskog ocjenskog akademskog rada. Svakom modelu posvećeno je posebno poglavlje te prilozi koji pojašnjavaju i dokumentiraju model.

Prvo poglavlje obrazlaže *klasičan model* izrade i obrane doktorskog rada, prisutan na svim sveučilištima Republike Hrvatske. U ovome poglavlju predstavljaju se *andizetska* iskustva pri izradi doktorske disertacije klasičnim pristupom, a uspostavljena na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Andizetski pristup posebno ističe *meandrirane preglede* kao pisani, pregledni okvir mentorskih savjetovanja te se po njima razlikuje od većine poznatih pristupa na hrvatskim sveučilištima.

Drugo poglavlje donosi Skandinavski model izrade doktorskog rada čija je primjena na sveučilištima Republike Hrvatske tek u začetku pa se doktorski radovi pisani, ocijenjeni i obranjeni po tom modelu rjeđe susreću.

Prije obrazlaganja Klasičnoga i Skandinavskog modela izrade doktorskog rada obrazlažu se akademski ocjenski radovi u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske.

Akademski ocjenski radovi

Akademsko zaključivanje postupak je promišljanja imenovanog problema u kojem se primjenom znanstvene metodologije odgovara na istraživačko pitanje, čime se ostvaruje znanstveni doprinos. Akademski ocjenski radovi vođeni su mentorski primjenom postupka akademskog zaključivanja. Pri pisanju i izradi akademski ocjenski radovi razlikuju se po metodološkoj zahtjevnosti primjerenoj obrazovnim razinama (shema 1) te po ocjenskom postupku u kojemu postoje radovi kod kojih je obavezna javna obrana i oni koje je dovoljno predati u pisanom obliku (primjerice završni rad na sveučilišnom prijediplomskom studiju i seminarski rad).

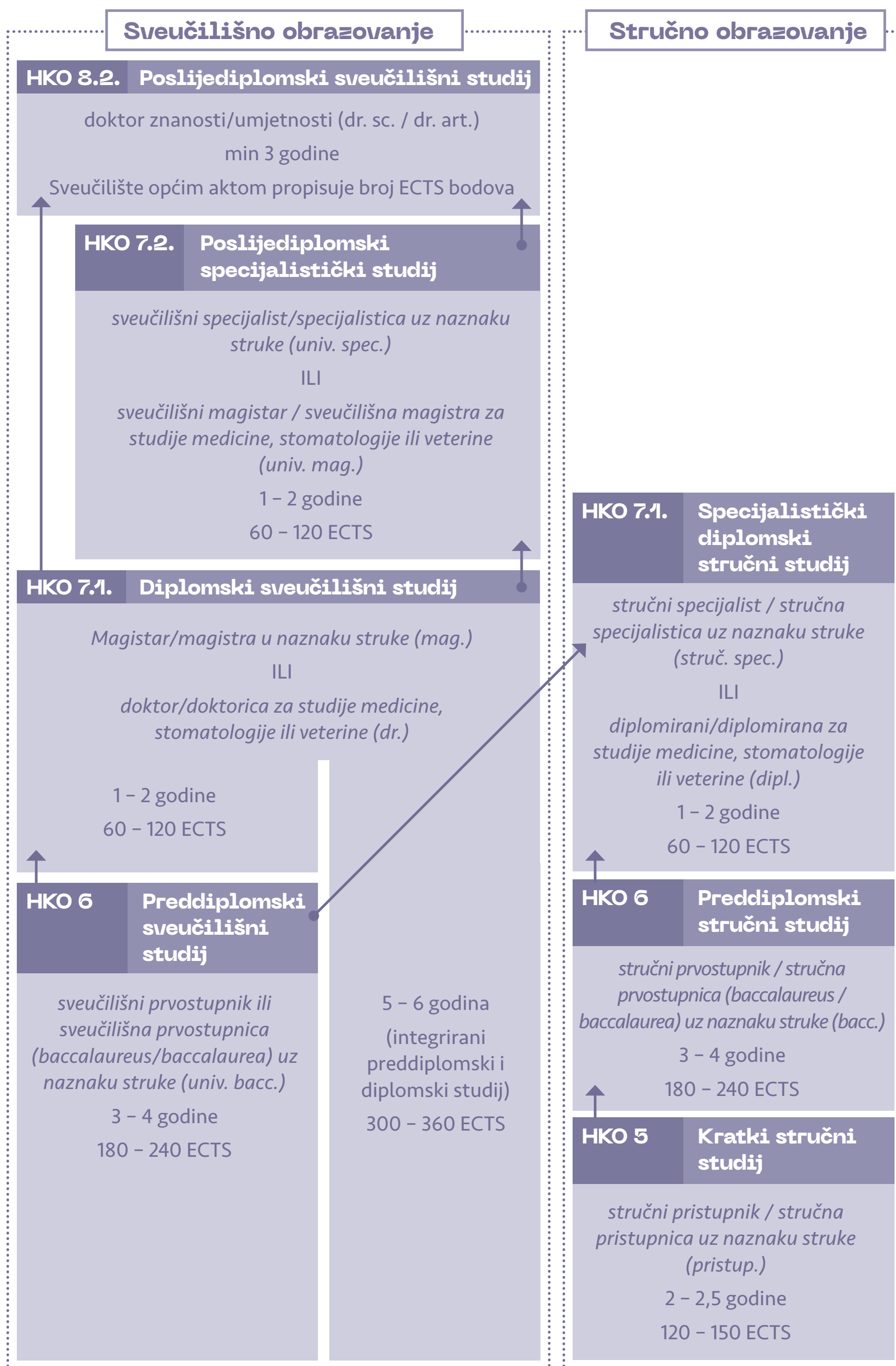
(…) Pogledajmo kako se u „školskom učenju" pridavalo pozornosti (tim) pitanjima koja nisu bila samo edukativne ili istraživačke prirode. Kada je riječ o nekoj temi (tezi) koju se treba istraživati i dokazivati, onda bi se najprije:

- vršio uvid u vezu zadane teme s građom dotične znanosti (*Nexus*)
- iznosilo obvezno tumačenje pojedinih termina iz naslova (*Termini*)
- precizno izlagalo što se propituje, odnosno o čem se radi (*Status quastionis*)
- podastiralo kratke podatke o povijesti dotične teme / teze (*Historia theseos*)

(Sivrić 2021: 97)

Da bi se znalo kamo se ide, potrebno je odrediti odakle se krenulo.

Shema 1. Akreditirani studijski programi u Republici Hrvatskoj

Izvor: Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2022)[42]

---

[42] Vidjeti *Vrste studijskih programa u Republici Hrvatskoj*, https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/vrste-studija-u-republici-hrvatskoj. Pristupljeno 15. lipnja 2022.

Podloga akademskom zaključivanju akademsko je istraživanje sa svim odlikama istraživačkih postupaka i uz pretpostavku suradnje svih istraživačkih dionika[43]. „U svakom istraživanju postoji *subjekt*, tj. istraživač; *objekt*, tj. pojedinci, ili, još bolje, društvena skupina koja je predmet istraživanja; *naručitelj* – tj. osoba ili skupina – koji je naručio istraživanje i koji će se u praksi koristiti njegovim rezultatima." (Gilli 1974: 29) Pri tom je *subjekt* istraživanja sam istraživač (ili skupina istraživača), *objekt* je ispitanik, dok se uloga *naručitelja* istraživanja razlikuje u tržišnim i akademskim istraživanjima. U tržišnim istraživanjima naručitelj je financijer istraživanja te time i nalogodavac, a u akademskim istraživanjima naručiteljem se može držati ono institucijsko tijelo koje potvrđuje potrebu za provedbom istraživanja.

Obrana akademskog rada obuhvaća izlaganje pristupnika te razgovor s ocjenskim povjerenstvom u kojem se provjeravaju ključni metodološki koraci i slijed dolaska do odgovora na postavljena istraživačka pitanja. Takvim razgovorom pristupnik dobiva priliku obraniti zaključke te time i znanstveni/stručni doprinos akademskog rada nastalog u suradnji sa (su)mentorom. Akademski radovi koji se javno brane pred povjerenstvom nazivaju se *ocjenskim radovima* i razvrstavaju se u četiri skupine unutar kojih je seminarski rad na najnižoj razini zahtjevnosti, a doktorski rad (doktorska disertacija) pripada najvišoj razini akademske vrsnoće (meandrirani pregled 1).

Preporuke opsega orijentacijske su i usklađuju se s obrazovnom razinom i zahtjevnošću metoda koje se primjenjuju u izradi rada. Diplomski, sveučilišni specijalistički završni rad i doktorski rad najviše su vrsnoće i zahtjevnosti te posjeduju određene sličnosti i razlike.

Diplomski rad (teza), sveučilišni specijalistički završni rad i doktorski rad (doktorska disertacija) srodni su po vremenskoj ograničenosti, jasno postavljenoj istraživačkoj temi, strukturnom oblikovanju te pisanom prijedlogu koji prethodi izradi, istraživanju i pisanju rada.

Razlikuju se po stupnju izobrazbe kojemu vode – teza vodi do zvanja magistra, sveučilišni specijalistički završni rad do sveučilišnog specijalista, a disertacija do doktora znanosti. Širinu i opseg doktorskoga rada uvjetuju provedba i opis (vlastita) istraživanja te zahtjevna rasprava. Diplomski rad izrađuje se na temelju postojećeg istraživanja, dok doktorand za potrebe doktorske disertacije osmišljava, pojašnjava i provodi vlastito (primarno) istraživanje.

Radovi koji se usmeno ne brane pred ocjenskim povjerenstvom akademski su članci, monografije, nastavni materijali i druge javno izložene bilješke. Vrsnoću takvih radova ocjenjuju (ne)poznati recenzenti.

Doktorska disertacija završni je rad najviše razine sveučilišnog poslijediplomskog studija te time i akademski ocjenski rad najvišeg stupnja složenosti. Pravilnik o poslijediplomskim

---

[43] Vidjeti *Vrste studijskih programa u Republici Hrvatskoj*, https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/vrste-studija-u-republici-hrvatskoj. Pristupljeno 15. lipnja 2022.

Meandrirani pregled 1. Vrste ocjenskih akademskih radova

		Seminarski rad[44]	Završni rad	Diplomski rad	Doktorski rad	ECTS bodova
Sveučilišna obrazovna razina	**preddiplomska**	+	+ (bez javne obrane)	-	-	180 — 240
	diplomska[45]	+	-	+	-	60 — 120
	poslijediplomska specijalistička	+	+ (javna obrana; opseg str. 60 — 120)	-	-	60 — 120
	poslijediplomska sveučilišna	+	-	-	+	najmanje 180
Stručna obrazovna razina[46]	**kratka**	+	+	-	-	180 — 150
	prijediplomska	+	+	-	-	180 — 240
	specijalistička diplomska	+	-	+	-	Najmanje 300
Preporučeni opseg u stranicama		10 — 20	20 — 30	30 — 50	180 — 300	-

[44] Predmetni nastavnik odlučuje hoće li se seminarski rad braniti ili ga je dovoljno predati u pisanom obliku.

[45] Završavanjem diplomske sveučilišne razine ukupno se stječe najmanje 300 ECTS bodova.

[46] Ukupno se stječe najmanje 300 ECTS bodova.

studijima Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u članku 41. definira doktorsku disertaciju[47]:

Članak 41.

(1) Doktorska disertacija mora biti samostalan i izvorni rad pristupnika kojim se dokazuje samostalno znanstveno istraživanje uz primjenu znanstvenih metoda i koji sadrži znanstveni / umjetnički doprinos u odgovarajućem znanstvenom ili umjetničkom području, odnosno pripadnom znanstvenom / umjetničkom polju.

(2) Doktorska disertacija je javni znanstveni ili umjetnički rad i podložna je javnoj znanstvenoj ili umjetničkoj procjeni.

(3) Oblici doktorske disertacije mogu biti:

– znanstveno djelo – monografija

– znanstveno djelo koje se temelji na objavljenim člancima.

(4) Doktorska disertacija u umjetničkom području je izvorno inovativno umjetničko istraživanje u kontekstu suvremenog umjetničkog stvaralaštva i završava prezentacijom umjetničkog ostvarenja i njemu sukladnim teorijskim radom.

(5) Doktorska disertacija piše se na hrvatskom jeziku, a uz suglasnost stručnog vijeća nositelja studija može biti i na nekom od svjetskih jezika.

(6) Naslov, sažetak i ključne riječi doktorske disertacije moraju biti napisani na hrvatskom i engleskom jeziku. Sažetak treba omogućiti razumijevanje cilja doktorske disertacije, metoda istraživanja, rezultata i zaključaka.

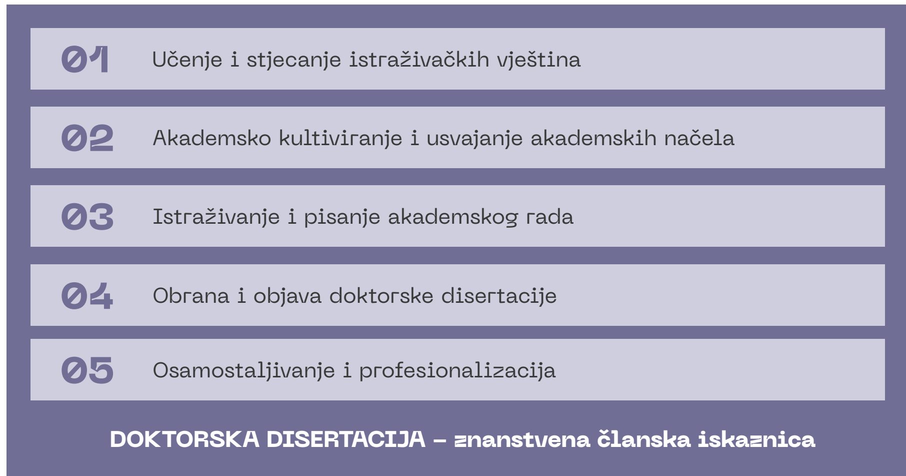
(7) Doktorska disertacija predaje se u elektroničkom i tiskanom obliku. Oblik i sadržaj doktorske disertacije propisan je na posebnom obrascu za izradu doktorske disertacije koji propisuje nositelj studija.

U nastavku se razmatra akademsko zaključivanje primjereno doktorskoj disertaciji – akademskom ocjenskom pisanome radu najsloženije zahtjevnosti u sveučilišnoj poslijediplomskoj izobrazbi. Izrada i obrana doktorskog rada zaokružuju formalno obrazovanje te time odgovaraju na pitanje uloge akademskog bontona u akademskom načinu razmišljanja. „Izrada doktorske disertacije jest mnogo više od samog istraživanja i pisanja. Ono što se želi ostvariti jest doprinos ukupnom temeljnom i uporabnom znanju. Važno je da doktorandi

[47] Pravilnik o poslijediplomskim studijima na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku – pročišćeni tekst. (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 17–18. Dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2022/07/Pravilnikoposlijediplomskimstudijima20220706134730062.pdf Pristupljeno 12. kolovoza 2022.

razviju akademski način razmišljanja (stav) i da ga kontinuirano nastave nadograđivati" (Novak 2016: sažetak, 2). Isti autor ističe kako doktorska disertacija nije samo opredmećeni „proizvod" nego je i cijeli tijek nastanka akademskoga rada – „znanstvene članske iskaznice" (Novak 2016: 60), u kojem doktorand stječe i produbljuje teorijska znanja, istraživačke vještine, akademske norme te samostalnost. Shema 2 prikazuje sastavnice doktorske disertacije – buduće znanstvene članske iskaznice.

Shema 2. Doktorska disertacija — znanstvena članska iskaznica

Potrebno je naglašavati dugovječnost doktorske disertacije koja će pratiti pristupnika i mentora te ocjensko povjerenstvo tijekom cijeloga znanstveno-istraživačkog vijeka, ali i nakon njega. Učenje i stjecanje istraživačkih vještina prva je sastavnica doktorske disertacije, ali su jednako važne i ostale vještine: akademsko kultiviranje i usvajanje akademskih načela, provedba istraživačkog postupka i pisanje akademskog rada, uspješna obrana kao i javna objava doktorske disertacije. Suvereno i profesionalno djelovanje doktora znanosti potvrđivat će opravdanost članstva u klubu znanstvenika.

U nastavku se predstavljaju dva oblika doktorske disertacije od kojih prvi pripada tzv. Klasičnom modelu i predstavlja disertaciju u obliku znanstvene monografije, a opisani pristup izradi imenovan je *andizetskim*.

Drugi oblik izrade doktorske disertacije temelji se na objavljenim člancima, svojstven je skandinavskim sveučilištima te se u skladu s tim i naziva Skandinavskim modelom.

A Klasični model — *andizetski pristup*

Moj cilj je uspostaviti potpuno novu znanost raspravljajući o vrlo starom predmetu razmatranja. U prirodi, vjerojatno, ne postoji ništa starije od gibanja, s obzirom na poveliku količinu knjiga koje su napisali filozofi. Kako bilo, otkrio sam pomoću eksperimenta neka njegova svojstva vrijedna poznavanja koja do sada niti su bila promatrana niti prikazivana.

Galileo Galilei[48]

Istraživanje je umovanje prije, tijekom i nakon provođenja istraživačkih postupaka.

Prvi je korak da istraživač izabere – na osnovi vlastitih interesa ili znatiželje – određenu temu istraživanja; zatim prelazi na proučavanje odgovarajuće literature, odnosno studija i istraživanja što su ih drugi već obavili na istu temu, nakon toga postavlja hipoteze i započinje proces prikupljanja podataka što će mu omogućiti da potvrdi ili odbaci te hipoteze. Ako se, dakle, ograničimo na početne momente tog postupka, oni su: (a) izbor teme; b) ispitivanje odgovarajuće literature; (c) postavljanje hipoteza, i t. d.

(Gilli 1974: 42)

[48] Preuzeto iz Bošnjaković, M. (2022). *Galileijeva teorija gibanja*. Diplomski rad. Zagreb: Prirodoslovnomatematički fakultet. Dostupno na https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:002989. Pristupljeno 17. lipnja 2022.

Poglavlje *Klasični model – andizetski pristup* predstavlja monografski akademski rad s posebnim naglaskom na doktorski rad koji se objavljuje u obliku monografije, a piše se i brani pred ocjenskim povjerenstvom, koje je prema svojem pravilniku o poslijediplomskim studijima donijelo matično sveučilište. Poglavlje sadrži četrnaest potpoglavlja kojima se opisuju cjeline klasičnog, monografskog akademskog rada (potpoglavlje 1), naslov i tema (potpoglavlje 2), sažetak i ključne riječi (potpoglavlje 3), istraživački ciljevi (potpoglavlje 4), istraživački problemi (potpoglavlje 5), istraživačka pitanja (potpoglavlje 6), hipoteze (potpoglavlje 7), očekivani doprinosi (potpoglavlje 8), metodologija (potpoglavlje 9), analiza (potpoglavlje 10), rasprava (potpoglavlje 11), zaključak (potpoglavlje 12), literatura (potpoglavlje 13) te prilozi (potpoglavlje 14). Klasičnim modelom uspostavljena su temeljna načela akademskog rada, a *andizetski pristup* donosi *meandrirane preglede* kao inovativan način komuniciranja s mentorom. Andizetskim pristupom uspostavlja se promemorija savjetodavnih i istraživačkih koraka provedenih u postupku izrade akademskog rada. Datumi meandriranih pregleda povezani su s bilješkama, uputama i savjetima mentora, čime se prati mentorski doprinos pri izradi akademskog rada kao i provedba smjernica dobivenih od mentora. Meandrirani pregledi primjenjivi su u svim oblicima akademskih radova kao i u Skandinavskom modelu koji se obrazlaže u poglavlju 2.b.

1. Cjeline *klasičnog*, monografskog akademskog rada

Kada se paradigme upletu, kao što moraju, u raspravu oko izbora paradigme, njihova uloga je nužno kružna. Svaka skupina koristi svoju vlastitu paradigmu da bi iznosila razloge za obranu te paradigme. Kružnost do koje dolazi ne čini, naravno, argumente pogrješnim ili čak uzaludnim… Ipak je status kružnoga argumenta, bez obzira na svoju moć, isključivo uvjeravajući.

(Kuhn 1974: 147)

Lijepo bi se bilo sjetiti načela *clare et distincta* (jasno i razgovjetno) i rasprave *Discours de la méthode* (1637.) objavljene na narodnom (francuskom), a ne znanstvenom jeziku toga vremena (latinskom), pa se prisjetiti da se jasnost odnosi na opseg, a razgovjetnost na sadržaj.

(Sivrić 2021: 98)

Prvim poglavljem postavljaju se strukturirani dijelovi *klasičnog*, monografskog akademskog rada. U poglavlju se pojašnjavaju sastavnice ocjenskoga akademskog rada kao i njegova struktura. Navode se razlozi i karakteristike *meandriranih pregleda*, donosi se shema uopćenog pogleda na meandrirae preglede te se pojašnjava njihova uporaba.

Klasični model akademskog rada odnosi se na izradu i ocjensku obranu monografski oblikovane akademske proze. Začet u antičkom dobu, klasični model akademskog rada brusio je stoljećima svoje sastavne dijelove i njegove uloge, a posebice dokazni postupak na kojem se temelji(lo) zaključivanje. Podsjetnik na postupak kojem je uporište u formalno-logičkom tijeku opisao je Sivrić (2021: 97-98):

„Dokazni postupak podrazumijevao je iznošenje argumenata u sažetom obliku (u tradicionalnim metafizičkim opcijama se *Probatur*[49] nudio u obliku silogizima[50] – *Atqui*[51], kao znak minora[52] i *Ergo*[53] kao znak zaključka. Tom su se prilikom dodavali komentari kao dokazi pojedinih premisa – *probatur maior*[54] i *probatur minor*[55]. Dobra strana završnog zaključka je bila u tom što se dokazivanom (zaključkom koji se donosio prije izvođenja izvedenoga dokaza) omogućavalo da on od samog početka može znati što se treba dokazivati te je mogao kritički pratiti čitav postupak i hoće li ga on voditi do onoga što se treba postići dokazom. Nije dobra strana u tom što se stječe dojam da se nešto tvrdilo bez osnovice (no to se anuliralo time što se osnovica iznosila u samom nastavku postupka). Tezu se često završavalo s dodatcima, kao proširenim zaključkom (*Corollarium* – izvođenje, što slijedi) ili samostalnim dodatcima koji se na tezu prirodno nadovezuju ili ju dopunjuju (*Scholion* – tumačenje)."

---

[49] lat. *probare* — ispitivati, razgledati označuje pokus, kušanje, ispit, ispitivanje, kušnju, vježbanje za izvođenje, ogled

[50] Aristotel je temeljni formalni argument nazvao silogizam, a poseban oblik retoričkoga argumenta — skraćeni silogizam ili entimem. Silogizam se sastoji od opće ili velike premise (*propositio major*), od pojedinačne ili male premise (*propositio minor*) te od zaključka ili konkluzije (*conclusio*)." Oraić Tolić (2011: 310)

[51] lat. *atque* — veznik i, osim toga, također. Silogizam posjeduje sporednu (*minor*) premisu i glavnu (*maior*) premisu

[52] lat. *minor* — manji, slabiji; druga premisa u posrednom zaključku

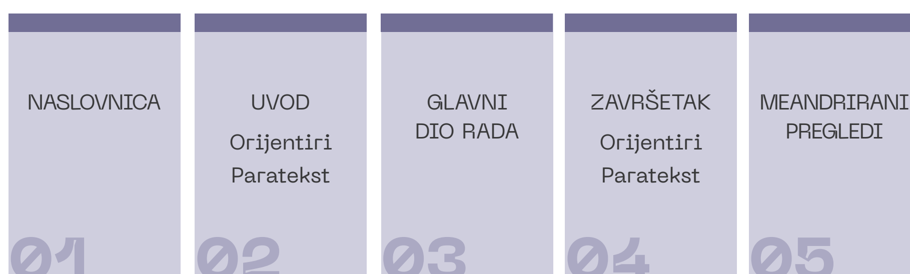
[53] lat. *ergo* — zbog, poradi, dakle, prema tome, tada, na račun

[54] lat. *probatur maior* — glavna premisa

[55] lat. *probatur minor* — sporedna premisa

Takav, klasičan akademski rad, strukturom je utemeljen u trima cjelinama neovisno je li riječ o seminarskom, završnom prijediplomskom, diplomskom, završnom poslijediplomskom specijalističkom ili doktorskom radu. Cjeline akademskog rada dijele se prema svojoj funkcionalnosti u tri skupine: a) glavni dio rada, b) orijentacijski dijelovi rada i c) pomoćni ili paratekstualni dijelovi rada (Šundalić, Mesarić i Zekić Sušac 2016). Sastavnice akademskog rada (shema 3) načelno su istovjetne svim vrstama akademskih radova, a njihov su važan dio meandrirani pregledi nastali kao rezultat istraživačke ustrajnosti i mentorskih razgovora. Razlikovanje radova po obrazovnim razinama (shema 1) uključuje primjerenu složenost metodologije, provedenoga eksperimenta i ostvarenog (znanstvenog i/ili stručnog) doprinosa.

Shema 3. Sastavnice akademskoga rada

Kako pokazuje shema 3, akademski rad sadrži strukturne skupine, a neke od njih pojavljuju se i na početku i na završetku rada. Riječ je o sljedećim strukturnim skupinama:

a) naslovnica s naslovom akademskog rada

b) uvodni/završni orijentiri i paratekstovi

c) glavni dio rada.

Meandrirani pregledi (prilog 1) okvir su za konstrukciju akademskog rada kao i podloga za mentorske razgovore. Pristupnik mentoru predlaže rješenja za *prijevoje* meandriranog pregleda, a mentor ih vlastoručno ispravlja ili ih unosi u elektronički dokument. Datumi zabilježeni na meandriranim pregledima dokument su autorskih doprinosa (su)mentora i pristupnika te su vrijedan dokaz u slučaju eventualnih prijepora ili sporova. U akademskoj diplomaciji takvi se dokumenti nazivaju *nepostojeći zapis* (engl. *non-paper*) i podsjetnikom su pri oblikovanju ugovora ili drugih dokumenata (vidjeti poglavlje 6, točka 23).

Struktura akademskog rada utvrđuje se pravilnikom (sveučilišnim ili fakultetskim) te preporukama koje znanstveno-obrazovne ustanove sustavno osvježavaju i javno oglašavaju na svojim mrežnim stranicama. Pristupnici su dužni slijediti navedene preporuke i poštivati pravilnike te tijekom postupka izrade akademskog rada provjeravati jesu li se izmijenili, i ako jesu, tada revidirati tekst u izradi neovisno o stupnju njegove dovršenosti. Shema 4 prikazuje uopćeni pogled na strukturu akademskoga rada.

Shema 4. Struktura akademskoga rada

NASLOV AKADEMSKOGA RADA

GLAVNI DIO RADA

1. uvod
2. prethodne spoznaje
3. metodologija i hipoteze
4. rezultati
5. rasprava
6. zaključak

   literatura

PRATEĆI I ZAVRŠNI PARATEKST

- podrubnice (pozivne bilješke)
- epigrafi
- pogovor
- kontrolna pitanja
- životopis autora
- rječnik
- uspostavljeno nazivlje
- prilozi

UVODNI ORIJENTIRI

- impresum (autor i sumentor, lektor, ustanova, godina)
- sadržaj
- kazalo

UVODNI PARATEKST

- predgovor
- sažetak i ključne riječi
- zahvale, posvete i moto
- izjava o samostalnoj izradi rada

ZAVRŠNI ORIJENTIRI

- popis kratica i simbola
- popis tablica, shema, grafikona i slika
- kazalo imena
- kazalo kratica, pojmova i imena

Kako pokazuje shema 4, postoje četiri strukturirane skupine akademskoga rada koje, uz iznimku naslova akademskoga rada, čini veći broj elemenata. Riječ je o sljedećim strukturnim skupinama:

a) naslov akademskog rada

b) orijentiri (uvodni i završni)

c) glavni dio rada (uvod, prethodne spoznaje, metodologija i hipoteze, rezultati, rasprava, zaključak, literatura)

d) paratekstovi (uvodni, prateći i završni).

Naslov akademskog rada temelj je za razlikovanje rada od drugih akademskih radova i uz ime autora, godinu objavljivanja i ustanovu u kojoj je rad obranjen i objavljen, podatak je koji se neizostavno navodi pri citiranju akademskoga rada. Naslov akademskog rada nalazi se na naslovnici akademskog rada koja se najprije navodi na hrvatskom, a potom i na engleskom jeziku.

Orijentiri pomažu čitateljima snalaziti se unutar dijelova akademskoga rada. Uvodni orijentiri su impresum, sadržaj i kazalo.

Impresum akademskoga rada neizostavno sadrži sljedeće podatke: ime sveučilišta i ustanove u kojoj je rad javno obranjen, imena (autor, (su)mentor, članovi ocjenskog povjerenstva,

odgovorna osoba, lektor, grafički oblikovatelj), potpisanu izjavu o akademskoj čestitosti, pravo prijenosa intelektualnoga vlasništva, suglasnost za objavu u institucijskim repozitorijima i izjavu o istovjetnosti digitalne i tiskane inačice rada.

Završni orijentiri su popisi (kratice i simboli; tablice, sheme, grafikoni i slike) i kazala (kratice, imena i pojmovi).

Glavni dio rada je ključni dio rada, kao i predmet meandriranih pregleda. U njemu se nalaze uvod, prethodne spoznaje, metodologija i hipoteze, rezultati, rasprava, zaključak, literatura.

Paratekst je dopuna temeljnom tekstu i u službi je njegova pojašnjavanja. Razlikuju se uvodni (sažetci na hrvatskom i engleskom jeziku, ključne riječi, predgovor, zahvale, posvete i moto[56]), prateći (podrubnice / pozivne bilješke i epigrafi – citatni uvodnici u poglavlja) te završni paratekst (pogovor, kontrolna pitanja, životopis, rječnik, uspostavljeno nazivlje, prilozi). Oraić Tolić za paratekstove[57] navodi kako su to „tekstovi koji obrubljuju glavni tekst, naslovi, predgovori, uvodi, bilješke" (Oraić Tolić 2011: 405), potom ih dopunjuje posvetama, zahvalama i biografijom te ističe kako su to jedina „legitimna mjesta autorskog JA" (Oraić Tolić 2011: 305). Lukić i Blažević Krezić (2019: 84) se u obrazlaganju parateksta pozivaju na Genettea te uočavaju kako je paratekst koncept koji počiva na promatranju elemenata „koji okružuju naraciju (npr. ikonički elementi, slika, ilustracija, grafikoni itd.). Metatekstom imenujemo tekstualni odsječak koji se referira na kakav drugi tekst o kojem govori, a da ga pritom nužno ne citira… Budući da je metajezična funkcija usmjerena na kod i provjeravanje njegove ispravnosti, učestala je u definicijama, objašnjenjima i citatima te zaključcima."[58]

Struktura akademskoga rada prikazana shemom 4 okvir je za razgovor mentora i pristupnika te se tijekom izrade akademskoga rada sustavno revidira, popravlja i unaprjeđuje. Meandrirani pregled (shema 5 i prilog 1) sadrži postupnu izgradnju ciljeva, problema, pitanja,

---

[56] Moto i epigraf srodni su, ali različiti pojmovi. Buljubašić (2017) tako navodi da Genette pod epigrafom podrazumijeva citat smješten neposredno uz tekst, a pod motom misao koja može pratiti veći broj autorovih tekstova.

[57] „Dodavanjem prefiksa *arhi, hiper, inter, meta, para, trans* na imenicu *tekstualnost* nastala je tipologija intertekstualnosti Gérarda Genettea u skladu sa značenjem pojedinoga prefiksa: transtekstualnost (svaka upućenost teksta na tekst, intertekstualnost u najširem smislu), *intertekstualnost* (stvarna nazočnost tuđega teksta, citat, aluzija i sl.), *arhitekstualnost* (upute na žanr), *paratekstualnost* (tekstovi koji obrubljuju glavni tekst, naslovi, predgovori, uvodi, bilješke), *metatekstualnost* (prefix *metà* potječe od naziva za Aristotelovu prvu filozofiju, metafiziku, koja se u korpusu djela nalazila iza Fizike, v. II. 2.1; u svim kovanicama prefiks *metà* znači svijest ili komentare o tekstu), *hipertekstualnost* (tekstovi koji nastaju transformacijom tuđih tekstova, n. pr. stilizacija, parodija, pastiš)." (Oraić Tolić 2011: 405)

[58] Detaljnu raspravu o ulogama paratekstualnih elemenata nalazimo kod Ivane Buljubašić (2017). Korisno ju je izučiti prije odlučivanja o vrstama i ulogama paratekstova koji će se ugraditi u akademski rad. Vidjeti: https://hrcak.srce.hr/file/272475. Pristupljeno 23. srpnja 2022.

hipoteza, metoda i iz njih proisteklih zaključaka, doprinosa (i ispunjenosti ciljeva) te ograničenja akademskoga rada.

Shema 5. Meandrirani pregled – uopćeni pogled

PRIJEVOJI	GLAVNI		POMOĆNI	
	1.	ostali	1.	ostali
Cilj	C.1	C.K	pom. C.1	pom. C.K
Problem	P.1	P.K	pom. P.1	pom. P.K
Istraživačko pitanje	I.P.1	I.P.K	pom. I.P.1	pom. I.P.K
Hipoteza	H.1	H.K	pom. H.1	pom. H.K
Metoda	M.1	M.K	pom. M.1	pom. M.K
Zaključak	Z.1	Z.K	pom. Z.1	pom. Z.K
Doprinos	D.1	D.K	pom. D.1	pom. D.K

K je broj dodatnih prijevoja (glavnih ili pomoćnih) od kojih se svaki razrađuje pojedinačno

Meandriranim pregledima ostvaruju se radijalni uvidi[59] u prijevoje akademskog rada (cilj, problem, istraživačko pitanje, hipoteza, metoda, zaključak, doprinos). Istraživanje je živi organizam koji se provedbom razvija i mijenja te stoga zahtijeva sustavne formalno-logičke revizije. Meandriranim pregledima svrhovitost je omogućiti istraživačkim suradnicima tijekom cijelog postupka provedbe istraživanja i izrade akademskoga rada pregled nacrtnih aktivnosti, izmjena i ispravaka.

U klasičnom modelu izrade akademskoga rada izradu rada vodi i usmjerava (su)mentor, a rad se nakon dovršetka ocjenjuje i brani pred ocjenskim povjerenstvom bez nazočnosti (su)mentora. Tijekom pisanja akademskoga rada poželjno je istraživačke spoznaje objavljivati u znanstvenim publikacijama te uvažavati upute recenzenata. Upute recenzenata dobivene u postupku objavljivanja znanstvenih spoznaja vrijednim su smjernicama za dovršetak akademskoga rada.

Nedostatak Klasičnog modela je *nepreglednost* koraka koji vode od idejnog nacrta akademskog rada do njegova dovršetka te kasnije i obrane. Nepreglednost koraka Klasičnog modela prevladava se *meandriranim pristupom* kojim se sustavno prate provedeni ispravci

---

[59] Uvid je poželjno pružati u svim smjerovima: spiralno, zrakasto, koncentrično, zvjezdasto, prstenasto, okomito, vodoravno te dijagonalno.

tijekom izrade akademskog rada, a konačni izbori dijelom su poglavlja. U uvodnicima poglavlja opisuju se elementi meandriranog pregleda koji će se u poglavlju iznositi, a u *Raspravi* i *Zaključku* donose se konačna razmišljanja proistekla iz istraživačkog postupka temeljenog na meandriranim pregledima. Uz sve navedeno, meandrirani pregledi dijelom su radne dokumentacije nastale u mentorskim raspravama te se na temelju datuma kao i naputaka mentora meandriranim pregledima osigurava informacija o autorskom doprinosu mentora/doktoranda pojedinim stavkama autorskog rada.

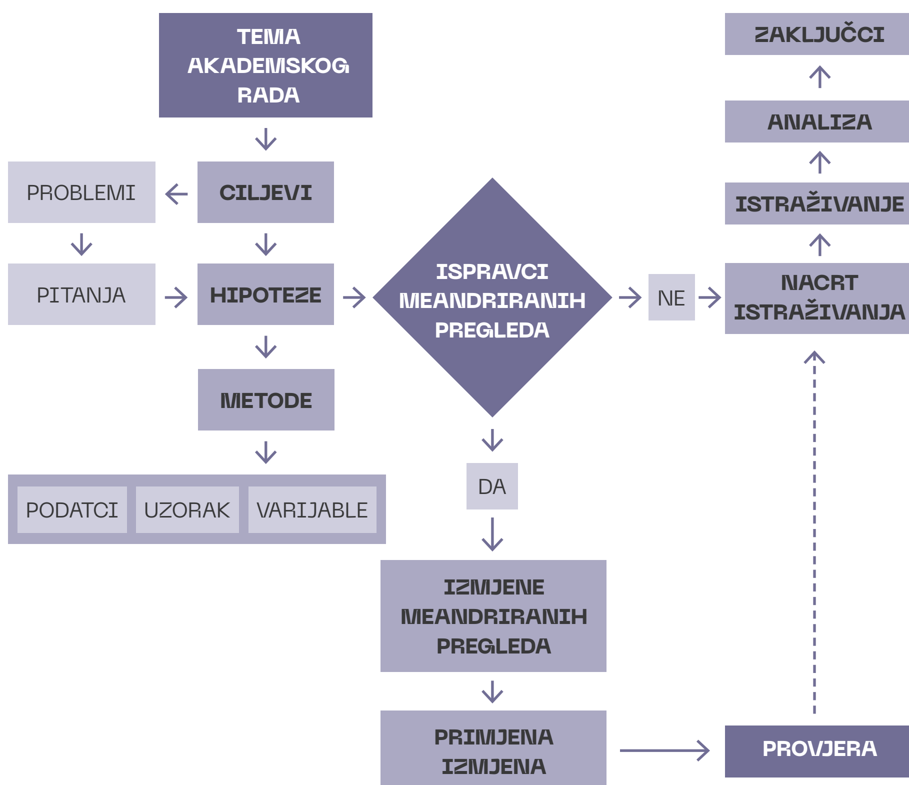
Andizetski pristup temelji se na pregledima kojima je cilj osigurati:

a) sustavnu promemoriju provedenih ispravaka akademskog rada
b) meandrirane preglede
    a. ciljeva i očekivanih doprinosa
    b. istraživačkih ciljeva, problema i pitanja
    c. ciljeva, hipoteza i metoda
    d. provedenih analiza i zaključaka o hipotezama
    e. zaključaka o hipotezama s postavljenim (ostvarenim) ciljevima
    f. ciljevima i ostvarenim doprinosima
    g. jazom između očekivanih i ostvarenih doprinosa
    h. ograničenja i preporuka
c) uvodnike u poglavlja akademskog rada
    a. razlozi pisanja poglavlja
    b. prijevoji meandriranih pregleda o kojima se govori u poglavlju koje slijedi
d) uvid u odbačene korake, hipoteze i metode
    a. preporuke budućim istraživačima
    b. ograničenja istraživanja
    c. potencijalne doprinose budućih istraživanja.

Kako bi svi navedeni koraci bili učinkoviti, nužno je uskladiti meandrirane preglede (shema 6) te činiti provjere i ispravke sve dotle dok formalno-logički koncept akademskog rada ne bude razumljiv i istraživački provediv.

Andizetski pristup razvijen je u radovima Andizeta – instituta za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji.[60] Riječ je o studentskoj udruzi Ekonomskoga fakulteta u

Shema 6. Usklađivanje meandriranih pregleda

Osijeku koju su 2014. godine osnovale Jasna Horvat, Josipa Mijoč i Marina Stanić, a koja se bavi znanstvenim i umjetničkim istraživanjima te istraživačke rezultate publicira na mrežnim stranicama i otvara ih zainteresiranoj javnosti.

Andizetski pristup Klasičnom modelu izrade akademskih radova postavljen je na *meandriranom (strukturiranom, tabličnom) pregledu* formalnog i logičnog promišljanja sastavnih dijelova akademskog rada. Meandri (strukturirane tablice) donose razrađene poveznice ključnih sastavnica akademskog rada, podloga su za razgovor mentora i doktoranda i promemorija cijeloga postupka akademske suradnje. Nakon što se usuglase formalne i logične veze meandara, pristupnik prenosi meandre u akademski rad u obliku raspisanoga i razrađenog akademskog teksta. Pojedini meandri mogu se ugraditi kao tablica u tijelo teksta akademskog rada ili u prilog. Preporuka je da se primjerci meandara pohranjuju od susreta do susreta. Uz nadnevke na meandrima trebaju stajati i zabilješke mentora i pristupnika kako bi se uspješno pratili koraci napredovanja, ali po potrebi i retrogradna revidiranja ako se pokaže kako su bila primjerenija od naknadno načinjenih izmjena. Meandri se tekstualno razrađuju i raspi-

[60] Dostupno na www.andizet.hr. Pristupljeno 24. lipnja 2022.

suju u akademskom radu, ali tek nakon što se usuglase formalne i logične veze sastavnih dijelova akademskoga rada. U prilogu 1 nalaze se meandrirani pregledi koje doktorand donosi na mentorske razgovore, a u prilogu 2 nalazi se meandrirani pregled objedinjenih prijevoja akademskog rada izrađen na temelju pročišćenih (revidiranih) akademskih meandara.

Meandrirani pregledi oblik su *nepostojećih zapisa* (engl. *non-paper* – vidjeti poglavlje 6, točku 23) kojima je cilj bilježiti sve korake izgradnje akademskoga ocjenskog rada. Rezultat su činjenice da akademski ocjenski rad nastaje u dužem vremenskom razdoblju uz pomoć mentora i drugih savjetnika kao što su članovi povjerenstva ili stručnjaci iz područja ocjenskoga rada.

Dvanaest meandriranih pregleda dijelovi su jednoga cjelovitog meandriranog pregleda (prilog 1), a svaki od njih posvećen je jednom ili većem broju sastavnica akademskoga rada. U ovoj su publikaciji meandrirani pregledi raspoređeni unutar poglavlja 2 (*Akademsko zaključivanje*), a njihov zbirni pregled donosi *Pismohrana* (prilog 1).

BROJ	**NAZIV MEANDRIRANOG PREGLEDA**	POTPOGLAVLJA
1.	Vrsta ocjenskoga radova	Uvod
2.	Istraživački ciljevi akademskog rada	4.
3.	Istraživački problemi	5.
4.	Pregled teorijskih spoznaja	5.1.a.
5.	Metodologija jedne bibliografske reference	5.1.b.
6.	Povezanost istraživačkih pitanja, problema i ciljeva	6.
7.	Istraživačke hipoteze	7.b.
8.	Usklađenost ciljeva i očekivanih doprinosa	8.
9.	Opoglavljena povezanost ključnih prijevoja	9.b.

BROJ	**NAZIV MEANDRIRANOG PREGLEDA**	POTPOGLAVLJA
10.	Usporedba zaključaka o hipotezi	11.
11.	Rasprava o metodologiji i nalazima	11.
12.	Zaključak o istraživačkim ciljevima, hipotezama, ograničenjima i prijeporu	12.
PRILOG 1.	Meandrirani pregled nacrta Klasičnog modela ocjenskoga akademskog rada	Pismohrana

Ispunjavanjem i pohranjivanjem meandriranih pregleda akademska razmjena mišljenja dobiva svoj pisani trag. Ujedno postaje podlogom za uvide u razloge koji su vodili ispravcima akademskog rada ili možebitnim razmimoilaženjima u stajalištima.

2. Naslov i tema

Da bi se o temi moglo što reći, valja je pobliže odrediti. A da bi se to moglo učiniti, valja uočiti problem (grč. Próblēma od probállō – bacam naprijed, predlažem) i postaviti glavno pitanje koje vodi znanstveno istraživanje.

(Oraić Tolić 2011: 172)

Tema se istraživanja ne izabire nego se otkriva.

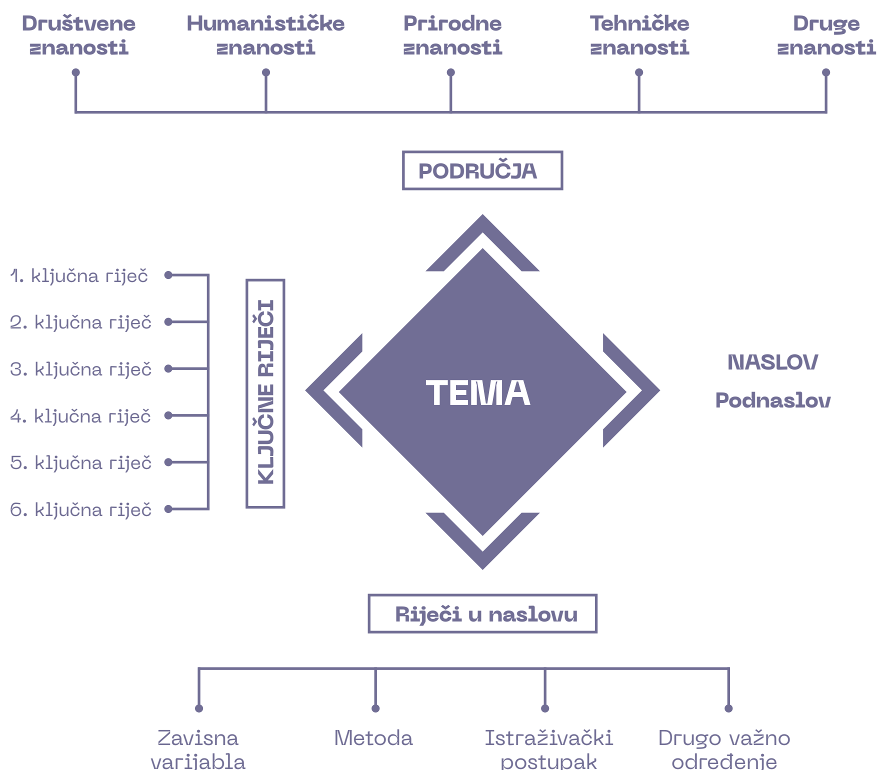
(Gilli 1974: 47)

Posezanje za frazama i tuđicama svjedoči misaonu lijenost.

Drugo poglavlje razjašnjuje pojmove teme i naslova koji se nerijetko neopravdano poistovjećuju. Poglavlju je priložen i shematski pogled na temu, naslov i ključne riječi akademskog rada.

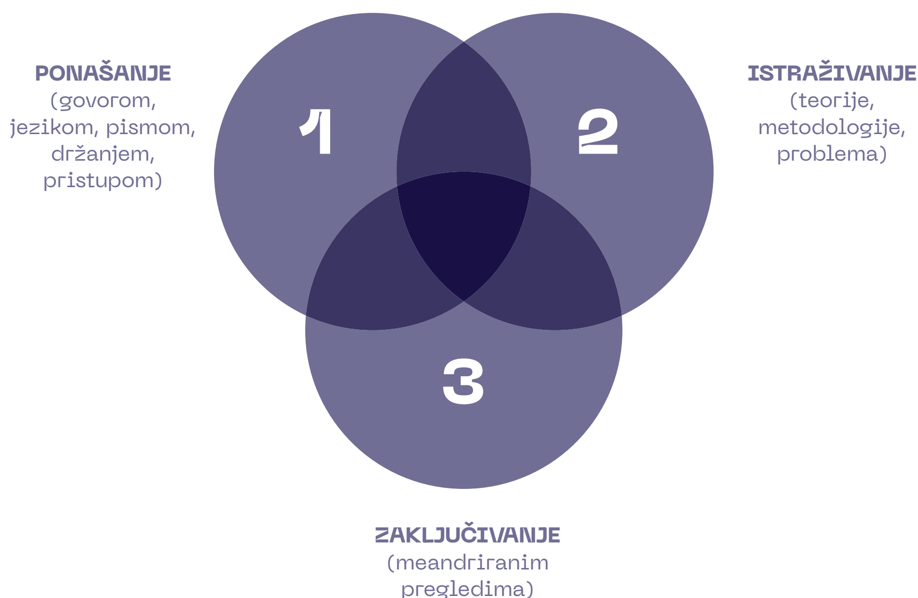
Tema akademskog rada širi je pojam od naslova rada te upućuje na „istraživačko područje na koje se naslov odnosi". (Šundalić, Mesarić i Zekić Sušac 2016: 42) Naslov nedvosmisleno određuje istraživačko pitanje te nerijetko sadrži naziv zavisne varijable ili primijenjene metode. Jasnoći naslova doprinosi izbjegavanje veznika, gomilanje riječi i oprečnih stajališta. Podnaslovi su dopušteni, a uloga im je proširivanje uvida u temu rada. Shema 7 opisuje temu, naslov i ključne riječi akademskog rada te podsjetnik kako je u akademskom radu moguće uključivanje spoznaja o istraživačkom problemu iz većeg broja znanstvenih područja.

Shema 7. Tema, naslov i ključne riječi akademskog rada

„Pojmovna shema", kako navodi Gilli (1974: 67) dobar je „psihološki i motivacijski" okvir kojim se istraživači vode pri kritičkim „promišljanjima početnih faza istraživanja". Podloga za uspostavljanje pojmovne sheme su teorijski radovi i razgovori s ekspertima. Primjer pojmovne sheme *Akademskog bontona* donosi se u shemi 8.

Shema 8. Pojmovna shema – primjer *Akademskog bontona*

Pojmovi mogu potjecati iz različitih područja te je uputno sučeljavati njihova tumačenja i otvarati interdisciplinarne uvide u postojeće, jednodimenzijske spoznaje. Pregledom sažete analize Nobelove nagrade iz ekonomije (Horvat 2021) uočava se učestalost nagrađivanja znanstvenih doprinosa proisteklih iz istraživanja dvaju ili više znanstvenih područja. Za očekivati je kako će teme akademskih radova i nadalje propitivati više od jednog područja te da će pobliže određenje analizirane teme akademskog rada pružati jasno oblikovan naslov i ako je potrebno podnaslov te sažetak i ključne riječi.

3. Sažetak i ključne riječi

Društvena je stvarnost tako mnogostrana i složena da je pojedinac može spoznati na izravan način samo malim dijelom; sve ostalo može spoznati samo na neizravan način, posredstvom svjedočanstva drugih.

(Gilli 1974: 120)

Poglavlje posvećeno sažetku i ključnim riječima donosi uvriježena pravila koja vrijede za pisanje strukturiranog sažetka akademskog rada, ključnih riječi i njihova usklađivanja s JEL klasifikacijom.

Strukturirani sažetak akademskog rada donosi se dvojezično – na hrvatskom i na engleskom (engl. *Summary*) ili kojem drugom svjetskom jeziku tako da opsegom ne zauzima više od jedne kartice teksta. Tekst strukturiranog sažetka ukratko opisuje temeljna poglavlja rada: *Cilj istraživanja* (engl. *Objectives*), *Teorijske spoznaje* (engl. *Theoretical framework*), *Metodologija* (engl. *Methodology*), *Rezultati* (engl. *Results*) i *Zaključak* (engl. *Conclusion*).

Analiza (engl. *Analysis*) i *Rasprava* (engl. *Discussion*) ne ističu se u strukturiranom sažetku jer su objedinjeni u njegovim rezultatima, gdje se najvažniji dijelovi analize prvo navode, a odmah potom i raspravljaju.

Ključne riječi pobliže opisuju temu i naslov, a u njihovu izboru izbjegavaju se riječi uporabljene u naslovu akademskog rada. Preporuka je ključne riječi najprije navesti u njihovu izvornom obliku, a potom ispod njih navesti oznake pod kojima se uklapaju u JEL klasifikaciju[61].

Ključne riječi izabiru se iz korpusa pojmova koji pobliže određuju temu akademskog rada, navode se abecednim poretkom i mogu sadržavati više riječi kojima se opisuje pojam. Uobičajeno ne prelaze sedam pojmova niti ih je manje od tri. Pojmovi koji su ključni za akademski rad, zbog čega se i nazivaju ključnim riječima, međusobno se odvajaju razgotkom točka sa zarezom (;).

Ključne riječi *Akademskog bontona* usklađene s JEL klasifikacijom glase: ekonomsko obrazovanje i nastava ekonomije[62]; jednakost, pravednost, nejednakost i drugi normativni kriteriji i mjerenja[63]; monopolizacija, horizontalne antikonkurentske prakse[64]; obrazovanje i istraživačke ustanove[65]; planiranje, suradnja i reforma[66]. U impresumu akademskog rada dovoljno je navesti tri (3) kategorije iz JEL klasifikacije dok je uobičajen broj ključnih riječi od pet do deset.

Uporabom proizvoljno odabranih pojmova, ključne riječi *Akademskog bontona* bile bi sljedeće: akademska suradnja; ekonomsko istraživanje; ekonomsko obrazovanje; (ne)pisane norme; znanstvena i stručna istraživanja.

---

[61] Dostupno na https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=jel. Pristupljeno 22. lipnja 2022.

[62] A2

[63] D63

[64] L41

[65] I2

[66] P13, P21, P41, P51

Nakon sažetka i ključnih riječi slijedi *Sadržaj* te prateći paratekstualni dijelovi rada. „Što se tiče *reda izlaganja* u užem smislu, to jest rasporeda materijala u različitim 'poglavljima', moguća su dva kriterija: *kronološki*, koji se sastoji u izlaganju istraživanja u njegovu vremenskom slijedu, i kriterij *'po problemima'*. (…) Vjerojatno je najsretnije rješenje spoj tih dvaju kriterija: u istraživanju koje se provodi po fazama i za svaku se od tih faza utvrđuju i analiziraju spomenuti problemi." (Gilli 1974: 243–244) Važno je izbjegavati ponavljanja iste građe te osigurati razumljivost i informativnost izloženih dionica. Ne treba zaboraviti da se primjenom znanstvene metodologije osigurava utemeljenje i argumentiranost, ali i da je znanost područje slobode te da akademski radovi donose novume koje razumiju tek rijetki pojedinci.

4. Istraživački ciljevi

Svojom kratkoćom i priručnošću radni vam nacrt pruža stalan nadzor nad logikom i potpunošću argumentacije, otkriva strukturu onoga što ste napisali ili kanite napisati te vam omogućuje da razvijate argumente, po potrebi ih revidirate i suvislo se krećete prema konačnomu cilju – dokazivanju teze.

(Oraić Tolić 2011: 187)

Istraživački ciljevi su nit vodilja svim poglavljima koja slijede i svim koracima koji se provode u akademskom radu. Poglavlje posvećeno istraživačkim ciljevima upućuje na njihovu namjenu i svrhovitost te na glavne (potpoglavlje 4.a.) i pomoćne (potpoglavlje 4.b.) istraživačke ciljeve.

Istraživački ciljevi objedinjuju temeljnu istraživačku težnju pristupnika vođenog mentorskim savjetima. Ciljevi govore što se akademskim radom želi postići te se dijele na glavne i pomoćne. Pomoćni ciljevi su u službi ostvarenja glavnog cilja (ili ciljeva), čijim se definiranjem pridonosi sustavnoj razradi istraživačkog postupka. Pri navođenju glavnih i pomoćnih istraživačkih ciljeva vrijedno je navesti prateća određenja te pri provedbi istraživanja provjeravati vodi li istraživački postupak u smjeru ostvarivanja ciljeva. Brojnost istraživačkih ciljeva nije jamstvo znanstvene vrsnoće istraživačkog postupka. Svaki cilj naveden u *Uvodu*, nužno je komentirati u *Raspravi* i *Zaključku*.

4.a. Glavni istraživački ciljevi

Postavljeni ciljevi usmjeravaju istraživanje u svim istraživačkim koracima, a koraci se opravdavaju i obrazlažu sukladno sposobnosti ispunjavanja cilja.

Glavni istraživački cilj podloga je i opravdanje istraživačkih postupaka koji se poduzimaju u istraživanju i opisuju u akademskom radu. Istraživanje ima jedan ili više glavnih ciljeva. Svaki glavni cilj može biti razložen na pomoćne ciljeve. Glavnim ciljem iznosi se razlog provođenja istraživanja, pisanja akademskoga rada i namjera koja se istraživanjem i akademskim radom nastoji ostvariti.

4.b. Pomoćni istraživački ciljevi

Što je tajnovitije od jasnoće?
(Pol Valery)

Pomoćni istraživački ciljevi svojevrsni su međuciljevi čijim se ispunjavanjem približava ostvarenju glavnoga (ili glavnih) istraživačkog cilja. Određenja istraživačkih ciljeva definiraju vremenski i prostorni obuhvat istraživanja koje se poduzima kako bi se cilj ostvario. Uz vremenski i prostorni obuhvat određenja istraživačkih ciljeva imenuju ciljne istraživačke skupine, istraživačka područja te očekivane korisne rezultate. Meandrirani pregled 2 prikazuje istraživačke ciljeve publikacije *Akademski bonton* među kojima se nalaze jedan glavni i dva pomoćna istraživačka cilja.

Meandrirani pregled 2. Istraživački ciljevi akademskog rada – primjer *Akademskog bontona*

	ISTRAŽIVAČKI CILJEVI	ODREĐENJA ISTRAŽIVAČKIH CILJEVA
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	• vremenski i prostorni obuhvat • ciljne istraživačke skupine • istraživačka područja • budući korisnici istraživačkih rezultata
Pomoćni ($_{pom.}C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Pisani akademski normativni kriteriji i mjerenja povezani su s glavnim ciljem.
($_{pom.}C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Pisani akademski normativni kriteriji i mjerenja povezani su s glavnim ciljem.

Složenost istraživačkog nacrta usložnjava zahtjevnost ciljeva i njihovih određenja, analiza i zaključaka, a utvrđivanje istraživačkog problema usmjerava meandrirane preglede, ispravke meandriranih pregleda i tijekove budućih istraživačkih faza. Pri tom je važno naglasiti da se istraživanje poduzima upravo zato što je pojava nedostatno poznata te su ispravci očekivani i nužni, a istraživački je problem nerijetko rezultat istraživanja (Gilli 1974: 239), a ne polazišna točka. Pitanje je i do koje je mjere potrebno slijediti postavljene ciljeve ako se u istraživačkom postupku otvore neočekivane spoznaje. Mentorska uloga posebice je važna u procjeni zadržavanja postavljenih istraživačkih ciljeva i s njima povezanih očekivanih doprinosa, odnosno u odluci koja se tiče njihova prilagođavanja spoznajama proisteklim iz istraživačkih postupaka.

5. Istraživački problem

Svaka znanost, da bi bila prihvaćena i ocijenjena kao znanost, mora postavljati i rješavati probleme po određenim metodološkim standardima (eksperimentalna i opservacijska kompetencija, originalnost, empirijska adekvacija, ispravno navođenje literature i sl.), mora raditi u skladu s određenim vrijednosnim načelima (točnost, unutarnja i vanjska konzistentnost i sl.), mora se služiti primjerima kako bi svoje ideje učinila dostupnima, mora se držati kriterija znanstvenoga etosa koje postavlja i njeguje znanstvena zajednica.

(Oraić Tolić 2011: 187)

Znači da je nemoguće odvojiti problem metode od konkretnog problema koji je predmet istraživanja: nemoguće je formulirati neku metodu apstraktno, već samo s obzirom na neki specifični problem. Razni problemi rješavaju se raznim metodama.

(Gilli 1974: 16)

Istraživački problemi nit su vodilja akademskog rada jer se rad usmjerava rješavanju problema koji se u njemu navode. U poglavlju *Istraživački problemi* pojašnjavaju se teorijske spoznaje (potpoglavlje 5.1.) razdijeljene na uvid u teorijska (potpoglavlje 5.1.a.) i metodološka (potpoglavlje 5.1.b.) saznanja, govori se o uvidu Znalca u mrežu (potpoglavlje 5.2.) te o bibliometrijskoj analizi analizom mreža (potpoglavlje 5.3.).

Istraživački problem proizlazi iz postavljenog istraživačkog cilja akademskoga rada. Pri izradi nacrta akademskog rada nisu poznati svi problemi koji mogu proizaći iz budućeg istraživačkog procesa. Stoga se u uvodnom poglavlju navode problemi povezani s postavljenim ciljevima akademskog rada, a utvrđeni uvidom u postojeće teorijske i metodološke spoznaje. Također se navode istraživački problemi koji se očekuju pri pokušaju ostvarivanja postavljenog cilja i koji čine *rukovodna načela* (Gilli 1974: 57) budućega istraživačkog postupka.

Meandrirani pregled 3. Istraživački problemi – primjer *Akademskog bontona*

	ISTRAŽIVAČKI CILJEVI	ISTRAŽIVAČKI PROBLEMI — RUKOVODNA NAČELA
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	Akademski sudionici ne razumiju se (međusobno) u svim koracima suradnje jer nisu jednako upoznati sa svim akademskim normama.
Pomoćni ($_{pom.} C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Pisane (zakonske) norme podložne su izmjenama i određuju se na više razina (državnoj, sveučilišnoj i fakultetskoj).
($_{pom.} C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Nepisane (običajne) norme prenose se usmenom predajom te se njihovo poznavanje nerijetko iskrivljuje.

Premda se čini kako se istraživački problemi jednostavno nameću sami po sebi jer su usko povezani s postavljenim istraživačkim ciljevima, može se očekivati da će se istraživački problemi mijenjati tijekom samog istraživanja. „Upravo to stalno vraćanje od teorije praksi i od prakse teoriji omogućuje nam da shvatimo kako otkriće pravog problema (kao i svako drugo otkriće) ne može biti početni 'dar', nego tek cilj koji treba dosegnuti." (Gilli 1974: 48)

Pregled istraživačkih ciljeva i s njima povezanih istraživačkih problema podloga je za postavljanje istraživačkih pitanja te provođenje faza istraživanja koje Gilli (1974: 239) navodi sljedećim redoslijedom:

„utvrđuje se problem kojim se želi pozabaviti;
pregleda se bibliografija koja se tiče dotične materije;
izlože se hipoteze koje treba provjeriti i
odaberu se tehnike koje će biti upotrijebljene
izrađuju se te tehnike (n. pr. Pripremi se upitnik);
oblikuje se uzorak;
primjenjuju se pripremljene tehnike;
analiziraju se i razrađuju tako prikupljeni podaci i, napokon;
redigira se konačni izvještaj koji se uručuje naručitelju."

Meandrirani pregledi usklađuju se sa svakom istraživačkom fazom, a učinjene izmjene bilježe se i pojašnjavanju kako bi se ugradile u *Raspravu* i *Zaključak* kao i u poglavlja na koja se izravno odnose.

5.1. Teorijske spoznaje

(…) on je kao zvijezdu vodilju svog studija epistemologije odabrao Karla Poppera, tog hrabrog Poppera za kojega neka teorija nema znanstveni karakter ako je ništa ne može opovrgnuti.

(Le Tellier 2022: 180)

Naša glavna briga u filozofiji i znanosti morala bi biti traganje za istinom. (...) Mi trebamo tragati kako bismo sagledali i otkrili najvažnije probleme, i trebamo ih pokušati riješiti predlaganjem istinitih teorija (ili istinitih iskaza, ili istinitih stavova; ovdje ne postoji potreba da se među njima pravi razlika); ili u svakom slučaju time što se predlažu teorije koje dospijevaju malo bliže istini, nego njihove prethodnice.

(Popper 2002: 47)

Riječi koje bira[67] za opis njihova intelektualnoga pothvata su *theoria* i pripadajući glagol *theorein*, koje se odnose na čin gledanja čega.

(Havelock 2002: 126)

[67] Misli se na Aristotela jer se opisuje Aristotelovo razmišljanje o Liceju – školi koju je uspostavio, i o prijelazu usmene kulture u pisanu, zbog čega se „vid" metaforički pripisuje „intelektualnoj operaciji" koja se javila kao „posljedica gledanja pisane, umjesto slušanja izgovorene riječi". (Havelock 2002: 126)

Kako bi se postavili istraživački ciljevi, prethodno je potrebno istražiti postojeću teoriju, metodologiju iz koje je uspostavljena te kritiku i nadogradnju prihvaćenih teorijskih spoznaja. Pregled teorijskih spoznaja provodi se sustavno i dokumentira se u dva smjera od kojih je prvi pregled teorijskih spoznaja, a drugi je pregled metodoloških pristupa.

5.1.a. Pregled teorijskih spoznaja

> Tipična se znanstvena teorija u društvenim znanostima sastoji od podataka, konstrukata, znanstvenih zakona i hipoteza, povezanih u koherentno objašnjenje nekoga dijela stvarnosti.
>
> (Pavić, Šundalić 2021: 57)

> (…) deset milijuna istraživača na planetu mora debatirati o svojim teorijama, ponuditi alternativu.
>
> (Le Tellier 2022: 277)

> Vidio sam da se treba prekinuti sa traganjem za opravdanjem, u smislu tvrdnje da je teorija istinita. Sve teorije su hipotetičke; sve mogu biti odbačene.
>
> (Popper 2002: 35)

Znanost u sebi sadrži svojevrsnu kontroverziju po kojoj je s jedne strane potrebno upoznati teorijske spoznaje, razumjeti ih i uvažiti, a s druge strane usvojene spoznaje unaprijediti i nadvladati. Upoznavanje teorija povezanih s istraživačkim problemom uključuje kritičko preispitivanje te traženje njihova unaprjeđivanja. Polazeći od takve kontroverze prema kojoj se teorije uvažavaju te unaprijeđene – nadvladavaju i napuštaju, istraživačkim postupkom nužno je dokumentirati proučene teorije kao polazišne točke budućih, iznovljenih i unaprijeđenih spoznaja. Drugim riječima, istraživački postupak koji će uslijediti pojašnjava razloge koji su bili presudni za izmjenu ili dopunu spoznatih teorijskih postavki. Meandrirani pregled 4 upućuje na ključne radove istražene pri upoznavanju istraživačkog problema predstavljenog *Akademskim bontonom.* Dijelovi meandriranog pregleda teorijskih spoznaja su sljedeći: autor i godina objavljivanja rada, svrha i cilj autorova rada, tema rada, doprinos rada, broj citata zabilježen u Znalcu, ograničenja rada.

---

[68] Riječ je o vrlo suženom izboru radova kojemu je cilj oprimjeriti logiku pri konstrukciji meandriranoga pregleda teorijskih spoznaja.

Meandrirani pregled 4. Pregled teorijskih spoznaja – primjer *Akademskog bontona*

AUTOR	GODINA	TEMA	CILJ RADA	DOPRINOS RADA	CITATNOST U ZNALCU	OGRANIČENJE RADA
*Gilli, G. A.	1974.	istraživački vodič u društvenim istraživanjima	razjašnjavanje pretpostavki znanstveno-istraživačkog rada u društvenim znanostima	propitivanje znanstvene objektivnosti i znanstvenog zaključivanja	?	usmjerenost na sociološka istraživanja i teorije društvene promjene
Zelenika, R.	1990.	metodologija i tehnologija izrade znanstvenog ili stručnog rada	opisivanje metodologije na način primjeren svim obrazovnim razinama	sveobuhvatan pregled većeg broja znastvenih disciplina, kategorija i pisanih djela	1 191	manji broj primjera koji pojašnjavaju pojedinosti
Focault, M.	2002.	nastanak i širenje ideja, konstituiranje znanosti	usporedba znanstvene misli u trima epohama: renesansi, klasicizmu i modernosti	uspostavljanje pojma „epistema”	13 444[69]	usmjerenost na humanistička istraživanja
*Oraić Tolić, D.	2011.	strategije i tehnike klasične retorike za suvremene studentice i studente	savjeti, preporuke i spoznaje u akademskom zaključivanju i izražavanju	sustavan pregled povijesti znanosti, povezanosti retorike, znanosti i akademskog pisma te strategija i tehnika akademskog pisma	35+	usmjerenost na humanističke znanosti
Horvat, J. i Mijoč, J.	2014.	statistička metodologija	opisivanje i pojašnjavanje statističkih metoda	detaljan uvid u statističku metodologiju, obilje primjera, zadataka i rješenja	77	izložena građa nije povezana s programom za računala
Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D. i Pološki Vokić, N.	2014.	istraživačka metodologija društvenih znanosti	predstavljanje i pojašnjavanje istraživačke filozofije, pristup istraživanju, strategije i metode istraživanja te način prikupljanja i analize podataka	upute i savjeti za izradu akademskog rada temeljeni na preciznim opisima faza istraživačkog rada te istraživačkih vrsta i filozofija	394	nedostaju širi uvidi u jedan ili više primjera

[69] Citatnost se odnosi na izvorni tekst (Foucault, M. 1990. *Les mot set les choses — Une archologije des sciences humanies*. Paris: Gallimard.)

AUTOR	GODINA	TEMA	CILJ RADA	DOPRINOS RADA	CITATNOST U ZNALCU	OGRANIČENJE RADA
Horvat, J. i Mijoč, J.	2019.	statistička metodologija podržana SPSS-om	predstavljanje primjene statističkih metoda podržanih računalnim programom	primjeri vlastitih istraživanja, komentirani prijepori, dostupne izvorne datoteke	19	uporaba samo jednog statističkog programa za računala
Pavić, Ž. i Šundalić, A.	2021.	razvoj i zahtjevi društvenih znanosti	uvid u društvenu uvjetovanost proizvodnje znanja i osposobljavanje studenata za znanstveno pristupanje društvenim pojavama	pojašanjavanje kvalitativnih i kvantitativnih metodoloških pristupa u povezanosti s akademskim načinom zaključivanja	25	brojnost primjera koji pojašnjavaju pojedinosti

*autor ne posjeduje profil na Znalcu te nije moguće utvrditi citatnost

U meandriranom pregledu teorijskih spoznaja nije nužno navoditi naslov rada jer se cjelovita bibliografska jedinica nalazi u popisu literature. Navode se podatci ključni za dobivanje uvida u smisao rada, a to su tema rada, cilj rada, doprinos i ograničenja rada. Citatnost zabilježena u Znalcu govori o znanstvenoj prihvaćenosti rada, a analiza citiranosti upućuje na druge autore koji su rad preuzimali, kritički analizirali i/ili unaprjeđivali. Uz navedene podatke mogu se dodati i drugi podatci koje autor i (su)mentor drže važnima za akademski rad u nastajanju.

5.1.b. Pregled metodoloških pristupa

(…) rast svog znanja sastoji se od modifikacije prethodnog znanja (bilo njegovog ispravka ili pak odbacivanja u većoj mjeri). Znanje nikad ne izvire ni iz čega, već uvijek iz nekog pozadinskog znanja – znanja koje se u danom trenutku uzima zdravo za gotovo, zajedno s određenim poteškoćama i problemima koji se u pravilu javljaju zbog sukoba između očekivanja inherentnih našem pozadinskom znanju te nekih novih saznanja, kao što su naša opažanja ili hipoteze proizišle iz njih.

(Popper 2002: 70)

U kojoj smo „tablici", u kojemu prostoru identiteta, sličnosti, analogija stekli običaj raspoređivanja toliko različitih i jednakih stvari? Koja je to koherencija – za koju odmah uviđamo da nije određena. Nikakvom apriornom i neophodnom povezanošću, niti je nametnuta sadržajima koje odmah možemo osjetiti? Jer ne radi se o povezivanju posljedica, već o približavanju i izoliranju, analiziranju, ispravljanju i uglavljenju konkretnih sadržaja; nema ništa pipkavije, ništa iskustvenije (barem se tako čini) od uspostave poretka među stvarima; nema ničega što zahtijeva otvoreniji pogled, vjerniji i bolje moduliran jezik; ništa što ustrajnije ne zahtijeva da se prepustimo mnoštvu kvaliteta i oblika.

(Foucault 2002: 13)

Pregled metodoloških pristupa povezuje se s istraživanjima u kojima je propitivan istraživački problem. U takvoj razradi navodi se autor i godina izdanja, tema kojom se predstavljena metodologija bavi, istraživački cilj, primijenjene metode, mjesto i vrijeme istraživanja te vrsta uzorka. Uz navedeno nerijetko se pobliže opisuju rezultati koji se donose u analiziranoj bibliografskoj referenci, ali se opisuju samo oni rezultati za koje se procjenjuje da doprinose tekstu u nastajanju. Vrijedna je informacija i citatnost analizirane reference zabilježena u Znalcu, ograničenja analiziranog istraživanja te prijedlozi za daljnja istraživanja ako su ih autori naveli.

U meandriranom pregledu 5 raščlanjena je samo jedna bibliografska jedinica (Horvat, J. i Mijoč, J., 2019) kao primjer razrade njezinih ključnih sastavnica. Kako izabrana bibliografska jedinica donosi primjere četiriju istraživanja, navedeni su primjeri predstavljeni i raščlanjeni zasebno, a s ciljem dobivanja uvida u njihovu korisnost za poglavlje *Akademsko zaključivanje* koje se predstavlja u *Akademskom bontonu*.

Meandrirani pregled 5. Metodologija jedne bibliografske reference – primjer *Akademskog bontona*

AUTOR	GODINA	TEMA	CILJ	METODE
Horvat, J. i Mijoč, J.	2019.	statistička metodologija podržana SPSS-om		
		namjere za samozapošljavanjem (str. 560—564)	modeliranje namjera za samozapošljavanjem mlađih dobnih skupina	upitnik, kvantitativna analiza
		Kreativna riznica (str. 565—568)	istražiti zadovoljstvo simpozijem i motivaciju za buduće posjete simpoziju	upitnik, kvantitativna analiza
		roman *Az* (str. 569.)	zadovoljstvo romanom *Az* autorice Jasne Horvat kako bi se pratile povratne informacije čitatelja	upitnik, kvantitativna analiza
		društveno odgovorno poslovanje (str. 570—571)	utvrditi isplativost investicije poduzeća u društveno odgovorno poslovanje	upitnik, kvantitativna analiza
		nastava (str. 572)	utvrditi zadovoljstvo nastavom	upitnik, kvantitativna analiza

Meandrirani pregled metodoloških bibliografskih jedinica uključuje veći broj bibliografskih jedinica navedenih po određenom ključu – vremenskom, tematskom, citatnom ili metodološkom. Svrha mu je uspostaviti uvid u srodna istraživanja, primijenjene metodologije, ograničenja i preporuke. Okvir je za usvajanje znanja o različitim metodološkim postupcima i svojevrsni vodič u izradi istraživačkog nacrta.

	MJESTO, VRIJEME, UZORAK	REZULTATI	CITATNOST U ZNALCU	OGRANIČENJA I PRIJEDLOZI ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA
			19	
	Osijek, 2012., studenti diplomskog studija Ekonomskog fakulteta u Osijeku	pregled teorijskih modela, utvrđene namjere, prilagodba mjernih instrumenata, ispitana uloga obrazovanja		proširiti istraživanje na diplomante drugih sveučilišnih sastavnica
	Ekonomski fakultet u Osijeku, 2019., posjetitelji Kreativne riznice 2019.	mjerni instrument, stajališta posjetitelja		uspostavljeni mjerni instrument zahtijeva prilagodbu za svaku ponovljenu organizaciju simpozija sukladno ponuđenim programskim sadržajima
	nije navedeno	mjerni instrument, stajališta čitatelja		proširiti upitnik i prilagoditi ga širem čitateljskom krugu
	Republika Hrvatska, 2015., voditelji financijskih/ računovodstvenih odjela 80 poduzeća	stajališta gospodarstvenika		dostupna samo 21 čestica upitnika
	Osijek, studenti prijediplomskog studija Ekonomskog fakulteta u Osijeku, godina nije navedena	stajališta studenata		upitnik je primjenjiv za ocjenu zadovoljstva različitim kolegijima

5.2. Znalac – uvid u mrežu

Google Znalac je najbolji dostupni alat za procjenjivanje vidljivosti znanstvenih publikacija (radova, knjiga, doktorata i sl.). Jednostavnost i besplatnost pristupa, demokratičnost i javna dostupnost (mogućnost formiranja personaliziranih profila – od pojedinca do institucija) omogućuje javno prikazivanje vidljivosti znanstvenog rada na način da pojedinac ili organizacija odlučuje što će javno prikazati. Pojedinac ili organizacija može javno dokazati utjecaj (*impact*) svoga znanstvenog rada. To je posebice važno za znanstvena postignuća koja se mogu citirati (doktorati, Web stranice, lokalni časopisi, popularni časopisi, knjige i druge publikacije) i mogu ostvariti lokalizirani (i lokalni) utjecaj (*impact*), a nisu obuhvaćeni velikim komercijalnim pretraživačima. To je posebice važno za vrijedna područja znanstvenog rada i znanstvenike koji teško mogu ostvariti globalni utjecaj (*impact*), ali zato imaju (i zbog toga postoje) veliki lokalni (prostorno) ili lokalizirani (područje) utjecaj. Nadalje, jednostavnost i javna dostupnost citata potiče razvitak kulture citiranja, koja nije uravnoteženo uspostavljena niti u područjima znanosti, a u izvanznanstvenom javnom komuniciranju skoro i ne postoji.

(Rektorski zbor Republike Hrvatske 2016)[70]

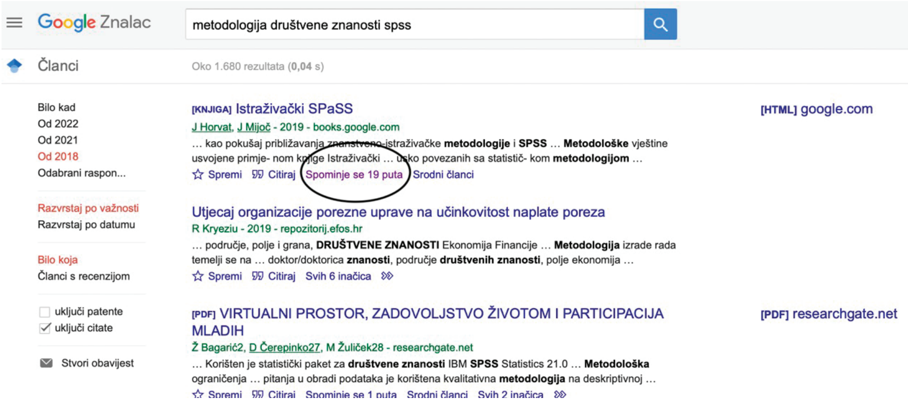
Akademski rad je istraživački i otkrivački, a u podlozi otkrivanja leži sposobnost razumijevanja različitih povezanosti. Praćenje znanstvene povezanosti ponuđeno je Znalcem – autorskim bibliometrijskim nekomercijalnim pretraživačem otvorena pristupa i visoke pretraživačke točnosti[71]. Besplatan karakter ove Googlove usluge omogućuje jednostavno dospijevanje do novih spoznaja ostvarenih u svim znanstvenim područjima kao i saznanja o autorima i autorskim mrežama koje stoje u podlozi objavljenih znanstvenih otkrića.

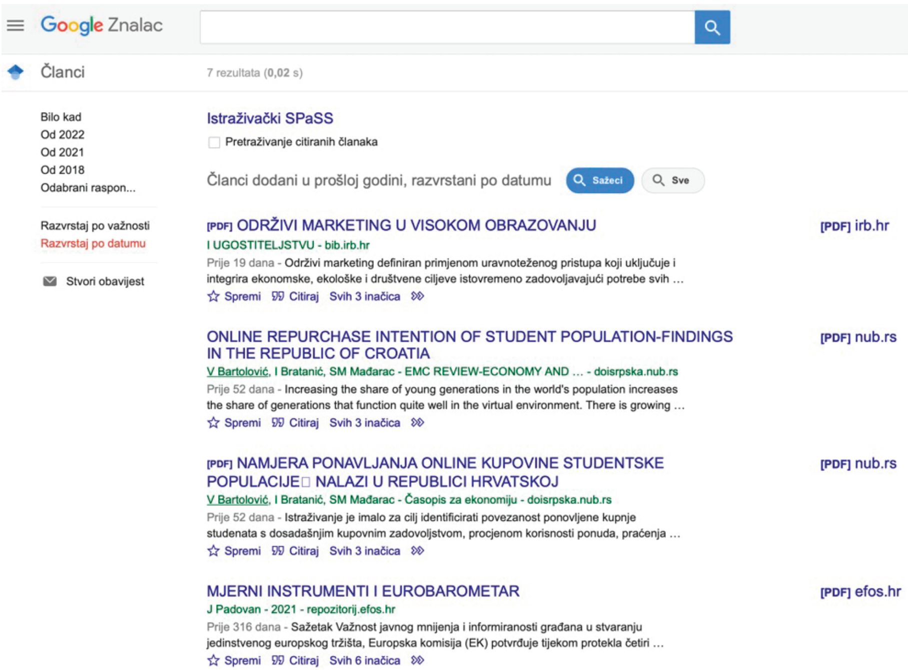
[70] *Korištenje Google Znalca za razvoj institucijskih portfelja i vrednovanje znanstvenog rada*. Dostupno na http://www.rektorskizbor.hr/fileadmin/rektorat/Osveucilistu/Tijelasluzbe/Rektorskizbor/dokumenti/KoristenjeGoogleZnalcapreporukaRektorskogazboraRH.pdf. Pristupljeno 9. kolovoza 2022.

[71] Bibliometrijske baze podataka široke uporabe u društvenim znanostima su i ISI Web od Science i Scopus.

Znalcu se pristupa upisivanjem ključne riječi „Znalac" u tražilicu i dolaskom na poveznicu https://scholar.google.hr/schhp?hl=hr[72]. Upisivanjem ključnih riječi u pretraživački okvir ili

Slika 3. Uvid Znalca u bibliografske jedinice

Slika 4. Citatna mreža Znalca

[72] Pristupljeno 8. kolovoza 2022.

točnog naziva tražene bibliografske jedinice Znalac će ponuditi popis bibliografskih jedinica istovjetna ili slična naziva te za svaku bibliografsku jedinicu mogućnost njezina pohranjivanja (izbor: *spremi*, preuzimanja bibliografske reference: *citiraj*, uvid u srodne radove: *srodni članci*). Slika 3 prikazuje ponudu bibliografskih jedinica povezanih ključnim riječima „metodologija, društvene znanosti, SPSS" dobivenu preko Znalca.

Kako pokazuje slika 3, Znalac je ponudio 1 680 bibliografskih jedinica i ispod svake broj citiranja koji je navedena jedinica postigla. Tako je razvidno da je monografija *Istraživački SpaSS* (Horvat i Mijoč 2019) citirana 19 puta. Pristupi li se navedenoj oznaci koja u ovom primjeru glasi „spominje se 19 puta", otvara se pregled svih 19 citatnih jedinica. Istraživač time ima priliku analizirati citatnu mrežu povezanu s analiziranom bibliografskom jedinicom (slika 4), odnosno autore koji su citatnu jedinicu rabili kao i tekstove u koje su ju ugradili.

Citatna je mreža izuzetno korisna u izradi teorijskih pregleda istraživačkog problema, posebice pri uspostavi kritičkih razmišljanja o određenom fenomenu ili znanstvenoj spoznaji. Programski podržano pretraživanje i mjerenje bibliografije (bibliometrija) u akademskim je radovima podrška uvidu u problem i obrazloženjima na kojima se temelji akademsko zaključivanje.

5.3. Bibliometrijska analiza analizom mreža

> Citiranja prethodnih radova mogu se promatrati kao „glasovi" istraživača u njihovim znanstvenim područjima ovisni o vrijednosti ranijih radova.
>
> (Batagelj, Ferligoj, Doreian 2020: 22)

Razvojem znanosti i tehnologije literatura je sve dostupnija, ali je snalaženje u njoj zahtjevno pa se razvijaju nove znanstvene discipline poput bibliometrije čije je ime složenica dviju riječi – knjiga (grč. *biblion*) i mjerenje (grč. *metrein*). Premda bi doslovan prijevod bibliometrije glasio „mjerenje knjiga", puno značenje bibliometrije daleko je šire jer obuhvaća mjerenje svih oblika znanstvenog objavljivanja. Bibliometrija uključuje mjerenje kvalitete objavljenih radova, imena i ugleda autora (znanstvenika) te utvrđivanje povezanosti kao što su umreženost različitih definicija navedenih u radovima i opsega njihove zastupljenosti. Bibliometrijom se zamjenjuje intuitivno ili stohastično snalaženje u literaturi, a preciznost bibliometrijskih rezultata uporabom modela podržanih programima za računala u ocjenskim akademskim radovima ocjenjuje se znanstvenim doprinosom. Bibliometrijsku podršku čine programi za računala među kojima su i nekomercijalni, oni koji su za potrebe

akademske zajednice besplatni. U skupini takvih, besplatnih bibliometrijskih računalnih programa ističu se BibExcel[73], SciMAT[74] i Pajek[75].

Bibliometrijska analiza modeliranjem blokova[76] (engl. *blockmodeling*) bibliografsku bazu promatra kao društvenu mrežu načinjenu od čvorova (časopisa, autora, znanstvenih ustanova, ključnih riječi) s djelovanjem unutar blokova i među njima. Modeliranjem blokova „čvorovi mreže dijele se u položaje (klastere čvorova) tako da su blokovi sačinjeni od relacija unutar i između položaja. Rezultat je pojednostavljena slika cijele mreže." (Batagelj, Ferligoj, Doreian 2020: 21)

Društvene mreže čine čvorovi (fenomeni, entiteti, akteri) i njihove veze (bridovi), odnosno relacije između najmanje dva čvora. Čvorovi su to složeniji i višeg su stupnja što sadrže više veza, a mogu biti ulazni i izlazni. Obje vrste čvorova – ulazni i izlazni, također se mjere u stupnjevima, pri čemu stupanj ulaznog čvora čini broj primljenih veza (linija), dok stupanj izlaznog čvora čini broj danih veza (linija).

Veze između čvorova ovise o prirodi čvorova (entiteta/fenomena) društvene mreže. U bibliometrijskoj analizi čvorovi su npr. znanstvena područja, ključne riječi, imena časopisa, imena autora i sl. Veze između čvorova kodiraju se ovisno o prirodi veza – dihotomne (binarne) veze kodiraju se s 0 (nema veze) ili 1 (veza postoji), dok se brojčane veze kodiraju upisivanjem brojnosti (npr. broj citiranja). Drugi važan kriterij u određivanju veza njihova je usmjerenost prema kojoj veze između članova mreže mogu biti usmjerene (označuju se strelicom) i neusmjerene (bez strelice). Veze između čvorova sadrže brojne važne informacije kakvima su, primjerice, izravnost povezanosti (s posrednikom i bez posrednika), učestalost povezivanja (frekventnost), stabilnost povezanosti (vremenska ujednačenost), snaga povezanosti, višestrukost povezanosti te drugi pokazatelji.

U bibliometrijskoj analizi temeljenoj na analizi mreža ulazni su podatci članci iz relevantne baze članaka poput primjerice baza WoSCC[77], Scopus[78], Znalac[79].

---

[73] Dostupno na https://homepage.univie.ac.at/juan.gorraiz/bibexcel/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[74] Dostupno na https://sci2s.ugr.es/scimat/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[75] Dostupno na http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pajek/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[76] Blok je kvadratna podmatrica društvene mreže ispunjena informacija o odnosima istovjetnih dionika bloka. Dobiva se dijeljenjem jedne mreže istovrsnih dionika ili većeg broja povezanih mreža u podskupine to jest blokove.

[77] Dostupno na https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[78] Dostupno na https://www.scopus.com/home.uri. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[79] Dostupno na https://scholar.google.hr/schhp?hl=hr. Pristupljeno 9. kolovoza 2022.

Batagelj, Ferligoj i Doreian (2020) opisuju prikupljanje podataka bibliometrijske analize pristupanjem bazi Web of Science (WoS) koja je nakon prelaženja u vlasništvo Clarivate Analytics svoj naziv i domenu proširila u naziv WoSCC. U navedenom radu autori su detaljno opisali bibliometrijsku analizu izraza koje su naveli u općem upitu. Riječ je o upitu koji je bio formuliran na sljedeći način:

"block model" or "network cluster*" or "graph cluster*" or "community detect*" or "blockmodel*" or "block-model*" or "structural equival*" or "regular equival*"*

Određene nedostupne podatke autori su dopunili informacijama sa Znalca te su ih ručno unijeli u svoju ulaznu datoteku. Datoteku s prikupljenim podatcima autori su ažurirali u tri navrata[80], a podatke su učitali u Pajek primjenom WoSPajek 1.5. Autori su zamijetili kako je „u nešto manje od dvije godine broj radova porastao za 56%, broj autora za 38%, broj časopisa za 40%, a broj zapisa za 136% (...) povećanje broja autora bilo je manje od broja radova." (Batagelj, Ferligoj i Doreian 2020: 22) Autori u radu pojašnjavaju način uspostavljanja mreže citata te navode kako je mreža citata jednostavno sastavljena od veza koje čine tekstovi koji se tretiraju kao čvorovi, druge su mreže bile složenije jer su uključivale autore, časopise i ključne riječi. Kao dio općenitije strategije, izgrađene su sljedeće mreže: „i) mreža autora, **WA** koja sadrži djelo[81] x autor; ii) mreža časopisa, **WJ**[82] koja sadrži djelo x časopisi; iii) mreža ključnih riječi, **WK**[83] koja sadrži djelo x ključnih riječi; kao i iv) jednomodalnu citatnu mrežu **Ci** koja sadrži samo znanstvenu produkciju. Dodatne informacije sadržavale su korisne podjele: i) godina radova prema izdanju, **godina**; ii) particiju **DC** s razlikovanjem članaka koji imaju potpuni opis (DC=1) i samo citiranih radova (DC=0); iii) vektor broja stranica, **NP**. (Batagelj, Ferligoj i Doreian 2020: 23) Dimenzije proučavane mreže sadržavale su ukupno 117 082 članka, 62 143 analizirana autora, 12 652 časopisa i 10 269 ključnih riječi navedenih u analiziranim člancima.

Autori su u nastavku rada dali detaljan uvid u načine analiziranja prikupljenih i očišćenih mreža te su, uz dominantno citirane radove, utvrdili ukupno 15 skrivenih „otoka" prisutnih u citiranju i povezivanju radova, odnosno autora, časopisa i ključnih riječi. Za upoznavanje bibliometrijske analize provedene u Pajeku korisni su i drugi radovi ovih autora: Batagelj,

---

[80] Prvo pretraživanje baze WoS autori su dovršili 16. svibnja 2015. godine, ažurirali su ga 6. siječnja 2017. godine za razdoblje od 2014. do 2107. godine, a ponovljeno ažuriranje dovršeno je 22. veljače 2017. godine.

[81] **W** označuje djelo – bibliografska jedinica (engl. *work*).

[82] **W** označuje djelo – bibliografska jedinica (engl. *work*), **J** označuje časopis u kojem je bibliografska jedinica (engl. *journal*).

[76] **W** označuje djelo – bibliografska jedinica (engl. *work*), **K** označuje ključne riječi bibliografske jedinice (engl. *key words*).

V., Doreian, P., Ferligoj, A. i Kejzar, N. (2014) i Batagelj, V., Ferligoj, A. i Squazzoni, F. (2017). Primjenom Pajeka i srodnih programa za analizu društvenih mreža, kojima pripadaju i bibliografske mreže, otkrivaju se dubinske i latentne povezanosti prisutne u teorijskoj podlozi istraživanog fenomena.

6. Istraživačko pitanje

Istraživačko pitanje nije bilo koje ni bilo kakvo pitanje. To je pitanje koje vrijedi postaviti i na koje vrijedi odgovoriti. Ono je relevantno za temu, kairotično (postavljeno u pravi čas) i heuristično (dovodi do novih spoznaja).
Istraživačko se pitanje najčešće formulira u sklopu niza drugih pitanja. Na ta se pitanja traže preliminarni odgovori, pa se postavljaju hipoteze. Između svih hipoteza bira se ona koja je najuvjerljivija, što dovodi do prvoga strateškog cilja – pobližega određenja ili definicije teme.

(Oraić Tolić 2011: 172)

Pitanjem se otkrivamo više nego odgovorom.

Šesto poglavlje govori o razlozima zbog kojih su istraživačka pitanja (poglavlje 6) povezana s istraživačkim ciljevima (poglavlje 4) i problemima (poglavlje 5). Opisom meandriranog pregleda (poglavlje 6) nudi se rješenje formalno-logičkog usklađivanja istraživačkih pitanja s problemima i ciljevima.

Istraživačka pitanja povezana su s istraživačkim problemom i njihovim se oblikovanjem doznaje istraživački smjer razmišljanja. Pitanje treba biti što jednostavnije, bez uporabe veznika ili složenih rečeničnih konstrukcija. Istraživački problem iz kojeg ne proizlazi istraživačko pitanje nije predmetom znanstvenog (ili stručnog) istraživanja. Oraić Tolić (2011: 182) razlikuje četiri vrste pitanja: a) pitanja nagađanja (postoji ili ne?), b) pitanja definicije (što je to?), c) pitanja kvalitete (kakvo je to?), d) pitanja djelovanja (što s tim?). Meandrirani pregled 6 oprimjeruje formalno-logični meandrirani slijed postavljanja istraživačkih pitanja proisteklih iz istraživačkih ciljeva i problema.

Meandrirani pregled 6. Povezanost istraživačkih pitanja, problema i ciljeva akademskog rada – primjer *Akademskog bontona*

	ISTRAŽIVAČKI CILJEVI	ISTRAŽIVAČKI PROBLEMI — RUKOVODNA NAČELA	PITANJA
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	Akademski sudionici ne razumiju se (međusobno) u svim koracima suradnje jer nisu jednako upoznati sa svim akademskim normama.	Jesu li akademske norme jednako poznate akademskim sudionicima? Jesu li akademske norme pretpostavaka razumijevanja akademskih sudionika?
Pomoćni ($_{pom.}C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Pisane (zakonske) norme podložne su izmjenama i određuju se na više razina (državnoj, sveučilišnoj i fakultetskoj).	Koje akademske pisane (zakonske) norme postoje? Jesu li dostupne akademskim sudionicima? Mogu li ih akademski sudionici razumjeti?
($_{pom.}C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Nepisane (običajne) norme prenose se usmenom predajom te se njihovo poznavanje nerijetko iskrivljuje.	Koje akademske nepisane (običajne) norme postoje? Kako se u njih upućuju akademski sudionici? Jesu li primjenjive? Mogu li ih akademski sudionici razumjeti?

Za istraživačka pitanja očekuje se da će biti heuristička, odnosno da će odgovori na njih dovesti do novih spoznaja. Navođenjem očekivanih doprinosa koji se ostvaruju odgovaranjem na postavljeno pitanje povećava se vrsnoća akademskog rada.

7. Hipoteze

Hipotezom se sažeto izjavljuje stajalište ili predviđanje o istraživačkom problema. U provjeravanja hipoteza ugrađuje se očekivana statistička pogreška, a u donošenje zaključaka (prešutno) očekivanje da će provjerena hipoteza biti iznova provjeravana. U podlozi takvih očekivanja stoji znanstvena sklonost neprestanog provjeravanja postojećih spoznaja.

Hermagora iz Temna je sredinom 2. stoljeća prije Krista u područje retorike uveo razdiobu – koja će se održati stoljećima – na hipoteze, to jest sporove među određenim osobama koje imaju oprečne stavove, i teze, to jest općenite izričaje koji ni na koji način ne povezuju konkretne osobe.

(Meyer, Timmermans, Carilho 2008: 35)

Ciceron je u raspravi „De inventione" odgovorio da se filozofija (ili dijalektika) i retorika nadopunjuju tako što filozofija postavlja **teze**, to jest općenita pitanja, dok retorika postavlja **hipoteze**, to jest pojedinačna pitanja koja se odnose na konkretnu zbilju.

(Meyer, Timmermans, Carilho 2008: 35)

U sedmom poglavlju razmatra se povijesna uloga retorike u postupcima postavljanja i provjeravanja hipoteza. Posebno se predstavljaju glavne (potpoglavlje 7. a.), a posebno pomoćne hipoteze (potpoglavlje 7.b.).

Postavljanje hipoteza svoje povijesno utemeljenje pronalazi u retorici i trima drevnim retoričkim tehnikama koje se ponavljaju u svim koracima istraživanja, odnosno u svim poglavljima akademskog rada. „Te su tehnike *kairós*, *stásis* i *tópos* (v. II. 4. 6. – 4. 9). *Stásis* je tehnika pogodna za postavljanje hipoteza i izbor glavnoga istraživačkog pitanja, ali i u svakome trenutku kada postoji prijepor u raspravi, pa treba postaviti pitanja i zauzeti stajalište. Tehnika *tóposa* služi za istraživanje izvora, definiciju teme i pronalaženje dokaza u tijeku cijeloga projekta, od njegove zamisli do konačne verzije teksta." (Oraić Tolić 2011: 163) Kako ističe Oraić Tolić, sve tri tehnike uzajamno su povezane premda je *kairós* presudan „pri izboru teme i uočavanju problema, *stásis* u određivanju istraživačkoga pitanja i postavljanju hipoteza, a *tópos* u definiciji teme i prikupljanju izvora" (Oraić Tolić 2011: 163) potrebnih za provjeru hipoteza i utvrđivanje argumenata. Premda bi se riječ hipoteza mogla prevesti riječju – pretpostavka, pojam hipoteze u akademskom značenju puno je širi. Hipoteza se definira i kao „znanstvena pretpostavka postavljena za objašnjenje neke pojave koju treba provjeriti i dokazati (ili opovrgnuti) da bi postala vjerodostojna znanstvena teorija ili znanstveni zakon (…)." (Zelenika 1990: 114) Hipoteza je dakle ambiciozna pretpostavka, i upravo ambicioznost koja stoji u pozadini hipoteze razlikuje hipotezu od uobičajenih, svakodnevnih pretpostavki.

Za postavljanje hipoteza nužna je svojevrsna istraživačka suverenost/uvjerenost u izjavu (tvrdnju) koju istraživač oblikuje u izjavnu rečenicu kako bi je provjeravao tijekom istraživačkog procesa. Hipoteze su, u retoričkom smislu, ideje uobličene u konkretizirane i konceptualizirane izjave. Hipoteze se donose nakon postavljenih ciljeva, usklađuju se s istraživačkim ciljevima i problemima te predstavljaju preliminarni odgovor na postavljena istraživačka pitanja. Kako odgovor na istraživačko pitanje ne bi bio subjektivan, hipoteze se provjeravaju znanstvenom metodologijom. Nakon provedene provjere, u akademskom radu donosi se pisano mišljenje o neodbacivanju ili potvrđivanju provjeravane hipoteze. Hipoteza proizlazi iz „cilja odnosno istraživačkog pitanja. Hipoteza je zapravo privremeni, provizorni odgovor na pitanje, koje istraživanjem treba odbaciti ili potvrditi (…)" pa se hipoteze može držati za „privremena objašnjenja određenih činjenica." (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i Ploški Vokić 2014: 62)

Hipoteze se dijele prema više kriterija i ima ih više vrsta. „Hipoteze mogu biti *opće* i *posebne*, *nulte*, *radne*, *pomoćne* (dopunske), *ad hoc* (to su one koje vam padnu na um u tijeku postavljanja pitanja), *fiktivne* (izmišljeni primjeri radi lakšega razjašnjavanja), *prazne* (n. pr. Pretpostavka o heliocentrizmu u antici koja tada nije bila dokazana) (usp. Zelenika, 2000: 419–422)." (Oraić Tolić 2011: 184)

Valjanost hipoteze usko je povezana s valjanošću akademskog rada koji se oslanja na postavljenu hipotezu. „Dobra ili valjana je samo ona hipoteza koja je adekvatna predmetu istraživanja, a adekvatna je ona hipoteza koja je provjerljiva i potvrdljiva određenim teorijskopraktičnim postupkom (...). Pet je temeljnih pretpostavki za valjanu hipotezu: relevantnost, provjerljivost, kompatibilnost, plodnost i jednostavnost (...)." (Zelenika 1990: 114) Valjana hipoteza ponajprije treba biti razumljiva, što podrazumijeva njezinu usmjerenu sadržajnost, jednodimenzionalnost (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i Ploški Vokić 2014: 62) te formalno-logičku opstojnost. Pri pisanju hipoteze valja izbjegavati veznike i predugačke rečenice. Uputnije je složene, nerijetko „glavne" hipoteze razdijeliti na veći broj manjih, „pomoćnih" hipoteza.

7.a. Glavne hipoteze

Preliminarni odgovor na postavljeno pitanje naziva se hipoteza (grč. *Hypó* – pod + *thésis* – postavka, tvrdnja). U grčkoj retorici termini hipoteza i teza imali su drukčija značenja i označivali su razliku između teorijskih i praktičnih pitanja na razini općenitosti.

Termin hypóthesis označivao je konkretna pitanja koja uključuju stvarne osobe, mjesta i događaje, dok se termin thésis rabio u širem smislu za apstraktna pitanja koja se odnose na političku, etičku ili filozofsku raspravu (usp. Crowley i Hawhee, 2009: 76). Danas je ta razlika izgubljena. Hipoteza je pretpostavka, a teza postavka. Hipoteza je prethodna tvrdnja, sud za koji predmnijevamo da je istinit.

(Oraić Tolić 2011: 172)

Sve prednosti znanstvenog razumijevanja, na svim razinama, započinju spekulativnom pustolovinom, maštovitom pretpostavkom o tome što bi moglo biti točno – pretpostavkom koja uvijek i nužno ide malo (a katkad i puno) izvan onoga što možemo vjerovati na temelju logike ili činjenica.

To je zamišljanje mogućeg svijeta ili sićušnog dijela tog svijeta. Takvo nagađanje zatim je izloženo kritici kako bi se otkrilo je li ili nije taj zamišljeni svijet imalo poput stvarnog. Znanstveno razmišljanje tako je na svim razinama interakcija između dviju epizoda razmišljanja – dijalog između dva gla-

> sa, jednog maštovitog, a drugog kritičkog, između onoga što može biti točno i što zapravo jest.
>
> (Medawar 1972)[84]

Glavne hipoteze povezane su s glavnim istraživačkim ciljem, uz njih se veže glavni istraživački problem iz kojeg proizlazi glavno istraživačko pitanje ili pitanja. Jedan istraživački cilj može otvoriti veći broj problema. Jednako tako, jedan istraživački problem može dovesti do potrebe za postavljanjem većeg broja pitanja.

Istraživač treba imati na umu kako se očekuje da u završnim poglavljima akademskog rada (*Rasprava* i *Zaključak*) za svaku provjerenu hipotezu navede i odgovore na pitanja s kojima je hipoteza povezana (usp. meandrirani pregled 7). Dopušteno je da određena istraživačka pitanja ostanu neodgovorena, ali je potrebno pokušati navesti razloge i pretpostavke zašto je tomu tako.

7.b. Pomoćne hipoteze

> Znam te greško dok si još ideja bila.
>
> (Anoniman autor)

> Hermagora je već uspostavio distinkciju između općenitih i neosobnih pitanja, tj. teza, te kontekstualnih i osobnih pitanja, tj. hipoteza.
>
> (Meyer, Timmermans, Carilho 2008: 41)

> U empirijskim istraživanjima obično postavljamo statističke nulte hipoteze koje se odbacuju samo ako se pojave podatci koji su malo vjerojatni ako je takva nulta hipoteza točna.
>
> (Pavić i Šundalić 2021: 92)

> Došli smo do deset hipoteza, njih sedam puke su šale, tri su privukle našu pozornost, a jednoj je sklona većina.
>
> (Le Tellier 2022: 277)[84]

---

[84] Preuzeto iz Cohen *i sur.* (2007) u: Horvat i Mijoč 2019: 337.

[85] Le Tellier u svom romanu *Anomalija* polazi od teze da je anomalija ili divergencija (potisnuti dio pravila zbog kojega pravilo ne djeluje) jedan od koncepata parodije znanosti poznate pod nazivom patafizika. Patafizika se označuje i pseudoznanošću ili ozbiljnim bavljenjem neozbiljnim pojmovima i izumom je francuskog književnika Alfreda Jarryja.

Pomoćne hipoteze povezane su pomoćnim istraživačkim ciljevima, problemima i pitanjima. Srodne su glavnim hipotezama i u njihovoj su „službi", premda se provjeravaju zasebno, ali se u *Raspravi* i *Zaključku* nerijetko komentiraju i u interakciji sa zaključivanjem o glavnim hipotezama.

Strukturirano navođenje ciljeva, problema, pitanja i hipoteza u meandriranom prikazu olakšava praćenje istraživačkog nacrta kao i mentorsku suradnju. Meandrirani pregled 7 donosi

Meandrirani pregled 7. Istraživačke hipoteze postavljene na temelju istraživačkih pitanja, problema i ciljeva – primjer *Akademskog bontona*

	CILJEVI	PROBLEMI	PITANJA	HIPOTEZE
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	Akademski sudionici ne razumiju se (međusobno) u svim koracima suradnje jer nisu jednako upoznati sa svim akademskim normama.	Jesu li akademske norme jednako poznate akademskim sudionicima? Jesu li akademske norme pretpostavaka razumijevanja akademskih sudionika?	H_1... Poznavanje akademskih norma uvjet je međusobnog razumijevanja akademskih sudionika.
Pomoćni ($_{pom.}C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Pisane (zakonske) norme podložne su izmjenama i određuju se na više razina (državnoj, sveučilišnoj i fakultetskoj).	Koje akademske pisane (zakonske) norme postoje? Jesu li dostupne akademskim sudionicima? Mogu li ih razumjeti?	$_{pom.}H_1$... Za akademske sudionike postoje pisane (zakonske) norme koje određuju njihova prava i obveze.
($_{pom.}C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Nepisane (običajne) norme prenose se usmenom predajom te se njihovo poznavanje nerijetko iskrivljuje.	Koje akademske nepisane (običajne) norme postoje? Kako se u njih upućuju akademski sudionici? Jesu li primjenjive? Mogu li ih razumjeti?	$_{pom.}H_2$... Za akademske sudionike postoje nepisane (običajne) norme koje olakšavaju njihovo međusobno razumijevanje.

primjer meandriranog pregleda istraživačkih hipoteza postavljenih na temelju istraživačkih ciljeva, problema i pitanja.

Jednom postavljeni ciljevi, problemi, pitanja i hipoteze nastoje se ne mijenjati tijekom izrade akademskog rada. Stoga njihovo oblikovanje ima posebnu važnost pa meandrirani pregledi prolaze kroz dorade i izmjene tijekom pripreme istraživačkog nacrta. Pristupnik s ispunjenim prijedlogom dolazi mentoru te nakon unesenih izmjena nastavlja istraživačku aktivnost, a revidirani meandrirani pregled dostavlja mentoru. Uputno je pohranjivati sve inačice meandriranih prikaza, uz njih navoditi nadnevke i označivati ključne izmjene.

8. Očekivani doprinosi

Atraktori su proizvodi novoga doba. Lorenzov atraktor sinonim je za kaotično preslikavanje, a Veliki atraktor za svemirski objekt velike mase kakva je galaksija. Jedan od suradnika na Lorenzovu atraktoru, znanstvenik Rossler, uočio je dva ograničenja ljudske spoznaje neprevladiva čak i uz pomoć suvremene tehnologije.

Prvo ograničenje ljudskoga znanja njegova je nedostupnost. Ljudski um ne uspijeva spoznati one fenomene koji su od njega udaljeni, bilo u vremenu bilo u prostoru. Tako su ljudskome umu podjednako nejasna povijesna zbivanja kao i futuristička predviđanja te svaka epoha daje svoje tumačenje povijesti i kanona, bilo da je riječ o umjetnosti, znanosti ili politici.

Drugo ograničenje ljudskoga znanja nazvao je distorzijom i objasnio je našom „zarobljenošću" pojmovima koje ne možemo u cijelosti razumjeti. Život u univerzumu onaj je koji nam priječi spoznati univerzum u cijelosti jer je naša „zarobljenost" u univerzumu prva stuba u spoznajnom ograničenju.

(Horvat 2017: 145, 146)

Naglasak osmog poglavlja je na usklađivanju istraživačkih ciljeva i očekivanog doprinosa koji pristupnik prijavljuje istraživačkim nacrtom (poglavlje 9).

Očekivani doprinos pomak je u spoznaji istraživane teme koji se očekuje nakon dovršetka istraživanja i pisanja akademskog rada. Očekivani doprinosi navode se u *Uvodu* akademskog rada i razvrstavaju se u tri smjera – *teorijskom* i *metodološkom*, koji su ujedno i *znanstveni* doprinosi, te u *praktičnom* smjeru. Uz navedene doprinose mogu se očekivati i specifični doprinosi poput, primjerice, metodičkih doprinosa ako se temom obuhvaćaju načini poučavanja.

Očekivani doprinosi proizlaze iz postavljenih ciljeva akademskog rada, a povezani su s istraživačkim pretpostavkama kao i ograničenjima – bilo da je riječ o istraživačkim resursima ili o karakteristikama metoda i istraživačkih koraka. Meandrirani pregled 8 usklađuje istraživačke ciljeve, očekivane doprinose i vrste doprinosa koji se očekuju pri izradi publikacije *Akademski bonton*.

Meandrirani pregled 8. Usklađenost ciljeva i očekivanih doprinosa – primjer *Akademskog bontona*

	CILJEVI	OČEKIVANI DOPRINOS	VRSTA DOPRINOSA
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	Unaprjeđivanje nastavnih i istraživačkih praksi.	Teorijski, metodološki i praktični doprinos.
Pomoćni ($_{pom.}C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Strukturiranje pisanih norma, upućivanje na dostupne pisane norme (praktični doprinos).	Koje akademske pisane (zakonske) norme postoje? Jesu li dostupne akademskim sudionicima? Mogu li ih razumjeti?
($_{pom.}C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Predlaganje modela za usvajanje pisanih norma (znanstveni doprinos).	Teorijski, metodološki i praktični doprinos.

Očekivani doprinosi najavljeni i argumentirani u *Uvodu* akademskoga rada ne moraju nužno biti ostvareni u cijelosti jer istraživački postupak donosi nepoznanice i nepredviđene rezultate. Upravo zbog toga uputno je brižljivo bilježiti najavljene (očekivane) doprinose te ih tijekom istraživanja evaluirati. U *Raspravi* i *Zaključku* akademskoga rada navode se ostvareni doprinosi te ograničenja i razlozi zbog kojih najavljeni doprinosi nisu ostvareni. Posebno se razrađuju istraživačka ograničenja i preporuke budućim istraživačima.

9. Metodologija i istraživački nacrt

Istraživanje je osobita društvena djelatnost, podvrgnuta bezbrojnim uvjetovanostima i o *svakoj od njih ono mora položiti račun na teorijskom i metodološkom planu*.

(Gilli 1974: 87)

Svaka realnost je konstrukt, pa čak i rekonstrukcija.

(Le Tellier 2022: 151)

Znanje statistike je pretpostavka za znanstveni i stručni rad… Kvaliteta znanstvenog odnosno stručnog rada posebice je ugrožena u tri slučaja. Prvo, ako istraživač ne poznaje statistiku u fazi postavljanja ciljeva i hipoteza rada, u kojem slučaju oni ne mogu biti ostvareni bez obzira na odabir statističke metode. Drugo, ukoliko je nedostatak znanja iz statistike uzrok prekidu logike u procesu istraživanja do kojeg dolazi kada oni koji ne znaju statistiku naručuju obradu ne poznajući njezine mogućnosti ili kada oni kod kojih se naručuje obrada ne poznaju logiku procesa istraživanja za koje obrađuju podatke. Treće, ako se zbog neznanja povode podacima neprimjerene obrade.

(Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić, Pološki Vokić 2014: 134)

Metodologija i istraživački nacrt poglavlje je akademskog rada koje informira o primijenjenim istraživačkim metodama, tehnikama i postupcima, o vrsti uzorka i njegovim karakteristikama, postavljenim hipotezama (poglavlje 7), analizama prikupljenih podataka kojima su hipoteze provjeravane kao i o drugim postupcima kojima je istraživanje vođeno. „Metodologija je imanentni dio znanosti i na njoj se temelje rezultati pa i ona sama predstavlja rezultat, odnosno znanstveni domet." (Sivrić 2021: 97)

Kako se istraživačkim nacrtom planira istraživački postupak tako se hodogramom izrade akademskog rada (potpoglavlje 9.a.) planira interpretacija istraživačkih postupaka i njihovo „opoglavljivanje" radi integriranja u akademski rad (potpoglavlje 9.b.). Posebno se pojašnjavaju uloge uvodnika i zaključaka (potpoglavlje 9.c.) te očekivanih ograničenja (potpoglavlje 9.d.) koja se predviđaju uslijed zahtijeva i ograničenja pojedinih metoda i podataka. Metodologija i istraživački nacrt uključuju i izradu plana upravljanja istraživačkim podatcima (potpoglavlje 9.e. i prilog 5).

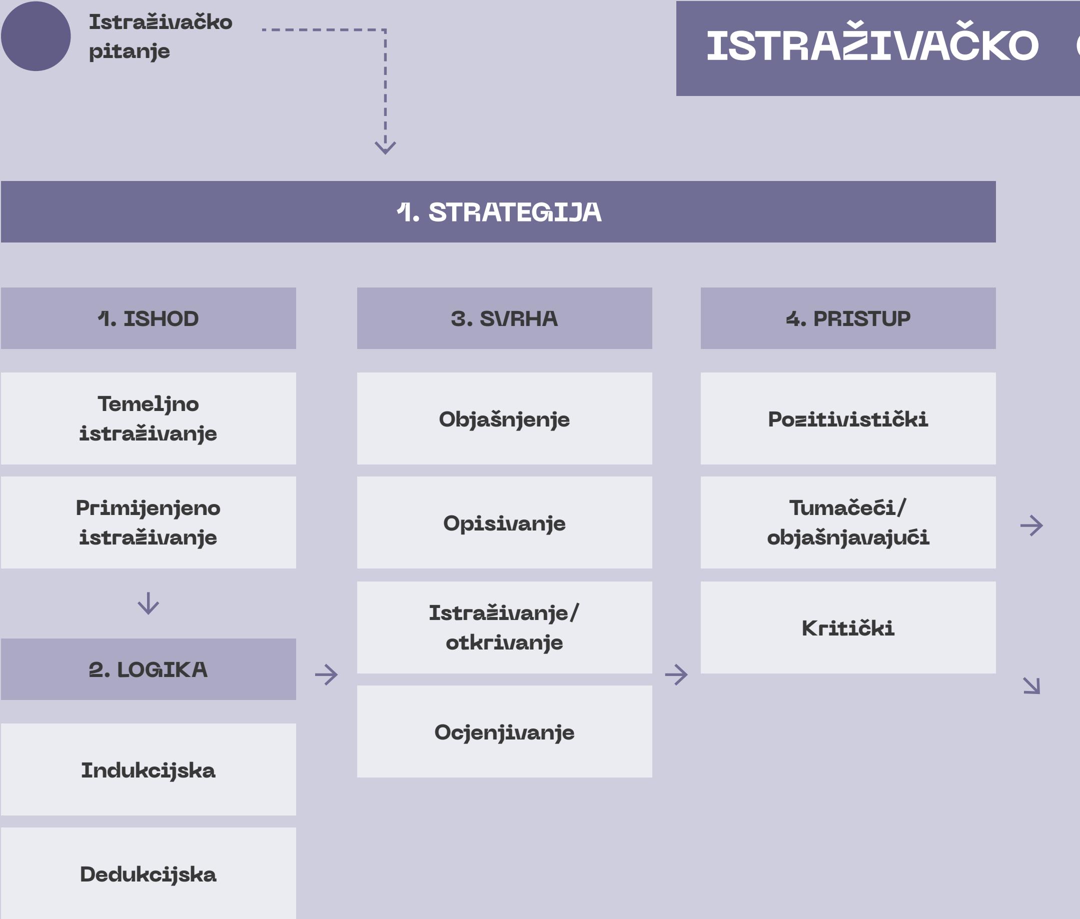
Povezanost metodologije i istraživačkog nacrta proizlazi iz istraživačke namjere da se na prikupljenim podatcima izaberu i primijene upravo one metode i tehnike koje su primjerene analizi postavljenih hipoteza, a prilagođene vrsti i kvaliteti prikupljenih podataka. Pri opisu metodologije primijenjene u akademskom radu istraživači se drže istraživačkoga nacrta te iz njega u tekst prenose postavljene istraživačke ciljeve (detaljan opis u poglavlju *Uvod*). Opis metodologije donosi i podatke o opsegu provedenog istraživanja: a) prostornom, b) vremenskom i c) predmetnom. Uz navedeno, u akademskom radu potrebno je opisati svaku uporabljenu metodu ili tehniku te navesti izvore iz kojih su se autori upućivali u metodologiju, a s pozivanjem na *Pregled metodoloških pristupa* predstavljen u prvom poglavlju akademskog rada (poglavlje 4.1.b.).

Istraživačkim nacrtom planira se i odlučuje o izboru istraživačkog postupka kojim će se ispuniti ciljevi istraživanja te ostvariti očekivani doprinosi. Istraživački nacrt planira se detaljno i u podlozi je istraživačkog odlučivanja (shema 9), kako su ga prikazali Wohlin i Aurum (2015: 1431). Istraživački pothvat i njegovi pojedinačni postupci planiraju razradu triju istraživačkih faza: a) strateške, b) taktičke i c) provedbene. Svaka od triju istraživačkih faza sadrži korake koji se posebno razrađuju te tako strateška faza uključuje procjenu četiriju koraka (ishoda, logike, svrhe i pristupa) i u funkciji je uspostavljanja smjernica za taktičku fazu. Taktička faza uređuje „istraživačku pozornicu" i procjenjuje dva koraka (postupke i metodologiju), dok se u provedbenoj, kako i sam naziv govori – istraživanje provodi te se u njoj procjenjuju dva koraka (prikupljanje i analiza podataka). Planiranje istraživačkog odlučivanja o istraživačkom nacrtu prikazanom shemom 9 (Wohlin i Aurum 2015: 1431) započinje istraživačkim pitanjem, a završava istraživačkim nalazom s istaknutim znanstvenim ili stručnim doprinosom.

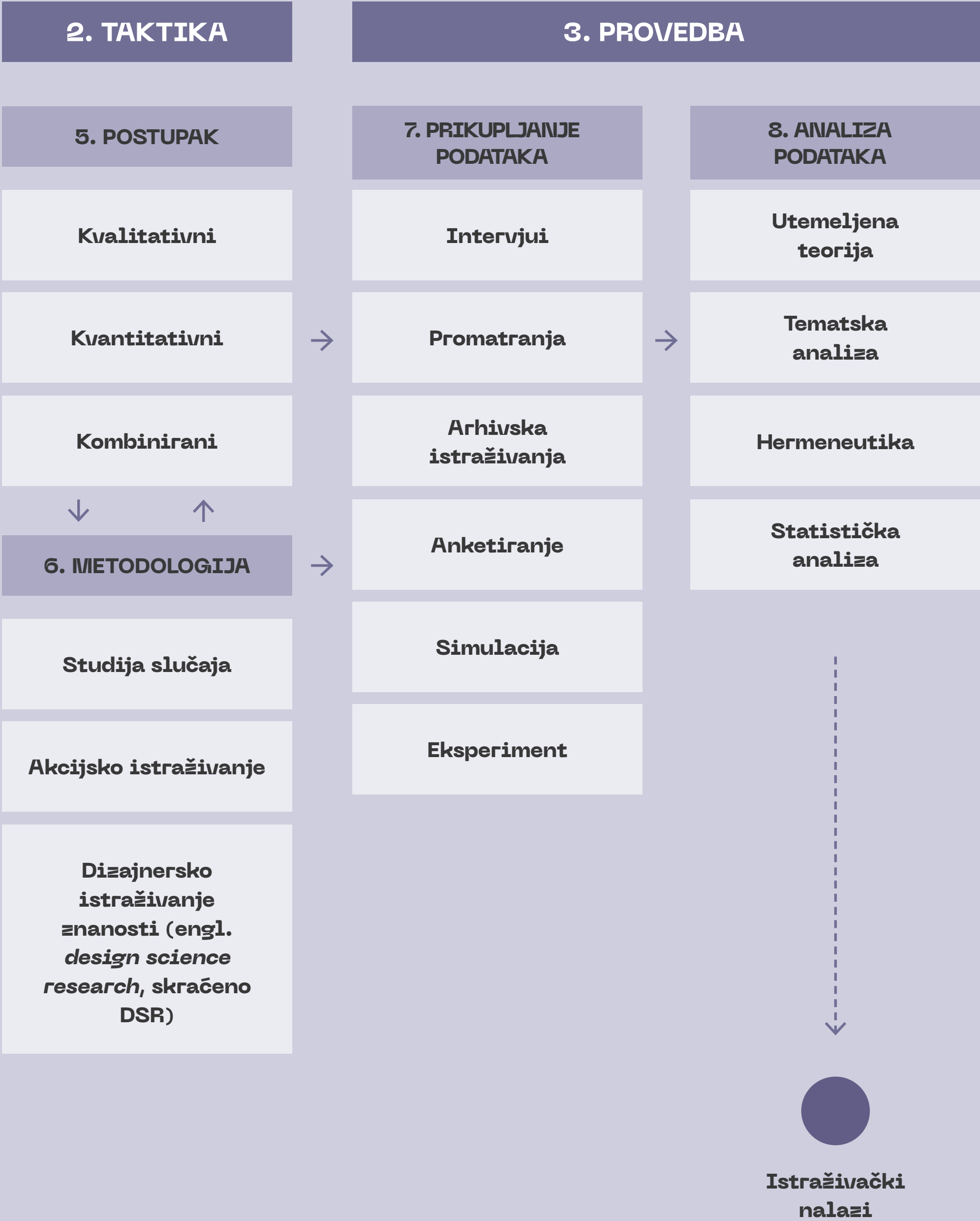
[86] Wohlin i Aurum izgradili su shemu odlučivanja o sastavnicama istraživačkog plana za znanstvenike i stručnjake informatičkog inženjerstva.

Shema 9. Odlučivanje o sastavnicama istraživačkog plana

Izvor: Wohlin, Aurum 2015: 1431.

ODLUČIVANJE

Shema 8 ne razmatra straživačko odlučivanje iz vizure vremenske dimenzije po kojoj istraživanja mogu biti jednokratna ili longitudinalna – ponavljana u vremenu. Prema Pavić i Šundalić (2021) u razlikovanje istraživačkih nacrta potrebno je uključiti dvije razlikovne kategorije od kojih je prva upravo vremenska dimenzija, a druga je kontrolna varijabla.

Tablica 1 donosi pregled istraživačkih koraka opisanih u shemi 8 na temelju skraćenih pojašnjenja, koja su ponudili Wohlin i Aurum (2015), i prilagodbi kako bi opisani istraživački koraci bili primjenjivi u većem broju znanstvenih područja.

Tablica 1. Istraživački koraci

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
STRATEGIJA	**1. ISHOD** Kakav je i komu je namijenjen?	temeljno istraživanje	Naglasak je na razumijevanju problema, a ne na pružanju rješenja problema. Temeljni doprinos je znanje generirano istraživanjem.
		primijenjeno istraživanje	Oslanja se na prethodne teorijske spoznaje i temeljna istraživanja, a s ciljem rješavanja konkretnog problema.
	2. LOGIKA Je li istraživanje usmjereno od općeg prema pojedinačnom ili obratno?	indukcijski pristup (izgradnja teorije; društvene znanosti)	Istraživanje započinje upoznavanjem specifičnih, pojedinačnih fenomena te u idućim koracima vodi općenitim, uopćenim uvidima. Prikladno je za primjenu kvalitativne i kvantitativne metodologije. Teorijski koncepti izvode se iz analiziranih podataka.
		dedukcijski pristup (provjera teorije; prirodoslovlje)	Istraživanje se kreće od općenitijeg prema specifičnijem znanju i uključuje kvantitativnu teoriju. Istraživač na temelju teorije i poznatih aksioma postavlja hipotezu koju empirijski provjerava.
	3. SVRHA	objašnjenje / eksploratorno istraživanje (engl. *Exploratory*)	Primjenjuje se za teme i problemska područja za koja nema dovoljan broj dostupnih informacija pa se prikupljaju prvi uvidi. Iako su u objašnjavajućem (eksploratornom) istraživanju učestalo u primjeni kvalitativne metode (promatranja, intervjuiranja i dubinskoga intervjua), moguća je i primjena kvantitativne metodologije.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
STRATEGIJA		opisivanje (engl. *descriptive*)	Istraživanje kojim se opisuju pojave ili karakteristike problema; usmjerenije je od objašnjavajućeg istraživanja. Prepoznaje se po istraživačkim pitanjima *što*? i *kako*?, a s ciljem opisivanja istraživanog problema. Nerijetko je potrebno provesti dodatno istraživanje kojim se sužava područje istraživanog fenomena.
		istraživanje / otkrivajuće istraživanje / eksplanatorno (engl. *Explanatory*)	Za istraživanja odnosa između elemenata problema. Istraživačka pitanja uobičajeno započinju riječju *zašto*? Cilj je objasniti pojave (istraživačke probleme) primjenom kvalitativne i/ili kvantitativne metodologije.
		ocjenjivanje (engl. *Evaluation*)	Primjenjuje se kako bi se utvrdio učinak prethodno provedenih istraživanja (objašnjavajućih, opisujućih ili otkrivajućih) kao i učinak primijenjenih metoda, tehnika ili istraživačkih okvira.
	4. PRISTUP[87]	pozitivistički	Zagovara objektivan pristup utemeljen na pretpostavci da su istraživanje i istraživač neovisni te da su istraživanja pouzdana ako ih može ponoviti drugi istraživač čije bi istraživanje vodilo do srodnog zaključka. Društvene pojave promatraju se kao sustavi raznovrsnih činjenica koje je moguće upoznati i razumjeti uporabom znanstvenog pristupa. Cilj je otkriti opće zakone koji rukovode društvenim ponašanjem te se stoga ubrajaju u skupinu otkrivajućih (eksplanatornih) istraživanja. Naglasak je na uporabi kvantitativne metodologije, mjerenju varijabla i primjeni inferencijalne statistike.

[87] Autori navode kako tri izdvojena pristupa nisu jedinstvena jer postoje i drugi pristupi poput ontološkoga ili metafizičkoga, epistemiološkoga, metodološkoga i brojnih drugih.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
STRATEGIJA		tumačeći/ objašnjavajući (konstruktivistički)	Istraživanju se prilazi kao subjektivnoj kategoriji koja je prikladna za razumijevanje ljudskih aktivnosti u konkretnoj situaciji. Posebna važnost pridaje se kontekstu jer se pretpostavlja da su ponašanja povezana sa značenjem koje ispitanici dodjeljuju događaju. Cilj je razumjeti dublju strukturu fenomena unutar kulturnih i kontekstualnih okvira u kojima se fenomen proučava u svom prirodnom okružju i iz perspektive sudionika, a bez prethodno uključenog istraživača upućenog u kontekst situacije. Uz kvalitativne metode uporabljuju se studije slučaja i anketiranje.
		kritički	Cilj je uspostaviti kritičku procjenu postojećeg sustava, njegovih proturječnosti i potiranja, pri čemu se znanje drži subjektivnom kategorijom podložnom društvenim i kulturnim varijablama. Primjenjuju se dugoročna (longitudinalna) istraživanja uz primjenu kvalitativne metodologije.
TAKTIKA	**5. POSTUPAK**	kvalitativni	Kvalitativno istraživanje pojašnjava istraživane fenomene na temelju izjava ili opisa istraživačkih objekata. Rabe se za izgradnju novih teorija, sadržajno opisivanje istraživačkih problema, objašnjenje veza i odnosa, modela, norma ili standarda.
		kvantitativni	Statističkim metodama analiziraju se brojčani (kvantitativni) podatci ili kvantificirani kvalitativni podatci. Cilj je opisati karakteristike populacije i/ ili predvidjeti uzročne veze. Naglasak je na uporabi metrike, mjerenja brojevima i statističkoj analizi podataka najčešće prikupljenih upitnicima, pokusima i simulacijama.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
TAKTIKA		kombinirani (mješoviti)	Mješoviti postupak uključuje studije provedene na temelju kvalitativnih i kvantitativnih podataka. Kombinirati se mogu vrste istraživačkih postupaka, istraživačke metode kao i metode analize podataka.
	6. METODOLOGIJA[88]	studija slučaja (engl. *case study*)	U studiji slučaja nerijetko se podatci prikupljaju primjenom većeg broja različitih metoda i iz različitih izvora. Cilj je istražiti problem u njegovu prirodnom okružju te odgovoriti na pitanja *kako*? i *zašto*?.
		akcijsko istraživanje (engl. *action resarch*)	Usmjereno na rješavanje organizacijskih problema uz aktivnog i uključenog istraživača koji u organizaciji potiče aktivnosti, proučava ih i donosi rješenja kao i uopćena znanja. Visoka uključenost istraživača pridonosi uvidu u istraživački problem unutar realnog okružja, ali otvara pitanje subjektivnosti / kvalitete akcijskih istraživanja.
		dizajnersko istraživanje znanosti (engl. *design science research*, DSR)	Rješavanje problema stvaranjem artefakta za određeni problem, pri čemu artefakt treba biti inovativan, učinkovit i dostupan za unaprjeđenja primjenom rigoroznih pristupa.
PROVEDBA	**7. PRIKUPLJANJE PODATAKA**[89]	intervju	Izravan kontakt s objektom istraživanja (ispitanikom) koji može biti organiziran uživo ili putem tehnologije. Ovisno o strukturiranosti intervjua, ispitivač doznaje ispitanikova stajališta o jednom ili više istraživačkih pitanja. Strukturirani intervju u potpunosti predviđa točke razgovora i ispitaniku nudi unaprijed predviđene odgovore. Nestrukturirani intervjui imaju otvorene odgovore u kojima se izravno bilježe razmišljanja ispitanika pokušavajući odgovoriti na pitanja koja započinju riječima *što*? i *kako*?.

[88] Metodologija je vrlo širok pojam, a tumačenja svrhovitosti i karakteristika metoda podliježu revizijama jer se istraživačke metode razvijaju i nadograđuju.

[89] Tehnika prikupljanja podataka povezana je s istraživačkim pitanjem. Uz navedene tehnike poznate su i druge poput protokola razmišljanja naglas, dnevnika rada, organizacijskih repozitorija, oluja ideja, delfi tehnika itd.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
PROVEDBA		promatranje	Kvalitativna tehnika prikupljanja podataka u kojoj istraživač promatra i bilježi ispitanikovo ponašanje i osjećaje. Promatranje može biti prikriveno ili otvoreno, s visokom ili niskom razinom osviještenosti. Naglasak je na izbjegavanju ispitivačeve subjektivnosti.
		arhivska istraživanja	Istraživanje već postojećih podataka (sekundarnih, pseudoprimarnih ili tercijarnih) javno dostupnih ili ustupljenih na zahtjev. Podatci mogu biti kvalitativni, kvantitativni i mješoviti.
		anketiranje (eng. *survey research*)	Tehnika prikupljanja[90] kvantitativnih podataka primjenom upitnika (engl. *Questionnaire*) pri čemu su ispitanici pojedinci, skupine ili organizacije. Pri anketiranju opće populacije upitnikom se obuhvaćaju predstavnici reprezentativnog uzorka.
		simulacija	Simulacijom se podražava teorijski model ili model nekog entiteta stvarnog svijeta. Simulacijskim modelom reproduciraju se stvarni postupci stvarnih dijelova sustava, ali s različitim stupnjevima točnosti. Cilj je odgovoriti na pitanje *što ako?*.
		eksperiment	Istraživanje se provodi u kontroliranim uvjetima nakon primjene dva ili više tretmana (metoda, tehnika, oruđa) na slučajno raspoređenim objektima (ispitanicima). Razlike u učincima tretmana utvrđuju se kvantitativnom statističkom metodologijom.

[90] Anketa (fr. *enquête*, lat. *inquisita*, *enquirere*) u temeljenom značenju podrazumijeva istraživanje. U metodologiji se odnosi na tehniku prikupljanja stajališta ispitanika s prisutnim ispitivačem ili bez njega, a uporabom strukturiranog upitnika.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
PROVEDBA	**7.a. PODATCI**[91]	primarni	Istraživač ih je po prvi put prikupio i posve su prilagođeni istraživačkom cilju. Istraživanja provedena na primarnim podatcima nazivaju se primarna istraživanja.
		sekundarni[92]	Prikupili su ih drugi istraživači, poduzeća ili organizacije i uza se donose podatke o metodologiji na temelju koje su prikupljeni. Preuzimaju se iz javno dostupnih baza podataka, primjerice baze Eurostata, ili se za njih izdvaja novčana naknada (ako je riječ o podatcima istraživačkih agencija, poduzeća i drugih tvrtki koje trguju podatcima).
		tercijarni	Dijelom su publikacija, izvješća, kataloga ili publikacija koje nisu nužno nastajale s istraživačkim ciljem te uz njih nije navedena metodologija na temelju koje su konstruirani.
		pseudoprimarni	Podatci koje je netko drugi prikupio prije primarnog istraživanja, dostupni u otvorenome pristupu ili na zahtjev, ali po prvi put analizirani u tekućem primarnom istraživanju ili je na njima po prvi put primijenjena određena metodologija.
		mješoviti	Sadrže primarne, sekundarne, tercijarne i/ili pseudoprimarne podatke kao i pojašnjenje razloga njihove uporabe, izvora i načina prikupljanja.

[91] Podjela podataka na primarne, sekundarne i tercijarne preuzeta je iz Zelenika (1998). Imenovanje pseudoprimarnih i mješovitih podataka izvorni je doprinos autorice. Ovisno o vrsti podataka uporabljenih u istraživanju, donedavno su primarna istraživanja podrazumijevala analizu podataka prikupljenih isključivo vlastitim istraživačkim naporom. Otkako se uvećao broj prikupljenih, a neanaliziranih podataka (popraćenih metodologijom na temelju koje su prikupljani), dopušteno je analize takvih, pseudoprimarnih podataka, ocijeniti kao primarna istraživanja.

[92] Istraživanja provedena na sekundarnim podatcima nazivaju se sekundarna istraživanja. Obrazac za takvu klasifikaciju mijenjaju pseudoprimarni podatci koji su kvalitetom nerijetko iznad primarnih podataka, a zbog povećane „proizvodnje” informacijskih baza, vrlo često posve neiskorišteni, tj. nikada analizirani.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
PROVEDBA	**7.b. UZORAK**	namjerni	Uzorci izabrani bez primjene vjerojatnosti pa nije moguće odrediti vjerojatnost izbora jedinice u uzorak. Svi članovi populacije nemaju jednaku vjerojatnost biti izabrani u uzorak, nego su izabrani prema odluci istraživača (znanstvenika) te nije moguće brojčano izraziti pogrešku koja nastaje zbog rada s uzorcima. Najpoznatiji su prigodni, kvotni, prosudbeni uzorak i uzorak grude snijega. (Horvat i Mijoč 2014: 291)
		slučajni	Ispitanici izabrani primjenom vjerojatnosti. Svaka jedinica iz okvira izbora (popis svih jedinica populacije) ima jednaku vjerojatnost izbora u uzorak. „Slučajni uzorci za čiji se izbor jedinica kao kriterij primjenjuje vjerojatnost, dijele se na: jednostavne, sistematske, stratificirane uzorke te uzorke skupina." (Horvat i Mijoč 2014: 291)
		reprezentativni	Umanjena slika osnovnog skupa predstavljenog proporcionalnim udjelima populacije prema ključnim varijablama: spol, dob, izobrazba, djelatni status, mjesto prebivališta.
		nereprezentativni	Uzorak koji obuhvaća nereprezentativan dio populacije.
		s ponavljanjem	Jedinice iz okvira izbora nakon što su jednom izabrane, vraćaju se u okvir izbora te dobivaju priliku ponovljenog izbora.
		bez ponavljanja	Svaka jedinica uvrštena u okvir izbora ima priliku samo jednom sudjelovati u izboru za uzorak.

ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
7.c. VARIJABLE	zavisna (kriterijska)[93]	Podložna je promjenama uvjetovanim promjenama drugih varijabla zbog čega se uspostavljaju ekonomski ili statistički modeli kako bi se pojasnile takve relacije. Zavisna varijabla definira se na temelju teorijskih spoznaja kao i pretpostavke o njezinoj osjetljivosti na jednu ili više nezavisnih varijabla. Uobičajeno se označuje simbolom „Y" i iscrtava se na ordinati. Ako se istraživanje provodi potaknuto željom da se objasne promjene zavisne varijable, zavisna se varijabla ističe u naslovu akademskog rada.
	nezavisna (istovrijednica, prediktorska)[94]	Nezavisna varijabla neosjetljiva je na vanjske podražaje jer je uspostavljena općim prirodnim i društvenim zakonima kao što su, primjerice, dob i spol ispitanika, broj članova obitelji i srodne karakteristike. Uobičajeno se označuju simbolom „X" i iscrtavaju na apscisi.
8. ANALIZIRANJE PODATAKA	utemeljena teorija (engl. *Rounded theory*, GTM)	Metoda za sustavnu izgradnju novih teorija nakon provedene analize brižljivo kodiranih podataka, sustavne usporedbe, kategoriziranja i tumačenja međusobno povezanih hipoteza. Metoda može biti subjektivna i nepotvrdiva jer ovisi o istraživačevoj sposobnosti promatranja, uočavanja i interpretiranja.

[93] „Zavisna (kriterijska) varijabla opisuje predmet istraživanja. Zavisna je varijabla ona varijabla čije se varijacije objašnjavaju uz pomoć drugih (nezavisnih) varijabla. Predstavlja varijablu koja zavisi o nezavisnoj ili je pod utjecajem nezavisne varijable. Zavisna varijabla odabire se nakon definiranja predmeta istraživanja i cilj je njezinim odabirom te provođenjem statističkih analiza objasniti varijacije zavisne varijable. Naziva se i kriterijska varijabla. Zavisna se varijabla često nalazi u samom naslovu znanstvenog rada. Oznaka zavisne varijable: y." (Horvat i Mijoč 2019: 437)

[94] „Nezavisnom varijablom ili varijablama objašnjavaju se varijacije (promjene) u zavisnoj varijabli. Nezavisna varijabla predstavlja varijablu za koju istraživač pretpostavlja da uzrokuje varijacije u zavisnoj varijabli. Drugim riječima, varijabla za koju istraživač smatra da može imati utjecaj na analizirani istraživački problem odabire se kao nezavisna varijabla. Nezavisna varijabla naziva se i prediktorska varijabla jer se na temelju nje predviđaju vrijednosti zavisne varijable, primjerice, u regresijskoj analizi. Nezavisne varijable odabire istraživač nakon definiranog predmeta istraživanja i odabira zavisne varijable. Oznaka nezavisne varijable: x." (Horvat i Mijoč 2019: 437)

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
PROVEDBA		tematska analiza	Kvalitativna analiza primjerena za utvrđivanje, analiziranje i izvještavanje o temama unutar podataka. Nakon što se istraživači upoznaju s podatcima i uspostave početne kodove, semantičkom analizom pronalaze teme skrivene u podatcima, analiziraju ih, imenuju i opisuju u izvješćima. Pronalaskom „latentnih" tema, istraživači produbljuju njihovo poznavanje i njihove unutarnje ideje. Takvim istraživanjima pogoduju višestruke rasprave u kojima se prikupljaju stajališni uvidi različitih osoba.
		hermeneutika	Metoda kvalitativne analize u kojoj se istraživačka građa (verbalna i neverbalna) višestruko iščitava kako bi se razumijevanjem manjih dijelova (podataka) dospjelo do razumijevanja cjeline. Riječ je o otvorenom, iterativnom (čitalačkom) procesu ciklične prirode. Metoda zahtijeva jasno naznačenu perspektivu (pozitivističku, konstruktivističku, kritičku ili radikalnu) primijenjenu u hermeneutičkoj analizi.
		statistička analiza	Niz razvijenih metoda analize kvantitativnih podataka (ili kvalitativnih podataka prenesenih u kvantitativan oblik). Uobičajeno se dijele prema vrsti analiziranih podataka, postojanju pretpostavki o distribuciji podataka i broju varijanata podvrgnutih analizi. Statističke metode prema vrsti analiziranih podataka svrstavaju se u tri skupine: a) deskriptivna statistika, b) inferencijalna statistika, c) analiza vremenskih nizova. Deskriptivnom analizom podatci se sažimaju i agregiraju kako bi sažeto opisali konstrukt ili predstavili povezanosti između konstrukata.

FAZA	ISTRAŽIVAČKI KORACI	VRSTE KORAKA	OPIS
PROVEDBA			Inferencijalna statistika primjenom teorije vjerojatnosti analizira dijelove populacije metodama statističkog procjenjivanja, testiranja hipoteza, regresijske analize i rudarenja podataka. Analizom vremenskih nizova utvrđuju se pravilnosti u razvoju pojava kroz vrijeme te se predviđaju njihova buduća gibanja. Statistička analiza s obzirom na postojanje pretpostavki o distribuciji podataka može biti a) parametrijska (pretpostavka postoji) ili neparametrijska (bez pretpostavke). Parametrijske tehnike uspostavljene na točnim pretpostavkama donose preciznije procjene od neparametrijskih metoda. Statistička analiza s obzirom na broj varijata podvrgnutih analizi dijeli se na: a) univarijatne, b) bivarijatne i c) multivarijatne statističke analize. Rastom analiziranih varijata povećava se složenost statističke analize kao i razina uvida u latentne dimenzije prikupljenih podataka.

Promišljanje o poljima tablice 1 prethodi izgradnji istraživačkog nacrta i okvir je za razgovore s mentorom. Da bi izgradnja istraživačkog nacrta bila što uspješnija, autor akademskog rada u dogovoru s mentorom ispunjava *Upitnik o istraživačkom nacrtu* – UIN (prilog 4) kojim detaljno definiraju *Istraživački nacrt* (tablica 1), strukturu poglavlja akademskog rada te posebice *Uvod*, *Metodologiju* i *Zaključak*.

Preporuka je za svako istraživačko pitanje ispuniti *Upitnik o istraživačkom nacrtu* – UIN (prilog 4) o istraživačkom odlučivanju koje vodi istraživačkom nacrtu. Kod složenih istraživačkih pothvata istraživanjem će se odgovarati na veći broj istraživačkih pitanja. U takvim

[95] Multivarijatna statistička analiza poznaje posebnu vrstu varijabla koje naziva *varijatama* (engl. *varaite/s*). Temeljno svojstvo varijata njihova je (među)ovisnost definirana kovarijancama i korelacijama. Sinonimi za varijate još su *slučajna varijabla* (engl. *random variable/s*), faktor (engl. *factor*) itd. Jedno od najvažnijih svojstva varijata jest njihova međusobna ovisnost čije je matematičko-statističko određenje definirano kovarijancama i korelacijama.

istraživanjima upitnici (prilog 4) se popunjavaju za svako istraživačko pitanje posebno, raspravljaju se s mentorom i dorađuju, a kada su dovršeni, međusobno se uspoređuju i objedinjuju u jedinstveni istraživački nacrt. Potrebno je naglasiti kako će se tijekom istraživanja polazne pretpostavke i spoznaje revidirati jer je istraživanjima svojstveno mijenjanje uvida i postojećih znanja. Stoga se poglavlje *Metodologija* sustavno dorađuje tijekom provedbe istraživanja i pisanja akademskog rada te revidiranjem *meandriranih pregleda nacrta akademskoga istraživanja* (prilog 1).

9.a. Hodogram

> Najmanje uspješno raščlanjujemo ono u čemu se nalazimo.
>
> (Horvat 2017: 146)

> Nastupit će vrijeme kada će brižljiva istraživanja vođena kroz duga razdoblja iznijeti na svjetlost dana ono što sada leži skriveno. Jedan jedini životni vijek, čak i kad bi se posve posvetio nebu, ne bi bio dovoljan da se prouči nešto tako prostrano (…). I tako će se to znanje rascvjetati tek kroz dugi niz epoha. Doći će tada i vrijeme kada će naši potomci biti zapanjeni da mi nismo znali stvari koje su njima same po sebi jasne... Mnoga otkrića očuvana su za vremena koja tek dolaze, kada sjećanje na nas već bude izblijedilo. Naš bi svijet bio ubogo mjesto da svakoj epohi nema ponuditi nešto za istraživanje... Priroda ne otkriva svoje tajne odjednom i svima.
>
> (Seneka, *Naturales quaestiones*, u: Horvat 2017: 56, 58)

Hodogramom izrade akademskog rada precizno se planiraju složeni postupci kao što je pisanje akademskog rada. Seminarski radovi pišu se tijekom semestra u kojem se pohađa nastava, a dinamika izrade i obrane seminarskog rada dogovara se s predmetnim nastavnicima. U izradi završnog rada očekuje se kako bi studentima bilo potrebno izdvojiti 45 dana, a za izradu diplomskoga rada 60 dana[96]. Završni ili diplomski rad studenti prijavljuju prema na-

[96] Riječ je o uvjetima propisanim Pravilnikom o završnim radovima i diplomskim ispitima Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. Dostupno na http://www.efos.unios.hr/jglavas/wpcontent/uploads/sites/50/2019/01/Pravilnikozavrsnimradovimaidiplomskimispitima.pdf. Pristupljeno 12. kolovoza 2022.

vedenom Pravilniku i mogu ga predati na ocjenu tijekom cijele akademske godine, ali se rad ocjenjuje tek nakon što su položeni ispiti iz svih predmeta studija. Konačna inačica završnog ili diplomskog rada mora biti predana najkasnije do 15. rujna ako student namjerava upisati diplomski sveučilišni studij sljedeće akademske godine.

Doktorski rad izrađuje se u dužem razdoblju (od tri do pet godina), a jedna od pretpostavki njegove obrane prolazak je kroz postupak prijave, ocjene i obrane doktorske disertacije. Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku taj je postupak određen Pravilnikom o poslijediplomskim studijima.[97] Osim položenih ispita, doktorand je prema navedenom Pravilniku u obvezi prije pokretanja postupka ocjene teme doktorskog rada proći kroz veći broj koraka, od kojih se neki izdvajaju i navode na ovom mjestu:

a) biti pozitivno ocijenjen u godišnjem pisanom izvješću mentora (Članak 37.)
b) prije obrane doktorske disertacije mora „imati objavljen ili prihvaćen za objavljivanje najmanje jedan znanstveni rad iz područja istraživanja doktorske disertacije u kojem je autor ili suautor ili jednu javnu prezentaciju umjetničkog djela u javnim prostorima" (Članak 32.)
c) prijava kojom pristupnik pokreće postupak stjecanja doktorata znanosti ili umjetnosti podnosi se na posebnom obrascu koji propisuje nositelj studija i sadrži:
    a. sadržaj utvrđen Statutom Sveučilišta
    b. opće podatke o doktorandu
    c. naslov predložene teme
    d. životopis mentora
    e. obrazloženje teme
    f. pregled dosadašnjih doktorandovih istraživanja
    g. cilj i hipoteze istraživanja
    h. metode istraživanja
    i. očekivani znanstveni (ili umjetnički) doprinos
    j. prijedlog popisa literature
    k. potpisanu doktorandovu Izjavu da istovjetnu temu nije prijavio na drugom studiju Sveučilišta ili na drugom sveučilištu
d) tema doktorske disertacije brani se javno, pred Povjerenstvom za prihvaćanje teme doktorske disertacije, a datum obrane službeno se oglašava (Članak 42.).

---

[97] Dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2022/07/Pravilnikoposlijediplomskimstudijima20220706134730062.pdf. Pristupljeno 22. srpnja 2022.

Dodatno je potrebno naglasiti kako je prema navedenom Pravilniku „postupak prijave, ocjene i obrane doktorske disertacije, odnosno izrade i/ili izvedbe umjetničkog djela određen Statutom Sveučilišta" (Članak 42.) te kako doktorand ima pravo jednom promijeniti mentora ili temu (Članak 43.).

Zahtjev za ocjenom teme te kasnije i za ocjenom doktorskog rada u oba slučaja predaje pristupnik, a o postupku izrade i korektnosti rada u cijelosti vodi brigu mentor. Uz usku suradnju s mentorom, postupak obrane doktorskoga rada prolazi ocjenu Povjerenstva i Fakultetskog vijeća koje će o doktorskome radu i pristupniku vijećati u četiri navrata:

a) Nakon pokretanja postupka za ocjenu podobnosti teme te provjeru ispunjenosti propisanih uvjeta Zahtjev pristupnika upućuje se na Fakultetsko vijeće.

b) Fakultetsko vijeće na svojoj sjednici imenuje Povjerenstvo za ocjenu podobnosti teme akademskog rada.

c) Povjerenstvo provjerava sve uvjete i piše Izvješće o podobnosti teme doktorskog rada. Prezentacija je sastavnim dijelom Izvješća. Povjerenstvo temu može ocijeniti pozitivno i tako potvrditi njezinu opravdanost te pristupniku dopustiti nastavak istraživanja. Jednako tako, Povjerenstvo temu može ocijeniti nedostatnom i time obustaviti daljnji rad na započetom istraživanju ili zatražiti doradu.

d) Ako je tema pozitivno ocijenjena, pristupnik nastavlja s istraživanjem, **objavljuje (barem) jedan rad** s mentorom te oblikuje doktorsku disertaciju prema Preporukama matične ustanove.

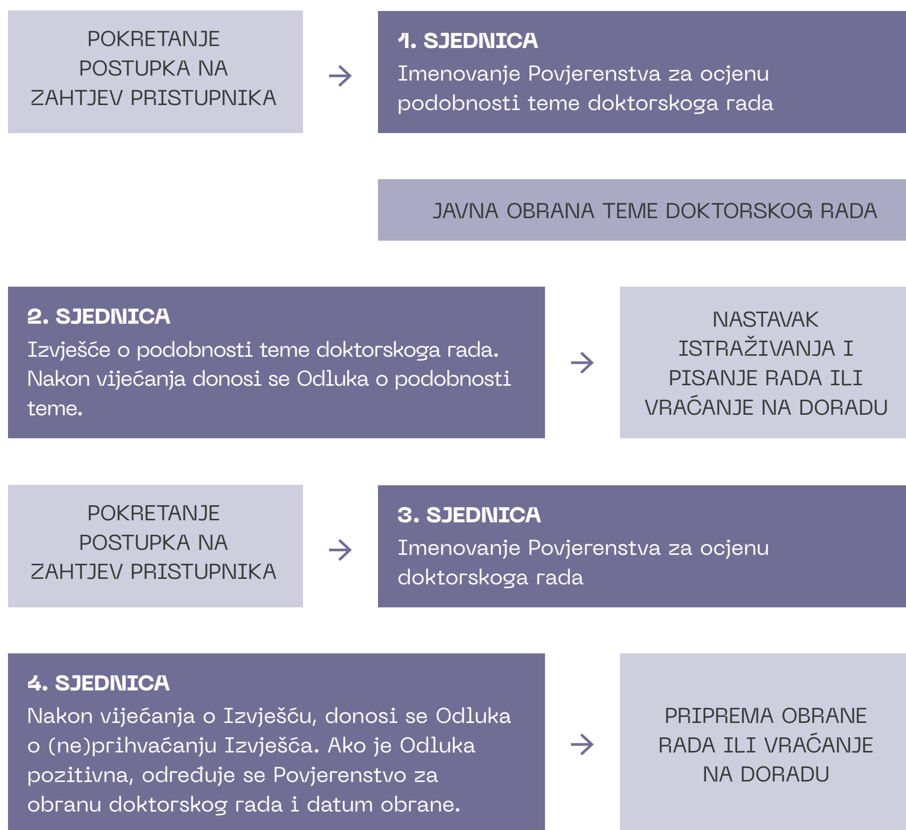
e) Usuglašavanjem pristupnika i mentora o završnom stupnju dovršenosti rada, pristupnik podnosi Zahtjev za pokretanjem postupka ocjene doktorske disertacije.

f) Fakultetsko vijeće na svojoj sjednici imenuje Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada. Među članovima Povjerenstva ne nalaze se mentor i sumentor, a jedan član Povjerenstva nije zaposlenik matične ustanove.

g) U razdoblju ne dužem od tri (3) mjeseca Povjerenstvo na sjednici Fakultetskog vijeća podnosi Izvješće o ocjeni doktorske disertacije. Ako je Izvješće pozitivno, imenuje se Povjerenstvo za obranu doktorske disertacije i zakazuje se datum obrane, a ako je Izvješće negativno, doktorska se disertacija upućuje na doradu ili se odbija mogućnost njezine javne obrane.

Shema 10 prikazuje postupke vijećanja o doktorskom radu i korake kroz koje je potrebno proći. Pri tom je naglasak na isključivanju mentora iz Povjerenstava za ocjenu podobnosti teme i ocjenu doktorske disertacije, a s ciljem osiguravanja što veće razine objektivnosti.

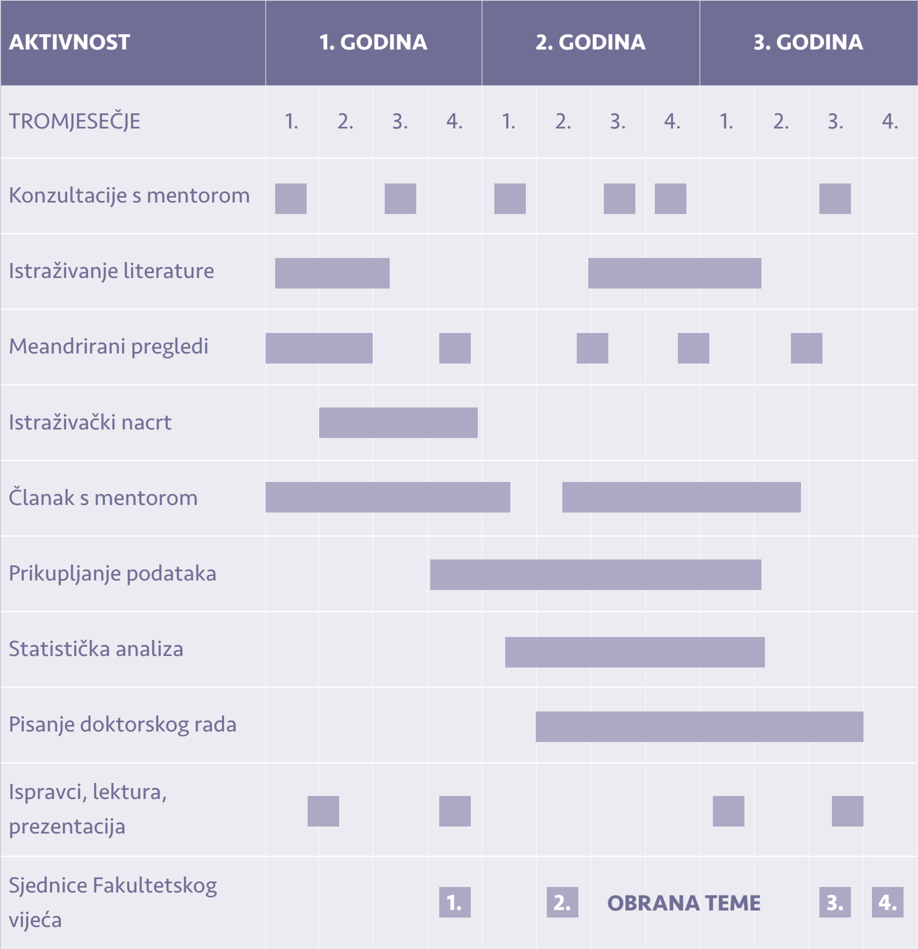
Shema 10. Vijećanje o doktorskom radu

Vijećanje o doktorskom radu tek je jedan dio postupaka koji je potrebno provesti pri izradi i obrani doktorske disertacije. Cjeloviti hodogram znatno je složeniji i korisno je izraditi ga na samom početku pisanja doktorskog rada te prilagoditi poslijediplomskom studiju, mentorovim i osobnim obvezama. Shema 11 prikazuje trogodišnji gantogram aktivnosti u postupku izrade i obrane doktorskoga rada.

U ganotagramu nije naznačena javna obrana dovršenoga doktorskog rada, koja je posljednji korak u postupku završetka sveučilišnog poslijediplomskog doktorskog studija. Javna obrana doktorskog rada pred pristupnika postavlja izazov sažeta i razgovijetna predstavljanja najvažnijih doprinosa doktorskoga rada, prijepora i izazova, a pitanja i uključenost nazočnih oblik su akademske ljubaznosti.

Shema 11. Gantogram aktivnosti u postupku izrade i obrane doktorskog rada

9.b. Opoglavljena povezanost

Opreza nikad dovoljno.

(Le Tellier 2022: 19)

> Na početku je istraživač silom prilika upućen da se usredotoči na ono što naizgled predstavlja glavni problem situacije istraživanja; međutim, gotovo uvijek, daljnji tok istraživanja pokazuje da se radilo samo o prividu, a da je stvarni problem bio drugi.
>
> (Gilli 1974: 48)

> Ako suvremenost razumije genijalnost genija, genij nije genij, nego opsjenar. Nerazumijevanje genija prateći je začin u radu genijalnih umova, ali možda i uvjet za neometani rad genija, jer – kada bi genij bio pravodobno prepoznat, u njegove bi se izume uplitali oni koji imaju moć, vlast ili financije, čime bi genijalnost bila nagrđena, usporena ili čak umorena.
>
> (Horvat 2020: 49)

Poglavlja akademskog rada uspostavljaju se pri izradi dispozicije akademskog rada sa zadaćom pružanja cjelovita uvida u temu rada. S obzirom na to da se akademski rad piše u dužem vremenskom protegu, za očekivati je kako se usmjerenost mijenja te su autor i mentor primorani neprestance ju provjeravati i dorađivati. U oblikovanju poglavlja postavlja se nekoliko ključnih pitanja:

Je li poglavlje potrebno?

Koji cilj ispunjava poglavlje?

Je li poglavlje usmjereno na propitivanje određene hipoteze? Ako jest, koja se hipoteza provjerava poglavljem?

Je li pojašnjena metoda kojom se provjerava hipoteza tematizirana u poglavlju?

Je li poglavlje najavljeno i predviđeno dispozicijom rada?

Je li poglavlje jasno koncipirano?

Kako bi se omogućilo usmjereno pisanje/čitanje akademske proze, nakon naslova poglavlja uobičajeno se pišu uvodnici. Uvodnici poglavlja donose sažete navode meandriranih prijevo-

ja (ciljeva, problema, pitanja, hipoteza, analiza i metoda). Takvim sažetim navodima dobiva se uvid u radijalnu povezanost kroz sva izložena poglavlja, a njihov se nadzor uspostavlja pregledom razrađenim u tablici koja razrađuje meandrirani pregled 9.

Meandrirani pregled 9. Opoglavljena povezanost ključnih prijevoja akademskoga rada[98] – primjer *Akademskog bontona*

CILJEVI		HIPOTEZE	POGLAVLJE U KOJEMU SE HIPOTEZA TESTIRA	ANALIZE I METODE	POVEZANOST
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	H_1... Poznavanje akademskih norma uvjet je međusobnog razumijevanja akademskih sudionika.	Poglavlje 4. Tablica 4.1. Poglavlje 4.4. Tablica 4.3. Prilog 4.	Kvalitativna analiza: dubinski intervju dviju skupina eksperata (studenata i nastavnika).	Dubinskim intervjuom studenata i nastavnika provjerit će se međusobno razumijevanje dviju skupina ispitanika.
Pomoćni (pom. C_1)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	pom. H_1... Za akademske sudionike postoje pisane (zakonske) norme koje određuju njihova prava i obveze.	Poglavlje 2. Tablica 2.2. Tablica 2.4. Prilog 1.	Kvalitativna analiza: metaanaliza zakonskih i podzakonskih akata.	Istraživanjem dostupnosti zakonskih i podzakonskih akata utvrdit će se mogućnost upućivanja u njihove sadržaje.
(pom. C_2)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	pom. H_2... Za akademske sudionike postoje nepisane (običajne) norme koje olakšavaju njihovo međusobno razumijevanje.	Poglavlje 4. Tablica 4.3. Tablica 4.5. Tablica 4.6. Tablica 4.7. Tablica 4.8. Tablica 4.9. Prilog 2. Prilog 3.	Kvantitativna analiza: univarijatna, bivarijatna i multivarijatna analiza stajališta dviju skupina ispitanika (studenata i nastavnika).	Istraživanjem upoznatosti s nepisanim (običajnim) normama i njihovom primjenom utvrdit će se njihova uloga u razumijevanju dviju ciljnih skupina.

[98] Povezanost istraživačkih ciljeva, problema, pitanja, hipoteza, analiza i metoda.

Prijevoji *meandriranog pregleda* razrađenog u tablici 9 okvir su najavama (uvodnicima) poglavlja jer istodobno autora akademskog rada omeđuju unutar najavljenoga okvira, a čitatelja upućuju u građu koja će biti izložena.

Meandrirani pregled podložan je izmjenama i prilagodbama pri čemu je učinjene izmjene potrebno prenijeti i u akademski tekst – u poglavlja i u uvodnik poglavlja.

9.c. Uvodnik i zaključak poglavlja

Raspoređivanje govora klasično se dijeli na četiri dijela: **uvod**, **izlaganje**, **dokazivanje** i **zaključak.** Filozofi i retori dugo su raspravljali o tim dijelovima, često ih dodatno dijeleći ili usložnjavajući i više negoli je potrebno, a ponekad su raspoređivanje kao redoslijed dokazivanja čak i nadovezivali na područje matematike.

No svaki se matematički problem ili teorem prema euklidskoj tradiciji sastoji od tri dijela: propozicije (*protasis*), demonstracije (*apodeixis*) i zaključka (*sumperasma*). Samoj demonstraciji može prethoditi još jedna operacija, a to je konstrukcija (*kataskeue*) onoga što se istražuje, koja se iznosi unaprijed (*ecthesis*) ne bi li se pobliže odredila (*diorismos*). Začuđujuće je koliko se te četiri operacije (propozicija, izlaganje, demonstracija i zaključak) s jedne strane podudaraju s retoričkim dijelovima govora, a s druge s kartezijanskim pravilima, te pritom neobično prizivaju ono što su antički mislioci nazivali geometrijskom analizom problema.

(Meyer, Timmermans, Carilho 2008: 95, 96)

Operacije i mjerenja daleko su jasnije određeni paradigmom negoli što je to neposredno iskustvo iz kojega se djelomično izvode.

(Kuhn 1974: 184)

Klasično raspoređivanje govora dijeli se na četiri dijela (*uvod, izlaganje, dokazivanje* i *zaključak*) te se takav pristup pri pisanju akademskog rada primjenjuje na akademski rad u cjelini, ali i na njegove pojedinačne dijelove – poglavlja.

Svako poglavlje akademskog rada započinje *uvodnikom poglavlja* – sažetom najavom tematskih jedinica koje donosi poglavlje. Uvodnici poglavlja dužine su uobičajene za sažetak (do 200 riječi), čitatelje upućuju na sadržaj poglavlja, strukturu poglavlja i razloge zbog kojih su uvedena potpoglavlja. Kako je svako poglavlje prisutno radi ispunjavanja jednoga ili većeg broja istraživačkih ciljeva, u uvodniku poglavlja navode se ključni razlozi zbog kojih je napisano (ciljevi, problemi, pitanja, hipoteze, metode). Podsjetnik za poticaje koji su doveli do pisanja poglavlja i navode se u uvodniku poglavlja vidljiv je iz shematskog prikaza 12.

Shema 12. Uvodnici poglavlja

Dosljednom primjenom prikazanoga u shemi 12 uspostavljaju se uvodnici poglavlja raspisivanjem podataka iz meandriranog pregleda 9 te čitateljima omogućuju učinkovito praćenje i razumijevanje poglavlja koje slijedi. S druge strane, uvodnici poglavlja autorima (ali i mentorima te recenzentima) osiguravaju nadzor i snalaženje u akademskom radu. Uvodnici poglavlja kontekstualiziraju poglavlje te svojom preglednom funkcijom otvaraju uvid u svrhovitost poglavlja, zbog čega su generatori korisnih savjeta, prijedloga ispravka i poboljšanja, posebice onih koji se odnose na dostizanje povezanosti poglavlja i unaprjeđenje sadržaja pojedinačnih (pot)poglavlja.

Završetak poglavlja uobičajeno sadrži kratak zaključak te čitatelja „izvodi" iz poglavlja upućujući ga na najvažniji doprinos poglavlja i pripremajući ga za nastavak čitanja. Poglavlja su nedovršena ako im je završetak:

- grafikon
- shema ili slika
- tablica
- citat.

Grafikon, shema/slika, tablica ili citat zahtijevaju komentar kojim se pojašnjava njihova uloga u tekstu te implikacije koje iz njih slijede. Pojašnjenja se oblikuju tako da se mogu „preuzimati", tj. citirati u budućim radovima drugih autora akademskih proza. Pri tom je važno izbjegavati zamjenice, neodređene izjave, fraze ili rečenice upitna smisla.

Uvodnici i završetci poglavlja obavezni su dijelovi akademske proze jednako kao što su pozdravi pri susretanju i rastanku sastavnim dijelovima akademske ljubaznosti. Uvodnici i završetci govore o osviještenosti autora o vlastitu tekstu, ali i o njegovoj brizi za čitatelja kojega dočekuje i ispraća, upućuje i podsjeća na najvažnije dijelove akademskog teksta.

9.d. Očekivana ograničenja

Kvalitativna se metodologija sastoji od pristupa koji nastoje dubinski proniknuti u pojave koje proučavaju, upotrebljavajući najčešće metode kao što su intervjui, fokus grupe, promatranje i sl. Kvantitativna metodologija nastoji postići kvantitativne generalizacije pomoću preciznijih podataka prikupljenih na većim uzorcima.

(Pavić, Šundalić 2021: 76)

Proširujemo upitnik koji su sastavili profesori Wang i Miller… Uvodimo pogrešne detalje kako bismo izazvali reakcije koje će potvrditi identitet.

(Le Tellier 2022: 130)

U traženju odgovora pomažu nam znanost i umjetnost, nada nas ohrabruje u vjeri, ali nas istodobno u svemu tome ometa svakodnevno svjedočenje vlastite tjelesnosti zemaljskoga postojanja.

(Horvat 2017: 23)

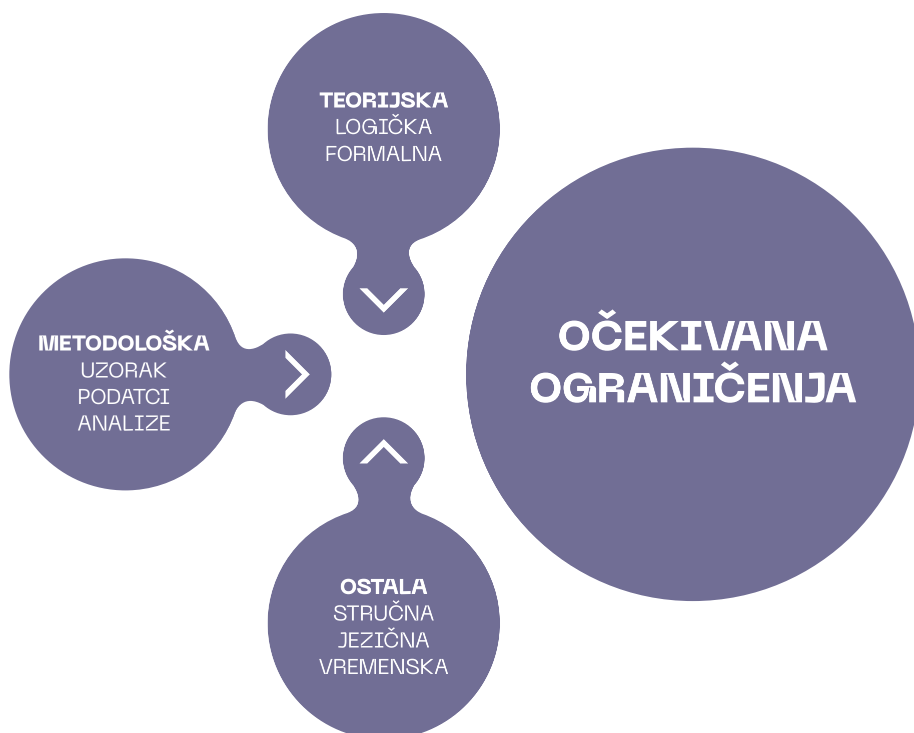
Ograničenja potiču stvaralaštvo jer posredno vode neočekivanim rješenjima te time inovacijama i napretku.

Jedno od temeljnih svojstava znanosti kritički je odnos prema samoj sebi, dostignućima koja proizvodi i koja svojim rađanjima zamjenjuju postojeća znanja iz kojih su izrastala. (Samo)kritičnost znanosti očituje se i u postupku pisanja akademskih radova – počevši od postavljanja ciljeva, istraživačkih pitanja i hipoteza, a završavajući raspravom i zaključkom koji se iznose na kraju akademske proze. Ipak, vrhunac znanstvene (samo)kritičnosti sposobnost je predviđanja istraživačkih ograničenja te, unatoč njihovu postojanju, ustrajavanje u provedbi istraživačkog postupka.

Očekivana ograničenja uobičajeno se navode u *Uvodu*, dijelom su istraživačkog nacrta te meandriranih pregleda kojih je više i koji se, kako je navedeno u prethodnim poglavljima, višestruko revidiraju. Novopečeni istraživači nerijetko postavljaju pitanje trebaju li prijaviti istraživačka ograničenja i jesu li takvim „priznavanjima" istraživanje i akademski rad unaprijed osuđeni na negativnu ocjenu, a time i nepotrebni?

Navođenjem očekivanih ograničenja, njihovim predviđanjem kao i predviđanjem načina njihova nadvladavanja povećava se vrsnoća akademskog rada kao i doprinosi koji će uslijediti. Shema 13 podsjetnik je na ključne izvore očekivanih ograničenja.

Shema 13. Očekivana ograničenja

Shemom 13 ograničenja se predviđaju u trima sastavnicama akademskog istraživanja: a) teorijskoj podlozi, b) metodološkim postupcima i c) ostalim razlozima. Takvom podjelom ne iscrpljuju se izvorišta očekivanih ograničenja te se autori i mentori pozivaju razraditi njihovu klasifikaciju i načine prevladavanja.

Potrebno je podsjetiti kako „sve znanosti prolaze tri temeljne faze razvoja. To su: 1) opisna faza, 2) logičkoanalitička i sintetička faza i 3) faza usklađivanja sadržajnih i kvantitativnih metoda znanstvene spoznaje." (Zelenika 1990: 62) Navođenjem očekivanih ograničenja signalizira se trenutačna faza znanstvenog područja, polja ili grane. Ujedno se naglašava manjkavost ili nedostatak određenog postupka, čime se otvara polje njegovih budućih unaprjeđenja.

Kvaliteta prikupljenih podataka, nepostojanje okvira izbora te upitnost uzorkovanja učestala su ograničenja akademskih radova pisanih u području društvenih znanosti. Navedeno ograničenje posebice je izraženo pri prikupljanju primarnih podataka, primjerice anketiranjem, jer ih istraživači prikupljaju samostalno i bez dostatnih sredstava. Osim nereprezentativnosti uzorka opće populacije u takvim je istraživanjima visok stupanj subjektivnosti zbog „pogreške ispitivača" proizvedene uključivanjem poznatih i dostupnih ispitanika. Takva i srodna očekivana ograničenja potrebno je navesti u *Uvodu* akademskog rada, obrazložiti razloge njihova nastanka i načine na koje su prevladani ili je prema njima postupano. „Jedino uključivanjem svih postojećih proturječja stvarne situacije u sliku istraživačke situacije možemo dobiti sliku koja više nje plošna, nego je kadra reproducirati situaciju u svoj njezinoj dubini i dinamici. Nužan je preduvjet za postizanje takva rezultata taj da posjedujemo *perspektivu zahvata*, praktični interes da rekonstruiramo tu sliku stvarnosti prema postojećoj stvarnosti kako bismo tu stvarnost ne samo spoznali, nego i pridonijeli njezinoj promjeni. Ta perspektiva zahvata omogućuje ne samo da dođemo do otkrića problema, nego i to da *provjerimo ispravnost* problema koji je otkriven." (Gilli 1974: 57)

Na kraju ovoga potpoglavlja poticajno je istaknuti kako su posljedice istraživačkih ograničenja uvelike unaprjeđivale znanstvenu spoznaju jer su vodile inovacijama – neočekivanim rješenjima neizbježnih ograničenja.

Akademska ograničenja vezana uz pisanje akademskoga rada izravno se mogu dovesti u vezu s *poetikom ograničenja* koju od šezdesetih godina prošloga stoljeća razvija skupina Oulipo – akronim punog imena skupine Radionica potencijala književnosti (franc. *Ouvroir de littérature potentielle*). Kako je riječ o skupini matematičara i umjetnika, njihovo je djelovanje obilježeno eksperimentalnim učincima propitivanja pisanja pod „prisilom". Oulipovci pisanje pod određenim „ograničenjem" (matematičkim, književnim ili nekim drugim pravilom) primjenjuju na jasno definirane teme na sličan način kojim akademski istraživači primjenjuju pravila akademskog pisanja na prijavljene i odobrene teme znanstveno-istraživačkog rada. U oba slučaja – u oulipovskom i akademskom pristupu – ograničenje pridonosi otvaranju novih vidika i putova.

„Zadatak nije prisiliti koga na pisanje ograničenjem, već otvoriti nove vidike i putove onima koji na ograničenje svojevoljno pristaju te im ukazati na bezgranične mogućnosti ostvarivanja teksta. Ipak, ono što je zajedničko spomenutim tekstovima koji se nazivaju oulipovskim jest da su svi 'određeni u nekom smislu strogim tehničkim ograničenjima ili razrađivanjem arhitektonskih oblika' te su svi oulipovski tekstovi oni koji 'pokušavaju potvrditi hipotezu da najarbitrarniji strukturni poredci mogu biti najkreativnije oslobađajući' (Levin Becker, 2012: 6)." (Buljubašić 2018: 24)

U svjetlu oulipovskih smjernica prema kojima „stroga tehnička ograničenja" doprinose kreativnom oslobađanju, akademska se proza može označiti oblikom oulipovskog stvaralaštva jer je riječ o tekstu koji podliježe jasnim ograničenjima (jednako kao što istraživački postupci podliježu metodološkim ograničenjima). Očekivano ograničenje akademskog teksta sama je njegova arhitektura, ali se upravo takvim očekivanim ograničenjem potiču autorska inovativnost, znanstveni novumi i neočekivana rješenja. Akademska proza time je izravno podložna propitivanju hipoteze kako akademska ograničenja proizvode inovativne prinose struci, metodologiji i znanstvenoj teoriji.

9.e. Plan upravljanja istraživačkim podatcima

Znanost je pogrešno ili s pravom, deterministička; posvuda gdje ona prodire s njom ulazi determinizam.

(Poincare 1989: 194)

Vizije su za Teslu bile pokretački ideal, gotovo opredijeljenost za življenje utemeljeno na visokoj koncentraciji. Držao je kako su znanost i umjetnost jednakovrijedna djelovanja te da smo dužni ostvarivati usmjerenost prema umjetnosti, znanosti, vjeri, sportu ili nekom drugom području koje u pojedincu izaziva nadahnuće, želju za stvaranjem, a zatim i radni zanos s visokom koncentracijom. Nadahnuće bez koncentracije postaje frustracijom dok se koncentracija bez nadahnuća pretače u meditaciju ili u rutinsku radnu aktivnost.

(Horvat 2020: 50)

Formula je u pomirivanju dva oprečna načela – raznovrsnosti i dosljednosti.

Ljudske sposobnosti umanjuje pretjerana potrošnja gotovih rješenja.

Planirano upravljanje istraživačkim podatcima (engl. *Data Management Plan* – DMP) izazov je novog doba koje svakim danom proizvodi sve veći broj podataka. Pod istraživačkim podatcima podrazumijevaju se podatci koji su zbog provedbe analize „prikupljeni, zabilježeni ili generirani" (Cerak *i sur.* 2020: 4) te ih isti autori dijele na *sirove* – inicijalno prikupljene, *očišćene* – pripremljene za analizu, *obrađene* – rezultat su provedene analize, *prezentacijske* – prilagođene javnom predstavljanju (Cerak *i sur.* 2020: 4).

O važnosti upravljanja istraživačkim podatcima govore smjernice uglednih istraživačkih ustanova kao što su Europsko istraživačko vijeće (engl. *European Research* – ERC)[99], Vijeće Ujedinjenog Kraljevstva za ekonomska i društvena istraživanja (engl. *Economic and Social Research Council*)[100], Hrvatska zaklada za znanost[101] ili SRCE koje od 2019. godine obnaša ulogu hrvatskog nacionalnog čvora Alijanse istraživačkih podataka[102] (engl. *Research Data Alliance* – RDA)[103]. SRCE je preuzelo ulogu hrvatskoga čvora Alijanse istraživačkih podataka u okviru projekta RDA Europe 4.0, čime se obvezalo na provedbu četiriju zadaća:

- „pružati podršku za istraživačke podatke na nacionalnoj razini promovirajući viziju RDA te usvajanje RDA preporuka i rezultata,
- djelovati kao kontakt između nacionalnih istraživača, globalne RDA zajednice i nacionalnih tijela za financiranje znanosti,
- doprinositi definiranju europskih politika vezanih uz istraživačke podatke,
- doprinositi definiranju strategije RDA i sudjelovanje u RDA procesima."[104]

Alijansa istraživačkih podataka izgradila je strategiju upravljanja istraživačkim podatcima koja se sažima u engleskom akronimu FAIR. Akronim FAIR u prijevodu znači „pravedan", a značenje svake riječi akronima pojašnjava podatkovnu pravednost za koju se Alijansa zalaže: **F** – pronalažljivost (engl. *Findable*), **A** – dostupnost (engl. *Accessible*), **I** – interoperabilnost[105] (engl.

---

[99] Dostupno na https://erc.europa.eu/about-erc/mission. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[100] Dostupno na https://www.ukri.org/councils/esrc/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[101] Dostupno na https://hrzz.hr/plan-upravljanja-istrazivackim-podacima-za-projekte-hrvatske-zaklade-za-znanost/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[102] Alijansa istraživačkih podataka (engl. *Research Data Alliance* – RDA) naziv je za globalnu organizaciju koja djeluje od 2013. godine kako bi organizirala ponovne uporabe postojećih podataka s ciljem izgradnje otvorenog društva u tehničkom i pravnom smislu. Osnivači Alijanse istraživačkih podataka su Europska komisija (EC), ustanove Vlade SAD-a (Nacionalna zaklada za znanost – NSF) i Nacionalni institut za standarde i tehnologiju – NIST) te Ministarstvo za inovacije Vlade Australije. V. SRCE, Alijansa istraživačkih podataka: https://www.srce.unizg.hr/rda. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[103] Dostupno na https://www.srce.unizg.hr/rda. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[104] SRCE, *Ibid*.

Interoperable), **R** – višekratna uporaba (engl. *Reusable*). Takvi, dostupni istraživački podatci, ostvarili bi i svoju prodornost, što je inačica njihova hrvatskog akronima (PRO-D-I-RR). Razvoj upravljanja istraživačkim podatcima doveo je i do dostupnih računalnih pomagala, među kojima se ističe otvorena i proširiva mrežna usluga Argos[106] i baza najboljih načina upravljanja podatcima Dana Management Skillbuilding Hub[107] s ponuđenim savjetima i priručnicima.

Kako bi se učinkovito upravljalo istraživačkim podatcima, potrebno je donijeti *Plan upravljanja istraživačkim podatcima* – PUIP, dokument kojim se planira način proizvodnje i uporabe podataka u svim životnim fazama. (Celjak *i sur.* 2020: 4)[108] *Plan upravljanja istraživačkim podatcima* donosi se pri kreiranju istraživačkog nacrta kako bi se uskladio s istraživačkom metodologijom, opisom podataka koji se namjeravaju prikupiti i mjestima na kojima će se pohraniti. Plan upravljanja istraživačkim podatcima podrazumijeva informacije o budućim (ponovljenim) uporabama podataka prikupljenih u primarnim (i drugim) istraživanjima te razinama dopuštenja ponovljene uporabe, uvida u podatke ili njihove provjere. Riječ je o navođenju jedne od šest licencija (engl. *licenses*) kojima nositelj autorskih prava dopušta (besplatno ili uz naknadu) uporabu sadržaja koji mu je u vlasništvu. Uporaba sadržaja poznaje više oblika među kojima se ističu a) ponovna uporaba sadržaja, b) redistribucija sadržaja, c) izrada „izvedenih" radova – radova kojima je u podlozi licencirani autorski sadržaj te d) komercijalna uporaba licenciranog autorskog sadržaja.

Creative Commons licencije široko su uporabljene sheme licenciranja autorskih prava izgrađene iz četiriju sastavnica[109], raspoređenih na šest načina[110]. Pri takvoj je konstrukciji isključena licencija CC-0 koja je ekvivalent javnoj domeni. Tablica 2 prikazuje šest konstrukcijskih rasporeda četiriju sastavnica *Creative Commons* licencija.

Primjenom planiranog upravljanja istraživačkim podatcima daje se doprinos uspostavljanju otvorenog istraživačkog prostora i višestrukoj uporabi jednom prikupljenih podataka.

---

[105] „Interoperabilnost (*inter-* + novolat. *operabilis*, od lat. *operare*: djelovati, raditi), sposobnost sustava, postrojbi ili snaga za pružanje i primanje usluga od drugih sustava, postrojbi ili snaga, te uporaba tako razmijenjenih usluga za učinkovito međusobno djelovanje." *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27658. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[106] Dostupno na https://argos.openaire.eu/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[107] Dostupno na https://dataoneorg.github.io/Education/bestpractices/. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[108] Dostupno na https://dabar.srce.hr/islandora/object/srce%3A327. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[109] Sastavnice *Creative Commons* licencije su sljedeće: BY — imenovanje (davanje/ustupanje povlastica), NC — bez komercijalne uporabe, ND — bez prerada (ne dopušta izvedene radove), SA — dijeli pod istim uvjetima (licencija mora biti ista za sve izvedene radove).

[110] *Ibid.*

Tablica 2. *Creative Commons* licencije

CREATIVE COMMONS LICENCIJA	KOPIRANJE I OBJAVLJIVANJE	UZ POVLASTICU	KOMERCIJALNA UPORABA	IZMJENA I PRILAGODBA SADRŽAJA	IZMJENA LICENCIJE
PUBLIC DOMAIN — CC 0 Javno vlasništvo	✓	X	✓	✓	✓
BY — CC BY Imenovanje	✓	✓	✓	✓	✓
BY SA — CC BY-SA Imenovanje — dijeli pod istim uvjetima	✓	✓	✓	✓	X
BY ND — CC BY-ND Imenovanje — bez prerada	✓	✓	✓	X	✓
BY NC — CC BY-NC Imenovanje — nekomercijalna uporaba	✓	✓	X	✓	✓
BY NC SA — CC BY-NC-SA Imenovanje — nekomercijalna uporaba - dijeli pod istim uvjetima	✓	✓	X	✓	X
BY NC ND — CC BY-NC-ND Imenovanje — nekomercijalna uporaba — bez prerada	✓	✓	X	X	✓

Izvor: Preuzeto s mrežne stranice Sveučilišta u Pittsburgu i prilagođeno[111], Celjak *i sur.* 2020: 27[112], Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima NN 111/2021.[113]

Upitnik kojim se izgrađuje *Plan upravljanja istraživačkim podatcima* – PUIP prikazan je u prilogu 5 te je dostupan za uporabu mentorima, pristupnicima i istraživačkim ustanovama/poduzećima. Ispunjavanjem upitnika detaljno se prolazi kroz elemente PUIP-a te se time proširuje istraživački nacrt kao i dokumentacija o poduzetim i provedenim istraživačkim aktivnostima.

---

[111] Dostupno na https://pitt.libguides.com/copyright/licenses. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[112] Dostupno na https://dabar.srce.hr/islandora/object/srce%3A327. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

[113] Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021101111941.html. Pristupljeno 22. kolovoza 2022.

10. Analiza

Stjecanje spoznaje ljepota je „po sebi”.

(Horvat 2017: 89)

Samo onaj tko je fizički radio (na istraživanju) može sudjelovati, s punom znanstvenom nadležnošću, u završnom intelektualnom radu.

(Gilli 1974: 245)

Analiza. Univerzalna je argumentacijska strategija analiza – rastavljanje složenih pojava i stvari na sastavne dijelove radi njihova boljega razumijevanja.
Kao misaona tehnika analiza je poznata još i prije Aristotela, a kao znanstvena strategija obilježje je novovjekovne znanosti počevši od Descartesa.
Analiza je povezana s drugim strategijama, osobito klasifikacijom, usporedbom i kontrastom te uzrokom i posljedicom. Rabi se u svim znanstvenim područjima – od matematike i kemije do logike i znanosti o književnosti, od analize stanice kvasca do analize Homera i Joycea…

(Oraić Tolić 2011: 321)

U poglavlju *Analiza* predstavljaju se načini iznošenja istraživačkih rezultata te njihova buduća povezanost s poglavljima *Rasprava* (poglavlje 11), *Zaključak* (poglavlje 12) i *Prilozi* (poglavlje 14).

Analiza je dio akademskog teksta u kojem se opisuje provedeno istraživanja pri čemu se pazi da je opis istraživanja, kao i samo istraživanje, u skladu s tehnikama i metodama naznačenim u poglavlju *Metodologija*. Uz opis istraživanja donose se rezultati provedenog istraživanja te se komentiraju s obzirom na njihovo temeljno značenje. U poglavlju *Analiza* rezultati se ne raspravljaju, nego se predstavljaju, tj. izlažu i razlažu.

Strukturiranjem poglavlja *Analiza* rezultate istraživanja predstavlja se pregledno, prema izabranom i obrazloženom slijedu, među kojima se ističu sljedovi prema:

a) istraživačkim pitanjima odnosno *hipotezama*

b) srodnim metodama navedenim i obrazloženim u poglavlju *Metodologija*

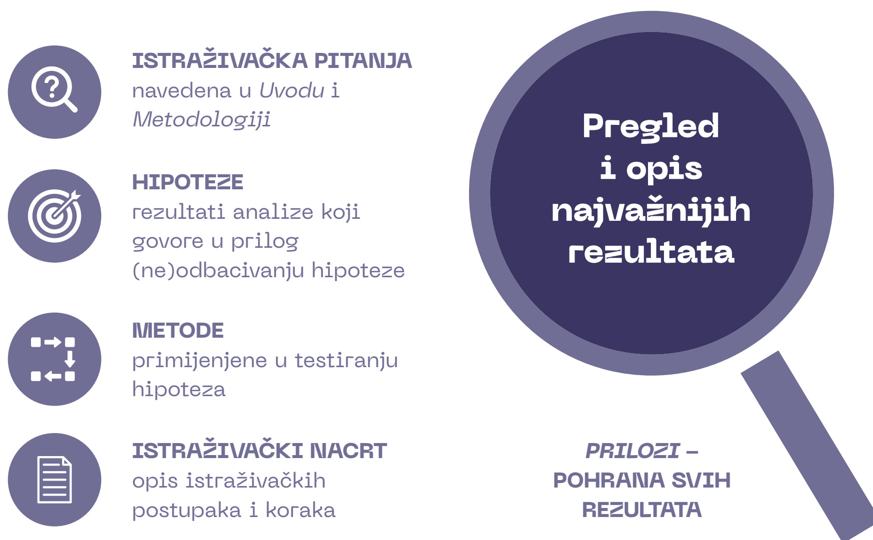
c) istraživačkoj kronologiji navedenoj u *Nacrtu istraživanja*

d) istraživačkim *ograničenjima* i *rješenjima* kojima su nadvladana ograničenja

d) nekom drugom kriteriju – obrazloženom i potkrijepljenom dokazima.

Shema 14 prikazuje elemente poglavlja *Analiza* koji se u određenom broju akademskih radova, primjerice diplomskom radu, uobičajeno naziva *Opis istraživanja i rezultati istraživanja*.

Shema 14. Analiza – pregled i opis najvažnijih istraživačkih rezultata

Može se očekivati da većina rezultata neće biti predstavljena u akademskom radu jer se u poglavlju *Analiza* čitatelji informiraju isključivo o rezultatima koji su povezani s istraživačkim pitanjima i hipotezama najavljenim u *Uvodu* i početnim poglavljima akademskog rada. Svi ostali rezultati provedene analize pohranjuju se u *Prilozima* unutar kojih se obrojčavaju i imenuju. S druge strane, statističke tablice koje se donose u poglavlju *Analiza* sažimaju veći broj pojedinačnih tablica i autori ih nerijetko „inoviraju" kako bi rezultate svoga istraživanja predstavili na što zorniji i sažetiji način. Riječ je o svojevrsnim integrativnim izvještajnim tablicama, grafikonima i/ili slikama iza kojih slijedi tekstualno pojašnjenje navedenih parametara, indikatora i pokazatelja. Pojašnjenja koja prate tablice, grafikone i slike izložene u poglavlju *Analiza* ne donose tumačenja pojava ili rasprave o pojavama, nego su usmjerene (operativnoj) interpretaciji koja će u poglavlju *Rasprava* biti podloga za donošenje zaključaka o istraživačkim pitanjima, testiranoj hipotezi te ispunjenosti istraživačkih ciljeva.

11. Rasprava

U svakom slučaju, klasična se *epistema* može u svomu najopćenitijem rasporedu definirati kao artikulirani sustav *mathesisa, taksonomije* i *analize geneze*. Znanosti uvijek sa sobom nose čak i udaljeni projekt iscrpnog dovođenja u red: one su također uvijek usmjerene prema otkrivanju jednostavnih elemenata i njihovu progresivnom sastavljanju. I u svojoj su sredini one tablica, izlaganje znanja u sustavu koji je suvremen samome sebi. Središte znanja u XVII. i XVIII. stoljeću jest *tablica*. Što se tiče velikih rasprava koje su zaokupljale javno mnijenje, one se prirodno smještaju u nabore te organizacije.

(Foucault 2002: 93 i 94)

Retorika je, dakle, doista izum sofista: njima duguje „prve nacrte gramatike, kao i raspored govora, ali i ideal ukrašene i učene proze. Njima duguje misao da je istina uvijek tek dogovor između sugovornika, konačni dogovor, koji proizlazi iz rasprave, ali i početni dogovor, bez kojega rasprava ne bi ni bila moguća.

(Meyer, Timmermans, Carilho 2008: 17)

Nakon znanstvene revolucije brojna stara mjerenja i postupci postaju irelevantni i bivaju zamijenjeni drugima.

(Kuhn 1974: 187)

Rasprava je ključno poglavlje doktorskoga rada te se u njemu navode pravila kojima se rasprava rukovodi. Predstavljaju se tri meandrirana pregleda kojima se pospješuje zaključivanje utemeljeno na raspravi.

Poglavlje posvećeno raspravi – kritičkom promišljanju teme, iznosi se nakon što su predstavljeni rezultati provedene analize kako bi se izložene spoznaje logički i formalno razmotrile. Za akademske je radove poglavlje *Rasprava* ključno jer se u njemu znanstveno raspravlja (lat. *dissertation*) o novoj metodi, postupku ili otkriću kako bi iz utemeljene rasprave proizašli zaključci.

Uz poglavlje *Rasprava* postavljena su nezaobilazna pravila.

Prvo pravilo: Raspraviti rezultate predstavljene u poglavlju *Analiza*, ali ih ne ponavljati i ne donositi po prvi put. U *Raspravi* se ne ponavljaju istraživački rezultati (ili bilo koji drugi tekst iz prethodnih poglavlja), nego se postavljena istraživačka pitanja kritički promišljaju, povezuju s teorijskim spoznajama i rezultatima provedene analize.

Drugo pravilo: Ne donositi u *Raspravi* nove spoznaje koje nisu predstavljene prethodnim poglavljima. U poglavlju *Rasprava* ne očekuje se raspravljanje o onim spoznajama koje nisu razrađene u prethodnim poglavljima akademskog rada.

Treće pravilo: Odnosi na poglavlja koja prethode *Raspravi*, a kojima je zadaća osigurati dovoljno teorijskih uporišta koja će se uporabiti za usporedbu istraživačkih spoznaja tekućeg istraživanja s istraživačkim (teorijskim i metodološkim) dosezima prethodnih, srodnih istraživanja.

Četvrto pravilo: Zahtijeva čvrsto i utemeljeno povezivanje cilja i predmeta istraživanja s istraživačkim problemom, pitanjima i hipotezama. U službi četvrtog pravila su meandrirani pregledi čijim se uspostavljanjem osigurava opisivanje radijalne povezanosti ciljeva, problema, pitanja i zaključaka. Meandriranim pregledom 10 zorno se uspoređuju zaključci o hipotezama postavljenim pri izradi *Akademskog bontona*.

Meandrirani pregled 10. Usporedba zaključaka o hipotezi – primjer *Akademskog bontona*

CILJEVI		PROBLEMI	PITANJA	ZAKLJUČAK O HIPOTEZI
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	Akademski sudionici ne razumiju se u svim koracima suradnje jer nisu jednako upoznati sa svim akademskim normama.	Jesu li akademske norme jednako poznate akademskim sudionicima? Jesu li akademske norme pretpostavka razumijevanja akademskih sudionika?	Nije odbačena.

CILJEVI		PROBLEMI	PITANJA	ZAKLJUČAK O HIPOTEZI
Pomoćni $(_{pom.} C_1)$	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	Pisane (zakonske) norme podložne su izmjenama i određuju se na više razina (državnoj, sveučilišnoj i fakultetskoj).	Koje akademske pisane (zakonske) norme postoje? Jesu li dostupne akademskim sudionicima? Mogu li ih akademski sudionici razumjeti?	Djelomično nije odbačena (nisu bili dostupni svi akti).
$(_{pom.} C_2)$	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	Nepisane (običajne) norme prenose se usmenom predajom te se njihovo poznavanje nerijetko iskrivljuje.	Koje akademske nepisane (običajne) norme postoje? Kako se u njih upućuju akademski sudionici? Jesu li primjenjive? Mogu li ih akademski sudionici razumjeti?	Nije odbače-na.

Polja u meandriranom pregledu 10 opisuju se punim izjavnim rečenicama kojima je cilj razgovjetno pojasniti zaključke o svim postavljenim hipotezama.

Peto pravilo: Za čitatelja i ocjensko povjerenstvo uspostavlja se opis prethodnih poglavlja. Naglasak je na sažimanju rasporeda izloženih cjelina (poglavlja) i uspostavljanju smislenog tijeka teksta koji je podlogom za raspravu o novim nalazima. Tablica 3 prikazuje prijedlog strukture poglavlja *Rasprava* u kojem su teme iz predstupca odlomci ili potpoglavlja.

Tablica 3. Strukturiranje potpoglavlja u poglavlju *Rasprava*

ODLOMCI/ POTPOGLAVLJA	SADRŽAJ
Teorija i metodologija	Usporedba metodologije tekućeg istraživanja s metodologijom srodnih istraživanja.
Metodologija	Usporedba prethodnih teorijskih spoznaja s novim nalazima.
Hipoteze	Donošenje zaključaka o hipotezama (na temelju svih prethodnih poglavlja s posebnim naglaskom na poglavlje *Analiza*).
Problemi/pitanja	Odgovoriti na postavljena istraživačka pitanja proistekla iz problema, koja se istraživanjem rasvjetljuju.

ODLOMCI/ POTPOGLAVLJA	SADRŽAJ
Ciljevi	Raspraviti postavljene istraživačke ciljeve i razloge njihova (ne)ispunjavanja.
Ograničenja	Usporedba očekivanih ograničenja i ograničenja koja su se dogodila tijekom istraživanja.
Rezultati	Navesti najvažnije rezultate i korisnike rezultata.
Preporuke	Preporuke koje proizlaze iz istraživanja potkrijepiti dokazima (rezultatima, tj. zaključcima o hipotezama).

Šesto pravilo: Povezano je s posljednjim poglavljem akademskog rada, tj. *Zaključkom*. Riječ je o zahtjevu za izbjegavanjem prelijevanja *Rasprave* u *Zaključak* i obratno.

Kako bi se osigurao konačni, cjeloviti uvid u istraživački postupak opisan u akademskom radu, uputno je izraditi *Raspravu o metodologiji* (meandrirani pregled 11)[114] i zaokružiti pogled na ciljeve, hipoteze, poglavlja u kojima se hipoteza testira, primijenjene analize i metode te donesene zaključke o hipotezi.

Meandrirani pregled 11. Rasprava o metodologiji i nalazima – primjer *Akademskog bontona*

CILJEVI		HIPOTEZE	POGLAVLJE U KOJEMU SE HIPOTEZA TESTIRA	ANALIZE I METODE	ZAKLJUČAK O HIPOTEZI
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	H_1... Poznavanje akademskih norma uvjet je međusobnog razumijevanja akademskih sudionika.	Poglavlje 4. Tablica 4.1. Poglavlje 4.4. Tablica 4.3. Prilog 4.	Kvalitativna analiza: dubinski intervju dviju skupina eksperata (studenata i nastavnika).	Nije odbačena.

[114] Meandrirani pregled 11 (*Rasprava o metodi*) ime je dobio po Decartesovu čuvenom djelu *Rasprava o metodi* (franc. *Discours de la méthode*) objavljenom 1637. godine.

CILJEVI		HIPOTEZE	POGLAVLJE U KOJEMU SE HIPOTEZA TESTIRA	ANALIZE I METODE	ZAKLJUČAK O HIPOTEZI
Pomoćni ($_{\text{pom.}}C_1$)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	$_{\text{pom.}}H_1$... Za akademske sudionike postoje pisane (zakonske) norme koje određuju njihova prava i obveze.	Poglavlje 2. Tablica 2.2. Tablica 2.4. Prilog 1.	Kvalitativna analiza: metaanaliza zakonskih i podzakonskih akata.	Djelomično nije odbačena (nisu bili dostupni svi akti).
($_{\text{pom.}}C_2$)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	$_{\text{pom.}}H_2$... Za akademske sudionike postoje nepisane (običajne) norme koje olakšavaju njihovo međusobno razumijevanje.	Poglavlje 4. Tablica 4.3. Tablica 4.5. Tablica 4.6. Tablica 4.7. Tablica 4.8. Tablica 4.9. Prilog 2. Prilog 3.	Kvantitativna analiza: univarijatna, bivarijatna i multivarijatna analiza stajališta dviju skupina ispitanika (studenata i nastavnika).	Nije odbačena.

Ako je meandrirani pregled 11 dijelom poglavlja *Rasprava* (ili *Prilozi*), njegovo pojašnjenje u nastavku rada je obvezatno. U pojašnjenju meandriranog pregleda 11 posljednji se stupac (zaključak o hipotezi) raspravlja i/ili uspoređuje s teorijskim spoznajama, usmjeren je ostvarenju cilja akademskog rada, odgovaranju na postavljena istraživačka pitanja i odlučivanju o (ne)odbacivanju hipoteza.

12. Zaključak

Atraktor ljudske spoznaje ometa ga i ne dopušta mu pregledati cjelinu u kojoj je on objekt i subjekt, tamničar i uznik.

(Horvat 2017: 222)

A komunikacija odlučno oblikuje kulturu jer, kao što Postman piše, „mi ne vidimo stvarnost ... kakva 'ona' jest, već u ovisnosti o našim jezicima. I naši jezici su naši mediji. Naši mediji su naše metafore. Naše metafore stvaraju sadržaj naše kulture." Budući da je kultura posredovana komunikacijom i zbiva se kroz nju, same kulture, tj. naši povijesno proizvedeni sustavi vjerovanja i pravila, temeljito se mijenjaju i sve će se više mijenjati, pod utjecajem novoga tehnološkog sustava.

(Castells 2000: 357)

Poglavlje *Zaključak* donosi meandrirani pregled kojim se usuglašavaju zaključci svih prethodnih poglavlja. Naglasak je na isticanju znanstvenih doprinosa (teorijskih i praktičnih) te pojašnjavanju jaza između očekivanih i ostvarenih doprinosa.

U *Zaključku* se sažeto, ali sveobuhvatno razmatra akademski rad. Ukratko se donosi struktura rada, ali se ne navode naslovi poglavlja niti naslovi potpoglavlja. Pri zaključivanju akademskog rada naglasak je na ostvarenim *doprinosima* (znanstvenim/stručnim i doprinosima primjenjivim u praksi), ostvarenosti postavljenih ciljeva i objašnjenju zašto ciljevi jesu ili nisu ostvareni te na pojašnjenju ograničenja i preporuka budućim istraživačima. Potrebno je naglasiti kako je navođenje ograničenja predmetnoga istraživanja potvrda znanstvenog napretka pristupnika ostvarenog tijekom izrade znanstvenog rada.

Zaključak o ciljevima i hipotezama te ograničenjima i preporukama jednostavno je prepričati ako se prethodno izradi meandrirani pregled 12 te se njegovi elementi sažeto ugrade u tekst *Zaključka*.

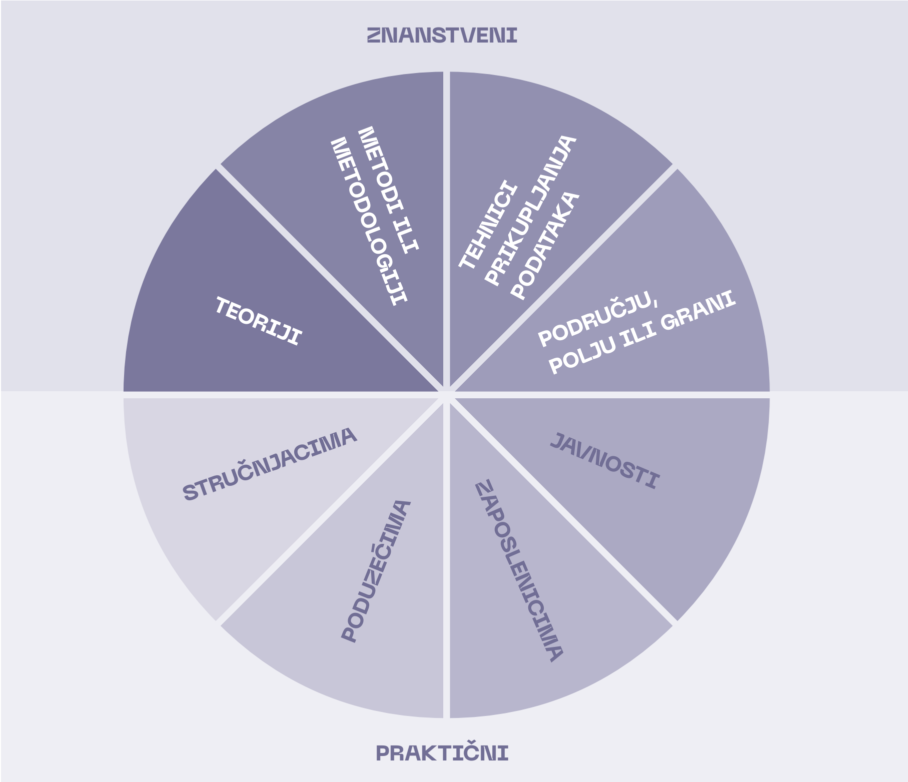
Meandrirani pregled 12. Zaključak o istraživačkim ciljevima, hipotezama, ograničenjima i preporukama – primjer *Akademskog bontona*

CILJEVI		HIPOTEZE	ZAKLJUČAK O			
			HIPOTEZI	CILJU	OGRANIČENJIMA	PREPORUKAMA
Glavni (C_1)	Uspostaviti razumijevanje akademskih sudionika (studenata i nastavnika).	H_1... Poznavanje akademskih norma uvjet je međusobnog razumijevanja akademskih sudionika.	Nije odbačena.	Utvrđene pretpostavke ostvarivanja cilja.	Nepoznavanje norma produbljuje generacijske i obrazovne jazove.	Organizirano izvještavanje i poučavanje o akademskim normama.
Pomoćni (pom. C_1)	Utvrditi akademske pisane (zakonske) normativne kriterije i mjerenja.	pom. H_1... Za akademske sudionike postoje pisane (zakonske) norme koje određuju njihova prava i obveze.	Djelomično nije odbačena (nisu bili dostupni svi akti).	Djelomično ispunjen.	Izmjene norma teško se prate i usvajaju.	Organizirano izvještavanje i poučavanje o izmjenama akademskih norma.

CILJEVI		**HIPOTEZE**	**ZAKLJUČAK O**			
			HIPOTEZI	**CILJU**	**OGRANIČENJIMA**	**PREPORUKAMA**
Po-moćni (pom. C_2)	Utvrditi akademske nepisane (običajne) norme.	pom. H_2... Za akademske sudionike po-stoje nepisane (običajne) norme koje olakšavaju njihovo međusobno razumijeva-nje.	Nije odba-čena.	Djelomično ispunjen.	Brzo zabo-ravljanje i napuštanje nepisanih akademskih norma, posebice za dvogodiš-nje stanke uzrokovane koronaviru-som.	Popularizirati nepisane norme i razvijati (uljuđeno) razumijeva-nje unutar akademske zajednice.

Važno je da se *Zaključak* na preklapa s *Raspravom* te da se u njemu navedu isključivo ostvareni doprinosi i njihovi budući korisnici (shema 15).

Shema 15. Ostvareni akademski doprinosi

Očekivani znanstveni doprinosi navode se u uvodnim dijelovima akademskog rada i rezultat su primjene *istraživačkog nacrta*. Očekivani znanstveni doprinosi usklađeni su s ciljevima doktorskog rada, postavljenim hipotezama i metodologijom koja se namjerava primijeniti u eksperimentu. Pri obrani nacrta teme te kasnije i teme akademskoga rada, pristupnik obrazlaže očekivane znanstvene doprinose, ali i ograničenja istraživanja te mogućnosti koje bi mogle dovesti do izostanka očekivanih znanstvenih doprinosa.

Nakon provedenog istraživanja u poglavlju *Rasprava*, raspravlja se o (ne)odbacivanju istraživačkih hipoteza, ograničenjima istraživanja, ostvarenosti postavljenih ciljeva te se utvrđuje jaz između očekivanih i ostvarenih doprinosa akademskog rada. Jaz između očekivanog i ostvarenog doprinosa rezultat je *znanstvenog napretka pristupnika*, ali i ograničenja istraživanja koja se nisu mogla u potpunosti predvidjeti istraživačkim nacrtom. Ponekad će istraživanja utvrđenoga jaza voditi novim otkrićima i biti smjerokazom za produbljivanje istraživanja koja će odgovoriti na pitanja o razlozima nastanka istraživačkoga jaza.

13. Literatura

Univerzum (što ga drugi nazivaju Knjižnica) sastoji se od neodređenog, i možda beskonačnog, broja šesterokutnih galerija, što u sredini imaju široke otvore za provjetravanje, zaštićene preniskim ogradama. Iz svakoga se šesterokuta pruža vidik na gornje i donje katove: u beskraj…
Kao svi iz Knjižnice, putovao sam u mladosti, lutao u potrazi za knjigom, možda katalogom kataloga.

(Borges 1985: 171)

Ishodišni su aspekti kulture citiranja citati i tipologija citata. Definicija citata vrlo je jednostavna: citat je intekst tuđega teksta u okviru svoga, dakle onaj oblik intertekstualnoga susreta u kojemu postoji podudaranje ili ekvivalencija između tuđega i vlastitoga teksta.
Elementi su citatne relacije: vlastiti tekst koji citira (T), tuđi citirani tekst, tj. intekst ili citat (C) i tuđi necitirani, ali podrazumijevani T iz kojega je C preuzet: „predtekst", „genotekst", „tekst antecedent", „prototekst" (PT).

(Oraić Tolić 2019: 65)

Nedvosmislene i jasno oblikovane rečenice doprinose citiranosti akademskoga rada.

U poglavlju *Literatura* navode se uvriježeni citatni stilovi te se detaljno opisuje Harvardski citatni stil (potpoglavlje 13.a.) i njegova primjena ovisno o vrsti bibliografskih jedinica (monografije, članci, mrežni izvori). Naglašava se važnost dosljednosti, koja se razrađuje u posebnom potpoglavlju (potpoglavlje 13.b.).

Literatura akademskog rada samostalno je poglavlje koje po određenom citatnom stilu[115] abecednim redoslijedom razvrstava bibliografske jedinice koje su u akademskom radu citirane ili parafrazirane[116]. Bibliografija je „širi pojam od literature" (Oraić Tolić 2011: 466) jer uključuje radove koji su proučeni i konzultirani premda u tekstu nisu izravno prisutni (nisu izravno citirani ili parafrazirani, ali su bili neizravnom podlogom pri konstrukciji akademskog teksta). Oraić Tolić citate ubraja u *retorički okvir akademskoga diskursa* te navodi kako „Retorički okvir akademskoga diskursa čine prepoznatljive tipizirane strukture i autoreferencijalne strategije kojima akademski diskurs upućuje na samoga sebe, osigurava svoje univerzalije (logičnost, objektivnost, preciznost, ozbiljnost) te ovjerovljuje svoj autoritet i društvenu moć. Među izvorne akademske strategije okvira pripadaju takva formalna retorička sredstva i strukture kao što su citati, bilješke, bibliografija i literatura, sažetci, ključne riječi, grafikoni, sheme i sl." (Oraić Tolić 2011: 425)

Poglavlje *Literatura* donosi popis retoričkog okvira akademskoga diskursa, s posebnim usmjerenjem na razvrstavanje radova iz kojih su preuzimani citati i drugi informacijski dijelovi. Razvrstavanjem citiranih/parafraziranih radova uporabljena se građa razdjeljuje na monografije, članke, mrežne izvore i ostale izvore. U akademskom radu dosljedno se primjenjuju izabrani citatni stilovi, među kojima se ističu:

- Harvardski (engl. *Harvard Citation Style*)
- Oxfordski (engl. *Oxford Citation Style*)
- Chicaški (engl. *Chicago Muala of Style*)
- Vancouverski[117] (engl. *Vancouver System*)
- ACS (engl. *American Cehmical Society Style*)

---

[115] „Citatni su stilovi tehnike pisanja citatnica i bibliografskih jedinica." (Oraić Tolić 2011: 469) „Gotovo svi citatni stilovi njeguju jedan od osnovnih stilova, Harvardski ili Oxfordski, u specifičnim inačicama i podinačicama. Iznimka je Chicaški stil... On predlaže dva paralelna citatna podstila u općim i posebnim slučajevima." (Oraić Tolić 2011: 473)

[116] „Parafraze se ne obilježuju navodnicima kao citati jer ne prenose doslovno tuđe riječi, ali se opskrbljuju bibliografskim podatcima u citatnicama, ovisno o tome koji ste citatni stil odabrali, Oxfordski ili Harvardski..." (Oraić Tolić 2011: 444) „Citatnice u parafrazama dolaze na kraju rečenice." (Oraić Tolić 2011: 445)

[117] „(...) podstil Harvardskoga stila. Rabi se u medicinskim časopisima, biologiji i drugim prirodnim znanostima." (Oraić Tolić 2011: 473)

- APA (engl. *American Psychological Association Style*)
- ASA (engl. *American Sociological Association Style*)
- ISO 690
- MLA (engl. *Modern Language Association*) i drugi stilovi.

Tablica 4 donosi usporedbu dvaju citatnih stilova (Harvardskog i Oxfordskog) po ključnim stilskim „prijevojima" – razlikovnim odrednicama.

Tablica 4. Odlike dvaju citatnih stilova – Harvardskoga i Oxfordskoga

STILSKI PRIJEVOJI	HARVARDSKI STIL	OXFORDSKI STIL
prevladavajuća uporaba	društvene znanosti	humanističke znanosti
citatnice	„Citatnice (neologizam od lat. *cito* – navodim, citiranje, citatnost) bibliografske su bilješke u kojima se donose podatci potrebni za identifikaciju citiranih ili konzultiranih izvora."[118] (Oraić Tolić 2011: 449)	
vrsta	tekstovnice[119] (vežu se uz *Literaturu*)	podrubnice[120] (samostalno predstavljaju citatnicu, nalaze se i u *Bibliografiji*)
oblik[121]	(Prezime godina: broj stranice)[122]	Prezime, Ime. *Naslov: Podnaslov*. Mjesto: Izdavač, godina.
poredak	autor – godina	autor – naslov
popis bibliografskih jedinica	*Literatura* – samo izravno citirane jedinice	*Bibliografija* – citirana i sva konzultirana literatura
puni bibliografski podatci	u *Literaturi*	u podrubnicama u *Bibliografiji*
podrubnice	pojašnjenja teksta komentari	bibliografske jedinice pojašnjenja teksta komentari

Izvor: Prilagođeno prema Oraić Tolić 2011: 470–484.

[118] Oraić Tolić pojam citatnica donosi „kao sinonim za termine *bibliografske napomene*, *pozivne bilješke, reference* ili *uputnice*." (Oraić Tolić 2011: 449) Autorica po položaju u tekstu razlikuje sljedeće citatnice: podrubnice (fusnote, podtekstne citatnice — bilješke pod tekstom, tekstovnice (tekstnote, unutartekstne citatnice — bilješke u tekstu), završnice (endnote, izvantekstne citatnice — bilješke na kraju teksta).

Potrebno je naglasiti kako razlike između Harvardskoga i Oxfordskog stila pomiruje Chicaški stil donoseći „oba citatna stila kao dva paralelna razrađena podstila" (Oraić Tolić 2011: 474), kojemu takva „demokratičnost" otvara vrata široke uporabe.

13.a. Harvardski citatni stil

Repetitio est mater studiorum! Prevodi se u nas prema potrebama prilika, uglavnom slobodno kao: Ponavljanje je majka znanja. Ne mora se biti veliki poznavatelj „jezika znanosti" da bi se vidjelo kako prijevod nije precizan jer *studiorum* se ne odnosi na znanje nego na nastojanje, učenje ili, ako baš hoćemo, na *pomno učenje*. No, ono „znanje" ušlo je u uporabu i sada je teško natrag.

(Sivrić 2021: 31)

Dvije stotine godina prije Krista aleksandrijsku je knjižnicu nadzirao Eratosten. Sjedio je nad znanjima, čuvao ih i drhtao nad njima, u predahu računajući (i pogađajući) opseg Zemlje, plavog planeta. Znanja su mu bila nadohvat ruke, a on je znao birati. Od svih raspoloživih znanja izdvojio je teorem iz Euklidovih Elemenata i dužinu sjene u Aleksandriji, točno u podne, na dan ljetnog solsticija. Izmjerio je Zemlju, a da se nije ni pomaknuo iz Aleksandrije, grada spoznaje.

(Horvat 2020: 77)

---

[119] „Tekstnote (bilješke u tekstu, tekstovnice ili unutartekstne citatnice)... U širem smislu tekstnote su sve bibliografske bilješke u zagradama kojima se u sklopu teksta upućuje na citiranu ili konzultiranu literaturu." (Oraić Tolić 2011: 458) Oraić Tolić rabi „dva termina za dva tipa unutartekstnih citatnica: termin *tekstnote* za pozivne bilješke ili *uputnice* u Harvardskome citatnom stilu i termin *bilješke u zagradama* za druge načine pozivanja i upućivanja na literaturu u tekstu." (Oraić Tolić 2011: 458)

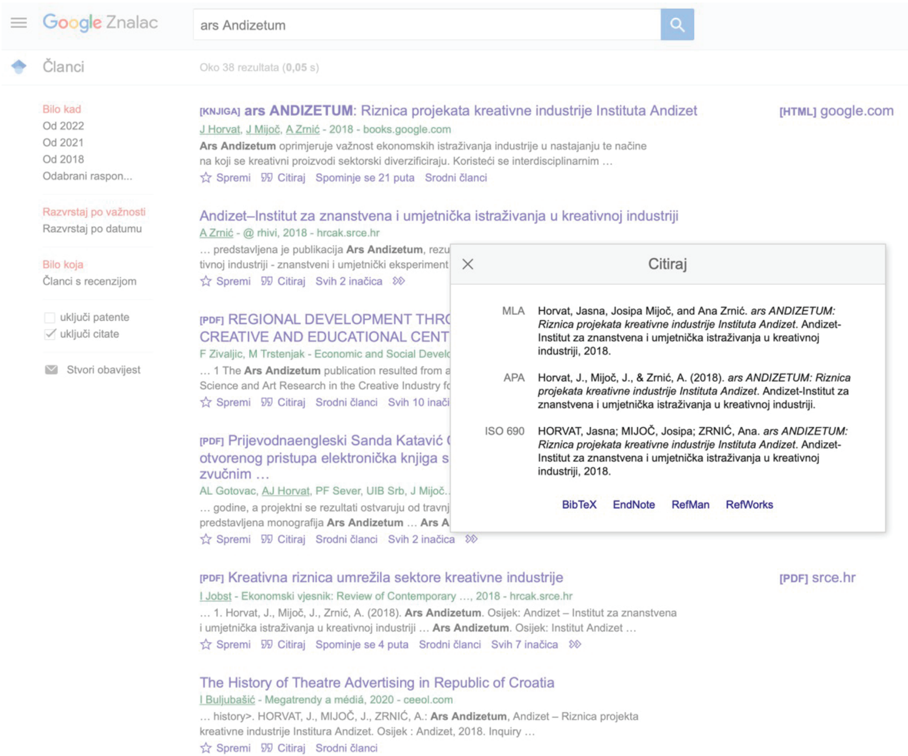
[120] Fusnote ili podtekstne citatnice.

[121] Usp. bilješku 119.

[122] Ovisno o prihvaćenoj konvenciji tekstovnice (tekstnote) se pišu na jedan od tri načina: (prezime, godina: stranica), (prezime godina: stranica) ili (prezime godina, stranica). (Oraić Tolić 2011: 458)

Citiranje je u podlozi znanstvenog zaključivanja, a u podlozi etičnosti je obavještavanje o uporabljenim izvorima, nadahnućima te (ne)izravnim preuzimanjima od prethodnika ili suvremenika. Kako navode Šundalić, Mesarić i Zekić Sušac (2016: 4), za citatni stil na Ekonomskom fakultetu u Osijeku preporučen je „Američki (Harvardski) stil". Isti autori u nastavku navode kako se u Harvardskom stilu „citat, parafraza ili interpretacija označava u tekstu tako da se na kraju rečenice u zagradi navede prezime autora djela, godina izdanja i po mogućnosti stranica s koje se citira, parafrazira ili interpretira tekst."

Baze bibliografskih jedinica donose informaciju o bibliografskoj građi koja je povezana s istraživačkom temom. Za takve je informacije prikladan i Znalac kod kojega je pristupanjem bibliografskom izvoru omogućeno preuzimanje citatne reference prilagođene Harvardskome stilu ili drugim stilovima koje nudi (slika 5).

Slika 5. Preuzimanje bibliografskih podataka u citatnim stilovima ponuđenima u Znalcu

Pri preuzimanju bibliografskih jedinica iz Znalca citatni je stil uputno prilagoditi hrvatskom jeziku te, primjerice, pri citiranju rada dvaju ili više autora umjesto znaka & (and) upotrijebiti veznik „i"[123], odnosno pri navođenju stranica umjesto engleske skraćenice za stranice (pp.),

navesti hrvatsku skraćenicu (str.). Ako se rad piše na engleskom jeziku, opisana prilagodba nije potrebna, nego se bibliografski navod preuzima bez prilagodbe.

Elektronička skladišta pohranjenih radova (tzv. baze znanstvenih radova) donijele su mogućnost preuzimanja radova bilo slobodnim preuzimanjem iz otvorenoga pristupa ili kupnjom prava na preuzimanje radova. Otvoreni pristup težnja je znanstvenih entuzijasta te su sve brojnija elektronička skladišta u koja autori sami pohranjuju svoje radove i ustupaju ih na uvid[124]. Znalac je samo jedna od platformi za pregled radova, provjeru točnosti uporabljene bibliografske jedinice, ali i usporedbu citiranosti rada i autorskog doprinosa sa srodnim radovima/doprinosima. Pregledan prikaz citatnih stilova ponudili su Hebrang Grgić i suautori 2018. godine u obliku priručnika koji je dostupan u otvorenom pristupu, čime je postao korisna literatura pri rješavanja dvojba.[125]

U nastavku se donose primjeri harvardskog načina citiranja monografija, članaka, mrežnih i drugih izvora. Primjeri bibliografskih jedinica nisu navedeni u *Literaturi* jer nisu uporabljeni u citiranju, tj. iz bibliografskih jedinica nisu preuzimani dijelovi teksta. Kako se harvardsko citiranje razlikuje u *Literaturi* – gdje je puna referenca i tekstovnici – gdje je skraćena referenca, tako će se u nastavku usporedno prikazivati obje citatne inačice.

Monografije

Monografija se u *Literaturi* navodi kao cjeloviti izvještaj o bibliografskoj jedinici sljedeći pravilo P, I. (G). N. (M: N.)[126] po kojem se navodi prezime prvog autora, potom se zarezom odvaja ime ili inicijal imena autora te po istom načinu ostalih autora, a nakon bjeline u zagradi godina objavljivanja monografije. Nakon zagrade slijedi bjelina, naslov monografije ističe se kurzivom i završava točkom. Posljednja informacija je mjesto objavljivanja monografije te dvotočje prije imena nakladnika. Bibliografska referenca završava točkom.

---

[123] Umjesto – Horvat, J., Mijoč, J., & Zrnić, A. (2018). *ars ANDIZETUM: Riznica projekata kreativne industrije Instituta Andizet.* Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji. Upisati – Horvat, J., Mijoč, J. i Zrnić, A. (2018). *ars ANDIZETUM: Riznica projekata kreativne industrije Instituta Andizet.* Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji.

[124] Primjeri su Hrvatska znanstvena bibliografija – CROSBI: https://www.bib.irb.hr (pristupljeno 17. kolovoza 2022.), Academia.edu: https://www.academia.edu (pristupljeno 17. kolovoza 2022.), Researchgate.net: https://www.researchgate.net (pristupljeno 17. kolovoza 2022.).

[125] Dostupno na http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10326/1/PrirucnikCitiranje-u-digitalnom-okruzenju.pdf. Pristupljeno 18. kolovoza 2022.

[126] /prezime autora/ /zarez/ /bjelina/ /ime autora ili inicijal s točkom/ /bjelina/ /(obla zagrada i godina u zagradi)/ /točka uz zagradu/ /bjelina/ /naslov: podnaslov monografije u kurzivu/ /bjelina/ /mjesto objavljivanja monografije/ /dvotočje uz ime mjesta/ /bjelina/ /ime nakladnika ili izdavača/ /točka uz ime nakladnika ili izdavača/

Bibliografska referenca o monografiji u tekstovnici se donosi unutar akademskog teksta i stoji uz preuzeti ili parafrazirani odlomak, sintagmu ili frazu, a po obrascu (P G: str.)[127] Shema 16 prikazuje upućivanje na monografiju Harvardskim stilom u *Literaturi* i tekstovnicama u slučaju autorstva samo jednog autora.

Shema 16. Navođenje monografija Harvardskim stilom

Lijeva strana sheme 16 opisuje navođenje monografije u poglavlju *Literatura*, a desna strana Sheme 16 opisuje navođenje u tekstovnicama akademskog rada. Detaljna razrada stilskih inačica Harvardskog stila prikazana je u tablici 5 s naglaskom na navođenjima bibliografskih zapisa čije autorstvo potpisuje više autora. Opisani su načini navođenja u *Literaturi* – poglavlju na samom kraju svakoga akademskog rada, u kojem su bibliografske jedinice detalj-

[127] /otvorena obla zagrada/ /prezime autora/ /godina objavljivanja/ /dvotočje uz godinu objavljivanja/ /bjelina/ /stranica s koje je citat preuzet/ /zatvorena obla zagrada/

no opisane, kao i u tekstovnicama – skraćenim informacijama o bibliografskim jedinicama umetnutim unutar teksta.

Tablica 5. Navođenje monografija Harvardskim stilom

BROJ/VRSTA AUTORA	NA HRVATSKOM JEZIKU	NA ENGLESKOM JEZIKU
jedan autor	**U *Literaturi* i *tekstovnici* navodi se prezime autora. U *Literaturi* se uz prezime dodaje inicijal imena (ili ime u cijelosti) odvojeno zarezom. U *tekstovnici* nakon prezimena stoji bjelina, potom godina te dvotočje i broj stranice s koje je citat preuzet.**	
Literatura	Horvat, J. (2021). *Ave, OsEconomia!*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku.	Horvat, J. (2021). *Ave, OsEconomia!*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku.
Tesktovnica	(Horvat 2021: 144)	(Horvat 2021: 144)
dva autora	**U *Literaturi* i *tekstovnici* navode se prezimena obaju autora. U *Literaturi* se uz prezimena dodaju inicijali imena (ili imena u cijelosti) odvojena zarezom. U *tekstovnici* nakon drugog prezimena stoji bjelina, potom godina te dvotočje i broj stranice s koje je citat preuzet.**	
Literatura	Horvat, J. i Mijoč, J. (2019). *Istraživački SpaSS*. Zagreb: Naklada Ljevak.	Horvat, J., Mijoč, J. (2019). *Istraživački SpaSS*. Zagreb: Naklada Ljevak.
Tesktovnica	(Horvat i Mijoč 2021: 242)	(Horvat and Mijoč 2021: 242)
tri autora	**Navode se prezimena svih autora, a zadnja dva prezimena spojena su veznikom „i". U engleskoj inačici umjesto veznika „i" stoji „and".**	
Literatura	Horvat, J., Mijoč, J. i Zrnić, A. (2018). *Ars ANDIZETUM: Riznica projekata kreativne industrije Instituta Andizet*. Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji.	Horvat, J., Mijoč, J. and Zrnić, A. (2018). *Ars ANDIZETUM: Riznica projekata kreativne industrije Instituta Andizet*. Andizet – Institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji.
Tesktovnica	(Horvat, Mijoč i Zrnić 2018: 14)	(Horvat, Mijoč and Zrnić 2018: 14)
više od tri autora	**U *tekstovnici* se navodi prezime samo prvog autora, a ostali autori skriveni su pod skraćenicom *i sur.* – *i suradnici* (lat. *et alia* – i drugi). U *Literaturi* se navode prezimena svih autora.**	

BROJ/VRSTA AUTORA	NA HRVATSKOM JEZIKU	NA ENGLESKOM JEZIKU
Literatura	Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. I Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju: priručnik.* Zagreb: CARNET.	Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. and Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju: priručnik.* Zagreb: CARNET.
Tesktovnica	(Hebrang Grgić *i sur.* 2018: 12)	(Hebrang Grgić *et al*. 2018: 12)
autorsko poglavlje	**Prezimena autora navode se prema prethodnim pravilima. Na kraju bibliografske jedinice i u *Literaturi* i u *tekstovnici* upisuje se broj stranica koje obuhvaćaju poglavlje. Pritom se vodi računa da iza točaka slijede bjeline.**	
	Horvat, J., Mijoč, J. i Lebeda, I. L. (2018). *Otvorena inovativnost: indikatori i mjerenja. Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju.* Školska knjiga, Zagreb, str. 113–127.	Horvat, J., Mijoč, J. and Lebeda, I.L. (2018). *Otvorena inovativnost: indikatori i mjerenja. Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju.* Školska knjiga, Zagreb, pp. 113–127.
	(Horvat, Mijoč i Lebeda 2018: 113–127)	(Horvat, Mijoč and Lebeda 2018: 113–127)
urednik kao autor	**Zbornici su monografije pri čijem se citiranju urednici navode na mjestu uobičajeno predviđenom za imena autora. U *Literaturi* se posebno ističe da je riječ o uredniku (ur., engl. *Eds*.), premda u tekstovnicama to nije nužno.**	
Literatura	Katić, T. i Tomašević, N. (ur.) (2020). *Mirna Willer: Festschrift.* Zadar: Sveučilište u Zadru.	Katić, T. and Tomašević, N. (Eds.) (2020). *Mirna Willer: Festschrift.* Zadar: Sveučilište u Zadru.
Tekstovnica	(Katić i Tomašević 2020)	(Katić and Tomašević 2020)

U tablici 4 opisane su i istaknute ključne razlike pri citiranju monografija Harvardskim stilom. Pri citiranju elektroničkih knjiga (e-knjiga) vrijede ista pravila, ali se uz bibliografsku jedinicu donosi i informacija o mrežnom mjestu na kojem se knjiga može preuzeti. Primjer takve bibliografske jedinice jest:

> Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. i Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju: priručnik.* Zagreb: CARNET. (dostupno na http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10326/1/PrirucnikCitiranje-u-digitalnom-okruzenju.pdf, pristupljeno 18. kolovoza 2022.)

ili

Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. i Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju: priručnik* [online]. Zagreb: CARNET. Dostupno na http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10326/1/PrirucnikCitiranje-u-digitalnom-okruzenju.pdf [18. kolovoza 2022.]

Važno je istaknuti kako urednici monografija autore upućuju na citatna pravila. Uloga urednika je presudna jer su urednici odgovorni za oblikovanje monografije i, govoreći akademskim rječnikom, mentori su pri izradi akademske proze. „I 'protokol' izvedbe predstavlja stanovitu važnost, dakle, prepisuje li se, kompilira, komentira ili pak nudi znanstveno otkriće. Bilo bi dobro da i recenzenti o tom vode računa pri davanju 'imprimatura'[128] kako bi bili oslobođeni pogrešnih subjektivnih poticaja, sporadičnih dojmova i nerealnih ocjena." (Sivrić 2021: 99) Vrsnoći objavljenog znanstvenog teksta, uz autora i mentora kao (do)nositelje nove spoznaje, doprinose savjeti i upute urednika, recenzenata, lektora i korektora. Njihova je uloga posebno važna pri provjeravanju dosljedne primjene citatnog stila te potpunosti i relevantnost navedenih bibliografskih jedinica.

Članci

Brojnost i raznovrsnost časopisa u eksponencijalnom je uzletu, a usporedno s njihovim brojem rastu i zahtjevi uredništva usmjereni citatnoj vrsnoći radova koje časopisi objavljuju. Časopisi se mogu podijeliti s obzirom na: a) *oblik objavljivanja* (tiskani i mrežni), b) *dostupnost* (uz plaćanje i u otvorenom pristupu), c) *indeksiranost* (uvršteni u znanstvene citatne baze[129] ili neuvršteni), d) *vrsnoću* unutar znanstvenog područja/polja ili grane sukladno faktoru odjeka (Q1, Q2, Q3, Q4)[130].

Harvardski citatni stil predviđa da se citiranje članka navodi u *Literaturi* i to kao cjeloviti izvještaj o bibliografskoj jedinici, a na način da se slijedi pravilo P, I. (G). N. Č s / v / g / v (broj), str. od-do[131]. Pravilo Harvardskog citatnog stila predviđa da se najprije donosi prezime autora, potom se zarezom odvaja ime ili inicijal imena prvog autora, a na istovjetan se način

---

[128] /otvorena obla zagrada/ /prezime autora/ /godina objavljivanja/ /dvotočje uz godinu objavljivanja/ /bjelina/ /stranica s koje je citat preuzet/ /zatvorena obla zagrada/

[129] Misli se na znanstvene citatne baze podataka poput WOS-a (engl. *Web of Science*), Scopusa te njima srodnih.

[130] Kojem kvartilu pripada časopis utvrđuje se sukladno InCites Journal Citation Reportsu (JCR) ili SCImago Journal Ranku (SJR).

[131] /prezime autora/ /zarez/ /bjelina/ /ime autora ili inicijal s točkom/ /bjelina/ /(obla zagrada i godina u zagradi)/ /točka uz zagradu/ /bjelina/ /naslov: podnaslov članka/ /bjelina/ /časopis/ /godište/ /broj/ /dvotočje/ /stranice koje zaprema članak u časopisu/

upisuju i ostali autori, nakon bjeline koja slijedi u zagradi se upisuje godina objavljivanja citiranog članak. Zatvaranjem zagrade unosi se razmak tj. bjelina, naslov članka i potom točka. Posljednja informacija u bibliografskoj jedinici je naziv časopisa, pri čemu se ime časopisa ističe kurzivom. Uz ime časopisa slijede oznake sveska, godišta, volumena te početna i završna stranica rada. Bibliografska referenca završava točkom. Shema 17 prikazuje načine navođenja članaka Harvardskim stilom.

Shema 17. Navođenje članaka Harvardskim stilom

Kako se vidi iz sheme 17, ključno razlikovanje pri citiranju članaka u odnosu na citiranje monografija jest *kurzivno pisanje imena časopisa*, dok se u monografijama kurzivom ističe naslov citiranog rada.

Uredništvo časopisa autore upozorava na točne zahtjeve vezane uz citiranje radova. Može se dogoditi neznatno odstupanje od uobičajena citatnoga stila pa se autori trebaju prilagoditi zahtjevima časopisa. Recenzenti prvi ocjenjuju članak i autorima daju preporuke ako je potrebno načiniti ispravke. Nakon recenzenata urednici provjeravaju korektnost citiranja kao i utemeljenost navedenih bibliografskih izvora. U tablici 6 donose se primjeri triju najčešćih načina navođenja članaka Harvardskim stilom.

Tablica 6. Navođenje članaka Harvardskim stilom

VRSTA	NA HRVATSKOM JEZIKU	NA ENGLESKOM JEZIKU
tiskani	Kalazić, Z., Šimić, M. L., i Horvat, J. (2010). Wine market segmentation in continental Croatia. *Journal of Food Products Marketing*, 16(3), str. 325-335.	Kalazić, Z., Šimić, M. L., and Horvat, J. (2010). Wine market segmentation in continental Croatia. *Journal of Food Products Marketing*, 16(3), pp. 325-335.
Online	Ljevak Lebeda, I., Mlinarević, K. i Horvat, J. (2021). Atypical forms of Work and Business in the Creative Industry of the European Union. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, Vol. 9, Br. 1., str. 19-35. (dostupno na https://hrcak.srce.hr/clanak/377679, pristupljeno 18. kolovoza 2022.)	Ljevak Lebeda, I., Mlinarević, K. and Horvat, J. (2021). Atypical forms of Work and Business in the Creative Industry of the European Union. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, Vol. 9, No. 1., pp. 19-35. (available at https://hrcak.srce.hr/clanak/377679, accessed 18 August 2022)
doi[132]	Ljevak Lebeda, I., Mlinarević, K. i Horvat, J. (2021). Atypical forms of Work and Business in the Creative Industry of the European Union. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, Vol. 9, Br. 1., str. 19-35. (dostupno na https://doi.org/10.31784/zvr.9.1.2, pristupljeno 18. kolovoza 2022.)	Ljevak Lebeda, I., Mlinarević, K. and Horvat, J. (2021). Atypical forms of Work and Business in the Creative Industry of the European Union. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, Vol. 9, No. 1., pp. 19-35. (available at https://doi.org/10.31784/zvr.9.1.2, accessed 18 August 2022)

Uvidom u tablicu 6 mogu se uočiti ključne razlike pri citiranju Harvardskim stilom na hrvatskom i na engleskom jeziku. Riječ je o četiri jezične razlike zbog kojih se svaka bibliografska jedinica treba prilagoditi normi jezika na kojem se rad piše i objavljuje. Navedene jezične razlike istaknute su u shemi 18.

[132] DOI je skraćenica pojma „digitalni utvrđivač objekata" (engl. *Digital Object Identifier*) koji po ISO normi (ISO 26324: 2012) utvrđuje elektronički objekt (dokument).

Shema 18. Jezične razlike u citiranju Harvardskim stilom na hrvatskom i engleskom jeziku

Akademska dosljednost jedno je od temeljnih načela akademskoga rada. Riječ je o načelu koje se ne zaustavlja samo na istraživačkim postupcima, nego i na prenošenju spoznaja, otkrića i doprinosa. Kako je jezik temeljno komunikacijsko sredstvo, jezična je norma sastavnicom akademske dosljednosti te se ona primjenjuje i u citatnim postupcima.

Mrežni i ostali izvori

Može se očekivati kako će se razvijanjem elektroničkoga okružja povećavati raznovrsnost elektroničkih izvora te time i njihova citiranja u svim citatnim stilovima, pa tako i u Harvardskom. U mrežne izvore ubrajaju se vrlo različiti sadržaji – predavanja, obranjeni akademski radovi, transkripti, power point prezentacije, izvješća, sažetci kao i brojna druga nerazvrstana građa. Temeljno pravilo pri Harvardskom navođenju mrežnih izvora jest navođenje na sljedeći način:

> Prezime, ime autora sadržaja. (Godina objavljivanja sadržaja) *Naziv sadržaja.* Ime mrežnog izvora. (Dostupno na *upisati poveznicu*, pristupljeno: *upisati datum pristupanja mrežnom izvoru*).

Pri svakoj nedoumici valja imati na umu kako citatni stilovi nastoje svoje temeljne odrednice primijeniti na što veći broj raznovrsnih izvora. Tablica 7 prikazuje izabrane mrežne izvore citirane na hrvatskome jeziku Harvardskim citatnim stilom.

Tablica 7. Navođenje mrežnih i ostalih izvora Harvardskim stilom

VRSTA IZVORA	NA HRVATSKOM JEZIKU
mrežna stranica s poznatim autorom sadržaja	Šundalić, A.; Mesarić, J. i Zekić Sušac, M. (2016). Pisanje studentskih radova – Upute za pisanje studentskih radova. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na http://www.efos.unios.hr/studenti/pisanjestudentskihradova/, pristupljeno 23. srpnja 2022.)
mrežna stranica s nepoznatim autorom sadržaja	Povelja *Velika karta sveučilišta* (1998). Magna Charta Universitatum (dostupno na http://www.efos.unios.hr/velikakartasveucilista/, pristupljeno 24. lipnja 2022.)
akademski radovi[133]	Jobst, I. (2017). *Analiza velikih događanja – Kreativna riznica 2016.* Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:055579, pristupljeno 19. kolovoza 2022.) Bošnjaković, M. (2022). *Galileijeva teorija gibanja.* Diplomski rad. Zagreb: Prirodoslovnomatematički fakultet. (dostupno na https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:002989, pristupljeno 17. lipnja 2022.) Mijoč, J. (2013). Modeliranje namjera za samozapošljavanje studentske populacije. Doktorska disertacija. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:608014, pristupljeno 19. kolovoza 2022.)

Harvardski stil citiranja određen je brojnim detaljima koji se pojašnjavaju u udžbenicima i priručnicima. Pregledne upute donosi i Mendeley – besplatni program za upravljanje referencama (dostupno na https://www.mendeley.com/guides/harvard-citation-guide/, pristupljeno 19. kolovoza 2022.).

13.b. Dosljednost

> **Nauka** u značenju „scientia, Wissenschaft" uzeto je u 19. st. iz ruskoga najprije u književni jezik istočnih krajeva, a kasnije i zapadnih. Usp. znanost.
>
> (Pavešić 1971: 158)

[132] diplomski, magistarski i doktorski radovi

Znanost. Riječ je potvrđena na širokom području našega jezika već u 17. st. U značenju „znanje, vještina, upućenost"; u 19. st. se u zapadnim krajevima ustaljuje u značenju „scientia, Wissenschaft" i tako se upotrebljava i danas. Usp. nauka.

(Pavešić 1971: 324)

Ab ovo[133] *– pro novo*

Opći odgovor na pitanje zašto se ljudi obrazuju mogao bi glasiti – da bi bili kulturni. Ovo „kulturni" treba shvatiti kao – odgojeni za nešto vrijedno truda. To znači kako obrazovanje, kao i mnoga druga područja ljudskoga djelovanja, ima vlastite razloge i svrhe, odnosno kako svoj smisao zasniva na određenom temelju i pronalazi ga u rezultatu koji općenito zovemo kulturom. Aktere obrazovanja razmjerno mora resiti privrženost načelima i, dakako, usmjerenost svrsi. Načela ne bi smjela biti neobvezni principi, a svrha ne smije biti puki rezultat. I načela i svrha moraju biti dinamične strukture koje traju kao osobiti procesi što ne postoje radi sebe samih.

(Sivrić 2021: 27)

Akademska dosljednost očekuje se u svakoj točki akademskog rada, a prijepor u vezi s njezinom primjenom višestruke je prirode. Akademski rad nastaje u dužem vremenskom razdoblju, što znači da tijekom nastajanja doživljava promjene: stilske, jezične, spoznajne, oblikovne. S druge strane, dosljednost je pretpostavka razumljivosti, ali i povjerenja u autore koji dosljednošću podržavaju akademsku utemeljenost.

Pravilno i dosljedno primijenjen citatni stil među prvim je vidljivim znakovima dosljednosti. Unatoč opredjeljenju za određeni citatni stil, dosljedna primjena stila ovisi i o promjenama koje se događaju u bazama znanstvene bibliografije, unaprjeđenju bibliometrije, računalnih programa i znanstvenog sučelja. Poželjno je da se dijelovi ocjenskih akademskih radova javno publiciraju jer se tako javno provjerava njihova znanstvena težina. Međutim, uredništva

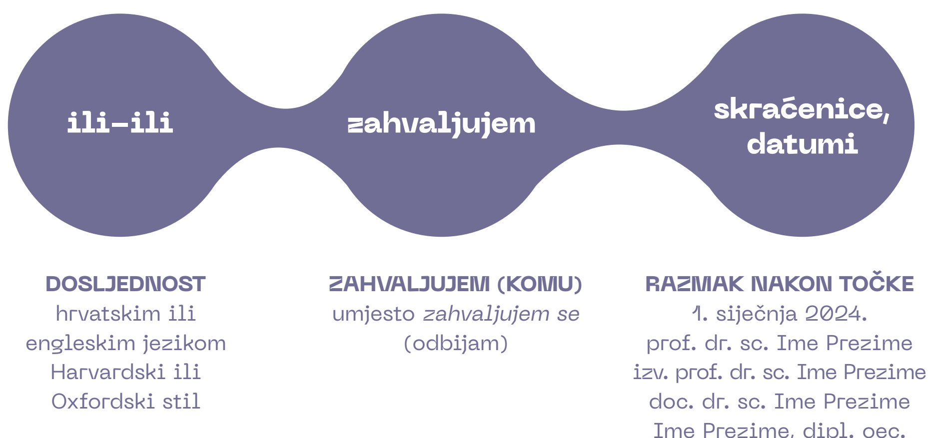
---

[133] „**ab ovo** [~ o:'vo:] (lat.: od jajeta), od prvoga početka. Izraz je preuzet od Horacija, koji u djelu *De arte poetica* hvali Homera što je *Ilijadu* započeo opsadom Troje, a ne ab ovo, tj. s rođenjem lijepe Helene, koja je bila uzrokom ratu, a po mitu se rodila iz jajeta. — *Ab ovo usque ad mala* (od jajeta do jabuka), od početka do kraja (budući da su Rimljani obično započinjali objed jajima, a završavali voćem)." (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=173, pristupljeno 18. rujna 2022.)

znanstvenih časopisa ili zbornika radova postavljaju citatna pravila koja ne moraju biti istovjetna s citatnim stilom za koji su se opredijelili autor i mentor. Stoga se nerijetko događa da se citatna dosljednost naruši prilikom „povratka" (ugradnje) objavljenih dijelova u ocjenski akademski rad.

Stilska citatna dosljednost oblik je komunikacijskih norma među kojima se nalazi i jezična. Uporabljenim jezikom, rječnikom, nazivljem, primijenjenom gramatikom akademski autor predstavlja vlastitu pismenost te time i širu osposobljenost za istraživački rad. Nepoštivanjem interpunkcijskih znakova (primjerice, točke iza koje u hrvatskom jeziku uvijek slijedi bjelina ili razmak) akademski autor obznanjuje vlastitu misaonu i jezičnu nespretnost. Shema 19 podsjetnik je na jezičnu dosljednost koja doprinosi razumljivosti akademskog rada.

Shema 19. Jezična dosljednost kao akademska komunikacijska norma

Akademska načela, među kojima je i dosljednost, uporište su znanstvenog zaključivanja, njima se izgrađuje povjerenje u autorsku upućenost te istraživačku i misaonu suverenost.

14. Prilozi

Istraživanje znači uključiti se u društveno kretanje, ili u jedan njegov dio, sa sasvim određenom i u osnovi institucionaliziranom ulogom (...).

(Gilli 1974: 87)

U obračunu sa zapadnom metafizikom Nietzsche je prvi kritizirao najveću instituciju moderne kulture: apsolutno znanje i apsolutnu znanost. Ta će kritika oživjeti u doba postmoderne misli i postati most prema kritikama znanosti koje će se rasplamsati na kraju 20. stoljeća.

(Oraić Tolić 2011: 45)

Manje je poznato da je Arhimed utemeljitelj hidrostatike, prvog točnog izvoda formule za obujam i oplošje kugle, približne vrijednosti broja Pi(3,14)[135] i utemeljitelj integralnog računa čije su zaključke koristili Kepler, Fermat, Leibniz, Newton, Gauss i drugi.

(Horvat 2020: 143–144)

[135] Do te je aproksimacije došao upisivanjem i opisivanjem pravilnih poligona stranica od 6, 12, 24, 38 i 96 u krug i oko njega.

Poglavlje *Prilozi* posljednje je poglavlje u opisu Klasičnog modela ocjenskoga akademskog rada. Andizetski pristup koji mu je vodiljom razlikuje se od većine drugih pristupa upravo po prijedlogu priloga među kojima su meandrirani pregledi, prilagođeni upitnici i agenda. Riječ je o sljedećim prilozima: Meandrirani pregled nacrta klasičnog modela ocjenskog akademskog rada (prilog 1), Statističko-metodološka agenda za izradu istraživačkog nacrta doktorskoga rada (prilog 2), Meandrirani pregled teorijskih spoznaja i metodoloških nacrta (prilog 3), Upitnik o istraživačkom nacrtu akademskog rada – UIN (prilog 4), Upitnik o planu upravljanja istraživačkim podatcima – PUIP (prilog 5).

Prilozi (ili *Dodatci*) akademskom radu dopuna su kojom se potkrepljuju dokazi, izvori ili postupci primijenjeni u akademskom radu, posebice kada je riječ o ocjenskoj radnji. Onako kako akademsku prozu ne treba opterećivati suvišnim tekstom tako i *Prilozi* trebaju biti svrhoviti i pročišćeni. Prilozi se strukturiraju, imenuju i obrojčavaju sustavom koji je razumljiv i povezan s glavnim dijelom akademskoga rada. Sažimanje rezultata poželjno je pri njihovu prikazivanju u poglavlju *Analiza*, ali jednako tako i u poglavlju *Prilozi*.

Prilozi su posebno dragocjeni u akademskim radovima utemeljenim na složenim istraživačkim postupcima čiji je rezultat obilje rezultata kvalitativnih i kvantitativnih analiza.

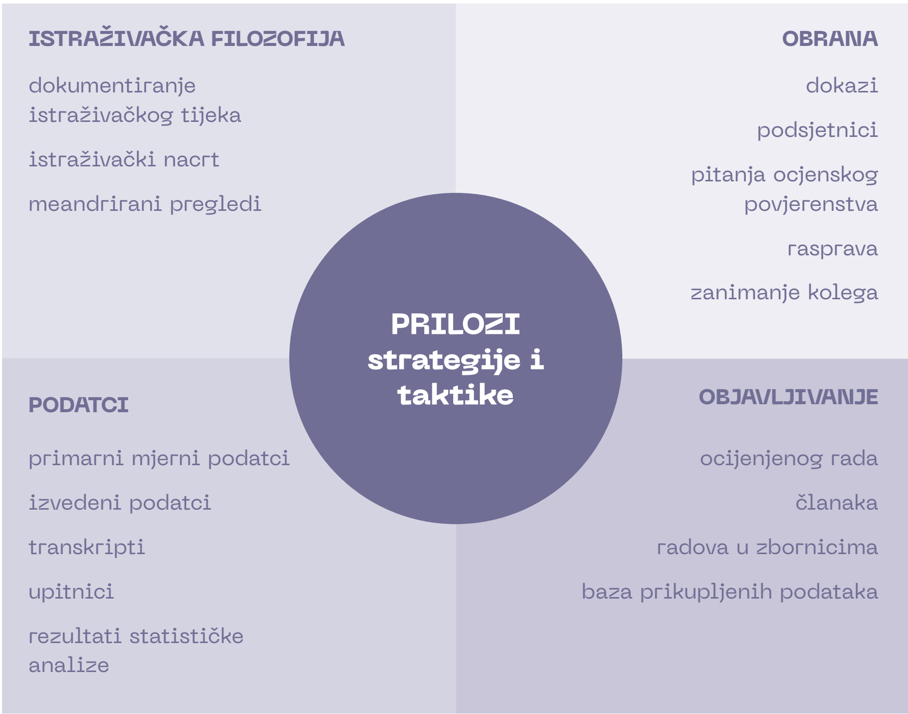
U poglavlje *Prilozi* uputno je ugraditi sljedeće vrste podataka:

- istraživački nacrt
- meandrirani pregled(e)
- primarne mjerne podatke
- izvedene podatke
- rezultate kvalitativnih istraživanja (transkripti intervjua, sheme i crteži)
- upitnike na temelju kojih su prikupljana stajališta ispitanika
- izvode ili dokaze, modele, algoritme, računalne programe i srodne podatke
- statističke analize
- druge priloge, dokaze i/ili dokumente.

Izbor i strukturiranje priloga usmjereni su dubinskom informiranju o akademskom radu i dodatna su potvrda istraživačkih nalaza. Članovi povjerenstva uvidom u priloge jednostavnije provjeravaju doprinose akademskog rada i svoja ocjenska pitanja usmjeravaju na podatke koji nisu izneseni u glavnom dijelu akademskoga rada, a pohranjeni su u poglavlju *Prilozi*. Nakon postupka ocjene akademskoga rada i njegove javne obrane prilozi su autoru i mentoru građa za produbljivanje istraživačkoga rada. Tu se u prvom redu misli na pisanje i objavljivanje znanstvenih publikacija, prijavljivanje i poduzimanje znanstvenih/stručnih

projekata i predstavljanje znanstvenih otkrića na konferencijama. Strategija i taktike oblikovanja *Priloga* donose se u shemi 20.

Shema 20. Strategija i taktike oblikovanja poglavlja *Prilozi*

Ocjenskom obranom akademskoga rada rađaju se tri nova životna tijeka: a) pristupnika potvrđenog u novo akademsko zvanje, b) ocjenjenoga akademskog rada i c) obrazložene i obranjene teme.

Prilozi su poglavlje koje premošćuje prethodne živote netom doktoriranog pristupnika, samoga doktorskog rada odnosno teme koja je (o)branjena doktorskim radom. *Prilozi* su podsjetnikom da je tema akademskoga rada ocjenskom obranom doživjela potvrdu znanstvene/stručne vjerodostojnosti i opravdanosti. Pristupniku su ohrabrenje da u suautorstvu s mentorom objavi cijeli doktorski rad, njegove dijelove te da istraživačko područje produbi novim pothvatima.

B Skandinavski model

Anomalije – uzrok znanstvenih revolucija
Kada se pojave takve anomalije na koje normalna znanost u sklopu svoje paradigme više ne može davati odgovore niti ih može odgađati, stara se paradigma i na njoj zasnovana normalna znanost odbacuju. Nastaje pretparadigmatsko stanje – kriza znanosti ili traženje nove paradigme.
Nova paradigma nastupa po Kuhnu poput revolucije, kao obrat viđenja u konstelaciji novih pitanja i nove spoznaje o svijetu. Shema znanstvenoga razvoja izgleda ovako: *Paradigma – Normalna znanost – Anomalije – Kriza – Revolucija – Nova paradigma…*

(Oraić Tolić 2011: 57)

Nakon klasične obrane doktorskoga rada, doktorandi nerijetko „sagorijevaju nakon disertacije", što znači da će iz njihovoga rada rijetko nastati akademski članci objavljeni u znanstvenim časopisima. To se ne događa pri kompilacijskome modelu jer su radovi već objavljeni (ili su u tisku) i prije ocjenske obrane disertacije. Takvi pristupnici tijekom poslijediplomske izobrazbe sustavno dobivaju recenzije neovisnih recenzenata te poboljšavaju vještine akademskoga izražavanja i zaključivanja.

(Gustavii 2012: 84-85)

U poglavlju Skandinavski model iznosi se postupak stjecanja doktorata znanosti na temelju najmanje tri objavljena znanstvena rada. Pojašnjava se nacrt Skandinavskoga modela (potpoglavlje 1), pretpostavke Skandinavskoga modela (potpoglavlje 2), istraživački nacrt i meandrirani pregled (potpoglavlje 3) te obruč/ovojnica doktorskoga rada (potpoglavlje 4) izrađena po Skandinavskom modelu.

Skandinavski model, poznat pod nazivom *doktorska disertacija temeljena na objavljenim znanstvenim radovima*, postupak je pisanja i ocjenske obrane doktorskoga rada novijeg datuma. Gustavii (2012) navodi kako je Skandinavski model inačica komplikacijskog modela koji se susreće u dva oblika: a) *Skandinavski model* – objavljeni članci (jezgra rada) dodaju se općem sažetku njihova sadržaja i b) *mozaički model*[136] – objavljeni članci smješteni su unutar *obruča/ovojnice* rada (uvodnog i završnog poglavlja). Kompilacijski modeli doktorske disertacije počivaju na najmanje tri akademska članka napisana nakon upisivanja poslijediplomskoga studija te objavu u suautorstvu sa (su)mentorom u prestižnim znanstvenim časopisima. U nastavku se obrazlaže Skandinavski model kakav se primjenjuje u Republici Hrvatskoj. Najprije se donosi nacrt Skandinavskog modela (potpoglavlje 1), potom pretpostave Skandinavskoga modela (potpoglavlje 2), smjernice za izradu istraživačkog nacrta i meandriranog pregleda (potpoglavlje 3) te pojašnjenje obruča/ovojnice doktorskoga rada (potpoglavlje 4). Prilozi u Skandinavskom modelu imaju posebnu važnosti te se obrazlažu i donose primjeri najvažnijih obrazaca.

---

[136] *Mozaički* model naziva se i „modelom sendviča". (Gustavii 2012: 3)

1. Nacrt Skandinavskog modela

Zbog zahtjevnosti Skandinavskoga modela može se preporučiti pristup koji pomiruje klasičan i kompilacijski model, odnosno – izradu i objavu (prihvaćanje na objavu) barem jedne publikacije koja je prošla reviziju neovisnih recenzenata.

(Gustavii 2012: 85)

Prijelaz od jedne paradigme u krizi na novu, iz koje može nastati nova tradicija normalne nauke, daleko je od kumulativnog procesa, postignutog artikulacijom ili proširivanjem stare paradigme. Radi se prije o rekonstrukciji određenog područja na temelju novih osnovnih stajališta, rekonstrukciji koja mijenja neka od najelementarnijih teorijskih uopćavanja iz tog područja, kao i mnoge od njezinih paradigmatskih metoda i primjena. Tijekom prijelaznog razdoblja postojat će veliko, mada nikada potpuno, poklapanje između onih problema koji se mogu riješiti pomoću stare i onih koji se mogu riješiti pomoću nove paradigme. Ali, postojat će odlučna razlika u načinima rješenja. Kada je prijelazak gotov profesija će promijeniti svoje gledanje na to područje, njegove metode i ciljeve.

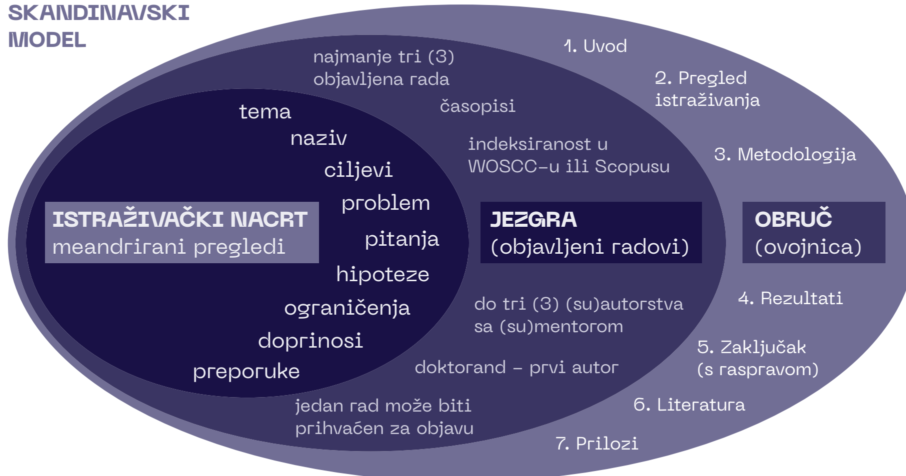
(Kuhn 1974: 137)

U poglavlju se opisuje nacrt Skandinavskoga modela i njegova tri ključna koraka od kojih je prvi izbor mentora i izrada istraživačkog nacrta, drugi je pisanje i objavljivanje radova, a treći je oblikovanje obruča/ovojnice doktorskoga rada. Sva tri koraka prethode javnoj obrani doktorskog rada koja je slična javnoj obrani doktorskoga rada prema Klasičnom modelu (poglavlje A).

Nacrt Skandinavskog modela u cijelosti se naslanja na radove proistekle iz teme doktorskoga rada te objavljene u prestižnim znanstvenim časopisima nakon pristupnikova upisivanja poslijediplomskoga studija. „Disertacija temeljena na objavljenim znanstvenim radovima (tzv. Skandinavski model) je skup objavljenih znanstvenih radova sa kritičkim preglednim poglavljem, raspravom, zaključkom i pregledom relevantne literature. Znanstveni radovi moraju biti objavljeni nakon upisa na poslijediplomski sveučilišni doktorski studij."[137]

Skandinavski model podrazumijeva tri ključna koraka od kojih je **prvi** izbor mentora kako bi izradili istraživački nacrt i meandrirane preglede s preciznim imenovanjem teme / naslova, ciljeva, istraživačkih problema, pitanja, hipoteza, ograničenja, doprinosa doktorskoga rada te preporuka budućim istraživačima. **Drugi** je korak pisanje i objavljivanje radova što podrazumijeva provedbu istraživačkoga procesa, prikupljanje teorijskih i metodologijskih spoznaja, primarnih i pseudoprimarnih podataka, analizu podataka, raspravu i zaključivanje. **Treći** je korak oblikovanje obruča/ovojnice rada kojim će se sveobuhvatno predstaviti ispunjenost ciljeva, a na temelju rasprave i zaključivanja o postavljenim hipotezama. Nacrt Skandinavskoga modela izrade doktorske disertacije donosi shema 21.

Shema 21. Nacrt Skandinavskog modela izrade doktorske disertacije[138]

---

[137] Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu 2021: 3. Dostupno na https://www.fthm.uniri.hr/images/doktorski/obrasci/Uputezaizradudoktorskedisertacijeskandinavskimodel1407.21.pdf. Pristupljeno 4. srpnja 2022.

[138] *Ibid.* Prilagođeno prema uputama za izradu doktorske disertacije po Skandinavskom modelu Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.

Iz nacrta Skandinavskog modela izrade doktorskog rada prikazanog shemom 21 vidljivo je da se u ocjenskom postupku ocjenjuje i brani *obruč rada* (naziva se još i *ovojnicom rada*). Riječ je o cjelovitu uvidu u temu doktorskog rada čije 7. poglavlje (*Prilozi*) iscrpno dokumentira objavljene znanstvene radove koji su temelj za zaključivanje o postavljenim i opisanim hipotezama. Svaki poslijediplomski studij u svom pravilniku donosi pretpostavke Skandinavskog modela, gdje ih detaljno razrađuje i opisuje. U nastavku se donosi uopćeni pregled uobičajenih pretpostavki Skandinavskoga modela izrade i obrane doktorskoga rada.

2. Pretpostavke Skandinavskoga modela

Kad bismo sve znali, ne bi bilo vjerojatnosti i bilo bi mjesta samo za izvjesnost. Ali naše neznanje ne može biti apsolutno, inače ne bi postojala ni vjerojatnost, jer treba malo svjetlosti da bi se stiglo makar i do te neizvjesne znanosti. Problemi vjerojatnosti mogu se onda klasificirati prema većoj ili manjoj dubini tog neznanja.

(Poincare 1989: 140)

Za postizanje jasnoće i svake druge stilske vrline nužno je da se rukopis pročita – i to ne samo jedanput. Čitatelj ne zna što je autoru u glavi, on vidi samo što je napisano. Stoga se i autor treba postaviti u ulogu čitatelja i čitati svoj članak od riječi do riječi pitajući se pred svakom riječju i frazom „što to znači?" Što znači „svrha i cilj" – kako se često čuje – kad su svrha i cilj sinonimi? (...) Te riječi ne govore ništa, ne znače ništa i služe samo da se čitatelj izgubi u šumi suvišnih riječi. (Evo još nekih: određen, jedan, taj, ovaj, neki, jedan od, razni, različiti.)

(Raos 2019: 21)

U poglavlju se donose pretpostavke primjene Skandinavskog modela. Riječ je o pretpostavkama koje moraju ispuniti autori u suradnji s mentorima kao i o pretpostavkama koje moraju zadovoljiti objavljeni znanstveni članci te sama doktorska disertacija.

Primjena Skandinavskog modela polazi od pretpostavki kojima se pobliže uređuje postupak kompiliranja (objavljenih znanstvenih radova) svojstven Skandinavskom modelu. Pretpostavke Skandinavskog modela odnose se na *autora* (pristupnika tj. doktoranda), *članke* koji se kompiliraju u doktorskom radu, *časopise* u kojima se radovi objavljuju te *doktorsku disertaciju*. Pregled pretpostavki Skandinavskog modela donosi se u tablici 8.

Tablica 8. Pregled pretpostavki Skandinavskog modela[139]

AUTOR	RADOVI (ZNANSTVENI ČLANCI)	ČASOPISI	DOKTORSKA DISERTACIJA
polaznik poslijediplomskog studija (tj. doktorand)	radovi napisani i/ili predani u postupak objavljivanja nakon upisa poslijediplomskog studija	indeksirani u WoSCC-u ili Scopusu	minimalan opseg – 30 kartica teksta
prvi autor na svim radovima[140]	najmanje tri (3) rada (mogućnost i većeg broja radova)	bar jedan (1) časopis sukladno faktoru odjeka vrsnoće – Q_1 ili Q_2	*Prilog* doktorske disertacije sadrži: a) priložene znanstvene radove b) istaknut doprinos autora u svakom radu c) dopuštenje časopisa za uvrštavanje rada u doktorsku disertaciju d) popis priloga
suautorstvo dopušteno jedino i isključivo s mentorom i sumentorom	svaki rad može upotrijebiti samo jedan doktorand	izdavanje časopisa ne smije biti povezano s nositeljem studija	sadrži istraživački nacrt

[139] Prilagođeno prema: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (2021). (Dostupno na https://www.fthm.uniri.hr/images/doktorski/obrasci/Uputezaizradudoktorskedisertacijeskandinavskimodel1407.21.pdf, pristupljeno 4. srpnja 2022.)

[140] Glavni ili korespondencijski autor.

AUTOR	RADOVI (ZNANSTVENI ČLANCI)	ČASOPISI	DOKTORSKA DISERTACIJA
do tri (3) autora na svakom radu	jedan rad smije biti u postupku objavljivanja (potvrda uredništva pohranjuje se u poglavlju *Prilozi*)	izdavanje časopisa ne smije biti povezano s matičnom ustanovom zaposlenja	istraživački nacrt i meandrirani pregledi pojašnjavaju povezanost ciljeva doktorskog rada, hipoteza i zaključaka s objavljenim radovima
	na svim radovima ističe se autorova pripadnost fakultetu	samo jedan časopis smije biti sa sjedištem u Republici Hrvatskoj	

Pretpostavke Skandinavskog modela prikazane u tablici 8 svaki poslijediplomski studij detaljno razrađuje svojim pravilnikom. Razlike su vezane uz preciznije pojašnjenje opisanih pretpostavki kao i obruča/ovojnice rada. Posebna pozornost posvećuje se doprinosu doktoranda ostvarenom u svakom od objavljenih radova te se nerijetko zahtijeva da svaki od (su) autora izrazi svoj doprinos pri izradi istraživačkoga nacrta, prikupljanju podataka, analiziranju podataka, tumačenju rezultata i oblikovanju zaključaka. Doprinos se za svaki objavljeni rad ističe trojako: a) znanstveni doprinos rada, b) znanstveni doprinos autora, c) aplikativni doprinos rada. U prilogu 7 donosi se pregled informacija o znanstvenim radovima na temelju kojih se oblikuje doktorska disertacija po Skandinavskom modelu. Riječ je o podatcima kojima se opisuje svaki autor kao i njegov doprinos radu, informacija o naslovu rada, ključnim riječima, kodovima po JEL klasifikaciji, nazivu, sjedištu i vrsnoći časopisa, ISSN broju časopisa u kojem je rad objavljen i stranicama rada. Uz navedene informacije opisuju se znanstveni i aplikativni doprinosi rada te ciljevi koji su radom ispunjeni, odnosno hipoteze koje su provjerene.

3. Istraživački nacrt i meandrirani pregled

To što je Tesli uručeno petnaest počasnih doktorata, tek je priznanje znanosti da ne razumije oslobođenu misao i da spekulira s vlastitim postulatima.

(Horvat 2020: 13)

Znanost, tehnologija i informacija također su organizirane u globalnim tokovima, iako u asimetričnoj strukturi. Patentom zaštićena tehnološka informacija igra veliku ulogu u stvaranju konkurencijske prednosti, a centri za istraživanje i razvoj čvrsto su smješteni u određenim područjima i u nekim poduzećima i ustanovama. Međutim, odlike novoga proizvodnog znanja potiču njegovo širenje. Inovacijski centri ne mogu živjeti u tajnosti, a da ne istroše svoju inovacijsku sposobnost. U globalnoj mreži interakcije, komunikacija znanja je istodobno uvjet pod kojim se drži korak s brzim napredovanjem znanja i prepreka njegovu vlastitom nadzoru.

(Castells 2000: 127)

U poglavlju se opisuje konceptualizacija doktorskoga rada po Skandinavskom modelu, pojašnjavaju se poveznice teme doktorske disertacije i objavljenih znanstvenih članaka te meandriranih priloga korisnih za konceptualiziranje doktorskoga rada.

Formalno-logički postupak konceptualizacije teme doktorskoga rada u Skandinavskom modelu je identičan konceptualizaciji rada u Klasičnom modelu. Pristupnik nakon upisivanja poslijediplomskog studija, uvođenja u studijski program i izbora mentora s mentorom raspravlja temu doktorske disertacije. Kako je navedeno, uspješnosti razgovora s mentorom doprinosi izrada meandriranih pregleda (prilozi 3 i 6), istraživačkog nacrta (prilog 4) te plana upravljanja prikupljenim podatcima (prilog 5). U metodološkoj agendi za izradu nacrta doktorskoga rada po Skandinavskom modelu (prilog 7) ciljevi i hipoteze postavljeni u istraživačkom nacrtu (prilog 4) povezuju se s akademskim radovima proisteklim iz teme doktorskog rada.

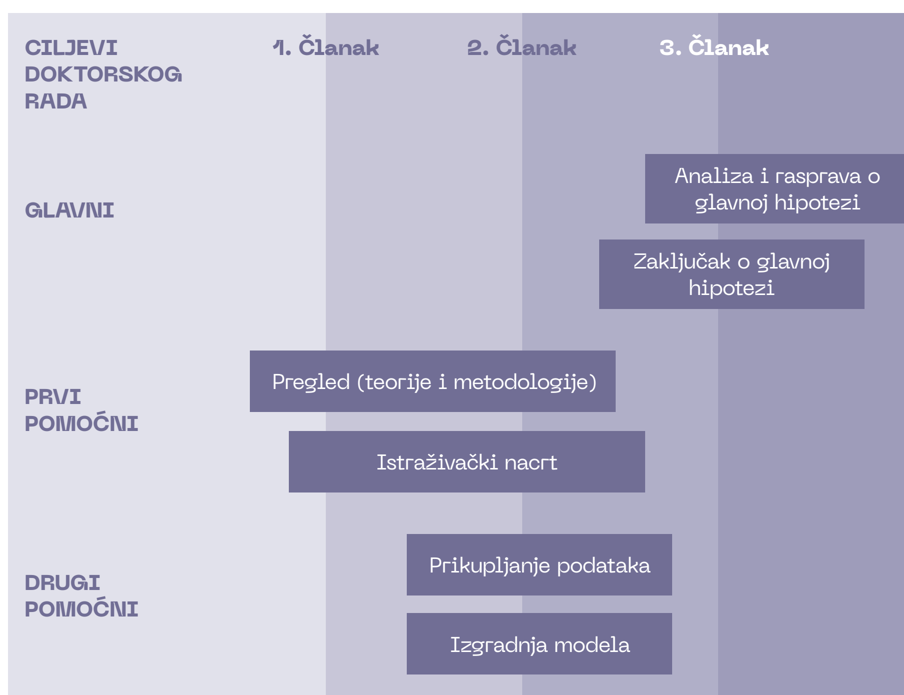
Shema 22. Poveznice znanstvenog članaka i teme doktorskog rada — elementi istraživačkog nacrta i prijevoji meandriranih pregleda

Shema 22 pokazuje poveznice jednoga znanstvenog članka i teme doktorskoga rada, ali se navedene poveznice očekuju u svim objavljenim člancima koji čine jezgru doktorskoga rada. Poveznice znanstvenih članaka koji čine jezgru doktorskoga rada s obručem ili ovojnicom doktorskoga rada elementi su istraživačkog nacrta (prilog 4) kojim se određuju ciljevi doktorskog rada, problemi, pitanja, hipoteze, metode i doprinosi. Istraživački nacrt donosi se za

cjelovitu temu doktorske disertacije, a članci kojima se bit teme istražuje i obrazlaže pojedinačno ispunjavaju samo jedan (ili dio) od ciljeva postavljenih istraživačkim nacrtom. Meandrirani pregled (prilog 7) u podlozi je primjene Skandinavskog modela jer razrađuje prijevoje istraživačkog nacrta (cilj, problem, pitanje, hipotezu, metodu, doprinos, ograničenje, preporuke itd.) kako bi se izgradili svi elementi doktorskoga rada. Shemom 21 prikazuje se planiranje istraživačkih postupaka i usklađivanje s ciljevima doktorskog rada te dinamikom objavljivanja znanstvenih članaka.

Shema 23. Planiranje istraživačkih postupaka i dinamika objavljivanja znanstvenih članaka

Povezivanje ciljeva i hipoteza doktorskoga rada sa znanstvenim člancima podrazumijeva razgranatu mrežu formalno-logičkih sastavnica jer se u obruču/ovojnici doktorskoga rada ne povezuju samo ciljevi i hipoteze nego i svi ostali prijevoji (doprinosi, ograničenja i preporuke). Istraživački je nacrt u Skandinavskome modelu podloga za jezgru rada (objavljivanje znanstvenih članaka) te izradu obruča/ovojnice rada kojim se obrazlažu tema, ciljevi i zaključci o hipotezama te znanstveni doprinos doktorske disertacije i autora objavljenih znanstvenih članaka.

4. Obruč/ovojnica doktorskog rada

Nova znanost 21. stoljeća, pod kojim god paradigmama nastajala, od „kritičkoga realizma” do različitih vrsta konstruktivizma, nije mogla proći bez novih teorija znanosti i znanja. Takve se teorije najčešće pojavljuju na tradiciji zapadnoga kritičkog mišljenja (engl. *critical thinking*) i obnovljene – argumentacijske retorike.
Prijepore u mišljenjima moderna je kultura rješavala stvarnim i simboličnim revolucijama i ratovima. Postmoderna je kultura nakon sloma velikih ideologija oživila klasičnu retoriku kako bi prijepore u mišljenjima rješavala kritičkim uvjeravanjem: riječima i argumentima. Lik i slika moderne znanosti, za koje se činilo da su „umrli”, ponovno su uskrsnuli, sada u sklopu kritičkoga mišljenja i nove discipline – retorike znanosti.

(Oraić Tolić 2011: 77)

Svako pisanje je pisanje o sebi. Samo neki autori to znaju prikriti bolje, a drugi slabije.

(Raos 2019: 96)

U poglavlju se razmatra *obruč* ili *ovojnica* doktorskog rada kojom se zaokružuju spoznaje objavljene u znanstvenim člancima, a povezane s temom doktorskog rada. Opisuju se dijelovi doktorskoga rada koje je potrebno izgraditi kako bi se u javnom ocjenskom postupku rad obranio prema Skandinavskome modelu.

Obruč ili ovojnica doktorskog rada (vidjeti shemu 21) posljednji je korak u postupku izrade doktorskoga rada po Skandinavskom modelu. Obručem ili ovojnicom objedinjuju se svi prethodni koraci, navode se razlozi zbog kojih su poduzimani, a koji su vidljivi u ostvarenim doprinosima i ciljevima.

Obruč/ovojnica rada sadrži sedam cjelina, u potpunosti srodnih cjelinama klasičnog modela (poglavlje 2.a.), ali opsegom kraćih jer su dijelovi teksta objavljeni u znanstvenim člancima na kojima se temelji Skandinavski model. Tablica donosi ključna poglavlja obruča/ovojnice rada i sadržaje koji se očekuju u poglavljima.

Tablica 9. Sadržaj obruča/ovojnice doktorskog rada u Skandinavskom modelu

CJELINA	DIJELOVI	SADRŽAJ
Impresum	Naslov rada	Osim naslova rada ističe se ime ustanove, ime (su)mentora, datum i godina.
	Ključne riječi i kodovi JEL klasifikacije	Ključnih riječi do 10, JEL kodova do 5.
	Sažetak	Na hrvatskom i engleskom jeziku, uobičajeni (do 200 riječi) i prošireni.
	Lektor	Ime i prezime ovlaštenog lektora te diploma koja ovjerava lektorski status.
	Izjava	Izjava o autorstvu i samostalnoj izradi doktorskog rada.
	Sadržaj	Sadržaj obruča/ovojnice.
1. Uvod	Problem i predmet istraživanja	Imenovanje istraživačkog problema i predmeta istraživanja.
	Ciljevi	Glavni i pomoćni istraživački ciljevi.
	Istraživačka pitanja i hipoteze	Temeljna (glavna) znanstvena hipoteza, pomoćne hipoteze i pitanja iz kojih su hipoteze proizišle.

CJELINA	DIJELOVI	SADRŽAJ
2. Pregled spoznaja	Teorijski pregled	Povezati s meandriranim pregledom prethodnih spoznaja (prilog 3).
	Metodološki pregled	Povezati s meandriranim pregledom prethodnih spoznaja (prilog 3).
3. Metodologija	Istraživački nacrt	Opisati primijenjenu metodologiju – povezati s upitnikom o istraživačkom nacrtu (prilog 4).
	Plan upravljanja podatcima	Povezati s upitnikom o planu upravljanja podatcima (prilog 5).
4. Rezultati	Rezultati	Navesti najvažnije istraživačke rezultate – povezati s objavljenim radovima.
5. Zaključak	Rasprava	O najvažnijim rezultatima – povezati s objavljenim radovima.
		O primijenjenoj metodologiji i ograničenjima.
		O sukladnosti s drugim istraživanjima.
	Doprinos	Autorski, znanstveni i aplikativni.
	Preporuke	Znanstvene i stručne.
6. Literatura	Vrsta građe	Po preporučenom citatnom stilu.
	Ilustracije	Popis shema, grafikona, tablica i sl.
7. Prilozi	Jezgra rada	Popis i pretisak objavljenih znanstvenih članaka.
	Autorska prava	Vrijedeća dopuštenja o pravu upotrebe članka u doktorskom radu.
	Doprinos	Autorski doprinos (prilog 7).
	Istraživački nacrt	Meandrirani pregled istraživačkog nacrta (prilog 6).

Doktorski rad izrađen po Skandinavskom modelu prolazi sve postupke ocjene i obrane kao i doktorski rad izrađen po Klasičnom modelu. Mentorska savjetovanja zabilježena u meandriranim pregledima nije nužno priložiti konačnoj inačici doktorskog rada, ali je njihova usustavljenost od velike pomoći pri izradi doktorskoga rada.

Na obrani doktorskog rada valja slijediti preporuke o akademskom ponašanju i ponašanju na akademskim svečanostima.

Poglavlje 3

Akademsko ponašanje

Bonton obuhvaća posebnu brigu i simbole kojima se u odnosima između službenika promiču dijalog, sklad i povjerenje (…) Poimanje pojmova „bonton", „decorum" ili „savoir-vivre" mijenja se tijekom vremena i prijelazom državnih granica.

(Hecht, Boulgaris i Jazairy 2015)

Bonton je skup općeprihvaćenih pravila ponašanja. Postavila ih je društvena zajednica te ih neizbježno moraju primjenjivati svi koji žele biti njeni članovi. Pravila ponašanja ponešto se razlikuju od sredine do sredine, (…), ali osnove su važeće uvijek i za sve. Osnovna pravila su od davnina ostala ista. Njihovim poštovanjem izbjeći ćemo nesporazume i neugodne situacije.

(Privora 2019: 12)

Pravila donose upućeni, hrabri i suvereni, a među donesenim pravilima Vrijeme izdvaja ona pravila koja će živjeti na dugi rok.

U poglavlju se donose pisane i nepisane običajne norme koje pridonose razumijevanju studenata i nastavnika. Normama se poručuje obostrano uvažavanje i poučavanje/usvajanje putem primjera. U prenošenju norma akademskoga ponašanja nastavnici su visoko odgovorni jer svojim primjerom prenose (ne)pisane akademske norme. Studenti su, s druge strane, pozvani slijediti primjere ustanove koju su upisom izabrali za onu iz koje će crpiti i usvajati znanja i postupke.

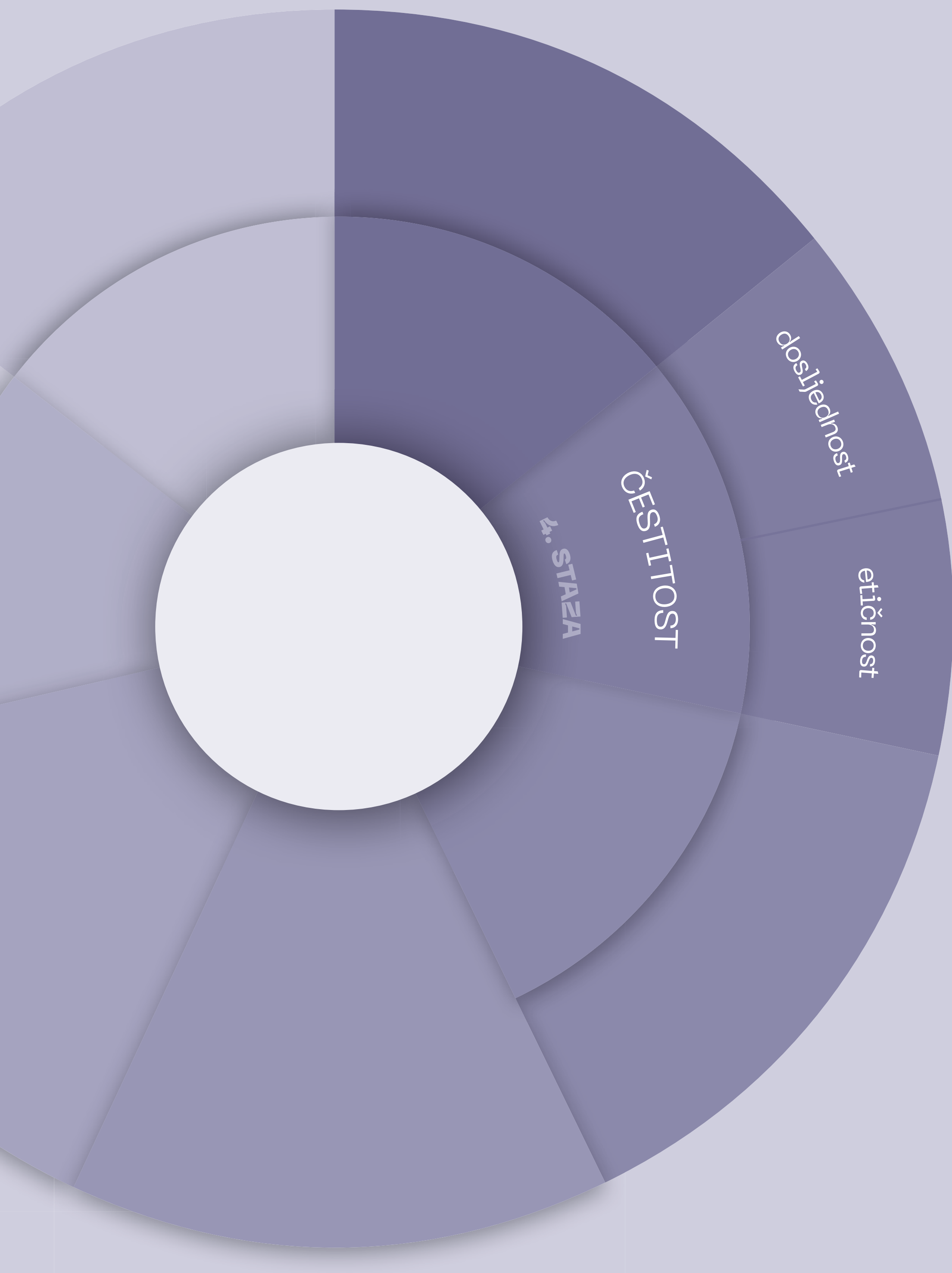
1.	**POZDRAVLJANJE**	Prvi pozdravljaju studenti, a profesori uzvraćaju pozdravom. Neprihvatljivi su skraćeni ili žargonski pozdravi (npr. bog, ćao i sl.).
2.	**UPORABA ZAMJENICE *VI* PRI OSLOVLJAVANJU**	Studenti i profesori međusobno se oslovljavaju drugim licem množine, a u pisanoj komunikaciji zamjenica za drugo lica množine se piše velikim početnim slovom – Vi.
3.	**TITULIRANJE PRI OSLOVLJAVANJU**	Profesori se studentima obraćaju s kolegice/kolega, dok se studenti nastavnicima obraćaju titulom znanstvenoga ili nastavnoga zvanja (npr. docent, profesor i sl.).
4.	**UPORABA IMENA PRI OSLOVLJAVANJU**	Profesori studente mogu oslovljavati imenom (npr. kolegice/studentice Ana; studentu/kolega Ivane). Studenti profesore oslovljavaju zvanjem te potom prezimenom (npr. profesorice Kovač, profesore Juriću i sl.).
5.	**SKLONIDBA ŽENSKIIH IMENA**	Sklanjaju se samo ženska imena, a prezimena jedino ako završavaju na „-a". Pri sklanjaju ženskih imena iznimku čine imena sa završetkom na „-ia" koja se sklanjaju umetanjem „j" između osnove i nastavka.
6.	**SKLONIDBA MUŠKIH IMENA**	Sklanjaju se i muška imena i prezimena. Muška imena sa završetkom na „-io" sklanjaju se umetanjem „j" između osnove i nastavka.
7.	**PREDSTAVLJANJE**	Mlađa osoba ili osoba bez titule prva se predstavlja osobi starijoj po godinama ili zvanju.
8.	**OBRAĆANJE**	Pri obraćanju nastavniku ili drugom djelatniku fakulteta student prvo pozdravlja, a zatim se i predstavlja.
9.	**UDALJENOST**	U razgovoru se drži dostatna udaljenost, izbjegava se unošenje u lice ili dodirivanje druge osobe.
10.	**NAMETANJE**	Neprimjerno je nametati se i ometati druge bilo da je riječ o stajalištima ili kontaktima.
11.	**AKADEMSKI KALENDAR**	Akademski kalendar naziva se i kalendarom nastavnih aktivnosti. Nepisano je pravilo da završetkom semestra profesori studente ne uključuju u (izvan)nastavne aktivnosti niti studenti profesore u korekture akademskih radova.
12.	**AKADEMSKA GODINA**	Akademska godina započinje u jesen zimskim semestrom, a završava ljetnim semestrom nakon što su provedeni jesenski ispitni rokovi.
13.	**AKADEMSKI SAT**	Akademski sat traje 45 minuta i u navedenom vremenu nastavnici i studenti posvećeni su temi nastavne cjeline.

14.	**KAŠNJENJE**	Nastava se ne ometa kašnjenjem ili izlascima/ulascima iz predavaonice.
15.	**OBVEZE**	Akademske obveze obavljaju se na vrijeme i bez zaostataka.
16.	**ISPRIČNICA**	Nemogućnost dolaska na nastavu najavljuje se te se dostavlja pisana ispričnica i dokument koji potvrđuje opravdanost razloga izostanka.
17.	**PRIPREMA ZA PREDAVANJE**	Prije predavanja studenti samostalno izučavaju preporučenu literaturu. Za predavanja se studenti pripremaju čitanjem nastavne građe te na taj način ostvaruju aktivno sudjelovanje na nastavi.
18.	**BILJEŠKE**	Tijekom nastave vode se bilješke i aktivno se sudjeluje postavljanjem pitanja, poticanjem rasprava, vođenjem bilješki i razvijanjem kritičkog razmišljanja.
19.	**PODIZANJE RUKE**	Podizanjem ruke najavljuje se namjera davanja odgovora nastavniku, postavljanja pitanja ili komentara. Student koji je podignuo ruku dobiva pravo govora tek kada mu ga nastavnik dodijeli.
20.	**(OD)UZIMANJE RIJEČI**	Govorniku se ne uzima riječ prije završetka izlaganja.
21.	**ODIJEVANJE**	Odjevni predmeti studenata primjereni su odjeći predviđenoj za susretanje u javnim ustanovama. Izbjegava se privlačenje pozornosti odjećom jer su akademske ustanove usmjerene umnim izazovima i dostignućima.
22.	**IZDVAJANJE**	Neprimjereno je izdvajati se i za sebe tražiti pogodnosti koje nemaju drugi studenti.
23.	**HRANA i PIĆE**	Za vrijeme nastave se ne žvače, ne jede, ne pije i ne ometa nastava. Za objedovanje i osvježenje predviđena je akademska stanka.
24.	**ŽVAKANJE**	Tijekom razgovora se ne žvače i ne unosi se u lice sugovorniku.
25.	**RUKOVANJE**	Pri rukovanju ruku prvo pružaju žene, a muškarci je prihvaćaju.
26.	**RUKE U DŽEPOVIMA**	Neprimjereno je za akademskog razgovora ili javnog nastupa držati ruke u džepovima.
27.	**UBRUS**	Lice i ruke brišu se ubrusom. Ruke se ne otiru o odjeću.

28.	**ZVUČNO OMETANJE**	Nastava se ne ometa razgovorom, telefoniranjem i stvaranjem ometajućih pokreta i zvukova. Praćenje nastave obvezna je aktivnost studenata.
29.	**PROIZVODNJA OTPADA**	Neakademski je proizvoditi svjetlosni, zvučni i svaki drugi otpad.
30.	**UZNEMIRAVANJE**	Prekomjerno slanje elektroničkih poruka kao i poruka preko drugih komunikacijskih medija oblik je ometanja i uznemiravanje te se ne ubraja u poželjno akademsko ponašanje.
31.	**SNIMANJE**	Nije dopušteno kriomice i neovlašteno snimati nastavu, kao ni stanke između nastavnih sati.
32.	**FOTOGRAFIRANJE**	Nije dopušteno kriomice fotografirati nastavu, stanke između nastavnih sati, ispite ili druge nastavne materijale.
33.	**POSTAVLJANJE PITANJA**	Postavljanje pitanja povezanih s temom predavanja čin je akademske ljubaznosti kojom se pokazuje zainteresiranost za temu.
34.	**TON**	U akademskim raspravama ne povisuje se ton, a razlike u mišljenjima potvrđuju se dokazima.
35.	**RASPRAVE**	Rasprave se potiču jer različita stajališta vode otkrićima i novim rješenjima.
36.	**UVAŽAVANJE RAZLIČITOSTI**	Uvažavanje suprotnih stajališta temeljna je odlika akademskih rasprava.
37.	**POSTAVLJANJE PITANJA TIJEKOM NASTAVE NA DALJINU**	U nastavi na daljinu studenti pišu pitanja i komentare u razgovorni odjeljak. Javno postavljanje pitanja najavljuje se u razgovornom odjeljku platforme na kojoj se provodi nastava na daljinu.
38.	**PAMETNE NAPRAVE**	Pametne naprave ne rabe se za vrijeme nastave, na provjerama znanja ili za vrijeme akademskih svečanosti.
39.	**JAVNOST PREDAVANJA**	Predavanja su otvorena javnosti. Studenti i zainteresirana javnost ulaskom na fakultet ponašaju se u skladu s pisanim i nepisanim pravilima akademskog bontona.
40.	**NAZOČENJE OCJENSKIM OBRANAMA**	Dolazak na javne obrane ocjenskih akademskih radova (seminarskih, završnih, diplomskih i doktorskih radova) čin je kolegijalnosti, iskazivanja potpore i akademske ljubaznosti.

41.	**PITANJA NA OBRANI OCJENSKIH RADOVA**	Na obranama ocjenskih akademskih radova poželjno je postaviti pitanje pristupniku te tako potvrditi važnost teme i izloženih otkrića.
42.	**PRISVAJANJE**	Na javnim obranama akademskih radova neprimjereno je svojatati i prisvajati rezultate istraživanja te, primjerice, govoriti: *ja sam pronašao*, *moje istraživanje* i slično. Preporuka je naglasiti kako su u radu *utvrđeni rezultati*, *ustanovljeni pomaci* te upućivati na suradništvo koje povezuje pristupnika i mentora.
43.	**SUAUTORSTVO**	Akademski radovi pisani u suautorstvu ili pod mentorstvom nisu svojina jednog autora nego svih osoba koje su bile uključene u proces izrade rada.
44.	**PROAKTIVNOST**	Proaktivno ponašanje je akademski poželjno i poticajno, a iskazuje se na različite načine: od poriva za otvaranjem ili pridržavanjem vrata do predlaganja istraživačkih tema i rješenja.
45.	**PRUŽANJE POMOĆI**	Poželjno je pružiti pomoć prije nego što se za istu zamoli. Susretljivost i ljubaznost poželjni su oblici akademskog ponašanja.
46.	**KOLEGIJALNOST**	Dijeljenje znanja, informacija te časno ustupanje (ne)materijalnih vrijednosti studijskim kolegama poželjan je oblik akademskog ponašanja.
47.	**IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI**	Izvannastavnim aktivnostima stječu se i proširuju znanja, izgrađuju sposobnosti i oplemenjuje životopis. Izvannastavnim aktivnostima učvršćuje se povezanost s obrazovnom ustanovom, kolegama i nastavnicima.
48.	**STUDENTSKE UDRUGE**	Studentske udruge oblik su proaktivnog djelovanja, izraz privrženosti akademskoj ustanovi te prilika za stjecanje dodatnih znanja i vještina.
49.	**VOLONTIRANJE**	Volontiranje je oblik izvannastavnih aktivnosti koji pokazuje sklonost djelovanju za opće društveno dobro i poželjan je oblik akademskog ponašanja.
50.	**PODJELA ZNANJA**	Nastavnik je dužan podijeliti svoja znanja sa studentima neovisno o tom je li u svojstvu mentora ili nije.
51.	**RAZLOG ZA KONZULTACIJE**	Konzultacije su vrijeme predviđeno za savjetovanje s predmetnim nastavnikom o pitanjima kojima nije primjereno opterećivati veće skupine studenata. Riječ je o informacijama koje student nije dobro razumio ili dijelovima gradiva za koje mu je potrebno dodatno pojašnjenje.

52.	**UPORABA RIJEČI „SAMO”**	Pri traženju savjeta ili neke druge usluge neprimjereno je navoditi kako se osoba komu obraća da bi ostvarila „samo“ određenu pogodnost. Riječ „samo“ obezvređuje traženu uslugu.
53.	**KONZULTACIJE**	Nastavnik je dužan držati se dogovorenih konzultacija predviđenih za savjetovanje studenata te im nazočiti.
54.	**KUCANJE**	Prije ulaska u nastavnički kabinet potrebno je pokucati i pričekati poziv nastavnika.
55.	**LITERATURA**	Nastavna literatura se ne kopira. Jednako tako ne kopiraju se ni tuđe bilježnice. Kopiranje literature nije poželjan oblik akademskog ponašanja.
56.	**RADNO MJESTO**	Prije napuštanja predavaonice, knjižnice ili drugog radnog prostora poželjno je pospremiti svoje radno mjesto.
57.	**ZAHVALNOST**	Za ukazanu ljubaznost poželjno je zahvaliti te se ne sustezati izgovoriti – hvala, molim, izvoli i oprosti.
58.	**ULAGIVANJE**	Ulagivanje je izgovaranje neistine te time nije poželjan oblik akademskog ponašanja.
59.	**ČASNOST i USTRAJNOST**	Časnost je poželjan oblik akademskog ponašanja. Ustrajnost je vrlina kojom se svladavaju prepreke i poželjan je oblik akademskog ponašanja.
60.	**AKADEMSKO PONAŠANJE i POSLOVNI BONTON**	Akademsko ponašanje objedinjuje uljudnost i čestitost s postupkom stjecanja znanja i vještina. Usvajanjem akademskog bontona i uljuđenog akademskog ponašanja studenti se upućuju u poslovni bonton.

Poglavlje 4

Akademska čestitost

Akademska čestitost skup je postavki kojima je cilj unaprjeđivati akademsku dosljednost, utemeljenost, kritičnost, kolegijalnost, etičnost[141] te nastavnu i istraživačku usmjerenost općem dobru.

U Aleksandriji je[142] [Arhimed] upoznao Eratostena, vršnjaka i vrhunskog matematičara. Njihovo prijateljstvo zapečaćeno je brojnim pismima. Jedan od razloga takve dugotrajne prepiske bilo je i nepisano pravilo da se svako otkriće prije objelodanjivanja dostavljalo na provjeru drugom matematičaru.

(Horvat 2020: 144)

---

[141] „Napomena vezana za upotrebu pojmova etike/moralnosti, etičkog/moralnog. Oba pojma etike i morala dolaze iz istog etimološkog korijena (grčkog *ethos* (ἔθος) i latinskog *mos*), koji označuju uobičajeno mjesto, običaj i naviku, te su se tek kasnije razvili u današnje značenje etike i morala. Najčešća razlika u njihovoj uporabi, koja je ujedno osjetljiva za razlikovati u etičkim razmišljanjima, jest da je moral trenutno stanje načela, vrijednosti, vrlina i ideala u određenim zajednicama (npr. može se proučiti i analizirati putem istraživanja o vrijednostima pomoću upitnika – World Values Survey (http://www.worldvaluessurvey.org/), dok s druge strane etika se odnosi na kritičko reflektiranje stajališta o principima, vrijednostima, vrlinama i idealima. Drugim riječima, moral je deskriptivni dok je etika normativni koncept. Daljnja razlika, koja se ponekad navodi, jest između osobnih načela dobrog i lošeg, stajališta i uvjerenja, koji formiraju temelj za procjenu i akciju pojedinca (moral) i više vanjska, društveno određena moralna načela pravilnog ponašanja (etika).” (Ćurko, B. *i sur.* 2015: 5) Dostupno na https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/78cf8290-e6f6-4f2e-bfb6-b6dc88d71100/Ethika_O1a_%20Manual%20for%20Teachers_HR.pdf. Pristupljeno 24. kolovoza 2022.

[142] Riječ je Arhimedu i njegovu poznanstvu s Eratostenom.

U poglavlju *Akademska čestitost* sažeto se prikazuju preporuke većeg broja sveučilišnih pravilnika i etičkih kodeksa. Preporuke se odnose na nastavnike i mentore, zaposlenike obrazovnih ustanova te studente svih obrazovnih razina. Čestitost je višedimenzijski koncept.

1.	**ČESTITOST**	Čestitost je široko obuhvatni pojam (konstrukt) časnog i etičkog ponašanja. Čestito ponašanje podrazumijeva suzbijanje nagonskih poriva usmjerenih vlastitu promaknuću i (ne)materijalnim dobrobitima te dobrovoljno djelovanje za opće dobro. Sastavnim je dijelom akademskog bontona. Povezano s francuskom riječju *bonton* – dobar ton, ispravno ponašanje, skup pravila o uglađenu (uljudnu, pristojnu) ponašanju u društvu.
2.	**DOSLJEDNOST**	Dosljedno ponašanje jest ono kojim se ne odstupa od načela, danih obećanja, dogovorenih rokova ili dane riječi. Dosljednost ulijeva povjerenje, potvrđuje stručnost, ozbiljnost namjera i djelovanja. U akademskom djelovanju dosljednost se primjenjuje u svim sastavnicama akademskog ponašanja – počevši od akademskog izričaja, citatnog stila i zaključivanja sve do akademskih proslava i diplomatskih postupaka.
3.	**RAZLOŽNOST**	Razložnost je dimenzija akademske čestitosti jer se u akademskom ponašanju očekuje sposobnost imenovanja razloga kojima se rukovode akademski građani.
4.	**KOLEGIJALNOST**	Časno i suradničko ponašanje s kolegama, sklonost razmijeni informacija, poticanju na učenje i dostizanje vrsnoće.
5.	**IZJEDNAČENOST**	Redoviti i izvanredni studenti izjednačeni su u razini znanja koju trebaju usvojiti. Jednako tako, studenti su izjednačeni u postupku ispitivanja znanja i prava na pravičan pristup.
6.	**SAMOSTALNOST**	Cilj studiranja jest osposobiti studente za samostalno istraživanje literature, kolegijalno raspravljanje o stručnim temama te zaključivanje utemeljeno na dokazima.
7.	**PRIVATIZIRANJE**	Poželjno je izbjegavati svaki oblik privatiziranja akademskog prostora i akademskog djelovanja.
8.	**VRIJEĐANJE**	Vrijeđanje sugovornika, ismijavanje sugovornika te prijetnje i ucjene prijavljuju se Stegovnom sudu fakulteta.
9.	**(PRE)POZNAVANJE**	Studenti koji nastavnike (pre)poznaju otprije, nastavnike ne izvještavaju o postojanju povezanosti, nego teže zadržati akademsku suzdržanost i čestitost.
10.	**LITERATURA**	Nastavnici su dužni studentima osigurati informacije o literaturi koja je potrebna i dostatna za ovladavanje ispitnim gradivom.

11.	**UVJETOVANJE KUPOVINE UDŽBENIKA**	Teži oblik povrede akademskog bontona je uvjetovanje polaganja ispita kupovinom udžbenika nastavnika.
12.	**NEAUTORIZIRANO UMNAŽANJE**	Kopiranje udžbenika i drugi oblici neautoriziranog umnažanja udžbenika ili autorskih publikacija predstavljaju povredu akademske čestitosti kao i autorskih prava. Kopiranje literature otuđivanje je intelektualnog vlasništva i autorskih prava te predstavlja teži oblik povrede akademskog bontona.
13.	**SAMOSTALNO STUDIRANJE LITERATURE**	Nastavnim gradivom ne ovladava se učenjem iz skripta, nego samostalnim istraživanjem obvezne i preporučene literature. Uporaba skripta obezvrjeđuje akademsku težnju za dostizanjem vrsnoće.
14.	**MENTORSKO SAVJETOVANJE**	Pri izradi akademskih radova studenti se savjetuju s mentorima, a u postupku obrane napisanih radova studenti izložena dostignuća navode kao rezultat suradnje s mentorom ili suautorima.
15.	**PREPISIVANJE NA PROVJERI ZNANJA**	Prepisivanje na provjerama znanja poput ispita i seminarskih radova je povreda akademske čestitosti.
16.	**KUPOVANJE AKADEMSKIH RADOVA**	Teška povreda akademske čestitosti jest kupovanje akademskih radova i potpisivanje kupljenih radova imenom osobe koja ih nije napisala.
17.	**PRISVAJANJE REZULTATA**	Nije dopušteno prisvajanje istraživačkih rezultata koji nisu rezultat samostalnog rada ili suradničkog rada osoba navedenih u impresumu akademskoga rada. Ako se u istraživanje uključuju istraživačke agencije ili neovisni istraživači, obavezno je u impresumu i drugim dijelovima akademskoga rada navesti njihovo sudjelovanje. Prisvajanje rezultata je oblik zlouporabe autorstva.
18.	**SUAUTORSTVO**	U akademskim radovima nastalim u suautorstvu navodi se (ili bilježi) koji su autori izradili pojedine dijelove rada. Nečasno je navoditi netočne autorske doprinose jer se time zlorabi autorstvo.
19.	**CITIRANJE**	Akademska čestitost podrazumijeva istraživanje i citiranje svih dostupnih bibliografskih izvora povezanih s istraživačkom temom. Neprihvatljivi su sljedeći oblici citiranja: netočni, uopćeni i nedovoljno jasni, pristrani, nepotrebni.
20.	**VLASNIŠTVO DRUGIH AUTORA**	Akademska čestitost uključuje poštovanje intelektualnog vlasništva drugih autora i kolega.

21.	**PLAGIRANJE**	Plagiranje je svaki oblik prepisivanja teksta, preuzimanja ideja ili rezultata drugih autora bez navođenja izvora i oblik je zlouporabe autorstva. Etički i stegovni sudovi donose odluke o postupcima u kojima se tuđi doprinosi prikazuju kao vlastiti.
22.	**AUTOPLAGIRANJE**	Prikazivanje vlastitih, starih rezultata kao da su novi ili višestruko objavljivanje istoga rada / rezultata uz promjenu naslova rada, ključnih riječi i sažetka je oblik zlouporabe autorstva.
23.	**PRISVAJANJE AUTORSTVA**	Prisvajanje autorstva može se učiniti u dogovoru s originalnim autorom ili bez njegova znanja. Riječ je o navođenju i potpisivanju tuđeg autorskog rada svojim imenom ili imenom treće osobe koja nije sudjelovala u izradi djela. Oblik je zlouporabe autorstva.
24.	**DARIVANJE AUTORSTVA**	Autorstvo je intelektualno vlasništvo koje se ne smije prodavati na način da se druga osoba navede umjesto izvornoga autora. Dopušteno je ustupanje istraživačkih (autorskih) rezultata, ali se njihov tvorac (tvorci) neraskidivo veže za djelo. Oblik je zlouporabe autorstva.
25.	**DOMETANJE AUTORSTVA**	Dogovorno i samovoljno dopisivanje autora oblik je zlouporabe autorstva. Tehnička suradnja kao što je umnažanje upitnika ili terensko prikupljanje podataka (podjela i prikupljanje upitnika) nisu aktivnosti na temelju kojih se ostvaruje suautorstvo.
26.	**PREŠUĆIVANJE AUTORSTVA**	Prešućivanje osoba koje su sudjelovale u istraživačkim postupcima ili izradi akademskog rada oblik je zlouporabe autorstva.
27.	**LEKTURA**	Poslovna i znanstvena riječ provjerava se i usuglašava u suradnji s jezičnim stručnjacima ovlaštenima za jezik na kojemu je tekst napisan ili priređen za javni nastup. Lektorski rad oblik je autorskog rada te se ime lektora unosi u impresum.
28.	**KOREKTURA**	Točnost teksta važan je doprinos u razumijevanju akademskih postupaka. Korektor je osoba koja odgovara za unos i ispravak lektorskih naputaka te za grafičku, jezičnu i formalno-logičku ispravnost akademskog teksta. Korektorski rad oblik je autorskog rada te se ime korektora unosi u impresum.
29.	**PRIJEVOD**	Ako je prijevod teksta povjeren ovlaštenom prevoditelju, ime prevoditelja unosi se u impresum jer je riječ o autorskom radu.
30.	**RAČUNALNI PRIJEVODI**	Uporaba programa za prevođenje teksta nedopustiva je bez naknadne provjere i ispravljanja predloženih prijevoda.

31.	**PROVJERA PISANOG TEKSTA**	Prije predavanja rada ili napisanog teksta akademska čestitost nalaže prethodno čitanje, pronalaženje i ispravljanje uočenih pogrešaka.
32.	**SKROMNOST**	Poželjno je ne isticati vlastite istraživačke rezultate, nego najprije istaknuti doprinose suradnika i mentora. Akademska skromnost simbolički se ostvaruje uporabom pasiva i obezličenim konstrukcijama kojima se upućuje na doprinos svih prethodnika i suvremenika uključenih u izradu akademskoga rada ili dostizanje akademskih spoznaja.
33.	**UGLED**	Ponašanjem u akademskoj ustanovi i izvan nje nastoji se doprinositi ugledu ustanove, a ne njegovu narušavanju.
34.	**TOČNOST**	Istraživačka čestitost podrazumijeva odgovorno prikupljanje podataka, neizmišljanje rezultata i neutemeljenih zaključaka, bilježenje ili objavljivanje bilo kojeg drugog oblika akademske prijevare.
35.	**KRIVOTVORENJE ISTRAŽIVAČKIH POSTUPAKA**	Nečasno je krivotvoriti istraživačke postupke tijekom svih istraživačkih koraka: a) u prikupljanju podataka ispuštati podatke koji ne govore u prilog istraživačkim hipotezama ili svjesno povećavati broj odgovarajućih podataka, b) u uspostavljenoj bazi podataka naknadno mijenjati izvorne podatke, c) uljepšavati rezultate, d) izmišljati istraživačke ili analitičke postupke koji nisu provedeni.
36.	**ZAŠTITA ISPITANIKA**	Osobnost, stajališta i ponašanja ispitanika štite se od javnog objavljivanja i povezivanja s ispitanicima.
37.	**POTVRDE NADLEŽNIH TIJELA**	U istraživanjima u kojima se izravno kontaktira s ispitanicima potrebno je pribaviti odgovarajuće potvrde sukladno nacionalnim i europskim propisima te ih se pridržavati.
38.	**JAVNA DOSTUPNOST ISTRAŽIVAČKIH REZULTATA**	Poželjno je javno oglašavati rezultate vlastitih istraživanja i postavljati ih u javno dostupne repozitorije s prilaganjem punih opisa istraživačkih postupaka.
39.	**ODRŽIVO PONAŠANJE**	Časno je održivo se ponašati prema istraživačkim resursima i materijalima. Poželjno je primjenjivati višestruku uporabu istih materijala ako je to moguće.
40.	**USKRAĆIVANJE INFORMACIJA**	Nečasno je drugim istraživačima otežavati istraživanje uskraćivanjem informacija.
41.	**UTJECAJ NA RECENZENTE**	Nečasno je kontaktiranje i ometanje recenzenata kako bi ih se privolilo na pisanje pozitivne recenzije.

42.	**UTJECAJ NA ČLANOVE POVJERENSTVA**	Nečasno je kontaktiranje i ometanje članova ocjenjivačkog ili prosudbenog povjerenstva da bi se ishodilo pozitivno mišljenje o akademskom radu ili projektu.
43.	**VIŠESTRUKO SLANJE NA OBJAVU**	Nečasno je isti rukopis istodobno upućivati na objavu u veći broj časopisa i dostavljati ga većem broju urednika.
44.	**SAMOIZVJEŠTA-VANJE**	Izvješća u kojima se podnose rezultati vlastita rada moraju biti točna. Nedopustivo je neistinito obavještavanje, navođenje neobjavljenih radova kao da su objavljeni, u tisku ili u postupku objavljivanja.
45.	**FINANCIRANJE PROVEDENIH ISTRAŽIVANJA**	Nečasno je natjecati se za istraživačka sredstva prijavom istraživanja koja su već provedena.
46.	**RECENZIJA**	Recenzentsko mišljenje neovisna je i nepristrana ocjena istraživačkog pothvata i autorskog teksta akademskoga rada. Recenzent je dužan dati preporuke za poboljšanje vrsnoće akademskoga rada, ukazati na propuste i nedostatke.
47.	**MENTORSKO SUAUTORSTVO**	Mentorstvo je oblik savjetodavnog suautorstva koje mentora uključuje u izradu akademskoga rada od idejnog nacrta do završnog oblikovanja rada.
48.	**SAVJETODAVAC**	Savjetodavac je (ne)izravan suautor u svakom obliku akademskog izvještavanja jer svojim idejama, znanjima i uvidima utječe na oblikovanje akademskog rada. Časno je navesti imena osoba koje su svojim savjetima usmjeravale postupak izrade akademskog rada te istaknuti smjernice rada za koje su zaslužne.
49.	**SUKOB INTERESA**	Nečasno je skrivanje sukoba interesa, povezanosti i poznanstava te neznanstvenih motiva koji postoje prema osobama ili ustanovama uključenim u istraživačke postupke.
50.	**PRAVA i OBVEZE**	Poželjno je unaprijed dogovoriti istraživačka prava i obveze te ih istaknuti u istraživačkim rezultatima.
51.	**JAZ**	Poželjno je istaknuti istraživački jaz koji čine odmaci ostvarenog znanstvenog doprinosa u odnosu na očekivani znanstveni doprinos. Razlozi zbog kojih je došlo do istraživačkog jaza mogu predstavljati znanstveni novum te ih je časno prijaviti i obrazložiti.

52.	**OGRANIČENJA**	Istraživačka ograničenja je poželjno navesti i obrazložiti neovisno o njihovu mogućem utjecaju na umanjivanje znanstvenog doprinosa akademskog pothvata. Prešućivanje istraživačkih ograničenja oblik je akademske nečasnosti.
53.	**NAPREDAK**	Izvještavanje o znanstvenom napretku na istraživačkom projektu ili radu potrebno je kritički sagledati i objektivno prikazati. Nečasno je prešutjeti propuste ili razloge zbog kojih su se propusti dogodili.
54.	**OPTEREĆENJE**	Časno je istraživačko opterećenje ravnomjerno i kolegijalno rasporediti na sve istraživačke suradnike.
55.	**OMETANJE**	Ometanje istraživača izvan radnog vremena nije poželjno, bez obzira je li riječ o ometanju mentora i savjetnika ili istraživačkih suradnika.
56.	**OHRABRENJE**	Časno je ohrabrivati i poticati mlade akademske suradnike na nastavak akademskog obrazovanja ili istraživačkih pothvata.
57.	**USAVRŠAVANJE**	Akademsko usavršavanje obveza je svih članova akademske zajednice koja ne zastarijeva dostizanjem najviših akademskih zvanja.
58.	**SAMOOCJENJIVANJE**	Nečasno je sastavljati izvješća za ocjenu vlastitih akademskih rezultata te nagovarati članove povjerenstva na potpisivanje takvih izvješća.
59.	**SAMOKRITIČNOST**	Časno je vlastitom samokritičnosti doprinositi akademskoj objektivnosti i časnom ponašanju suradnika.
60.	**PREPORUKE**	Preporuke sastavljaju suradnici višeg zvanja od osobe za koju se piše preporuka. Poželjno je u preporuci navesti stvarne osobine, uočeni akademski napredak te posebno istaknuti područja za koja je pokazano zanimanje ili nadarenost.

Poglavlje 5

Akademska svečanost

Doceo, docui, doctum[143]

doceo
docui
doctum
opredjeljenje
je za
doktrinu[146]
doctus
docui
doctum
u prostoru
visokih
rijetkih
umnosti
oblikovanjem
unutarnjeg
genija[144]
u budućeg
doktora[145]
– poklonika
znanja
i znanosti
koji
doktrinu
predaje
novima
iznimnima
dobrodošlima

(Horvat 2021: 124)

[143] lat. *doceo, docui, doctum* – poučavati, učiti

[144] lat. *genius* – duh, stvaratelj

[145] lat. *doctor* – učitelj

[146] lat. *doctrina* – doktrina, učenje, poučavanje

U svakoj životnoj situaciji, bez obzira na to ulazi li netko u prodavaonicu ili se predstavlja na razgovoru za posao, ili se susreće s kraljicom – u svakoj se toj situaciji prepoznaje ima li ta osoba kućni i građanski odgoj ili ga nema. Mnogo puta upravo će nam to otvoriti vrata uspjehu.

(Privora 2019: 11)

Nastojeći da razumijemo ritual, mi u stvari pokušavamo otkriti pravila gramatike i sintakse jednog nepoznatog jezika...

(Leach 1968: 524, u: Vodopija 1976: 78)[147]

---

[147] Dostupno na https://hrcak.srce.hr/43769. Pristupljeno 28. rujna 2022.

Akademske svečanosti su proslave putova i staza kojima su studenti napredovali prema Stablu akademske spoznaje. Akademske svečanosti javna su okupljanja u fakultetskim prostorima na kojima se poštuje protokol brižljivo uspostavljan tijekom akademske tradicije. Na akademskim svečanostima nazoče studenti, mentori, profesori, obitelji studenata te drugi uzvanici. Akademske svečanosti su javne obrane ocjenskih radova, promocije s uručivanjem diploma o stečenim akademskim zvanjima, obljetničke i druge proslave fakulteta ili sveučilišta. Sudjelovanje na akademskim svečanostima oblik je akademske uljudnosti kojim se doprinosi (ne)formalnim oblicima učenja.

1.	**JAVNA OBRANA OCJENSKOGA RADA**	Ocjenski akademski rad javno se brani u skladu s pravilnikom sveučilišta i matičnog fakulteta. Javnoj obrani ocjenskog rada nazoče članovi povjerenstva, pristupnik (autor rada) i zainteresirana javnost.
2.	**PREDSJEDNIK**	Dosljedno ponašanje jest ono kojim se ne odstupa od načela, danih obećanja, dogovorenih rokova ili dane riječi. Dosljednost ulijeva povjerenje, potvrđuje stručnost, ozbiljnost namjera i djelovanja. U akademskom djelovanju dosljednost se primjenjuje u svim sastavnicama akademskog ponašanja – počevši od akademskog izričaja, citatnog stila i zaključivanja sve do akademskih proslava i diplomatskih postupaka.
3.	**POVJERENSTVA ZA JAVNU OBRANU OCJENSKOGA RADA**	Odbor za završne i diplomske radove imenuje stalna povjerenstva za ocjenu završnih i diplomskih radova. Završni rad prijediplomskog studija ocjenjuje mentor bez ocjenjivanja studenta na završnom ispitu. Diplomski ispit brani se javno, a ocjensko povjerenstvo ocjenjuje vrsnoću diplomskog rada i uspješnost studenta na diplomskom ispitu.[148]
4.	**PROTOKOL/ POSTUPAK JAVNE OBRANE DIPLOMSKOG OCJENSKOGA RADA**	Protokol/postupak javne obrane ocjenskoga akademskog rada propisan je pravilnikom matičnog sveučilišta ili fakulteta. Riječ *protokol* je višeznačna, a portal Jezikoslovac[149] ponudio je sljedeća značenja: „**a.** pravila ceremonijala koja slijede diplomati, visoki predstavnici država i vojski **b. meton.** odjel u ministarstvu vanjskih poslova koji se bavi protokolom [šef protokola] **c. razg.** uobičajeni postupak, ceremonijal **2.** original nekog dokumenta, osobito nekog ugovora prije ratifikacije **3.** prvi prijepis ili zapis o nekom događaju, sporazumu; zapisnik **4.** knjiga u koju se bilježe prispjele molbe, dopisi i druga pošta **5. zast.** matična knjiga (vjenčanih, rođenih) **6. pravn. pov.** uvodni dio povijesne isprave **7. inform.** dogovoreni način komuniciranja između dva računala da bi se osigurala međusobna uskladivost radi razmjenjivanja podataka **8. fil.** jednostavna i sigurna rečenica, osnova na kojoj se izgrađuju apstraktni pojmovi.“ Povezano s njem. *Protokoll* ≃ srlat. *protocollum* ← grč. *prōtókollon*: dosl. list ili naljepnica stavljena na rukopis ispisan na roli papirusa s bilješkama u vezi sa sadržajem.[150]

[148] Pravilnik o završnim radovima i diplomskim ispitima Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku (dostupno na http://www.efos.unios.hr/jglavas/wpcontent/uploads/sites/50/2019/01/Pravilnikozavrsnimradovimaidiplomskimispitima.pdf, pristupljeno 12. kolovoza 2022.).

[149] Dostupno na https://jezikoslovac.com/word/6r81. Pristupljeno 14. rujna 2022.

[150] Tumačenje preuzeto s jezikoslovac.com. Dostupno na https://jezikoslovac.com/word/6r81. Pristupljeno 14. rujna 2022.

5.	**PROTOKOLARNA KULTURA NASUPROT KAOSU**	Protokolarna kultura ima odlike rituala kojim se određuju uloge svih sudionika. Poznavanje i poštivanje protokolarne kulture uvodi red u okupljenu skupinu. „Svaki ritual, svaka kolektivna ceremonija je proklamacija kulturnog univerzuma koji se očituje kao red i determiniranost nasuprot kaosu i indeterminiranosti. Upravo je fantastična potreba čovjekova da točno znade svoje mjesto unutar društvenog, kulturnog, metafizičkog kozmosa, da dokine svaku neodređenost i nejasnoću u pogledu svog odnosa prema bilo čemu.“ (Vodopija 1976: 80)
6.	**PROTOKOL DIPLOMSKOG ISPITA (JAVNE OBRANE DIPLOMSKOGA RADA)**	Javna obrana diplomskoga rada provodi se prema Protokolu diplomskog ispita. Protokol diplomskih ispita sadrži pet (5) ključnih koraka. **1. Razmještaj u dvorani** Pristupnik stoji uz katedru, Povjerenstvo mu je sučeljeno. Iza Povjerenstva sjedeća mjesta zauzimaju nazočni posjetitelji. **2. Ulazak Povjerenstva** Povjerenstvo ulazi, zauzima sjedeća mjesta. Predsjednik Povjerenstva ustaje, a za njim i svi nazočni. **3. Postupak obrane** Predsjednik Povjerenstva otvara postupak obrane te poziva pristupnika da u petnaest (15) minuta izloži diplomski rad. Poziva nazočne da sjednu i pažljivo poslušaju izlaganje diplomanda te da zabilježe nejasnoće ako ih bude. **Izlaganje diplomanda** Nakon izlaganja diplomanda članovi i predsjednik Povjerenstva postavljaju pitanja na koja diplomand daje odgovore. Predsjednik poziva i nazočne da postave pitanja. **4. Vijećanje** Nakon što je diplomand odgovorio na sva pitanja, predsjednik Povjerenstva ustaje i moli prisutne da napuste dvoranu kako bi Povjerenstvo vijećalo o uspješnosti diplomskoga ispita. Nakon vijećanja predsjednik poziva nazočne, koji ulaze i ostaju stajati. **5. Konačna ocjena** Povjerenstvo ustaje, svi nazočni stoje, a predsjednik iznosi konačan sud Povjerenstva. Ako je diplomski ispit uspješno položen, diplomandu se uručuje uvjerenje o uspješno položenom diplomskom ispitu te mu se čestita na stečenom akademskom zvanju magistar/magistra ekonomije.

7. PROTOKOL DOKTORSKOG ISPITA (JAVNE OBRANE DOKTORSKE DISERTACIJE)

Javna obrana doktorskog rada provodi se prema Protokolu i zapisniku obrane doktorske disertacije.

Razmještaj u dvorani

Doktorand stoji sučeljen predsjedniku Povjerenstva za obranu doktorske disertacije, s čije se lijeve strane nalazi treći član Povjerenstva, a s desne strane drugi član Povjerenstva i zapisničar. Iza Povjerenstva sjedeća mjesta zauzimaju nazočni posjetitelji.

1. Ulazak Povjerenstva

Povjerenstvo ulazi sljedećim redoslijedom: treći član, predsjednik, drugi član, zapisničar. Predsjednik Povjerenstva ustaje, a za njim i svi nazočni.

2. Postupak obrane

Predsjednik Povjerenstva otvara postupak obrane, navodi datum, ime doktoranda te čita naslov doktorskog rada na hrvatskom i na engleskom jeziku. Predsjednik čita ime i ustanovu mentora te sumentora, a potom životopis doktoranda, opis doktorskoga rada te zaključak Povjerenstva. Zaključak Povjerenstva integralnim je dijelom Izvješća ocjenskoga povjerenstva o doktorskome radu.

Nakon što su nazočni upoznati s doktorandom, temom rada, sadržajem i zaključkom Povjerenstva, predsjednik poziva pristupnika da izloži doktorski rad. Pri tom upozorava pristupnika da izlaganje ne bi trebalo prekoračiti 30 minuta, a nazočne da bilježe nejasnoće kako bi u raspravi mogli postavljati pitanja.

Doktorandovo izlaganje

Nakon doktorandova izlaganja članovi i predsjednik Povjerenstva postavljaju pitanja. Predsjednik poziva i nazočne da postave pitanja te da se prethodno predstave. Pitanja se pažljivo bilježe, a zatim se svi povlače na najmanje 30 minuta kako bi doktorand zabilježio odgovore.

Rasprava

Povratkom Povjerenstva i nazočnih u dvoranu nastavlja se postupak javne obrane doktorskog rada. Predsjednik Povjerenstva poziva doktoranda da najprije odgovori na pitanja članova Povjerenstva, a potom i na pitanja nazočnih. Rasprava je krunsko poglavlje doktorskoga rada, ali i samog postupka ocjene doktorskog rada.

Vijećanje

Nakon što je doktorand odgovorio na sva pitanja, predsjednik Povjerenstva ustaje, obranu proglašava završenom i moli prisutne da napuste dvoranu kako bi Povjerenstvo vijećalo o ocjeni doktorskoga rada. Nakon vijećanja zapisničar poziva nazočne koji ulaze i ostaju stajati.

	PROTOKOL DOKTORSKOG ISPITA (JAVNE OBRANE DOKTORSKE DISERTACIJE)	**3. Konačna ocjena** Povjerenstvo ustaje, svi nazočni stoje, a predsjednik iznosi konačan sud Povjerenstva. Predsjednik navodi kako se doktorska disertacija branila pred Povjerenstvom od tri (3) člana te podsjeća na imena i ustanove svih članova. Ističe kako je Povjerenstvo izabralo nadležno tijelo (Fakultetsko vijeće ustanove) na sjednici (broj sjednice) održanoj određenog dana (navodi datum imenovanja i Povjerenstvo). Nadalje ističe kako je ocjensko Povjerenstvo Odluku o (ne)obranjenoj doktorskoj disertaciji donijelo glasovanjem (jednoglasno ili većinom glasova). Ako je doktorski rad uspješno obranjen, doktorandu se uručuje uvjerenje o uspješno obranjenom doktorskom radu iz znanstvenog područja društvenih znanosti, znanstvenog polja ekonomije, znanstvene grane (navodi granu) i stečenom najvišem akademskom zvanju doktora/doktorice znanosti. Pristupniku najprije pojedinačno čestitaju članovi Povjerenstva i zapisničar, a potom i svi nazočni.
8.	**NASTUPNO (HABILITACIJSKO) PREDAVANJE**	Nastupno predavanje je ocjensko i uvjet je za promaknuće u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i nastavna zvanja. Samostalno izrađen nastupni (habilitacijski) rad izlaže se pred studentima i ocjenskim Povjerenstvom. Povjerenstvo procjenjuje osposobljenost pristupnika za nastavni rad u okviru znanstvenog, stručnog ili umjetničkog područja. Povezano s latinskom riječi *habilitas* – sposobnost, umijeće, prikladnost.
9.	**POZIVANJE NA OCJENSKE OBRANE**	Ocjenske obrane akademskih radova su javne, što znači da su na njih pozvani svi koji su vidjeli obavijest oglašenu na mrežnim stranicama fakulteta ili na drugim oglasnim mjestima. Ocjenskim obranama uobičajeno nazoče predstavnici akademske zajednice, članovi obitelji, prijatelji, ali i zainteresirana javnost. U neformalnom druženju nakon ocjenske obrane zadržavaju se članovi povjerenstva, pristupnik i najuži članovi obitelji.
10.	**AKADEMSKA PROMOCIJA**	Promocija akademskog zvanja je postupak javnog uručivanja diplome i čestitanja na ostvarenom akademskom stupnju. Riječ promocija je višeznačna, a portal Jezikoslovac[151] ponudio je sljedeća značenja: „**1.** svečana dodjela akademske časti (npr. za profesora, doktora) **2.** prijelaz iz nižega položaja u viši; promaknuće, unapređenje **3. neol. a.** prvo predstavljanje čega (filma, knjige i sl.) **b.** jedan od 4 elementa marketinškog posla, ima za cilj stvoriti svijest o postojanju neke robe na tržištu, izazvati interes za nju, razvijati sklonost potrošača/kupaca za nju itd. **c.** promicanje neke ideje, životnog stajališta." Povezano s latinskom riječi *promotio* – predstaviti.

[151] Dostupno na https://jezikoslovac.com/word/krr1. Pristupljeno 14. rujna 2022.

11.	**Promocija sveučilišnih prvostupnika**	Promocija sveučilišnih prvostupnika održava se na fakultetu. Svjedodžbu prvostupnicima uručuje dekan uz promotore. Prvostupnici i promotori odjeveni su u akademsku odjeću. Ostali uzvanici odjeveni su svečano.
12.	**Promocija magistara**	Promocija magistara održava se na fakultetu. Svjedodžbu magistrima uručuje dekan uz promotore. Magistri i promotori odjeveni su u akademsku odjeću. Ostali uzvanici odjeveni su svečano.
13.	**Promocija sveučilišnih specijalista**	Promocija sveučilišnih specijalista održava se na fakultetu. Svjedodžbu sveučilišnim specijalistima uručuje dekan uz promotore. Sveučilišni specijalisti i promotori odjeveni su u akademsku odjeću. Ostali uzvanici odjeveni su svečano.
14.	**Promocija doktora znanosti**	Promocija doktora znanosti održava se na sveučilištu. Diplomu uručuje rektor uz promotore. Doktori znanosti i promotori odjeveni su u akademsku odjeću. Prije uručenja diplome čita se životopis promoviranih doktora znanosti, tema, sažetak obranjena doktorskog rada te je li Odluka o javno obranjenoj doktorskoj disertaciji donesena jednoglasno ili većinom glasova. Ako je doktorski studij zadržao tradicionalno ocjenjivanje doktorskoga rada, tada se čita i ocjena doktorske disertacije, koja može biti: - *rite* (propisno, odnosno dovoljno) - *cum laude* (uobičajena popratna pohvala, za dobar uspjeh) - *magna cum laude* (velika pohvala, za vrlo dobar uspjeh) i - *maxima* ili *summa cum laude* (najveća pohvala, za odličan uspjeh)[152].
15. POHVALA	Pohvala se dodjeljuje promoviranim studentima s najvećom ukupnom ocjenom te djelatnicima fakulteta. Tri kategorije pohvala dodjeljuju se sveučilišnim prvostupnicima i magistrima.	

[152] Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12977, pristupljeno 22. kolovoza 2022.)

16.		***Summa cum laude***	Prijevodno značenje: s najvećom pohvalom.
17.		***Magna cum laude***	Prijevodno značenje: s velikom pohvalom.
18.		***Cum laude***	Prijevodno značenje: s pohvalom.
19.	**NAGRADE**	**Dekanova nagrada**	Dekanovom nagradom nagrađuju se studeni s najvišim prosjekom ocjena ostvarenim u prethodnoj akademskoj godini, student / studentski timovi koji su osvojili prvo mjesto na nekom od nacionalnih i/ili međunarodnih natjecanja u tekućoj godini te istaknute studentske udruge.
20.		**Nagrada Fakultetskoga vijeća**	Nagradom Fakultetskoga vijeća nagrađuju se studenti s prosjekom višim od 4,0 ostvarenim u prethodnoj akademskoj godini te studeni s osvojenim drugim ili trećim mjestom na nacionalnom i/ili međunarodnom natjecanju u tekućoj godini.
21.		**Rektorova nagrada**	Rektorovom nagradom nagrađuju se studentski seminarski radovi, stručni radovi ili umjetnička djela ostvarena u prošloj akademskoj godini. Sa svake sveučilišne sastavnice nagrađuju se po dva rada.
22.	**AKADEMSKA ODORA**	Akademska odora ceremonijalnog je karaktera. Odijeva se u svečanim prigodama kakve su akademske promocije s uručivanjem diplome, pri proslavama Dana fakulteta kao i u drugim svečanim prigodama. Najvažniji dijelovi akademske odore su toga, kapa i stola. Akademska odora povijesno je povezana s rimokatoličkom crkvenom tradicijom iz koje su potekle akademske odjevne i simboličke oznake.	
23.		**Toga**	Toga je duga haljina kojom se prekriva donja, svjetovna odjeća. Takvu dugu, prekrivajuću haljinu, uvriježenu za antički Rim, europska tradicija usvojila je preko rimokatoličkih odjevnih pravila za svećenike. Uz svećenike, toge su svojstvene vladarima, sucima, rektorima i dekanima.[153]

[153] Sveučilište u Zagrebu. O svečanosti (dostupno na http://www.unizg.hr/istrazivanje/doktorski-studiji/promocija-doktora-znanosti/o-svecanosti/, pristupljeno 14. rujna 2022.)

24.		**Kapa s kičankom**	„Akademska je kapa simbol akademske pripadnosti, pravokutnog je oblika, urešena pletenom kičankom. Prije samog početka promocije kičanka je postavljena s lijeve strane kape, a prilikom proglašenja prebacuje se na desnu stranu, što simbolizira ulazak u novo i više akademsko zvanje.“[154]
25.		**Talar**	„Akademski je talar znamenje akademskoga statusa, nosi se preko oba ramena i označava pripadajuću akademsku slobodu i moć znanja.“[155]
26.	**AKADEMSKE OZNAKE ČASTI**	Insignije ili akademske oznake časti svoje podrijetlo zahvaljuju rimokatoličkom nasljeđu iz kojega su potekle. „Žezla, ceremonijalni lanci, talari, kapuljače, kape, stjegovi, pokali i medalje vidljivi su dio sveučilišta. U Austrijskom Carstvu, kasnijoj Austro-Ugarskoj Monarhiji, postojalo je jedanaest sveučilišta: Beč (Wien), Budimpešta, (Budapest), Cluj (Klausenburg, Kolosvar), Černivci (Czernowitz), Graz, Innsbruck, Krakov, Łwow (Lemberg), Prag (dva sveučilišta: češko i njemačko) i Zagreb, a k tome i mnogobrojne akademije i visoke škole. Svako je sveučilište posjedovalo dragocjene insignije s kojima se izlazilo u javnost samo u svečanim prigodama. (...) Postojala je i tradicija da vladar svakom, bilo novoosnovanom ili reformiranom sveučilištu dariva insignije.“ (Mirnik 2010: 327)	
27.		**Lanac**	Lanac od pozlaćenoga srebra ili zlata insignija je rektora, prorektora, dekana i prodekana. Pločice lanca brižljivo su osmišljene i nose vrlo izravne poruke. Povezane su tanjim elementima.
28.		**Žezlo**	Žezlo je masivnije od lanca, redovito je izrađeno od metala. Odlika je rektorske časti i rektori ga nose za doktorskih promocija.
29.		**Stijeg**	Sveučilišni i fakultetski stjegovi postavljaju se u akademskim prostorima i na pročeljima. Posebno važnu ulogu imaju u osjetljivim, ratnim razdobljima.
30.		**Medalje**	Medalje se izrađuju u zlatu, srebru ili bronci prigodom osnutka sveučilišta, sastavnica ili za proslave obljetnica. Osječki Ekonomski fakultet izradio je za proslavu svoje 60. obljetnice medalju *Ave, OsEconomia!*

[154] *Ibid.*, 152.

[155] *Ibid.*

31.		**Pečati**	Sveučilišni i fakultetski pečati dvonamjenski su – osim službene, uporabne uloge, njihova uloga je i simbolička.
32.		**Doktorski prsten – *sub auspiciis regis***	„Posebni su propisi vrijedili za osobito svečanu promociju onih kandidata koji su od prvog razreda pučke škole do posljednjeg rigoroza dobivali samo izvrsne ocjene te su promovirani uz počasti s najvišeg mjesta, tj. *sub auspiciis regis*, u Austrijskoj Carevini sub auspiciis imperatoris. Car i kralj odobrio je tu ceremoniju rješenjem od 16. srpnja 1894., a hrvatska je Vlada u tom smislu izdala odredbu na carev rođendan 18. kolovoza 1894. Obrednik za takve promocije Vlada je regulirala naredbom od 24. studenoga 1897. Prigodom promocije *sub auspiciis regis* nazočni su bili zastupnik vladara, rektor i promotor s cijelim Akademičkim senatom. Kandidatu je uručen zlatni doktorski prsten – okrunjeni monogram Franje Josipa I. u sitnim dijamantima, položen preko ovalnog kabošona od modrog emaila (ili crnog oniksa) u okviru od sitnih briljanata, a uokolo su bili veliki prvorazredni briljanti." (Mirnik 2010: 337)
33.	**HIMNE**	Akademske svečanosti započinju himnom Republike Hrvatske *Lijepa naša domovino*, himnom Europske unije *Oda radosti*, a potom i akademskom himnom *Gaudeamus igitur* (izvorno: *De Brevitate Vitae*). Nakon himni posjetitelji ne plješću, nego šutnjom odaju poštovanje njihovim simboličkim značenjima. U povodu proslave 60. obljetnice Ekonomskoga fakulteta u Osijeku izvedene su sve tri himne.	
34.		**Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*** **Izvodi: Ivan Bulić, dječački sopran** **Klavirska pratnja: Ivančica Hinek, prof.**	Hrvatska himna: *Lijepa naša domovino* *vimeo.com/563638585*

35.

Ludwig van Beethoven: *Oda radosti*

Izvodi: Rujana Lakotić, sopran

Klavirska pratnja: Ivančica Hinek, prof.

Glazbena škola Franjo Kuhač

Europska himna: *Oda radosti*

vimeo.com/563638875

36.

Akademska himna: *Gaudeamus igitur* (izvorno: *De brevitate vitae*)

Akademska himna: *Gaudeamus igitur*

vimeo.com/563639140

---

37. HIMNI SE NE PLJEŠĆE

„Uvriježeno je da se za izvođenje nacionalne himne u povodu neke svečane prigode angažiraju vrhunski operni pjevači ili popularni pjevači zabavne glazbe. Ni u tom slučaju, izvođaču se ne plješće." (Privora 2019: 71)

---

38. ULAZAK U RED

Na akademskim svečanostima okuplja se velik broj uzvanika. Uz uzvanike koji već sjede prolazi se okrenuta lica. Osobe pokraj kojih se prolazi ustaju, svi međusobno diskretno zahvaljuju jedni drugima. (Privora 2019: 70)

---

39. KAŠNJENJE

Na akademske svečanosti se ne kasni. Ako se to ipak dogodi, pred vratima se čeka prigodna stanka kako ulazak ne bi ometao postupak koji je u tijeku. U takvim okolnostima na vrata se ne kuca.

---

40. SVEČANA ODJEĆA

Svečana odjeća prema nepisanom pravilu podrazumijeva tamnije boje, izbjegavanje dubokih izreza i odjeće bez rukava, traperica, tenisica i sl.

Odjeća je jednim „od primarnih i najjačih sredstava neverbalne komunikacije" (Vodopija 1976: 89). Odjećom se šalju izravne poruke osobama s kojima se susrećemo. Na ocjenskim obranama akademskih radova pristupnik i članovi povjerenstva ne odijevaju se u akademske toge.

	SVEČANA ODJEĆA	Svi nazočni također su raznovrsno odjeveni. Odjećom pokazuju svoj odnos prema pristupniku, naporu uloženom u pisanje akademskog rada te akademskom obrazovanju.
41.	**MIRISI**	Budući da se na svečanostima okuplja velik broj uzvanika, izbjegava se nanošenje snažnih mirisa.
42.	**ŽENSKA PREDNOST**	Žene u pratnji muškaraca ili starije žene u pratnji mlađih osoba ulaze prve, a izlaze posljednje. „Isto tako, muškarac ili mlađa osoba u pratnji žene vodi brigu oko njenog kaputa, oko nabave programa i slično. Iako žena prva ulazi u dvoranu, muškarac pred njom ulazi u red“ (Privora 2019: 69-70) i pronalazi primjereno sjedište.
43.	**ULJEPŠAVANJE**	Neprimjereno je uljepšavati se u svečanom prostoru. Provjeravanje odjeće obavlja se u pozadinskim prostorijama kao što su garderoba ili toaleti.
44.	**NAPETOST**	Napetost je potrebno obuzdati i ne uznemiravati druge njezinim pojavnim oblicima (bubnjanje prstima, udaranje stopalima, osvrtanje i zapitkivanje).
45.	**MOBITELI**	Za vrijeme svečanosti ne rabi se mobitel, ne pretražuju se internetski preglednici niti se telefonira. Mobitel je isključen i spremljen daleko od očiju uzvanika.
46.	**OCJENSKE OBRANE**	Za akademske svečanosti unajmljuju se usluge profesionalnih snimatelja koje nije primjereno ometati u njihovu radu. Fotografira se isključivo u trenutku kada protokol najavi da je nastupio trenutak za fotografiranje.
47.	**ČESTITANJE**	Čestita se nakon što je akademska svečanost završena. Cvijeće i darovi uručuju se u neformalnom dijelu svečanosti.
48.	**KOMPLIMENTI**	Komplimenti se na akademskim svečanostima iskazuju isključivo umnim dosezima pojedinca. Svi ostali komplimenti neprimjereni su i nepotrebni.
49.	**OBJAVE NA DRUŠTVENIM MREŽAMA**	Pri objavama na društvenim mrežama ne objavljuju se fotografije osoba od kojih nije dobiveno dopuštenje za objavu.
50.	**OTPACI**	Otpaci se ne ostavljaju u prostoru koji se napušta, nego se iznose sa sobom.
51.	**PREPUŠTANJE SJEDALA**	Mlađa osoba prepušta sjedalo starijoj osobi. Neprimjereno je otimati se za stolac. Uljudno je stolac prepustiti drugome.

52.	**PISANA ČESTITKA**	Pisana čestitka pokazuje da se promišljalo o osobi koja proslavlja svoj akademski naslov. Poželjno je napisati je prije akademske proslave i uručiti je nakon formalnog dijela ceremonije.
53.	**PREDSTAVLJANJE**	Predstavljanje podrazumijeva izgovaranje imena i prezimena. Ako se pratnja predstavlja mentoru ili drugoj službenoj osobi, navodi i svojstvo u kojem nazoči akademskoj svečanosti.
54.	**RUKOVANJE**	„Prva pruža ruku starija osoba mlađoj osobi, žena muškarcu, viši društveni položaj nižem društvenom položaju, starija žena ostalima – i muškarcima i ženama koji su mlađi od nje. Izričito je nepristojno rukovati se s jednom osobom, a drugu gledati u oči.“ (Privora 2019: 32)
55.	**POZDRAVLJANJE**	„Na pozdrav se uvijek odzdravlja. Ispružena ruka se također uvijek prihvaća, bez obzira na to poznajemo li osobu ili ne.“ (Privora 2019: 32)
56.	**PRVENSTVO U POZDRAVLJANJU**	„Mlađa osoba prva pozdravlja stariju, osoba nižeg društvenog položaja prva pozdravlja osobu višeg društvenog položaja, muškarac pozdravlja ženu, osoba koja ulazi u prostoriju uvijek pozdravlja prva bez obzira na društveni položaj.“ (Privora 2019: 32)
57.	**VRATA**	Primjereno je pridržati vrata osobi koja ulazi ili izlazi te se izmaknuti u stranu ako je pred vratima gužva.
58.	**AKADEMSKA ODORA**	Akademsku odoru ustanova ustupa svojim bivšim studentima za potrebe promocijske svečanosti. Akademska se odora brižljivo čuva tijekom akademske svečanosti, a vraća se u stanju u kojem je i zaprimljena.
59.	**SKUPNO FOTOGRAFIRANJE**	Tijekom skupnog fotografiranja zauzima se položaj kakav preporuči službeni fotograf. Na zajedničko fotografiranje dolazi se na vrijeme.
60.	**ZAVRŠETAK SVEČANOSTI**	Svečanost završava kada svečani prostor napuste voditelji svečane ceremonije (rektor i prorektori, dekan i prodekani, drugi voditelji svečane ceremonije).

Akademska himna *Gaudeamus igitur* uobičajeno se izvodi na latinskom jeziku. Simbol je akademskih svečanosti i proslava te se stoga njome svečano zaključuje poglavlje *Akademske svečanosti.*

Gaudeamus igitur
(izvorno: De Brevitate Vitae)

Gaudeamus igitur,
iuvenes dum sumus;
Post iucundam iuventutem, post molestam
senectutem nos habebit humus.

Ubi sunt, qui ante nos in mundo fuere?
Transiere ad superos, adiere ad inferos
ubi iam fuere.

Vita nostra brevis est, brevi finietur.
Venit mors velociter, rapit nos atrociter,
nemini parcetur.

Vivat academia,
vivant professores,
vivat membrum quodlibet, vivant membra
quaelibet, semper sint in flore!

Vivant omnes virgines faciles, famosae!
Vivant et mulieres, tenerae, amabiles, bonae,
laboriosae!

Vivat et res publica, Et qui illam regit, vivat
nostra civitas, maecenatum caritas, quae nos
hic protegit!

Pereat tristitia, pereant osores, pereat diabo-
lus, quivis antiburschius atque irrisores!

U veselju živimo
(izvorno: O kratkoći života)
Prijevod preuzet iz Horvat 2021: 211.

Živimo u veselju
radujmo se dok smo mladi.
Nakon ugodne mladosti, proći će i dani starosti,
zemlji ćemo pripadati.

Gdje su oni što živjeli su prije nas?
Ako ih želite vidjeti, morat ćete posjetiti raj ili se
otputiti u pakao.

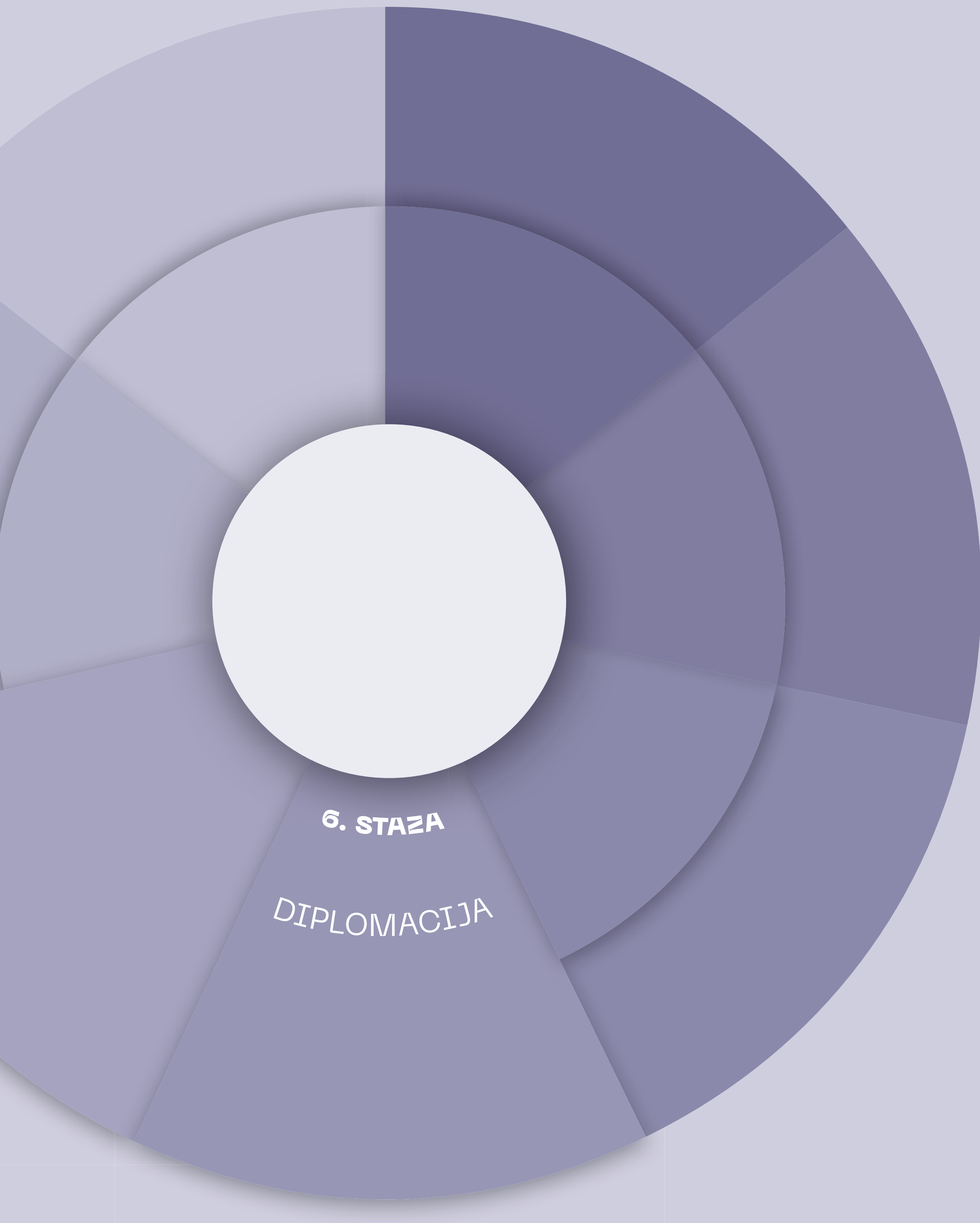
Ljudski vijek kratak je, kako počne – nestaje.
Smrt se vješto prikrada, surovo nas otima,
nikoga ne ostavlja.

Živjela akademija,
živjeli profesori,
živjeli studenti, živjele studentice,
nek' cvjetaju zauvijek!

Dugo i sretno neka žive djevojke!
Živjele i vi, gospode, nježne, drage
i predane.

Živjela nam država i vlada koja upravlja!
Živio nam grad, oni koji brinu o nama i
pružaju nam zaštitu!

Tuga neka nestane, nek' uzmaknu osorni, zlo
neka se ukloni! Naši studentski dani,
naši su talismani!

Poglavlje 6

Akademska diplomacija

Diplomatska umjetnost počiva na umijeću čitanja i pisanja društvenih protokola.

Drži se da je isusovac Juraj Mulih napisao prvi hrvatski bonton *Škola Kristuševa* (1744). Knjiga ima pet poglavlja, od toga jedno podučava kroz osam pravila ponašanja poslužitelja, a u zasebnom poglavlju kroz 21 pravilo ponašanje gostiju za stolom.

U 19. stoljeću Nikola Šimić napisao je *Pučki uljudnik*. Sam naziv govori o tome kome je djelo bilo namijenjeno. Djelo je objavljeno u Zadru, u ediciji Pučka knjiga Matice dalmatinske, s motom *Nauk vodi k prosvjeti, a prosvjeta blagostanju naroda*.

(Privora 2019: 18-19)

Dobro odgojen čovjek mora se suzdržavati.

Oholost nije ništa drugo doli nepoštivanje drugih.

Ljudi su većinom toliko očarani samima sobom da zanemaruju užitak drugih.

Tko izriče i rasipa svoj savjet, taj pokazuje kako misli da njemu pretječe pameti koje drugima nedostaje.

Nikada ne smiješ ismjehivati čovjeka, koliko god bio neprijatelj.

Riječi moraju biti jasne.

Nikada ne smiješ govoriti ako prije nisi u pameti oblikovao ono što trebaš kazati.

Kako pretjeran govor izaziva dosadu, tako pretjerana šutnja izaziva mržnju.

Nemamo moći da mijenjamo navike po našoj pameti, nego ih vrijeme stvara.

Lagani grijesi brojem i množinom prikriveno kvare lijepo i dobro ponašanje.

(Della Casa 2021)

Akademska diplomacija obuhvaća ponašanje nastavnika, znanstvenika i studenata unutar znanstvenih, istraživačkih, gospodarskih i diplomatskih krugova. Viša je razina uljuđenog ponašanja, proistekla iz građanskoga bontona te unaprijeđena u okviru akademskih krugova. Temeljna počela akademske diplomacije uravnotežuju dva oprečna pola – akademsku suzdržanost s jedne i akademsku susretljivost s druge strane. Uz uravnoteženje suzdržanosti i susretljivosti akademska diplomacija potiče akademski entuzijazam, bez kojega je ponašanje uljuđeno i uredski prihvatljivo, ali ne i akademski poticajno.

1.	**BONTON**	Pravila, različita u različitim društvenim sredinama i trajno podložna promjenama. Određuju npr. način pozdravljanja, upoznavanja, ophođenja s osobama različite dobi, položaja, spola; držanje za stolom i uporabu pribora pri jelu, odijevanje u određenim prilikama, formule dopisivanja, način čestitanja i izražavanja sućuti itd. Mnoga kruta pravila tzv. finog (galantnog) ponašanja u novije su doba odbačena kao predrasuda i anakronizam. Od vremena baroka pravila otmjenog ponašanja bila su često formulirana u posebnim knjigama, koje se također nazivaju bonton.[156] Povezano s francuskom riječi *bonton* – dobar ton, ispravno ponašanje, skup pravila o uglađenu (uljudnu, pristojnu) ponašanju u društvu.
2.	**ETIKETA**	Etiketa ima više značenja. 1. Naljepnica (natpis, cedulja) na kojoj je označena vrsta, količina, cijena, podrijetlo neke robe, sadržaj ili odredište neke pošiljke itd. 2. Skup tradicionalnih pravila ili pravila o ponašanju u nekim društvenim sredinama (dvorska, diplomatska etiketa), reguliranih posebnim odredbama. 3. Način označivanja ponašanja u društvu, koje se smatra nenormalnim ili devijantnim pa se izdvaja kao poseban „tip" (npr. zločinac, prostitutka, urotnik, izdajnik, narkoman i sl.). Teorija etiketiranja (*labelling theory*) u etnometodologiji objašnjava da je ponašanje etiketirano kao devijantno podjednako zbog toga što su pojedinac ili skupina uistinu narušili društvene ili zakonske norme ponašanja kao i zbog toga što drugi ljudi u to vjeruju ili sumnjaju.[157] Povezano s francuskom riječi *étiquette* – pričvrstiti.
3.	**DEKORUM**	Splet kriterija u antičkoj retorici i poetici povezan uz postignuće tzv. prave mjere u govoru ili književnom djelu. Normiranjem pripadnih stilskih, iskaznih ili običajno-etičkih sastavnica preobražava se u književno pravilo. [158] Povezano s latinskom riječi *decorum* prema grč. *τὸπρέπον* – primjerenost.

[156] Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=8695, pristupljeno 8. srpnja 2022.)

[157] Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18498, pristupljeno 8. srpnja 2022.)

[158] Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14146, pristupljeno 8. srpnja 2022.)

4.	***SAVOIR-VIVRE***	Sposobnost dobrog življenja i inteligentnog uživanja, razumno suočavanje sa svakom situacijom primjenjujući dobro ponašanje i eleganciju.[159] Povezano s francuskom riječi *savoir-vivre* – znati kako živjeti.
5.	**NETIKETA**	Pravila lijepog ponašanja vrijede i pri komuniciranju na mreži (*netiquette*). Nije dopušteno vrijeđanje i ponižavanje ljudi po vjerskoj, nacionalnoj, spolnoj, rasnoj ili nekoj drugoj osnovi. Nije dopušteno distribuiranje materijala koji širi mržnju, netrpeljivost, strahove, potiče na nasilje ili je uvredljiv.[160] Povezano s engleskom riječi *(inter)net* – mreža i francuskom riječi *étiquette* – bonton. Složenica netiketa označuje mrežnu etiketu, mrežni bonton, bonton na mreži.
6.	**PROTOKOL**	„Riječ *protokol* grčkog je podrijetla i, prema Hrvatskoj enciklopediji, označava prvi zalijepljeni list službenoga svitka papirusa... Jedna od zadaća protokola jest organizacija ceremonijala u kojem sudjeluju predsjednik države, predsjednik parlamenta i vlade ili ministar vanjskih poslova, ministri... Protokol je i dio poslovnog svijeta, i to svaki dan i u različitim situacijama, putem organizacije i pripremanja sastanaka, konferencija, edukacija, pa i samog dolaska na posao.“ (Tödtling 2021: 8-9) Protokoli danas podrazumijevaju poznavanje i slijeđenje pravila u poslovnim, državnim i međunarodnim okupljanjima, bilješku o vođenim razgovorima, ali i jednostavniji međunarodni ugovor koji nije potrebno ratificirati. Akademska okupljanja u najvećoj mjeri slijede protokolarna pravila okupljanja uzvanika najviših razina. Povezano s latinskom riječji *protoccolum* – službeni spis i francuskom riječi *protocole* – ceremonijalna pravila.
7.	**CEREMONIJAL**	„*Ceremonijal* je dio protokola koji je vidljiv kroz poštivanje pravila uobičajenih u svečanim prigodama...“ Ceremonijal obuhvaća organizaciju svih aktivnosti u kojima sudjeluju visoki dužnosnici. (Tödtling 2021: 9) Povezano s latinskom riječi *caerimonialis* – obredno postupanje.

[159] *Collinsov rječnik*, mrežno izdanje. 2010. Webster's New World College Dictionary, 4th Edition. Copyright © 2010 by Houghton Mifflin Harcourt. Dostupno na https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/savoirvivre. Pristupljeno 8. srpnja 2022.

[160] *Pravila uporabe računalne mreže Medicinskog fakulteta u Splitu*. Informatička služba Medicinskog fakulteta u Splitu. 2021. Dostupno na https://neuron.mefst.hr/docs/ismf/Pravila%20uporabe%20računalne%20mreže%20MEFST.pdf?vel=79568. Pristupljeno 8. srpnja 2022.

8.	**AKADEMSKA SURADNJA — UNUTAR AKADEMSKIH KRUGOVA**	Akademska suradnja izvorište je obrazovnih i znanstvenih dostignuća koja se razvija tako da osobe višeg znanstvenog ili nastavnog zvanja stoje na raspolaganju osobama nižeg znanstvenog zvanja te osobama koje su u postupku izobrazbe. Akademska suradnja dijeli se na: a) institucijsku, b) prostornu, c) djelatnu (nastavna, mentorska, projektna suradnja – stručna ili znanstvena), istraživačku, publikacijsku.	
		institucijsko određenje	Suradnja unutar matične ustanove / sveučilišta ili izvan nje. Akademskim ustanovama cilj je širok i kvalitetan krug suradničkih znanstvenih ustanova i osoba.
		prostorno određenje	Domaća ili međunarodna suradnja. Razgranata domaća suradnja pretpostavka je bogate međunarodne suradnji kojom se postiže razmjena ideja, spoznaja i znanstveno-istraživačkih postupaka.
		djelatna suradnja	Nastavna, mentorska, projektna suradnja (stručna ili znanstvena), istraživačka, publikacijska suradnja. Različite djelatne suradnje međusobno se ne isključuju. Poželjno je kolege nižega znanstvenog zvanja uključivati u sve oblike djelatne suradnje.
9.	**AKADEMSKA SURADNJA — IZVAN AKADEMSKE ZAJEDNICE**	Akademske ustanove i osobe surađuju s okružjem – najvišim dužnosnicima (predstavnicima javne uprave), gospodarstvenicima, visokim plemstvom i predstavnicima vjerskih zajednica te medijima. Svaka od navedenih suradničkih skupina zahtijeva poseban pristup u protokolima akademskih svečanosti. (Privora 2019)	
10.		**najviši dužnosnici**	Najviši dužnosnici (predsjednik države, predsjednik vlade, predsjednik Sabora, predsjednik Ustavnog suda, ministri) na zahtjev akademske ustanove pokrovitelji su akademskih događaja. Pri organiziranju njihova dolaska potrebno je kontaktirati protokol najvišeg dužnosnika. Najviši dužnosnici oslovljavaju se titulom koju obnašaju uz dodavanje akademskog zvanja ako ga posjeduju. „ S Vaša Ekscelencijo oslovljava se samo strani predsjednik države, strani predsjednik parlamenta, strani predsjednik vlade, strani ministar vanjskih poslova i strani veleposlanici. Domaći se ne oslovljavaju s Vaša Ekscelencijo.“ (Privora 2019: 37) Neovisno o bračnom statusu, uvriježeno je prije titule osloviti najvišeg dužnosnika/dužnosnicu s uvaženi *gospodine* / uvažena *gospođo* (npr. uvažena gospođo ministrice, doktorice znanosti *ime i prezime*).

11.	**dužnosnici**	Dužnosnici su nositelji dužnosti javne uprave (župan, gradonačelnik, pročelnici odjela). Dužnosnici se oslovljavaju titulom koju obnašaju uz dodavanje akademskog zvanja ako ga imaju (npr. akademik – akademiče/akademkinjo, profesor – profesore/profesorice, doktor znanosti – doktore znanosti / doktorice znanosti i sl.). Nije pogrešno ako im se prije izgovaranja akademskog zvanja navede: uvaženi gospodine / uvažena gospođo.
12.	**gospodarstvenici**	Gospodarstvenici i predsjednici tvrtki s akademskom zajednicom surađuju na različite načine, posebice kada je riječ o omogućavanju praktičnoga rada studenata. Suradnici su akademske zajednice te sudionici akademskih projekata, svečanosti i javnih nastupanja. Gospodarstvenici se jednako kao i javni dužnosnici pozivaju na akademska okupljanja te ih se pri tom protokolarno ugošćuje.
13.	**visoko plemstvo**	U akademskoj suradnji organiziraju se i primanja na kojima nazoči visoko plemstvo. „Kraljeve i kraljice oslovljavamo s *Vaše kraljevsko veličanstvo*, a cara s *Vaše carsko veličanstvo*. Prinčeve i princeze koji su krunski nasljednici oslovljavamo s *Vaše kraljevsko visočanstvo*. Prinčeve i princeze koji to nisu oslovljavamo s *Vaše visočanstvo*. Bliske osobe tijekom razgovora s monarhom mogu ga osloviti samo s *gospodine* ili *gospođo* (engl. *Sir* ili *Madam*). Kad se s niže rangiranim dužnosnicima na dvoru razgovara o poglavaru države, onda se upotrebljava cijela titula, npr. Njezino kraljevsko veličanstvo je saopćilo ili priopćilo…" (Privora 2019: 37)
14.	**predstavnici vjerskih zajednica**	Predstavnike vjerskih zajednica pozdravlja se s uvažavanjem neovisno o osobnom vjerskom opredjeljenju. „Oslovljavanje vjerskih velikodostojanstvenika razlikuje se od religije do religije. Čelnika Rimokatoličke crkve, Papu, oslovljava se sa *Sveti Oče* ili s *Vaša Svetosti*. Kardinale oslovljavamo s *Uzoriti gospodine kardinale* ili s *Vaša uzoritosti*. Biskupe oslovljavamo s *Ekselencijo* ili *gospodine Biskupe*, ili s *Preuzvišeni gospodine* ili s *Monsinjor*. Rektore, dekane, kanonike, generale redova i svećenike sličnoga ranga možemo osloviti s *Velečasni gospodine* ili, ako je župnik, s *gospodine župniče*, a ako je naš župnik pa ga dobro poznajemo reći ćemo *Oče župniče*." (Privora 2019: 37)

15.		**mediji**	Predstavnici medija pozivaju se na konferencije za medije ili na događanja koja organizira akademska ustanova. Medijima se šalju pozivi s opisom događaja i uzvanika te kontakti osoba koje će ih dočekati.
16.	**JAVNOST AKADEMSKOG RADA**	Javnost akademskog rada normirana je Zakonom o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, koji javnost pridružuje kao zakonsku normu i visokoobrazovnoj i znanstvenoj djelatnosti.[161]	
17.	**JAVNO AKADEMSKO OKUPLJANJE**	Javna akademska okupljanja razlikuju se po cilju, akademskoj razini te razini uključenosti u događaj.	
18.		**obrana ocjenskoga rada**	Obrana ocjenskoga rada javno se obznanjuje. Službenu obavijest o obrani ocjenskoga rada (ime i prezime osobe koja brani rad, naslov teme, mjesto, datum i sat događaja) daje ustanova na svojim mrežnim stranicama te drugim oblicima obavještavanja. Osoba koja brani ocjenski rad također prenosi obavijest o obrani i poziva kolege, obitelj, poznanike i suradnike. Uobičajeno je da pristupnik nosi odjeću tamnijih boja. Ocjensko povjerenstvo na obranama ne nosi toge, ali se odijeva primjereno svečanosti događaja. Na slavljenički objed ne poziva se prije nego što je akademski rad obranjen.
19.		**konferencija**	Konferencija je akademsko javno okupljanje na kojemu više osoba raspravlja o unaprijed najavljenoj temi. Tema se razdjeljuje u veći broj podtema, a raspravu svake pojedinačne skupine vodi jedna osoba. Rasprava se vodi nakon izloženih stajališta. Povezano s latinskom riječi *conferential* – rasprava.
20.		**kongres**	Kongres okuplja širok krug dionika upoznatih s temom kongresa. Uz akademske osobe na kongresu svoja stajališta izlažu predstavnici različitih skupina povezanih s temom kongresa. Nakon kongresa uobičajeno se donose zaključci kongresa. Kongres se ponavlja nakon isteka određenog vremenskog razdoblja. Povezano s latinskom riječi *congressus* – sastanak.

[161] Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html. Pristupljeno 21. listopada 2022.

21.		**simpozij**	Na simpoziju se sastaju izabrani, istaknuti predstavnici znanstvene grane ili struke kako bi raspravljali o samo jednoj temi. Prateći sadržaj simpozija je i „gozba“, odnosno, neformalno zadržavanje na prigodnom domjenku. Simpozijem upravlja simpozijarh/simpozijarhija. Povezano s grčkom riječju *symposion* – gozba.

22. ZNANSTVENI NASLOV U JAVNOM NASTUPU

U javnom nastupanju znanstveni se naslov dodaje imenu akademske osobe ako je njegovo navođenje praćeno nazivom ustanove u kojoj akademski građanin djeluje.

Pisanje imena ustanove i znanstvenog naslova uvijek je jezično usklađeno. Kratice stečenih zanimanja pišu se iza imena i odvajaju se zarezom (Ime Prezime, dipl. oecc.), dok se kratice znanstvenih zvanja pišu ispred imena (prof. dr. sc. Ime Prezime). Najčešće se navode sljedeća zvanja: student, predavač, doktorand, poslijedoktorand, asistent, docent, izvanredni profesor, redoviti profesor, redoviti profesor u trajnom izboru, professor emeritus. Kada se ime ustanove piše na engleskom (ili nekom drugom) jeziku, znanstveno zvanje piše se u skladu s klasifikacijom toga govornoga područja.

student	Student
predavač	Lecturer
viši predavač	Senior Lecturer
doktorand	Doctoral Student
asistent	Assistant
poslijedoktorand / viši asistent dr. sc. Ime Prezime	Postdoctoral
docent doc. dr. sc. Ime Prezime	Assistant Professor
izvanredni profesor izv. prof. dr. sc. Ime Prezime	Associate Professor
redoviti profesor prof. dr. sc. Ime Prezime	Full Professor
redoviti profesor u trajnom izboru prof. dr. sc. Ime Prezime	Tenured

		professor emeritus prof. dr. sc. Ime Prezime, professor emeritus	Professor Emeritus
23.	**AKADEMSKI POSLOVNI PRIJAM ili PRIMANJE**	Za akademski poslovni prijam postoji jasno određen povod. „Obično se održava od 11 do 13 sati i od 19 do 21 sat. Prvi korak organizacije ovog okupljanja je određivanje povoda koji može biti službeni ili privatni. Drugi korak je određivanje kruga osoba koje ćemo pozvati, a treći je forma kojom ćemo željene osobe pozvati na naše okupljanje. Pismeni poziv upućujemo tri tjedna ranije u obliku pozivnice (poštom ili *e-mailom*). Na poziv treba odgovoriti ovisno o načinu kako se traži na pozivnici i to što je prije moguće. Ako piše R. S. V. P. (*Respondez s'il vous plait*) obavezno se mora odgovoriti dolazimo li ili ne, a ako je na pozivnici naznačeno *Regrets only* – odgovara se samo u slučaju ako ne dolazimo.“ (Privora 2019: 137)	
24.	**PROMEMORIJA**	Neslužbena bilješka, pisani podsjetnik o sastanku na kojem su doneseni važni dogovori. Piše se na običnom papiru bez memoranduma, ali s obaveznom naznakom datuma.	
25.	**NEPOSTOJEĆI ZAPIS (engl. *non-paper*)**	Nacrt neobvezujućeg prijedloga ili projekta koji je načinjen kao priprema za akademski razgovor. Nepostojeći papir oblikuje se po pravilima akademskog pisanja s naznakom datuma i sata izrade, odnosno dopuna. Pri otiskivanju ne rabi se papir s memorandumom niti se ovjerava pečatom ili potpisom. Primjer *nepostojećih papira* su **meandrirani pregledi** sve do njihove ugradbe u akademski ocjenski rad.	
26.	**POZIVNICA**	„Pozivnica se obično tiska na bijelom tvrđem papiru. Dio pozivnice koji ima kurtoazni značaj, a glasi sa zadovoljstvom vas poziva (*request the pleasure of the company*), uglavnom koriste svugdje u svijetu u istom obliku. Sastavni dijelovi pozivnice za prijem su: grb ili znak, logotip institucije ili tvrtke; naznaka tko poziva; naznaka koga se poziva; povod pozivanja; oznaka vremena i mjesta gdje se poziva; obavijest o načinu odijevanja; kratice u vezi odgovora; broj telefona ili adresa elektroničke pošte za kontakt... Povod okupljanju navodi se ispred imena osobe koja poziva ili iza imena osobe koju se poziva.“ (Privora 2019: 137-139)	

27.	**RED PRVENSTVA**	Red prvenstva preuzima se iz postojeće akademske ili neke druge hijerarhije (državne, vojne, crkvene ili druge). „Red prvenstva službeni je poredak dužnosnika prema važnosti, odnosno hijerarhiji njihovih funkcija. Kolokvijalno nazivan *preseans* ujedno je najveća glavobolja protokolaraca u Hrvatskoj jer se još uvijek, vjerovali ili ne, primjenjuje onaj iz 1996. godine. Nijedan drugi nije službeni, iako je bilo nekoliko pokušaja da se taj protokol prilagodi novoj situaciji." (Tödtling 2021: 11) Službeni red prvenstva za Republiku Hrvatsku nalazi se u prilogu 10. Povezano s francuskom riječi *preseans* – red prvenstva.
28.	**POZDRAVNI NIZ**	Primanje uglednika započinje njihovim ulaskom u ustanovu. Pozdravni niz protokolarno se postavlja četvrt sata prije početka događaja. Riječ je o dočekivanju uglednika pri ulazu u dvoranu ili drugi svečani prostor. Pozdravni niz predvodi čelnik ustanove i njegovi zamjenici ili suradnici. Dok čelnik ustanove pozvanom predavaču (ili ugledniku koji će se obratiti okupljenima) pokazuje govornicu, na čelu pozdravnog niza stoji istaknuti suradnik. (Privora 2019) Voditelj akademske svečanosti u uvodnom govoru visoke uzvanike pozdravlja prema pravilu prvenstva – od najvišeg uzvanika prema najnižem. Voditelj visoke uzvanike poziva na pozornicu obrnutim redoslijedom – od uzvanika najnižeg ranga prema uzvaniku najvišeg ranga.
29.	**ISPRAĆAJNI NIZ**	Na završetku javnog okupljanja ispraćajni niz oblikuje se na izlazu iz svečanoga prostora. Ispraćajni niz uobičajeno predvodi čelnik ustanove u pratnji sa suradnicima. (Privora 2019)
30.	**POREDAK ZASTAVA**	„Praksa u Republici Hrvatskoj je isticanje zastave države gosta desno od nacionalne (gledajući prema zastavama raspored je obrnut tj. zastava države gosta je lijevo). Ako je potrebno istaknuti još i županijsku ili gradsku zastavu, zastava države gosta bit će u sredini." (Republika Hrvatska 1996: 18) „Zastave ne smiju dirati pod; svilene zastave i zastave s resama isključivo su za unutarnje prostore." (Tödtling 2021: 77)
31.	**RASPORED SJEDENJA**	Raspored sjedenja slijedi red prvenstva, temu i vrstu događaja. „Raspored se počinje raditi od sredine ili od najboljih mjesta, bilo da je riječ o sredini stola ili sredini reda (kino postava)." (Tödtling 2021: 11) Postoji i treći način raspoređivanja – proizvoljan i mimo protokolarnih običaja.

32.		**za dugim stolom**	„Domaćin sjedi na sredini stola, a glavni gost njemu nasuprot. Nekolicina najviših gostiju po redu prvenstva smješta se desno i lijevo od domaćina i glavnoga gosta, a strane se miješaju kada se organizira svečani objed (tijekom radnog sastanka ili radnog objeda svatko zadržava svoju stranu stola); uz domaćina su najviši gosti (s desne, pa s lijeve strane) i obrnuto (uz gosta najviše rangirani domaći uzvanici). Ostali gosti slažu se prema redu prvenstva, naizmjenično desno pa lijevo, ali i prema temi, odnosno treba smjestiti kolege s kolegama.“ (Tödtling 2021: 11)
33.		**u kino postavi**	Dva su načina slaganja gostiju: a) s razmakom između redova i b) bez razmaka. „Ako imamo slobodan prostor po sredini za VIP goste, kao bolja bira se desna strana – kada se gleda prema pozornici.“ (Tödtling 2021: 11)
34.		**pele-mele**	Pele-mele raspoređivanje uzvanika je raspoređivanje mimo reda prvenstva ili kojeg drugog redoslijeda. Uzvanici su slobodni zauzeti mjesta po osobnom izboru. Povezano s francuskom riječi *pelmel* – mješavina, zbrka, bez reda i rasporeda).
35.	**POČETAK AKADEMSKOG OKUPLJANJA**	Akademsko okupljanje započinje nakon što najviši uzvanici zauzmu svoja sjedeća mjesta.	
36.	**AKADEMSKI SURADNIČKI POZIV**	Akademski suradnički poziv priznanje je kojim se potvrđuje važnost postignutih akademskih rezultata. O akademskom suradničkom pozivu obvezno je izvijestiti upravu ustanove i ishoditi mišljenje o budućoj suradnji. Ako pozvana osoba nije u prilici odazvati se, uprava predlaže druge oblike suradnje. Na akademski suradnički poziv obvezno je pismeno se očitovati pozivatelju te uz zahvalu ponuditi suradnička rješenja.	
37.	**POZVANO PREDAVANJE**	Riječ je o javnom izlaganju kojim se uspostavlja najavljena tema o kojoj kasnije raspravlja veći broj uzvanika. Organizator javnog okupljanja upućuje poziv znanstveniku ili stručnjaku koji svojim izlaganjem doprinosi temi, ali i ugledu ustanove u koju je pozvan. Povezano s engleskom riječi *keynote* – ključna tema i latinskom *plenarius* – cjeloviti, pun, obuhvat svega ključnog ili svih predstavnika.	

38.		**obljetničko**	Prilikom obilježavanja akademskih obljetnica uobičajeno se za pozvanog predavača poziva ugledni znanstvenik. Izlaganje je namijenjeno široj javnosti te je u većoj mjeri popularno-znanstvenog karaktera.
39.		**kongresno**	Kongresni pozvani predavač obraća se raznovrsnom slušateljstvu, nerijetko međunarodnog karaktera. Predavanje je stručno s elementima popularne znanosti. Obično nakon predavanja slijedi rasprava za koju predavač valja biti pripravan.
40.		**poslijediplomsko**	Predavač pozvan na poslijediplomski studij prenosi potvrđena znanja iz svoga matičnoga znanstvenog polja.
41.		**konferencijsko**	Konferencijski pozvani predavač prenosi najnovije znanstvene spoznaje, uspoređuje ih s prethodnim teorijskim spoznajama te otvara i očekuje burnu raspravu.
42.		**simpozijsko**	Simpozijsko predavanje nerijetko se održava pred uskim krugom izabranih stručnjaka ili znanstvenika, osim ako je riječ o popularizacijskom simpoziju koji je namijenjen najširoj javnosti. U prvom slučaju riječ je o složenim spoznajama, a u drugom o predavanju kojim se široka javnost nastoji pridobiti za razumijevanje znanstvene građe.
43.	**OBJAVA/ PRIOPĆENJE**	Objava ili priopćenje službeno je stajalište akademske ustanove koje iznosi njezin čelnik ili uprava. Objavu ili priopćenju može oglasiti i pojedinac, član akademske ustanove, ali tada ističe kako je riječ isključivo o njegovu vlastitu mišljenju. Povezano s latinskom riječi *notificatio* – objava, izvještaj, proglas, oglas.	
44.	**AKADEMSKO PREDSTAVLJANJE**	U akademskom predstavljanju iznose se ime i prezime te „titula koja je određena dužnošću". Uljudno je ponuditi i posjetnicu. „Muškarac se predstavlja ženi ili ga predstavljaju ženi, ako nije premlada. Mlada osoba predstavlja se starijoj osobni, osoba nižeg društvenog položaja predstavlja se osobama višeg društvenog položaja… Bitno je mlađu osobu predstaviti starijoj osobi." (Privora 2019: 39)	
45.	**AKADEMSKA AUDIJENCIJA**	Akademska audijencija srodna je drugim primanjima uglednika, protokolarno podrazumijeva da gosta primi domaćin koji je bar za jedan hijerarhijski stupanj viši od gosta kojega prima. Povezano s latinskom riječi *audientia* – prijam, sjednica ili ročište.	

46.	**SKRIPTA ili SCENARIJI**	Uspješnost akademskih razgovora temelji se na skriptama ili scenarijima – strukturiranim nacrtima razgovora. „Skripte ili scenariji za komunikaciju omogućuju nam da relevantno i učinkovito razmjenjujemo pozdrave, odgovaramo na jednostavna pitanja i odgovore, razmjenjujemo ugodne dojmove i upoznajemo ljude, a da u našu komunikaciju ne ulažemo puno aktivnih misli.“ (Tomić i Jugo 2021: 201)
47.	**AKADEMSKO DARIVANJE**	Pri akademskoj audijenciji prigodno je darivati domaćina, a uobičajeni darovi simbolički su povezani s ustanovom iz koje gost dolazi ili njegovim autorskim radom. U prvom redu, prigodno je darivati monografije, ukoričene projektne studije ili druge publikacije, a potom i simboličke darove koji upućuju na akademsku djelatnost. Povezano s latinskom riječi *representatio* – predstavljanje, dostojno ponašanje primjereno položaju i odgovornostima proisteklim iz položaja.
48.	**SIMBOLI**	Simbolima se šalju izravne poruke, nerijetko arhetipski kodirane, zbog čega se duboko upisuju u (pod)svijest primatelja. Važnim su dijelom akademske diplomacije te se stoga brižljivo oblikuju i postavljaju u medije javnog komuniciranja. „Pojedini autori definiraju simbole kao predstavnike događaja, aktivnosti, objekata, osoba ili mjesta koji se koriste za komunikaciju o događaju, aktivnosti, objektu, osobi ili mjestu. Simboli se mogu javiti u brojnim oblicima uključujući i riječ.“ (Tomić i Jugo 2021: 198)
49.	**NAZIVLJE**	Dodjeljivanje nazivlja važna je uloga govorne, javne komunikacije kojom se stvaraju jezični simboli za predmete, pojmove i složene konstrukte. „Proces dodjeljivanja nazivlja jedna je od najdubokoumnijih i najjedinstvenijih sposobnosti čovječanstva. Kada dodjeljujemo nazive ljudima, mjestima, predmetima i idejama, stvaramo simbole koji ih predstavljaju. Zatim koristimo ove simbole tijekom naših interakcija s drugima kako bismo komunicirali njihovo značenje ovih stvari. Zbog snažnog utjecaja jezika na naše misli, odluke koje donosimo o tome kako nazvati stvari, u konačnici određuju ne samo značenja koja razmjenjujemo, nego i naše percepcije o ljudima, mjestima i predmetima o kojima komuniciramo.“ (Tomić i Jugo 2021: 198) Primjer uspješnog akademskoga komuniciranja nazivljem ime je Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

50.	**POSJETNICA**	Uručivanjem posjetnice akademski se građanin predstavlja, ali ujedno iskazuje zanimanje za produbljivanje akademske suradnje. „Posjetnica prije svega služi za osobno predstavljanje, ali se može koristiti i za slanje poruka kao što su čestitanja, zahvale, sućuti, upoznavanje, pozdravljanje i slično, dopisujući na nju u donji lijevi ugao običnom olovkom malim slovima skraćenice[162] na francuskom jeziku koje se koriste za određene prilike." (Privora 2019: 40)
51.	**POSVETE NA MONOGRAFIJAMA**	Uobičajeno je da akademski autori drugima daruju svoje autorske tekstove. Na monografijama se posvete pišu na stranici na kojoj su naziv knjige i ime autora. (Privora 2019: 132)
52.	**MENTORSKA POVEZANOST**	Mentorska povezanost ne zastarijeva i dugovječna je onoliko koliko su dugovječne roditeljske povezanosti. Bivši student mentoru se javlja prigodničarski i/ili profesionalno te ga izvještava o svom akademskom i poslovnom napretku. Primjereno je mentora darivati objavljenim radovima, posebice monografijama te ga pozivati na javna predstavljanja publiciranih tekstova.
53.	**ODLAGANJE TORBE**	Torba se odlaže ispod stola, bočno ili ispred vlastitih nogu. Mobitelima i drugim osobnim predmetima mjesto je u torbi, a ne na stolu.
54.	**SABBATICAL**	Plaćena odsutnost akademskoga člana, različita trajanja (uobičajeno od dva mjeseca do godinu dana), a s namjerom dovršavanja akademske zadaće (projekta, rukopisa, pripreme za pozvana predavanja ili istraživačkog/studijskog boravka izvan matične ustanove). Povezano s latinskom riječju *sabbaticus* – prestanak.
55.	**AKADEMSKI VELEPOSLANICI**	Akademska pokretljivost očituje se u sve brojnim veleposlanicima koji iz jedne akademske ustanove odlaze na određeno vrijeme u drugu akademsku ustanovu. „Sudjelovanjem u razmjeni studenti sudjeluju u interkulturalnoj komunikaciji. Razmjena utječe na njihov osobni razvoj jer se nalaze u novim situacijama i nepoznatom okružju... svojim predstavljanjem predstavljaju akademsku ustanove iz koje potječu." (Lekić, Kraus i Bojović 2016: 380)
56.	**POKRETLJIVOST**	Učenje turizmu ili obrazovni turizam ubraja se u „posebne oblike turizma koji se granaju u posebne podoblike". (Lekić, Kraus i Bojović 2016: 382) Akademske ustanove svojim turističkim potencijalom doprinose širem obrazovanju, a uključivanjem šire javnosti u svoje programe i prostore doprinose cjeloživotnom obrazovanju.

[162] Riječ je o osam skraćenica: p. p. (*pour presenter* — radi predstavljanja), p. f. (*pour feliciter* — radi čestitanja), p. c. (*pour condoleances* — za sućut), p. r. (*pour remercier* — radi zahvale), p. p. c. (*pour prendre conge* — radi oproštaja zbog odlaska), p. f. c. (*pour faire connaissance* — radi upoznavanja), p. s. (*pour saluer* — radi pozdravljanja), p. m. (*pour memoire* — za podsjetnik).

57.	**DOSTUPNOST**	Akademski građani imaju obvezu biti dostupni suradnicima, ali i široj javnosti, posebice kada je riječ o raspravama od javne važnosti.
58.	**MARKETING NAGRAĐIVANJA**	Akademsko nagrađivanje potiče zanimanje za znanstvene i stručne dosege. Takvim su primjerima Nobelova nagrada te Rektorova i Dekanova nagrada.
59.	**AKADEMSKA POSVEĆENOST**	Posvećenost akademskom radu ogleda se u radnom vremenu akademskih djelatnika koje se proteže izvan zakonskih norma. Temelj akademske posvećenosti akademski je zanos.
60.	**AKADEMSKI ZANOS**	Akademski zanos u akademskom svijetu otvara vrata i pomiče granice. Cilj je svakoga akademskoga građanina zaraziti akademskim zanosom što veći broj osoba, prenijeti drugima vlastite spoznaje i dostignuća. Akademski zanos nagrada je za sebe i nije ga moguće normirati zakonom, kodeksom ili bontonom.

Mentorska vođenja Akademskim vrtom

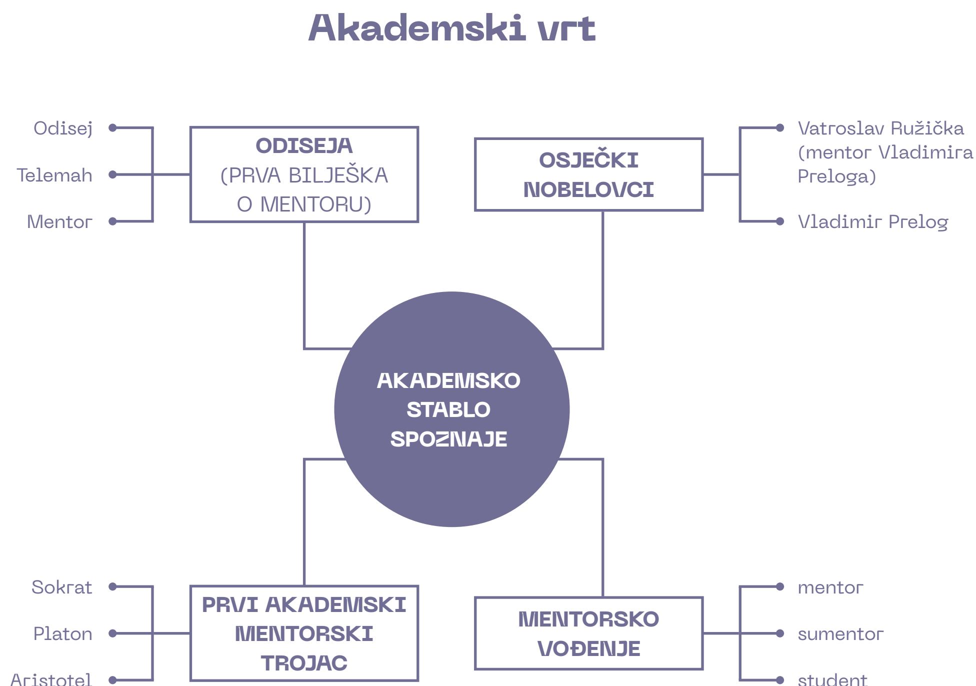
Prvobitna Akademija je, dakle, vježbalište u kojemu se ljudi *lege artis* uče odsutnosti od svijeta. Čak i današnja sveučilišta su na tom području postigla nešto. I ona su sljednici tradicije platonovskog „ugošćavanja odsutnosti" te uspostavljaju poveznicu između drugovrsnosti mišljenja i drugomjesnosti mišljenja, koje ponajprije omogućuju uvježbavanje znanosti.

(Sloterdijk 2019: 8)

Šetači Akademskim vrtom zaljubljenici su u Akademsko stablo spoznaje i mentorska vođenja začeta Mentorovom brigom za Odisejeva sina Telemaha.

Gorljivi šetači u Akademskom će vrtu susresti Sokrata, Platona i Aristotela – utemeljiteljski mentorski trojac, Ružičku i Preloga – mentorstvom povezane osječke nobelovce te brojne mentore i studente.

Shema 24. Mentorske šetnje Akademskim vrtom

Naklonost Akademskom vrtu ne umanjuju prostorne ili vremenske udaljenosti, nove zaokupljenosti ili izazovi. Jednom započeta šetnja nikada ne prestaje, a novi napor, vježba i ponavljanje usvojenog čine da je Akademsko stablo spoznaje sve bliže. Svakome od nas koji smo mu se predali. Svakome od onih koji ne odustaju.

Literatura

Monografije

Barac-Grum, V., Malić, D., Pavešić, S. i Vince, Z. (1971). *Jezični savjetnik s gramatikom.* Zagreb: Matica hrvatska.

Batagelj, V., Doreian, P., Ferligoj, A. i Kejzar, N. (2014). Scientific Citation and Other Bibliographic Networks. *Understanding large temporal networks and spatial networks: Exploration, pattern searching, visualization and network evolution.* Chichester: J. Wiley & Sons, str. 105-154.

Batagelj, V., Ferligoj, A. i Doreian, P. (2020). Bibliometric Analyses of the Network Clustering Literature. *Advances in network clustering and blockmodeling.* Chichester: J. Wiley & Sons, str. 21-74.

Borges, J. L. (1985). *Babilonska knjižnica* (u: *Sabrana djela* 1932-1944.). Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

Buljubašić, I. (2018). *Oulipo i književnost ograničenja.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Castells, M. (2000). *Uspon umreženog društva*, svezak 1. Informacijsko doba: ekonomija društvo i kultura. Zagreb: Golden Marketing.

Della Casa, G. (2021). *Galateo iliti o ponašanju*. Koprivnica: Šareni dućan.

Foucault, M. (2002). *Riječi i stvari – arheologija humanističkih znanosti*. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga.

Fox, S. (2012). *Bonton za neznalice*. Rijeka: Naklada Uliks.

Gilli, G. A. (1974). *Kako se istražuje – vodič u društvenim istraživanjima.* Zagreb: Školska knjiga.

Gustavii, B. (2012). *How to Prepare a Scientific Doctoral Dissertation Based on Research Articles.* Cambridge: Cambridge University Press.

Havelock, E. (2002). *Muza uči pisati – razmišljanja o usmenosti i pismenosti od antike do danas.* Zagreb: AGM.

Hecht, A., Boulgaris, J., Jazairy, I. (2015). *Practices of Diplomatic Protocol in Geneva.* Geneva: United Nations Institute for Training and Research (UNITAR).

Hebrang Grgić, I., Ivanjko, T., Melinščak Zlodi, I. i Mučnjak, D. (2018). *Citiranje u digitalnom okruženju: priručnik*. Zagreb: CARNET. (dostupno na http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10326/1/PrirucnikCitiranje-u-digitalnom-okruzenju.pdf, pristupljeno 18. kolovoza 2022.).

Horvat, J. (2020). *Antiradar*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Horvat, J. (2017). *Atanor*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Horvat, J. i Mijoč, J. (2014). *Osnove statistike.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Horvat, J. i Mijoč, J. (2019). I*straživački SPaSS.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Horvat, J. (2021). A*ve, OsEconomia!*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku.

Kuhn, T. (1974). *Struktura naučnih revolucija.* Beograd: Nolit.

Le Tellier, H. (2022). *Anomalija*. Zagreb: Fraktura.

Lukić, M. i Blažević Krežić, V. (2019). *Nova vita glagolitici. Glagoljica iz perspektive znanstvenih, kulturnih i kreativnih praksi.* Osijek: Filozofski fakultet Osijek – Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Maras, M. (2021). *Knjiga o društvenoj korektnosti* (Pogovor u: Giovani Della Casa, *Galateo iliti o ponašanju*). Koprivnica: Šareni dućan, str. 117-126.

Meyer, M., Timmermans, B. i Carilho, M. M. (2008). *Povijest retorike od starih Grka do naših dana*. Zagreb: Disput.

Mirnik, I. (2010) Insignije Svečilišta u Zagrebu. U: Knežević, S. (ur.) *Zgrada Sveučilišta u Zagrebu. Postojanost i mijene.* Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, str. 326-344.

Noble, K. A. (1994). *Changing Doctoral Degrees: An International Perspective.* Bristol: Taylor and Francis.

Novak, D. (2016). *Profesionalizacija doktorske izobrazbe – vodič za mentore i doktorande.* Zagreb: Sveučilište u Zagrebu i Fakultet prometnih znanosti.

Poincare, H. (1989). *Znanost i hipoteza.* Zagreb: Globus.

Privora, M. (2019). *Kultura ponašanja.* Zagreb: Jesenski i Turk.

Raos, N. (2019). *Mala škola pisanja (za znanstvenike i popularizatore).* Zagreb: Hrvatsko društvo kemijskih inženjera i tehnologa (HDKI) i Hrvatsko prirodoslovno društvo (HPD).

Tkalčić Koščević, A. (1953). *Bonton – savjeti za lijepo ponašanje*. Zagreb: Žena u borbi.

Tomić, Z. i Jugo, D. (2021). *Temelji međuljudske komunikacije.* Mostar i Zagreb: Pressum, Synopssis, Edward Bernays UC.

Tödtling, T. (2021). *Protokol događanja u praksi – Uspješna organizacija u poslovanju i diplomaciji.* Zagreb: Školska knjiga.

Oraić Tolić, D. (2011). *Akademsko pismo.* Zagreb: Naklada Ljevak. (dostupno na https://www.academia.edu/download/56801310/159135187AkademskoPismo.pdf, pristupljeno 2. kolovoza 2022.).

Oraić Tolić, D. (2019). *Citatnost u književnosti, umjetnosti i kulturi.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Pavešić, S. (1971). *Jezični savjetnik s gramatikom.* Zagreb: Matica Hrvatska.

Pavić, Ž., Šundalić, A. (2021). *Uvod u metodologiju društvenih znanosti.* Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Filozofski fakultet Osijek.

Republika Hrvatska (1996). *Državni protokol – Protokolarna i ceremonijalna praksa u Republici Hrvatskoj.* Zagreb.

Popper, K. R. (2002). *Objektivno saznanje – evolutivni pristup*. Beograd: Paideia.

Sivrić, I. (2021). *Za suvremena pitanja.* Mostar: Matica hrvatska i Sveučilište u Mostaru.

Sloterdijk, P. (2019). *Prividna smrt u mišljenju – O filozofiji i znanosti kao vježbi.* Zagreb: Mizantrop.

Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D. i Ploški Vokić, N. (2014). *Priručnik za metodologiju istraživanja u društvenim djelatnostima*. Zagreb: M. E. P.

Zelenika, R. (1990). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela.* Rijeka: Sveučilište u Rijeci.

Članci

Batagelj, V., Ferligoj, A. i Squazzoni, F. (2017). 'The emergence of a field: a network analysis of research on peer review'. *Scientometrics*, 113(1), str. 503-532. DOI: 10.1007/s11192-017-2522-8.

Buljubašić, I. (2017). 'Pojam parateksta Gérarda Genettea u okviru suvremene naratologije'. *Anafora: Časopis za znanost o književnosti, 4*(1), str. 15-34. (dostupno na https://hrcak.srce.hr/file/272475, pristupljeno 23. srpnja 2022.)

Lekić, R., Kraus, D. i Bojović, Vanna. (2016). 'Student Mobility Exchange Programmes As Contribution To The Development Of Educational Tourism And Intercultural Communication'. Zbornik radova *Imagining the Mediterranean: Challenges and Perspectives* objavljen kao rezultat konferencije *Mediterranean Island Conference*, str. 379-389.

Vodopija, M. (1976). 'Maturiranje kao rite de passage', *Narodna umjetnost,* 13(1), str. 77-91. (dostupno na https://hrcak.srce.hr/43769, pristupljeno 28. rujna 2022.)

Wohlin, C. i Aurum, A. (2015). 'Towards a decisionmaking structure for selecting a research design in empirical software engineering'. *Empirical Software Engineering*, 20(6), str. 1427-1455.

Mrežni izvori

Academia.edu (dostupno na https://www.academia.edu, pristupljeno 17. kolovoza 2022.).

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2022). *Vrste studijskih programa u Republici Hrvatskoj* (dostupno na https://www.azvo.hr/hr/visokoobrazovanje/vrstestudijaurepublicihrvatskoj, pristupljeno 15. lipnja 2022.).

Alijansa istraživačkih podataka (2019). SRCE (dostupno na https://www.srce.unizg.hr/rda, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Andizet – institut za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji (dostupno na www.andizet.hr, pristupljeno 24. lipnja 2022.).

Argos (dostupno na https://argos.openaire.eu/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Batagelj, V. (2007). *WoS2Pajek. Manual for version 1.4, July 2016.* (dostupno na http://vladowiki.fmf.uni-lj.si/doku.php?id=pajek:wos2pajek, pristupljeno 14. rujna 2022.).

BibExcel (dostupno na https://homepage.univie.ac.at/juan.gorraiz/bibexcel/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Bolonjska deklaracija (1999) (dostupno na http://www.efos.unios.hr/bolonjskadeklaracija/, pristupljeno 24. lipnja 2022.).

Bošnjaković, M. (2022). *Galileijeva teorija gibanja.* Diplomski rad. Zagreb: Prirodoslovno-matematički fakultet (dostupno na https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:002989, pristupljeno 17. lipnja 2022.).

Celjak, D., Dorotić Malič, I., Matijević, M., Poljak, L., Posavec, K. i Turk, I. (2020). *Istraživački podaci – što s njima?* Priručnik o upravljanju istraživačkim podacima. Zagreb. Srce (dostupno na https://dabar.srce.hr/islandora/object/srce%3A327, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Collinsov rječnik, mrežno izdanje (2010). Webster's New World College Dictionary, 4th Edition. Copyright © 2010 by Houghton Mifflin Harcourt (dostupno na https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/savoirvivre, pristupljeno 8. srpnja 2022.).

Creative Commons licencije. Sveučilište u Pittsburgu (dostupno na https://pitt.libguides.com/copyright/licenses, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Ćurko, B. *i sur.* (2015). *Etičko obrazovanje i učenje o vrijednostima – priručnik za učitelje i odgajatelje. Erasmus +* (dostupno na https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/78cf8290-e6f6-4f2e-bfb6-b6dc88d71100/Ethika_O1a_%20Manual%20for%20Teachers_HR.pdf, pristupljeno 24. kolovoza 2022.)

Data Management Skillbuilding Hub, repozitorij otvorenih obrazovnih izvora (dostupno na https://dataoneorg.github.io/Education/bestpractices/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

ECTS – vodič za korisnike (2015). Europska komisija (dostupno na https://www.azvo.hr/images/stories/publikacije/VodičzakorisnikeECTS-a.pdf, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Erasmus+ vodič kroz program (2021). Europska komisija (dostupno na https://www.mobilnost.hr/cmsfiles/2021/04/1618326772vodic-kroz-program-erasmus-.pdf, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Europska istraživačko vijeće (engl. European Research – ERC, dostupno na https://erc.europa.eu/about-erc/mission, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=173, pristupljeno 18. rujna 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=8695, pristupljeno 8. srpnja 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18498, pristupljeno 8. srpnja 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14146, pristupljeno 8. srpnja 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27658, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. 2021. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (dostupno na https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12977, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Hrvatska agencija za znanost. *Plan upravljanja istraživačkim podatcima* (dostupno na https://hrzz.hr/provedba/priprema-izvjesca/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Hrvatska zaklada za znanost (2018). *Etički kodeks Hrvatske zaklade za znanost.* Zagreb: Hrvatska zaklada za znanost (dostupno na https://hrzz.hr/wpcontent/uploads/2019/11/ETIČKIKODEKSHRZZtravanj2018.pdf, pristupljeno 14. srpnja 2022.).

Hrvatska zaklada za znanost (2020). *Plan upravljanja istraživačkim podacima (PUIP) za projekte Hrvatske zaklade za znanost* (dostupno na https://hrzz.hr/plan-upravljanja-istrazivackim-podacima-za-projekte-hrvatske-zaklade-za-znanost/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Hrvatska znanstvena bibliografija – CROSBI (dostupno na https://www.bib.irb.hr/oprojektu, pristupljeno 17. kolovoza 2022.).

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (dostupno na https://jezik.hr, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Ispravi.me (dostupno na https://ispravi.me, pristupljeno 28. kolovoza 2022.).

JEL klasifikacijski sustav. JEL Classification Systm / EconLit Subject Descritpors (dostupno na https://www.aeaweb.org/econlit/jelCodes.php?view=jel, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Jezikoslovac. *Tumačenje riječi promocija* (dostupno na https://jezikoslovac.com/word/krr1, pristupljeno 14. rujna 2022.).

Jezikoslovac. *Tumačenje riječi protokol* (dostupno na https://jezikoslovac.com/word/6r81, pristupljeno 14. rujna 2022.).

Korištenje Google Znalca za razvoj institucijskih portfelja i vrednovanje znanstvenog rada. 2016. Rektorski zbor (dostupno na http://www.rektorskizbor.hr/fileadmin/rektorat/OSveucilistu/Tijelasluzbe/Rektorskizbor/dokumenti/KoristenjeGoogleZnalcapreporuka-RektorskogazboraRH.pdf, pristupljeno 9. kolovoza 2022.).

Mendeley – upute za izradu Literature i upravljanje bibliografskim jedinicama (dostupno na https://www.mendeley.com/guides/harvard-citation-guide/, pristupljeno 19. kolovoza 2022.).

Povelja *Velika karta sveučilišta* (1998). Magna Charta Universitatum (dostupno na http://www.efos.unios.hr/velikakartasveucilista/, pristupljeno 24. lipnja 2022.).

Pravila uporabe računalne mreže Medicinskog fakulteta u Splitu (2021). Informatička služba Medicinskog fakulteta u Splitu (dostupno na https://neuron.mefst.hr/docs/ismf/Pravila%20uporabe%20računalne%20mreže%20MEFST.pdf?vel=79568, pristupljeno 8. srpnja 2022.).

Pajek (dostupno na http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pajek/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Researchgate.net (dostupno na https://www.researchgate.net, pristupljeno17. kolovoza 2022.).

SciMAT (dostupno na https://sci2s.ugr.es/scimat/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Scopus (dostupno na https://www.scopus.com/home.uri, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Sorbonska deklaracija (1998) (dostupno na https://pfb.unbi.ba/download/zakonipravilnici/Zakoni/BOLONJSKI%20PROCES/Sorbonska%20deklaracija.pdf, pristupljeno 24. lipnja 2022.).

Sveučilište u Zagrebu. *O svečanosti* (dostupno na http://www.unizg.hr/istrazivanje/doktorski-studiji/promocija-doktora-znanosti/o-svecanosti/, pristupljeno 14. rujna 2022.).

Šundalić, A., Mesarić, J. i Zekić Sušac, M. (2016). *Pisanje studentskih radova – Upute za pisanje studentskih radova.* Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku (dostupno na http://www.efos.unios.hr/studenti/pisanjestudentskihradova/, pristupljeno 23. srpnja 2022.).

Upute za izradu doktorske disertacije po Skandinavskom modelu (2021). Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (dostupno na https://www.fthm.uniri.hr/images/doktorski/obrasci/Uputezaizradudoktorskedisertacijeskandinavskimodel1407.21.pdf, pristupljeno 4. srpnja 2022.).

Upute za uporabu antiplagijatskih računalnih programa. SRCE (dostupno na https://www.srce.unizg.hr/spa/upute-i-animacije, pristupljeno 24. kolovoza 2022.).

Vijeće Ujedinjenog kraljevstva za ekonomska i društvena istraživanja (engl. Economic and Social Research Council). (dostupno na https://www.ukri.org/councils/esrc/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

WoSCC – Web of Science Core Collection (dostupno na https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima NN 111/2021 (dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021101111941.html, pristupljeno 22. kolovoza 2022.).

Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html, pristupljeno 21. listopada 2022.).

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (dostupno na http://www.propisi.hr/print.php?id=5767, pristupljeno 30. rujna 2022.).

Znalac (dostupno na https://scholar.google.hr/schhp?hl=hr, pristupljeno 9. kolovoza 2022.).

Pravilnici i dokumenti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Propisi (2022). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (dostupno na http://www.unios.hr/osveucilistu/propisi/, pristupljeno 12. kolovoza 2022.).

Statut Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2022/02/StatutSveučilištapročišćenitekstsiječanj2022.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2015). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2015/07/SJJSPravilnikostudijimaistudiranjusrpanj2015.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o završnim radovima i diplomskim ispitima Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na http://www.efos.unios.hr/jglavas/wpcontent/uploads/

sites/50/2019/01/Pravilnikozavrsnimradovimaidiplomskimispitima.pdf, pristupljeno 12. kolovoza 2022.).

Pravilnik o poslijediplomskim studijima na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2022/07/Pravilnikoposlijediplomskimstudijima20220706134730062.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Etički kodeks Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2011). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2015/07/SJJSEtickikodeks.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o stegovnoj odgovornosti nastavnika i suradnika Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski fakultet. (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2018/02/pravilnik2018.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o stegovnoj odgovornosti studenata Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2010). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski fakultet. (dostupno na https://vukovar.mefos.hr/images/dokumenti/pravilniciidokumenti/dokumentisveuciliste/PravilnikostegovnojodgovornostistudenataSveucilista%20JosipaJurjaStrossmayerauOsijeku.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o vrednovanju rada asistenata, poslijedoktoranada i mentora Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2015). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski fakultet. (dostupno na https://vukovar.mefos.hr/images/dokumenti/pravilniciidokumenti/dokumentifakultet/pravilnici2015/Pravilnikovrednovanjuradaasistenataposlijedoktoranadaimentora.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o sprječavanju nepotizma (2017). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2017/06/Pravilnikosprječavanjunepotizma.pdf, 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o sukobima interesa i obveza (2017). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski fakultet. (dostupno na http://www.unios.hr/wpcontent/uploads/2018/03/PRAVILNIKSUKOBINT.IOBVEZA.pdf, 22. srpnja 2022.).

Pravilnik o završnim radovima i diplomskim ispitima. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na http://www.efos.unios.hr/studenti/pisanje-studentskih-radova/, pristupljeno 24. rujna 2022.).

Upute za pisanje studentskih radova. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Ekonomski fakultet u Osijeku. (dostupno na http://www.efos.unios.hr/studenti/pisanje-studentskih-radova/, pristupljeno 24. rujna 2022.).

Odluka o linearnom modelu studiranja na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (2018). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Medicinski fakultet. (dostupno na https://vukovar.mefos.hr/images/vijesti/2018/11/OdlukaLinearnimodelstudiranja2018.pdf, pristupljeno 22. srpnja 2022.).

Popis tablica

Popis shema

Popis meandriranih pregleda

Popis slika

Popis priloga

POGOVOR

Od antičkoga do suvremenoga Akademskog vrta

Naslovnom sintagmom *Akademski bonton* otvara se neklasični (znanstveno)metodološki priručnik i udžbenik s elementima leksikona i vodiča pravilima ponašanja u akademskoj zajednici oslonjen o tridesetogodišnje znanstveno-nastavno iskustvo prof. dr. sc. Jasne Horvat, redovite profesorice u trajnom izboru na Ekonomskom fakultetu u Osijeku.

Međutim, *arhitektura* se ove knjige ne oslanja samo o iskustvo Jasne Horvat kao interdisciplinarne znanstvenice, iako primarno predavačice iz područja kvantitativne ekonomije i statistike, nego i na njezino dvodesetljetno književno-umjetničko djelovanje, koje se *začinski* umiješalo u koncepciju knjige, što već naslov izravno posvjedočuje, i pristup problematici učinilo jedinstvenim – *neklasičnim*. Naime, onoliko dugo koliko se bavi književnim radom Jasna Horvat bavi se i popularizacijom i promidžbom znanosti na interdisciplinarnim osnovama – kroz svoje eksperimentalne *oulipovske* romane i književno stvaralaštvo općenito, a od 2014. godine i *institutski* u okviru Andizeta – Instituta za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji te od 2015. rizničarski – simpozijem Kreativna riznica koji je postao generatorom znanstveno-popularnih okupljanja na prostoru Republike Hrvatske. Od toga je doslovce učinila *umjetnost – Ars Horvatianu* – kako će reći akademkinja Dubravka Oraić Tolić (2011). Bivajući dakle i u umjetnosti – ostajala je posvećena znanosti, stoga je bilo samo pitanje vremena kada će iz toga *mehanizma povratne sprege* koji je uspostavila krenuti u apstrahiranje postupaka i metoda kojima se u akademskom okružju *proizvodi* znanstveno znanje odnosno znanost – društvena i humanistička (ali i svaka druga).

Da će Jasna Horvat krenuti u tom smjeru, dalo se naslutiti već iz svojevrsnih *teasera* – maloga *Akademskog bontona* (23 str.) koji je priredila za brucoše Ekonomskoga fakulteta u Osijeku ak. godine 2021./2022., a koji je zbog svoga oblika *putne isprave* za novi naraštaj studenata preimenovan ak. godine 2022./2023. u *Akademsku putovnicu*. Ta je *(u)putna* knjižica izdvojena iz spomen-monografije *Ave, OsEconomia!* posvećene 60. obljetnici postojanja i rada Ekonomskoga fakulteta u Osijeku (2021) kako bi najavila da će *pravila dobroga ponašanja* u akademskoj zajednici – u pluralizmu svojih značenja – biti kontekstualizirana *akademskim monografskim vrtom*. I evo, taj nas *akademski vrt* sada poziva ne samo da prošetamo njegovim raskošnim perivojima već i da se nadahnuti antičkim filozofskim uzorima i velikim umovima poniklim na našim prostorima okupimo oko *Stabla*

(akademske) spoznaje i prionemo na ustrajan i vrijedan rad, da i sami postanemo (i ostanemo) *vrtlarima* koji će ga s pomnjom i odgovornosti – *gibranovski* – njegovati kako bi bio *vazdazelen*.

Izvan metaforičkoga diskursa – *Akademski bonton* je zapravo metodologija znanstveno-istraživačkoga rada, odnosno udžbenička i priručna literatura namijenjena svim razinama društvenih (ali i humanističkih) studija na kojima se oblikuju različiti tipovi akademske proze, tj. ocjenskih akademskih radova, ali najveći je naglasak stavljen na poslijediplomsku razinu studiranja i izradu doktorskoga rada/disertacije. Iako u visokoškolskoj nastavi imenovanih područja postoje djela sličnoga sadržaja i kvalitete, knjiga Jasne Horvat svojevrsni je *novum* u takvoj vrsti literature ne samo s obzirom na pristup o kojem je već rečeno nego i s obzirom na odabir podtema unutar temeljne teme. Naime, ova metodologija ne predstavlja samo popis i propis postupaka (način njihove primjene) kojima se osigurava uspješno bavljenje pojedinca istraživanjima u području društvenih i humanističkih znanosti na različitim razinama (akademsko zaključivanje) nego se termin *akademsko izražavanje* proširuje i na akademsku suradnju, uljudbu / ponašanje unutar akademske zajednice svih njezinih dionika, akademsku diplomaciju i svečanosti kojima se proslavljaju obrazovanje i istraživanje u svim područjima znanosti.

Novum koji ovaj udžbenik/priručnik donosi odnosi se i na minuciozno razrađen oblik akademske komunikacije mentora i pristupnika/studenta, koji se posebno odnosi na proces izrade doktorske disertacije i primjenjiv je pri izradi obaju modela doktorskoga rada što se u knjizi razrađuju – Klasičnoga i Skandinavskoga. Riječ je o *andizetskim meandriranim pregledima* kojima se rad na doktorskoj disertaciji usklađuje s prirodom znanstvenoga istraživanja kao *živoga organizma* koji se razvija i mijenja pa stoga zahtijeva sustavne formalno-logičke revizije. Meandriranim pregledima (strukturiranim tablicama) kao oblicima *nepostojećih zapisa* ostvaruju se tzv. radijalni uvidi (u svim smjerovima) u *prijevoje* akademskoga rada (cilj, problem, istraživačko pitanje, hipoteza, metoda, zaključak, doprinos), arhiviraju datumi, bilješke, upute i savjeti koje mentor upućuje pristupniku, čime se prati mentorski doprinos pri izradi akademskoga rada, ali i provedba smjernica upućenih pristupniku. Pojednostavnjeno rečeno, meandrirani pregledi omogućuju istraživačkim suradnicima praćenje (i orijentaciju) nacrtnih aktivnosti, izmjena i ispravaka tijekom cijeloga postupka istraživanja i izrade akademskoga rada. Taj inovativni *znanstvenokomunikacijski medij* oblikovan je *laboratorijski*, u okviru već spomenutoga instituta Andizet pri Ekonomskom fakultetu u Osijeku, a čijom je osnivačicom upravo Jasna Horvat. Iz rečenoga proizlazi da je Jasna Horvat *andizetskim meandriranim pregledima* zapravo oba u knjizi predstavljena modela izrade doktorskoga rada – Klasični i Skandinavski – doradila i unaprijedila. U red *inovacija* ovoga metodološkog priručnika ulazi i prijedlog autorice da se umjesto postojećega termina *doktorski rad/disertacija* uvede termin *doktorska raspra-*

va. Svoj prijedlog obrazlaže etimološki – činjenicom da lat. *dissertatio* prema *dissertare* doslovce znači rasprava/raspravljati te da je u toj vrsti ocjenskoga akademskog rada upravo poglavlje rasprave ključno za cijeli rad jer ono vodi znanstvenom zaključivanju. Zaokret u pristupu znanstvenometodološkoj literaturi kod Jasne Horvat vidi se i u davanju važnosti prilozima doktorskom radu – ona ih sustavno razrađuje u posebnom poglavlju (*Pismohrana*) naglašavajući kako se upravo njima utvrđuju metodologija znanstvenoga rada i način upravljanja podatcima.

U izobilju ovoga knjigovnoga *akademskoga vrta* posebno mjesto zauzimaju pojmovnici/leksikoni razgranati u četiri *staze* – akademsko ponašanje, akademska čestitost, akademska svečanost i akademska diplomacija što ih čini po 60 natuknica, ukupno dakle 240. Poslužimo li se iznova metaforičkim diskusom, mogli bismo reći kako se takvim postupkom u prostornu unosi i vremenska perspektiva. Naime, leksikonski *pristup* uvijek pridonosi zornosti nekoga sadržaja, pa tako i u ovom slučaju natuknice pozivaju na pomnost, ali ne samo onu koja bi bila usmjerena na proces stvaranja znanstvene atmosfere i *proizvodnju* znanja – koji se odvijaju SADA, prema postupcima koji progovaraju iz korica ove knjige, nego i na onu koja je usmjerena na druge vremenske perspektive, posebice – PROŠLU – što je iznjedrila znanstveno-nastavnu visokoškolsku ustanovu kakvom je Ekonomski fakultet u Osijeku, a koji je netom obilježio 60. obljetnicu svoga postojanja.

U svakoj od vremenskih perspektiva – sadašnjoj, prošloj i budućoj – presudno je *ispravno ponašanje* i prema samom procesu znanstveno-istraživačkoga rada, prema procesu stjecanja i proizvodnje znanja kao i prema svima u taj proces uključenima. Ovo potonje do sada se uglavnom podrazumijevalo i prenosilo usmenim putem u visokoškolskim ustanovama ili se razabiralo iz različitih pravilnika kojima se reguliraju akademski život i djelovanje. A komunikacija koja se temelji na pretpostavkama u opasnosti je da postane neučinkovitom, pa i lošom – NEodgovornom. Zapisanim *pravilima ispravnoga ponašanja* u akademskom okružju Jasna Horvat, među ostalim, potiče nas na odgovornu komunikaciju kao preduvjet stvaranja sklada u svim segmentima koji to akademsko okružje čine.

Iz načina na koji je *projektirala* svoj udžbenik Jasna Horvat težnju visokoga obrazovanja vidi platonovskom, onom koja se – oblikovana (i uvježba(va)na) u *gimnaziju* i *Akademovu vrtu* – poistovjećuje s najvišim moralnim, stručnim i znanstvenim dostignućima. Pridružimo joj se po stranicama njezina *vodiča* u stvaranju boljega društva, *vazdazelenoga vrta*, natječući se u stjecanju i održavanju vrlina!

prof. dr. sc. Milica Lukić

IZ RECENZIJA

prof. dr. sc. Josipa Mijoč

Znanstveni doprinos udžbenika *Akademski bonton* uvođenje je i pojašnjenje manje poznatih fenomena akademske spoznaje. Znanstveno-istraživačka metodologija predstavljana je na posve novi način s naglaskom na izradu doktorskoga rada kao najzahtjevnijeg ocjenskog akademskog rada. Razmatranjem Klasičnog i Skandinavskog modela izrade akademskog rada otvorena je mogućnost njihove usporedbe te utvrđivanju srodnosti ovih dvaju modela kao temelju akademskog zaključivanja. Uvođenjem meandriranih pregleda ponuđen je novi (andizetski) model komuniciranja mentora i pristupnika, a upitnici koji se nalaze u Pismohrani *Akademskoga bontona* ujedno su i vodiči za utvrđivanje metodologije akademskoga rada te načina upravljanja podatcima.

Za istaknuti je novi pregled metodologije, modelski pristup komunikaciji mentora i studenata, upitnike kojima se istraživačka metodologija jednog akademskog rada uspostavlja i prati te pojašnjavanje poglavlja Rasprava kao ključnog poglavlja doktorske disertacije.

izv. prof. dr. sc. Marina Stanić

Znanstveno-istraživačka metodologija i aktivnosti, čiji cilj je doći do novih spoznaja, se kroz vrijeme mijenjaju i usavršavaju kao što se mijenjanju i same spoznaje o predmetu istraživanja. U tom smislu, znanstveni doprinos ovog rukopisa očituje se u kritičkoj analizi glavnih područja akademskog djelovanja (pitanje suradnje, mentoriranja, akademskog ponašanja i diplomacije, te akademske čestitosti) i aktivnosti (određivanje strukture znanstvenog djela i dizajna istraživačkog nacrta, upravljanje podacima, akademsko izražavanje i zaključivanje). Pored toga, rukopis daje i sustavni prikaz i usporedbu Klasičnog i Skandinavskog modela izrade akademskog rada. Dodatna novost i doprinos ovog rukopisa sadržani su u andizetskom pristupu kojim se ističu meandrirani pregledi koji postavljaju okvir i služe kao spona u komunikaciji mentora i pristupnika u procesu znanstvenog istraživanja i izgradnje istraživačkih kompetencija pristupnika.

Znanstveni doprinos *Akademskoga bontona* kao udžbenika namijenjenog postojećim i budućim istraživačima društvenih i humanističkih znanosti sadržan je u objedinjavanju najnovijih spoznaja i praksi vezanih za metodologiju znanstvenog istraživanja, razgraničenje i preciziranje pojmova vezanih za akademsko djelovanje, ponašanje i obrazovanje, te oblike i modele akademske suradnje s naglaskom na proces mentoriranja i obrazovanja budućih naraštaja akademika.

Poglavlje 7

Pismohrana

PRILOG 1.	Meandrirani pregled nacrta Klasičnog modela ocjenskoga akademskog rada
PRILOG 2.	Statističko-metodološka agenda za izradu istraživačkog nacrta doktorskoga rada
PRILOG 3.	Meandrirani pregled teorijskih spoznaja i metodoloških pristupa
PRILOG 4.	Upitnik o istraživačkom nacrtu akademskog rada — UIN
PRILOG 5.	Upitnik o planu upravljanja istraživačkim podatcima — PUIP
PRILOG 6.	Meandrirani pregled nacrta Skandinavskoga modela
PRILOG 7.	Metodološka agenda za izradu nacrta doktorskoga rada po Skandinavskom modelu
PRILOG 8.	Etički kodeks Hrvatske zaklade za znanost
PRILOG 9.	Preporuke iz *Bontona* Antonije Tkalčić Koščević
PRILOG 10.	Red prvenstva u državnim obredima u Republici Hrvatskoj

Prilog 1. Meandrirani pregled nacrta Klasičnog modela ocjenskoga akademskog rada

(Meandrirani pregled uspostavljen je akademske 2017./2018. u suradnji s prof. dr. sc. Josipom Mijoč.)

DATUM

	CILJEVI	PROBLEMI	ISTRAŽIVAČKA PITANJA	HIPOTEZE	METODE	ZAKLJUČAK O HIPOTEZAMA	OGRANIČENJA	DOPRINOSI	POGLAVLJA
GLAVNI	C_1	P_1	I.$P._1$	H_1	M_1	Z_1 ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	O_1	D_1	
	C_2	P_2	I.$P._2$	H_2	M_2	Z_2 ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	O_2	D_2	
	C_K								
POMOĆNI	pom. $C._1$	pom. $P._1$	pom. I.$P._3$	pom. $H._1$	pom. $M._1$	pom. $Z._1$ ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	pom. $O._1$	pom. $D._1$	
	...	...	...	...	...	...	...	...	
	pom. $C._K$	pom. $P._K$	pom. I.$P._K$	pom. $H._K$	pom. $M._K$	pom. $Z._1$ ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	pom. $O._K$	pom. $D._K$	

LEGENDA

Datum i ovjera pregleda potpisom

Datum se unosi na svaku novu inačicu meandriranog pregleda. Prijedlog izmjene unosi se rukom ili računalno. Prijedlog potpisuje autor prijedloga – mentor, doktorand ili član povjerenstva.

C_1	**Prvi glavni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **prvi glavni istraživački cilj** (C_1) povezan je s prvim istraživačkim problemom (P_1), prvim istraživačkim pitanjem ($I.P._1$), prvom hipotezom (H_1), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju (M_1), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju prve glavne hipoteze proisteklim iz testiranja hipoteze (Z_1), utvrđenim ograničenjima (O_1) i s proisteklim doprinosom (D_1) ili doprinosima ako ih je više.
C_2	**Drugi glavni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **drugi glavni istraživački cilj** (C_2) povezan je s drugim istraživačkim problemom (P_2), drugim istraživačkim pitanjem ($I.P._2$), drugom hipotezom (H_2), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju (M_2), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju druge glavne hipoteze (Z_2), utvrđenim ograničenjima (O_2) i s proisteklim doprinosom (D_2) ili doprinosima ako ih je veći broj.
C_k	**Zadnji (Kti) glavni istraživački cilj**	Glavnih istraživačkih ciljeva može biti više te ako se postavi kako ih je „i“, a i = 1, 2, … k, tada se **zadnji glavni istraživački cilj** simbolički označuje indeksom „k“. I na zadnji glavni istraživački cilj primjenjuje se istovjetna simbolika označavanja skraćenica kao na prethodne ciljeve i druge prijevoje meandriranoga prikaza akademskoga rada.
$_{pom.}C_1$	**Prvi pomoćni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **prvi pomoćni istraživački cilj** ($_{pom.}C_1$) povezan je s prvim pomoćnim istraživačkim problemom ($_{pom.}P_1$), prvim pomoćnim istraživačkim pitanjem ($_{pom.}I.P._1$), prvom pomoćnom hipotezom ($_{pom.}H_2$), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju ($_{pom}.M_2$), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju druge pomoćne hipoteze ($_{pom.}Z_2$), utvrđenim ograničenjima ($_{pom.}O_2$) i s proisteklim doprinosom ($_{pom.}D_2$) ili doprinosima ako ih je više.
…	…	
$_{pom.}C_k$	**Zadnji (Kti) pomoćni istraživački cilj**	Pomoćnih istraživačkih ciljeva može biti više te ako se postavi kako ih je „i“, a i = 1, 2, … k, tada se **zadnji pomoćni istraživački cilj** simbolički označuje indeksom „k“. I na zadnji pomoćni istraživački cilj primjenjuje se istovjetna simbolika označavanja skraćenica kao na prethodne ciljeve i druge prijevoje meandriranoga prikaza akademskoga rada.

Prilog 2. Statističko-metodološka agenda za izradu istraživačkog nacrta doktorskoga rada

(uspostavljena u suradnji s prof. dr. sc. Josipom Mijoč)

DOKTORAND	

Elementi doktorskog rada				
Područje istraživanja				
Naziv izabrane teme				
Ključne riječi				
Kodovi ključnih riječi po JEL klasifikaciji				
Istraživački problem				
Ciljevi (označiti glavne i pomoćne ciljeve)	C_1			
	C_2			
	C_3			
	C_4			
Istraživački problemi (usklađeni s ciljevima)	P_1			
	P_2			
	P_3			
	P_4			

Istraživačka pitanja (proizlaze iz istraživačkih problema i vode prema hipotezama)		I.P.$_1$
		I.P.$_2$
		I.P.$_3$
		I.P.$_4$
Hipoteze (označiti glavne i pomoćne hipoteze)		H_1
		H_2
		H_3
		H_4 … H_k
Uzorak		
Podatci	**Obuhvat**	Primarni
		Sekundarni
	Varijable (u povezanosti s hipotezama)	H_1
		H_2
		H_3
		H_4
Metode prikupljanja podataka		Primarni
		Sekundarni

Metode analize podataka	H_1
	H_2
	H_3
	H_4
Očekivani doprinos	teorijski metodološki praktični
Očekivana ograničenja	teorijska metodološka praktična
Preporuke za buduća istraživanja	
Literatura (razvrstana po ključnim riječima)	
Mjesto i datum	

Prilog 3. Meandrirani pregled teorijskih spoznaja i metodoloških pristupa

Meandrirani pregled 3.a. – Pregled teorijskih spoznaja

Autor	Godina	Tema	Cilj rada	Doprinos rada	Citatnost u Znalcu	Ograničenja rada

Meandrirani pregled 3.b. – Pregled metodoloških pristupa

Autor	Godina	Tema	Cilj	Metode	Mjesto, vrijeme, uzorak	Rezultati	Citatnost u Znalcu	Ograničenja i prijedlozi za daljnja istraživanja

Prilog 4. Upitnik o istraživačkom nacrtu akademskog rada — UIN

Tema	*upisati*
Istraživačko pitanje	*upisati*
Istraživački problem	*upisati*
Vremenski okvir	jednokratno istraživanje / longitudinalno istraživanje
Kontrolna varijabla	*upisati*

	KORACI	VRSTE	OCJENA UGRAĐENOSTI[163]				
STRATEGIJA	**1. ISTRAŽIVAČKI ISHOD**	temeljno istraživanje	1	2	3	4	5
		primijenjeno istraživanje	1	2	3	4	5
	2. ISTRAŽIVAČKA LOGIKA	indukcijska	1	2	3	4	5
		dedukcijska	1	2	3	4	5
	3. ISTRAŽIVAČKA SVRHA	objašnjenje	1	2	3	4	5
		opisivanje	1	2	3	4	5
		istraživanje/otkrivanje	1	2	3	4	5
		ocjenjivanje	1	2	3	4	5
	4. PRISTUP	pozitivistički	1	2	3	4	5
		tumačeći/objašnjavajući	1	2	3	4	5
		kritički	1	2	3	4	5

[163] Ocjena 1 — u potpunosti ne ispunjava uvjete temeljnog istraživanja, Ocjena 5 — u potpunosti ne ispunjava uvjete temeljnoga istraživanja. Ako se pri ocjenjivanju uporabi ocjenjivanje rubnih stajališta, dobivaju se varijable kojima su odgovori „da" (ocjena 5, ili ocjene 4 i 5), „ne" (ocjena 1, ili ocjene 1 i 2).

TAKTIKA	**5. POSTUPAK**	kvalitativni	1	2	3	4	5
		kvantitativni	1	2	3	4	5
		kombinirani	1	2	3	4	5
	6. METODOLOGIJA	studija slučaja	1	2	3	4	5
		akcijsko istraživanje	1	2	3	4	5
		dizajnersko istraživanje znanosti	1	2	3	4	5
		dopuniti	1	2	3	4	5
		dopuniti	1	2	3	4	5
		dopuniti	1	2	3	4	5
PROVEDBA	**7. PRIKUPLJANJE PODATAKA**	intervjui	1	2	3	4	5
		promatranja	1	2	3	4	5
		arhivska istraživanja	1	2	3	4	5
		anketiranje	1	2	3	4	5
		simulacija	1	2	3	4	5
		eksperiment	1	2	3	4	5
	7.a. PODATCI	primarni	1	2	3	4	5
		sekundarni	1	2	3	4	5
		tercijarni	1	2	3	4	5
		pseudoprimarni	1	2	3	4	5
		mješoviti	1	2	3	4	5
	7.b. UZORAK	namjerni	1	2	3	4	5
		slučajni	1	2	3	4	5
		reprezentativni	1	2	3	4	5
		nereprezentativni	1	2	3	4	5

[164] Tumačenje preuzeto iz Horvat i Mijoč 2014.

PROVEDBA		s ponavljanjem	1	2	3	4	5
		bez ponavljanja	1	2	3	4	5
	7.c. VARIJABLE	zavisna	*navesti i pojasniti*				
		nezavisne	*navesti i pojasniti*				
	8. ANALIZA PODATAKA	utemeljena teorija	1	2	3	4	5
		tematska analiza	1	2	3	4	5
		hermeneutika	1	2	3	4	5
		statistička analiza	1	2	3	4	5
	vrsta podataka	deskriptivna	*navesti i pojasniti*				
		inferencijalna	*navesti i pojasniti*				
		vremenska	*navesti i pojasniti*				
	distribucija podataka	parametrijska	*navesti i pojasniti*				
		neparametrijska	*navesti i pojasniti*				
	broj varijata	univarijatna	*navesti i pojasniti*				
		bivarijatna	*navesti i pojasniti*				
		multivarijatna	*navesti i pojasniti*				
NALAZI	Odluka o hipotezi	a) odbačena b) djelomično odbačena c) nije odbačena					
		dopuniti objašnjenjem					
	Ograničenja	*navesti i pojasniti*					
	Znanstveni doprinosi	*navesti i pojasniti*					
		navesti i pojasniti					
		navesti i pojasniti					
	Stručni doprinosi	*navesti i pojasniti*					
	Preporuke istraživačima	*navesti i pojasniti*					
Mjesto i datum		*Izradio: (potpis)*					
		Pregledao i prihvatio: (potpis)					

Prilog 5. Upitnik o planu upravljanja istraživačkim podatcima – PUIP

Upitnik o planu upravljanja istraživačkim podatcima prerađeni je, dopunjeni i prilagođeni oblik upitnika preuzetog s mrežne stranice Hrvatske agencije za znanost (dostupno na https://hrzz.hr/provedba/priprema-izvjesca/, pristupljeno 22. kolovoza 2022.). Izvorni je upitnik prilagodbom dodatno strukturiran kako bi osigurao jednostavniju provedbu, unos i analizu podataka o planiranom upravljanju prikupljenim istraživačkim podatcima ocjenskih akademskih radova i istraživačkih projekata.

A	Opće informacije o vlasnicima podataka	
1.	**1. autor**	*(ime i prezime, ustanova / poduzeće zaposlenja, e-adresa, mobitel)*
	2. mentor	*(ime i prezime, ustanova / poduzeće zaposlenja, e-adresa, mobitel)*
	3. suradnik s autorskim pravima nad podatcima	*(ime i prezime, ustanova / poduzeće zaposlenja, e-adresa, mobitel)*
2.	**ustanova**	*(ime ustanove, adresa, mrežna stranica)*
3.	**naziv rada**	*(tema, datum prihvaćanja teme)*
4.	**vrsta rada**	*(zaokružiti)*
a	akademski ocjenski rad	1. seminar
		2. završni rad
		3. diplomski rad
		4. završni specijalistički rad
		5. doktorski rad

A	**Opće informacije o vlasnicima podataka**	
b	projekt *(zaokružiti vrstu projekta – znanstveni ili stručni)*	1. znanstveni
		a. interni
		b. sveučilišni
		c. projekt MZO
		d. europski
		e. drugo *(upisati)*
		2. stručni
		a. obrazovni
		b. gospodarski
		c. popularizacijski
		d. volonterski
		e. drugo *(upisati)*
5.	**financijer(i)**	*(ime ustanove, adresa, mrežna stranica)*
		(ime ustanove, adresa, mrežna stranica)
6.	**upravitelj podataka**	*(ime i prezime, ustanova / poduzeće zaposlenja, e-adresa, mobitel)*
B	**Prikupljeni podatci i izvori prikupljanja** *(prikupljani, analizirani i stvarani podatci; ponovno uporabljeni podatci; format, vrsta i opseg podataka)*	
1.	**vrsta podataka**	*1. primarni*
		2. sekundarni
		3. pseudoprimarni
		4. tercijarni
	2. jedinice primarnog prikupljanja (ako je u B – 1.1. zaokružena točka 1.)	
	a. objekti promatranja	*1. opća populacija*
		2. dijelovi populacije
		3. eksperti

B		**Prikupljeni podatci i izvori prikupljanja** *(prikupljani, analizirani i stvarani podatci; ponovno uporabljeni podatci; format, vrsta i opseg podataka)*
		4. poduzeća
		5. društvene skupine
	b. načini prikupljanja podataka	*1. intervjui*
		2. promatranja
		3. arhivska istraživanja
		4. anketiranje
		5. simulacija
		6. eksperiment
	c. uzorak	*1. namjerni*
		2. slučajni
		3. reprezentativni
		4. nereprezentativni
		5. s ponavljanjem
		6. bez ponavljanja
	2. i 3. izvori sekundarnih i pseudoprimarnih podataka (ako je u B – 1.1. zaokružena točka 2.)	1. podatci službene statistike 2. javno objavljeni poslovni podatci 3. neobjavljeni poslovni podatci 4. neobjavljeni osobni podatci 5. mrežni javno dostupni podatci 6. otisnuti javno dostupni podatci 7. podatci s ishođenim dopuštenjem uporabe 8. drugo (navesti) *8.a. (prvi izvor, upisati i opisati izvor)* *8.b. (prvi izvor, upisati i opisati izvor)* *8.c. (prvi izvor, upisati i opisati izvor)*

B	**Prikupljeni podatci i izvori prikupljanja** *(prikupljani, analizirani i stvarani podatci; ponovno uporabljeni podatci; format, vrsta i opseg podataka)*			
1.	**4. izvori tercijarnih podataka** (ako je u B – 1.1. zaokružena točka 3.)	*1. bibliografije* *2. adresari* *3. vodiči* *4. udžbenici/priručnici* *5. rječnici* *6. (ostali izvori, upisati i opisati)*		
2.	**obuhvat podataka**	1. trenutačni		
		a. (razdoblje prikupljanja)		
		b. (kritični trenutak)		
		2. longitudinalni		
		(interval ponavljanja)		
3.	**vremensko određenje podataka**	Podatci obuhvaćaju razdoblje upisati (GGGGMMDD).		
4.	**način uporabe podataka**	1. prva uporaba		
		2. ponovljena uporaba		
5.	**format prikupljenih podataka**	Vrsta formata prikupljenih podataka (zaokružit jedan ili više ponuđenih odgovora)		
		format	**otvoreni**	**zatvoreni**
		1. tekstualni	a) docx	a) docx
			b) txt	
			c) odf	
			d) pdf	
		2. tablični	a) xls	a) xls
			b) crv	
			c) ods	
		3. statistički	a) sav i por	a) sav i por
			b) sas7bdat	b) sas7bdat
			c) dta	c) dta
			d) jasp	d) jasp

B	**Prikupljeni podatci i izvori prikupljanja** *(prikupljani, analizirani i stvarani podatci; ponovno uporabljeni podatci; format, vrsta i opseg podataka)*			
		4. slikovni	a) tiff	a) psd
			b) jpg	b) bmp
			c) png	
		5. zvučni	a) mpr3	a) wma
			b) flac	
			c) way	
		6. video	a) mp4	a) wma
			b) mpeg4	
			c) mpeg	
6.	**pojašnjenje**	Ukratko objasniti prethodne odgovore (najviše 200 znakova s bjelinama).		
C	**Metodologija** *(načini prikupljanja podataka, analiza podataka, osiguranje kvalitete prikupljenih podataka, prateća dokumentacija i metapodatci)*			
1.	**tehnike prikupljanja podataka**			
	1. primarnih	1. papir i olovka s prisutnim ispitivačem		
		2. papir i olovka bez prisutnog ispitivača		
		3. promatranje		
		4. prebrojavanje		
		5. fokus skupine		
		6. online intervju		
		7. CATI (podržano računalom i telefonom)		
		8. CAPI (podržano računalom, samostalno ispunjavanje upitnika)		
		9. CAWI (podržano računalom uz pristup mrežnoj stranici)		
		10. SMS-om		
		11. drugo (navesti)		
	2. sekundarnih	1. besplatno preuzimanje gotovih baza		

C	**Metodologija** *(načini prikupljanja podataka, analiza podataka, osiguranje kvalitete prikupljenih podataka, prateća dokumentacija i metapodatci)*	
		2. oblikovanje vlastite baze spajanjem većeg broja preuzetih dokumenata
		3. oblikovanje vlastite baze (ručnim) unosom podataka iz različitih dokumenata
		4. oblikovanje vlastite baze putem programskoga algoritma
		5. skeniranje dokumenata
		6. drugo (navesti)
	3. pseudoprimarnih (postojeći podatci, ali nikada prije nisu bili analizirani ili nisu bili analizirani metodama koje se primjenjuju u tekućem istraživanju)	1. besplatno preuzimanje gotovih baza
		2. oblikovanje vlastite baze spajanjem većeg broja preuzetih dokumenata
		3. oblikovanje vlastite baze (ručnim) unosom podataka iz različitih dokumenata
		4. oblikovanje vlastite baze putem programskoga algoritma
		5. skeniranje dokumenata
		6. drugo (navesti)
2.	**metode analize podataka**	1. utemeljena analiza
		2. tematska analiza
		3. hermeneutika
		4. statistička analiza
	statistička analiza — vrsta podataka	1. deskriptivna
		2. inferencijalna
		3. vremenska
	statistička analiza — broj varijata	1. univarijatna
		2. bivarijatna
		3. multivarijatna
	statistička analiza — vrsta parametara	1. parametrijska
		2. neparametrijska

C	**Metodologija** *(načini prikupljanja podataka, analiza podataka, osiguranje kvalitete prikupljenih podataka, prateća dokumentacija i metapodatci)*	
3.	**prateća dokumentacija**	1. imena varijabla
		2. opis varijabla (definicija)
		3. opis kategorija varijabla (značenje modaliteta obilježja)
		4. izjave o pravu uporabe podataka
		5. projektni dokumenti
		6. istraživački rezultati
		7. objavljeni radovi proistekli iz istraživanja
		8. drugi metapodatci (navesti)
		9. druga dokumentacija (navesti)
4.	**pojašnjenje**	Ukratko objasniti prethodne odgovore (najviše 200 znakova s bjelinama).
D	**Pravna i sigurnosna pitanja o povjerljivosti i zaštiti podataka** *(posjedovanje prava na podatke, povjerljivost podataka, privola na pohranu podataka, metode zaštite osjetljivih podataka, pristup podatcima, zaštita autorskih prava, ograničenja pri ponovnoj uporabi podataka)*	
1.	**povjerljivost podataka**	1. Posjedujete li sporazum o povjerljivosti podataka?
		a. da
		b. ne
		2. Je li uporaba podataka ograničena sporazumom o povjerljivosti podataka?
		a. da
		b. ne
		3. Jesu li prikupljena potrebna dopuštenja za prikupljanje, obradu, čuvanje i dijeljenje podataka?
		a. da
		b. ne
		4. Jesu li osobe čiji se podatci pohranjuju informirane o tome?
		a. da
		b. ne

D	**Pravna i sigurnosna pitanja o povjerljivosti i zaštiti podataka** *(posjedovanje prava na podatke, povjerljivost podataka, privola na pohranu podataka, metode zaštite osjetljivih podataka, pristup podatcima, zaštita autorskih prava, ograničenja pri ponovnoj uporabi podataka)*	
		5. Jesu li osobe čiji se podatci pohranjuju dale privolu?
		a. da
		b. ne
		6. Je li korišten (GDPR – posebna kategorija zaštite osobnih podataka)?
		a. da
		b. ne
		7. Jesu li uporabljene druge metode zaštite podataka?
		(navesti)
2.	**pristup prikupljenim podatcima**	Način pristupanja prikupljenim podatcima je
		a) otvoren – bez registriranja korisnika
		b) otvoren – uz registriranje korisnika
		c) otvoren uz davanje odobrenja nakon pisane zamolbe
		d) uz financijsku naknadu
		e) zatvoren
		f) drugo (navesti)
3.	**licencija kojom su zaštićeni podatci**	Vrsta licencije kojom su zaštićeni podatci (zaokružiti vrstu licencije):
		CC 0 Javno vlasništvo
		CC BY Imenovanje
		CC BY-SA Imenovanje – dijeli pod istim uvjetima
		CC BY-ND Imenovanje – bez prerada
		CC BY-NC Imenovanje – nekomercijalna uporaba
		CC BY-NC-SA Imenovanje – nekomercijalna uporaba – dijeli pod istim uvjetima
		CC BY-NC-ND Imenovanje – nekomercijalna uporaba – bez prerada

D	**Pravna i sigurnosna pitanja o povjerljivosti i zaštiti podataka** *(posjedovanje prava na podatke, povjerljivost podataka, privola na pohranu podataka, metode zaštite osjetljivih podataka, pristup podatcima, zaštita autorskih prava, ograničenja pri ponovnoj uporabi podataka)*	
4.	**reguliranje pristupa podatcima i njihova sigurnost**	1. Potencijalni rizici pristupanja podatcima (navesti rizike)
		2. Razmjenjuju li se podatci s članovima tima
		a. elektroničkom poštom
		1. da
		2. ne
		b. nekriptiranim kanalom (FTP)
		1. da
		2. ne
		c. servisima u oblaku
		1. da
		2. ne
		3. Jesu li osjetljivi podatci
		a. anonimizirani
		1. da
		2. ne
		b. pseudoanonimizirani
		1. da
		2. ne
		c. kriptirani
		1. da
		2. ne
		(navesti način kriptiranja)
		4. Brisanje osjetljivih podataka
		a. ručno
		b. specijaliziranim alatima
		(navesti alate za brisanje)
5.	**ograničenja pri ponovnoj uporabi osobnih podataka**	(navesti)
6.	**pojašnjenje**	Ukratko objasniti prethodne odgovore (najviše 200 znakova s bjelinama).

E	Pohrana i čuvanje podataka			
1.	**formati čuvanja pohranjenih podataka**	**format**	**otvoreni**	**zatvoreni**
		1. tekstualni	a) docx	a) docx
			b) txt	
			c) odf	
			d) pdf	
		2. tablični	a) xls	a) xls
			b) crv	
			c) ods	
		3. statistički	a) sav i por	a) sav i por
			b) sas7bdat	b) sas7bdat
			c) dta	c) dta
			d) jasp	d) jasp
		4. slikovni	a) tiff	a) psd
			b) jpg	b) bmp
			c) png	
		5. zvučni	a) mpr3	a) wma
			b) flac	
			c) way	
		6. video	a) mp4	a) wma
			b) mpeg4	
			c) mpeg	
2.	**sigurnosna kopija**	Postojanje		
		1. sigurnosne kopije		
		a. da		
		b. ne		
		2. *readme* datoteke (postupci pohrane, očuvanja podataka, formata i sl.)		
		a. da		
		b. ne		

E	Pohrana i čuvanje podataka	
3.	**pohrana sigurnosne kopije**	Mjesto pohrane sigurnosne kopije
		1. računalo
		2. prijenosni medij
		3. oblak
		4. drugo mjesto (navesti)
4.	**raspoloživi kapaciteti čuvanja podataka**	(navesti)
5.	**procedure za izradu sigurnosne kopije**	(navesti)
6.	**plan čuvanja podataka**	(navesti)
7.	**pojašnjenje**	Ukratko objasniti prethodne odgovore (najviše 200 znakova s bjelinama).
F	**Dijeljenje i ponovna uporaba podataka**	
1.	**repozitorij**	Repozitorij na kojemu su trajno pohranjeni podatci namijenjeni dijeljenju
		a) Dabar
		b) Zenodoo
		c) popratni materijal rada u časopisu
2.	**promocija podataka**	Kako će potencijalni korisnici doznati za podatke? (navesti)
3.	**podatci zabranjeni za dijeljenje**	(navesti ograničenja dijeljenja, n. pr. zakonska, etička ograničenja, autorska pravila, povjerljivosti i sl.)
4.	**repozitorij po načelima *FAIR-a***	Potvrdite da ćete se koristiti digitalnim repozitorijem koji posluje po načelima FAIR-a. (navesti izjavu)
5.	**repozitorij neprofitne organizacije**	Potvrdite da ćete se koristiti digitalnim repozitorijem koji održava neprofitna organizacija (ako ne, objasnite zašto ne možete dijeliti podatke na digitalnom repozitoriju koji nije komercijalan). (navesti izjavu)
6.	**pojašnjenje**	Ukratko objasniti prethodne odgovore (najviše 200 znakova s bjelinama).

Mjesto i datum	*Izradio: (potpis)*	
	Pregledao i prihvatio: (potpis)	

Prilog 6. Meandrirani pregled nacrta Skandinavskoga modela

(Meandrirani pregled uspostavljen je akademske 2017./2018. u suradnji s prof. dr. sc. Josipom Mijoč.)

	DATUM								
	CILJEVI	**PROBLEMI**	**ISTRAŽIVAČKA PITANJA**	**HIPOTEZE**	**METODE**	**ZAKLJUČAK O HIPOTEZAMA**	**OGRANIČENJA**	**DOPRINOSI**	**ČLANCI**
GLAVNI	C_1	P_1	$I.P._1$	H_1	M_1	Z_1 ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	O_1	D_1	časopis suautori objava
	C_2	P_2	$I.P._2$	H_2	M_2	Z_2 ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	O_2	D_2	časopis suautori objava
	C_k								
POMOĆNI	pom. $C._1$	pom. $P._1$	pom. $I.P._3$	pom. $H._1$	pom. $M._1$	pom. $Z._1$ ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	pom. $O._1$	pom. $D._1$	časopis suautori objava
	...	...	...	...	...	...	...	...	
	pom. $C._k$	pom. $P._k$	pom. $I.P._k$	pom. $H._k$	pom. $M._k$	pom. $Z._1$ ODBACUJE SE NE ODBACUJE SE DJELOMIČNO SE ODBACUJE	pom. $O._k$	pom. $D._k$	časopis suautori objava

Datum i ovjera pregleda potpisom

Datum se unosi na svaku novu inačicu meandriranog pregleda. Prijedlog izmjene unosi se rukom ili računalno. Prijedlog potpisuje autor prijedloga – mentor, doktorand ili član povjerenstva.

C_1	**Prvi glavni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **prvi glavni istraživački cilj** (C_1) povezan je s prvim istraživačkim problemom (P_1), prvim istraživačkim pitanjem ($I.P._1$), prvom hipotezom (H_1), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju (M_1), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju prve glavne hipoteze proisteklim iz testiranja hipoteze (Z_1), utvrđenim ograničenjima (O_1) i s proisteklim doprinosom (D_1) ili doprinosima ako ih je više.
C_2	**Drugi glavni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **drugi glavni istraživački cilj** (C_2) povezan je s drugim istraživačkim problemom (P_2), drugim istraživačkim pitanjem ($I.P._2$), drugom hipotezom (H_2), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju (M_2), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju druge glavne hipoteze (Z_2), utvrđenim ograničenjima (O_2) i s proisteklim doprinosom (D_2) ili doprinosima ako ih je više.
C_k	**Zadnji (Kti) glavni istraživački cilj**	Glavnih istraživačkih ciljeva može biti više te ako se postavi kako ih je „i“, a i = 1, 2, … k, tada se **zadnji glavni istraživački cilj** simbolički označuje indeksom „k“. I na zadnji glavni istraživački cilj primjenjuje se istovjetna simbolika označavanja skraćenica kao na prethodne ciljeve i druge prijevoje meandriranoga prikaza akademskoga rada.
$_{pom.}C_1$	**Prvi pomoćni istraživački cilj**	Logički, formalno i metodološki **prvi pomoćni istraživački cilj** ($_{pom.}C_1$) povezan je s prvim pomoćnim istraživačkim problemom ($_{pom.}P_1$), prvim pomoćnim istraživačkim pitanjem ($_{pom.}I.P._1$), prvom pomoćnom hipotezom ($_{pom.}H_2$), primijenjenom metodologijom u njezinu testiranju ($_{pom.}M_2$), budućim zaključcima o (ne)odbacivanju druge pomoćne hipoteze ($_{pom.}Z_2$), utvrđenim ograničenjima ($_{pom.}O_2$) i s proisteklim doprinosom ($_{pom.}D_2$) ili doprinosima ako ih je više.
…	…	
$_{pom.}C_k$	**Zadnji (Kti) pomoćni istraživački cilj**	Pomoćnih istraživačkih ciljeva može biti više te ako se postavi kako ih je „i“, a i = 1, 2, … k, tada se **zadnji pomoćni istraživački cilj** simbolički označuje indeksom „k“. I na zadnji pomoćni istraživački cilj primjenjuje se istovjetna simbolika označavanja skraćenica kao na prethodne ciljeve i druge prijevoje meandriranoga prikaza akademskoga rada.

Prilog 7. Metodološka agenda za izradu nacrta doktorskoga rada po Skandinavskom modelu

Podatci o radovima i autorima	Prvi rad	Drugi rad	Treći rad
Prvi (korespon-dencijski) autor	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)
doprinos radu	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)
Drugi autor	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)
doprinos radu	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)
Treći autor	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)	(ime i prezime prvoga autora, ustanova, adresa e-pošte, broj mobitela)
doprinos radu	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)	(% udio napisanoga rada u cijelosti, naznačiti doprinos po poglavljima)
Naslov rada	(puni naslov rada)	(puni naslov rada)	(puni naslov rada)
Naslov rada na hrvatskom jeziku	(puni naslov rada)	(puni naslov rada)	(puni naslov rada)
Ključne riječi	(ključne riječi)	(ključne riječi)	(ključne riječi)
Kodovi po JEL klasifikacijskom sustavu	(kodovi)	(kodovi)	(kodovi)

Podatci o radovima i autorima	Prvi rad	Drugi rad	Treći rad
Naziv časopisa	(naziv časopisa)	(naziv časopisa)	(naziv časopisa)
Sjedište časopisa	(sjedište časopisa)	(sjedište časopisa)	(sjedište časopisa)
Izdavač	(naziv izdavača)	(naziv izdavača)	(naziv izdavača)
Vrsnoća časopisa	(zaokružiti: Q_1, Q_2, Q_3, Q_4)	(zaokružiti: Q_1, Q_2, Q_3, Q_4)	(zaokružiti: Q_1, Q_2, Q_3, Q_4)
Godina objavljivanja rada	(godina)	(godina)	(godina)
Datum prihvaćanja rada za objavu	(datum)	(datum)	(datum)
ISSN/ISBN (e-ISSN)	(upisati broj)	(upisati broj)	(upisati broj)
Godište	(upisati godište)	(upisati godište)	(upisati godište)
Broj izdanja	(upisati broj izdanja)	(upisati broj izdanja)	(upisati broj izdanja)
Stranice	(upisati stranice od – do)	(upisati stranice od – do)	(upisati stranice od – do)
Indeksiranost rada	(upisati bazu u kojoj je rad indeksiran)	(upisati bazu u kojoj je rad indeksiran)	(upisati bazu u kojoj je rad indeksiran)
Autorstvo[165]	(navesti dopuštenje o pravu uporabe rada i njegovu prilaganju)	(navesti dopuštenje o pravu uporabe rada i njegovu prilaganju)	(navesti dopuštenje o pravu uporabe rada i njegovu prilaganju)
Znanstveni doprinos rada	(opisati)	(opisati)	(opisati)
Aplikativni doprinos rada	(opisati)	(opisati)	(opisati)

[165] Dopuštenje izdavača obveznim je dijelom poglavlja *Prilozi* u doktorskom radu.

Podatci o radovima i autorima	Prvi rad	Drugi rad	Treći rad
Cilj koji se radom ispunjava u doktorskome radu	(navesti)	(navesti)	(navesti)
Hipoteza koja je u radu provjerena	(navesti)	(navesti)	(navesti)
Zaključak o provjerenoj hipotezi	(navesti)	(navesti)	(navesti)

Prilog 8. Etički kodeks Hrvatske zaklade za znanost[166]

ETIČKI KODEKS HRVATSKE ZAKLADE ZA ZNANOST

I. UVOD

Članak 1.

(1) Etički kodeks (u daljem tekstu: Kodeks) Hrvatske zaklade za znanost (u daljem tekstu: Zaklada) sadržava skup načela iz područja znanstvene čestitosti i znanstvene etike kao smjernica za profesionalan rad i javno djelovanje svih zaposlenika Zaklade, članova tijela Zaklade, odborā, vrednovateljā kao i korisnika sredstava Zaklade, ali i ostalih istraživača koji su svojim radom povezani s djelatnostima Zaklade (dalje u tekstu dionici).

(2) Kodeksom se pojašnjavaju očekivani odnosi zasnovani na odgovornom profesionalnom i znanstvenom ponašanju.

(3) Kodeksom se ne ograničavaju ljudske, intelektualne i akademske slobode, nego se podupire ponašanje utemeljeno na znanstvenoj čestitosti, koje je temelj svakoga istraživačkog djelovanja. Kodeks je podložan izmjenama i dopunama u skladu s razvojem djelovanja Zaklade.

(4) Primjena ovog Kodeksa pretpostavlja dobru namjeru i poštenu prosudbu. Nepoznavanje ili nerazumijevanje etičkih standarda ne opravdava neetično ponašanje.

II. OPĆE ODREDBE

Članak 2.

(1) Kodeks promiče primjenu etičkih načela i vrijednosti u znanosti te poslovnim odnosima, odnosima prema javnosti te utvrđuje postupanje u slučaju kršenja odredbi ovog Kodeksa.

(2) Ocjenjivanje rada i profesionalne kompetencije svih dionika temelji se na mjerilima koja su neposredno mjerodavna za obavljeni rad, profesionalne obveze ili zadane kriterije.

(3) Zaklada podupire i štiti sva prava voditelja projekata koja proizlaze iz općih akata Zaklade i važećih propisa.

---

[166] Hrvatska zaklada za znanost (2018). *Etički kodeks Hrvatske zaklade za znanost*. Zagreb: Hrvatska zaklada za znanost. (dostupno na https://hrzz.hr/wpcontent/uploads/2019/11/ETIČKIKODEKSHRZZtravanj2018.pdf, pristupljeno 14. srpnja 2022.)

III. POJMOVI

Članak 3.

(1) Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li u Kodeksu korišteni u muškom ili ženskom rodu, odnose se jednako na muški i ženski rod.

(2) U ovome Kodeksu pojedini pojmovi imaju sljedeće značenje:

1. Tijela Zaklade su Upravni odbor i Izvršni direktor.

2. Odbori Zaklade su skupni naziv za panele za vrednovanje, stalne i privremene odbore te sve druge odbore, povjerenstva ili organizacije koji stalno ili povremeno sudjeluju u vrednovanju projektnih prijedloga, vrednovanju izvješća projekta ili u suradnji sa Zakladom sudjeluju u provedbi određenih natječaja.

3. Vrednovatelji su skupni naziv za sve stručnjake uključene u vrednovanje projektnih prijedloga, provedbe i ostvarenih rezultata na projektima te sve stručnjake koji se stalno ili povremeno uključuju u rad Zaklade i u postupke vrednovanja.

4. Istraživači su sve osobe uključene u projektni prijedlog ili znanstveni rad na projektu, kao što su primjerice predlagatelji projektnih prijedloga, voditelji projekata, suradnici u projektu, članovi istraživačke grupe, mentori, doktorandi, poslijedoktorandi ili konzultanti.

IV. EUROPSKI DOKUMENTI

Članak 4.

Temelj ovog Kodeksa je *The European Code of Conduct for Research Integrity*[1] prema kojem se dobre znanstvene prakse temelje na načelima znanstvene čestitosti, koji usmjeravaju istraživače pri njihovu susretanju s praktičnim, etičkim i intelektualnim izazovima, a to su pouzdanost, iskrenost, uvažavanje i odgovornost.

V. TEMELJNA ETIČKA NAČELA I PRAVILA

Članak 5.

Zaklada podupire visoke standarde znanstvene čestitosti, obveza i odgovornosti znanstvenika koji sudjeluju u provedbi projekata. To se odnosi na sve faze prije, za vrijeme i nakon završetka financiranja projekta, a uključuje predlaganje projekta, upravljanje projektom, propisano prikupljanje i bilježenje podataka, obradu podataka, pisanje, objavu rezultata, citiranje, izvještavanje i čuvanje podataka.

---

[1] *The European Federation of Academies of Sciences and Humanities, Revised Edition* (Berlin, 2017.), *The European Code of Conduct for Research Integrity* (23. travnja 2018.)

Profesionalno ponašanje

Članak 6.

Svi dionici moraju se voditi načelom profesionalno odgovornog ponašanja, što uključuje odgovorno, savjesno i pravovremeno izvršavanje ugovorenih obveza, a u skladu s dokumentima Zaklade, te čuvanje povjerljivosti i tajnosti podataka koje su doznali obavljanjem svojih dužnosti i sudjelovanjem u radu Zaklade.

Sukob interesa

Članak 7.

Kako bi se spriječio sukob interesa te objektivno i transparentno proveo postupak vrednovanja projektnih prijedloga i praćenja financiranih projekata, Upravni odbor Zaklade donio je Pravilnik o sprječavanju sukoba interesa kojim se izbjegava suradnja s osobama koje bi mogle biti pristrane tijekom postupka vrednovanja.

Poštivanje integriteta i dostojanstva

Članak 8.

Svi dionici moraju se voditi načelima poštivanja jednakosti, integriteta i dostojanstva drugih te su dužni u okviru svojih nadležnosti postupati bez diskriminacije ili povlašćivanja na osnovi rase ili

etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije ili na bilo kojoj drugoj osnovi.

VI. PROFESIONALNA PRAVA I ODGOVORNOSTI

Članak 9.

(1) Osim pridržavanja temeljnih etičkih načela, svi dionici moraju osigurati točnost, preciznost, transparentnost i pravovremenost obrade povjerenog dijela posla.

(2) Dionici ne smiju zloupotrijebiti osobni autoritet, autoritet druge osobe ili Zaklade u osobne svrhe niti smiju dopustiti da osobni interesi utječu na etično i profesionalno obavljanje povjerenih poslova.

(3) Aktivnosti zaposlenika, članova tijela i odborā Zaklade, koje nisu izravno vezane uz rad Zaklade ne smiju biti u sukobu s njihovim profesionalnim obvezama u Zakladi te ne smiju štetiti ugledu Zaklade.

(4) Dionici moraju poštivati zakone i podzakonske propise Republike Hrvatske, Statut i dru-

ge opće akte Zaklade, primjenjujući pri tome, a posebice prilikom uključivanja ili zapošljavanja suradnika u provedbu projekata, pravila Europske povelje za istraživače i Kodeksa o novačenju istraživača[2].

(5) Istraživači moraju postupati u skladu s načelima transparentnosti i učinkovitog upravljanja sredstvima te su dužni, kada je to primjenjivo, zaposlenicima Zaklade ili njenim ovlaštenim suradnicima omogućiti uvid u svu projektnu dokumentaciju, uključujući originalne financijske dokumente projekata.

(6) Zaklada s financijskim sredstvima postupa u skladu sa zakonskim obvezama. Opći akti Zaklade, natječaji i popis financiranih projekata s osnovnim podacima objavljuju se, radi transparentnosti svih postupaka, na mrežnim stranicama Zaklade.

Javni istupi

Članak 10.

(1) U svim oblicima javnih istupa i djelovanja u kojima predstavljaju Zakladu, dionici su dužni iznositi stavove Zaklade u skladu s općim aktima, dobivenim ovlastima, stručnim znanjem i ovim Kodeksom. O svim javnim istupima u kojima će predstavljati Zakladu dionici su obvezni prethodno dobiti suglasnost čelnika Zaklade.

(2) U javnim istupima u kojima ne predstavljaju Zakladu, dionici ne smiju iznositi podatke do kojih su došli sudjelovanjem u aktivnostima Zaklade.

(3) U javnim istupima u kojima ne predstavljaju Zakladu i koji nisu tematski povezani s djelokrugom rada Zaklade, zaposlenici ne trebaju odobrenje čelnika Zaklade za nastupe u medijima, ali su pri tome dužni paziti na ugled Zaklade, kao i na osobni ugled.

Tajnost i povjerljivost podataka

Članak 11.

(1) Dionici su obvezni kao poslovnu tajnu čuvati podatke koje su doznali obavljanjem svojih dužnosti i sudjelovanjem u radu Zaklade.

(2) Podaci potrebni za vrednovanje projektnih prijedloga ili provedbe projekata mogu se učiniti dostupnima osobama koje provode stručno vrednovanje, pri čemu su svi uključeni u postupak vrednovanja dužni pridržavati se načela tajnosti i povjerljivosti podataka.

(3) Obveza čuvanja tajnosti i povjerljivosti podataka ne odnosi se na opće akte i sve odluke koje je Upravni odbor donio i objavio, kao ni na znanstvene rezultate i učinke provedenih projekata nakon njihova objavljivanja.

---

[2] *European Comission* (Brussels, 2015.), *The European Charter for Researchers, the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers* (23. travnja 2018.)

Zabrana stjecanja materijalne ili druge koristi

Članak 12.

Dionici ne smiju zlouporabiti ovlasti ili položaj radi ostvarivanja materijalne ili druge koristi za sebe ili drugu pravnu ili fizičku osobu. Svako stjecanje materijalne ili druge koristi za sebe ili drugu pravnu ili fizičku osobu, koje proizlazi iz zlouporabe ovlasti ili položaja, smatra se sukobom interesa.

Međusobni odnosi

Članak 13.

Međusobni odnosi dionika, odnosno svi oblici komunikacije, temelje se na uzajamnom poštovanju, povjerenju, suradnji, odgovornosti i transparentnosti te isključuju bilo koji oblik uznemiravanja koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvrjedljivo okruženje.

VII. ODGOVORNO ZNANSTVENO PONAŠANJE

Članak 14.

(1) Zaklada podržava znanstveni rad u skladu s najvišim etičkim načelima.To uključuje znanstvenu čestitost, kolegijalnost, zaštitu ispitanika, zaštitu i brigu o pokusnim životinjama, društvenu odgovornost te javnu dostupnost rezultata istraživanja.

(2) Zaklada očekuje da se u istraživanjima postupa društveno odgovorno, što podrazumijeva pridržavanje ekoloških normi te zbrinjavanje otrovnog i drugog otpada nastalog tijekom istraživanja sukladno propisima Republike Hrvatske.

(3) Istraživači moraju biti upoznati sa svim etičkim pitanjima vezanim uz istraživanje na projektu.

(4) Za sva neriješena etička pitanja odgovoran je predlagatelj projektnog prijedloga, odnosno voditelj projekta.

(5) Za projekte koji uključuju rad s humanim materijalom, rad s pokusnim životinjama, rad sa zaštićenim vrstama biljaka, životinja i gljiva te rad s ispitanicima, voditelji projekata su dužni pribaviti potvrde odgovarajućih nadležnih tijela sukladno nacionalnim i europskim propisima koji reguliraju tu problematiku i dosljedno ih se pridržavati.

(6) Ako u bilo kojem trenutku provedbe projekta nastupe okolnosti iz stavka 5. ovoga članka, voditelj projekta dužan je bez odgode o tome obavijestiti Zakladu te pribaviti potrebne potvrde nadležnih tijela.

(7) Zaklada pridržava pravo procjene sadržaja, opsega te valjanosti potvrda i dopusnica iz

stavka 6. ovoga članka, kao i sukladnost izdavanja od odgovarajućeg nadležnog tijela. Zaklada može zatražiti izdavanje nove i naknadnih potvrda.

Znanstvena prijevara i nepoštenje

Članak 15.

(1) Zaklada polazi od stajališta da svi rezultati istraživanja, prikazani u bilo kojem obliku, dosljedno i istinito odgovaraju provedenim istraživanjima.

(2) Neetičnim se smatra bilo koji oblik znanstvenog nepoštenja.

(3) Radnje u suprotnosti s načelima odgovorne provedbe istraživanja, koje su određene kao znanstvena prijevara i nepoštenje su:

1. izmišljanje podataka ili rezultata i njihovo bilježenje ili objavljivanje;
2. krivotvorenje i zlouporaba materijala, opreme ili postupaka u istraživanju te mijenjanje i naknadna manipulacija izvornim podacima ili njihovo neutemeljeno ispuštanje iz analize (primjerice radi „uljepšavanja“ rezultata);
3. plagiranje te autoplagiranje teksta i dijelova teksta (prepisivanje ili preuzimanje ideja, izraza i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih);
4. višestruke publikacije istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim kad je to službeno drukčije regulirano, uz jasnu naznaku i odobrenje primarnog publikacijskog izvora) kao radove istog autora ili drugih autora;
5. onemogućivanje rada drugih znanstvenika, znanstvenih skupina ili slično namjernim oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka ili ograničavanje pristupa opremi financiranoj javnim sredstvima;
6. istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje u više časopisa, osim kad je to službeno drukčije regulirano;
7. zlouporaba autorstva kao što su primjerice prisvajanje autorstva (označavanje tuđeg autorskog djela pod svojim imenom ili imenom drugoga), poklonjeno autorstvo (nezasluženo autorstvo), podmetanje autorstva (dopisivanje bez znanja), neuključivanje ili brisanje autora koji ispunjavaju uvjete za autorstvo s popisa autora;
8. namjerno i svjesno netočno, neprecizno (bez referiranja na točno mjesto u tekstu) ili pristrano citiranje literature;
9. iskrivljeno i neistinito obavještavanje o stanju vlastitih radova (primjerice „u tisku“ ili „prihvaćen za objavljivanje“ kad to nije istina);
10. skrivanje sukoba interesa i povezanosti s osobama i/ili institucijama prilikom prikazivanja i objavljivanja rezultata i rada;

11. prijava projektnog prijedloga s rezultatima koji su već ostvareni, odnosno traženje financiranja za već provedene istraživačke aktivnosti.

(4) Istraživači moraju u potpunosti postupati u skladu s poštivanjem intelektualnog vlasništva i dijeljenog vlasništva te unaprijed definirati prava i obveze u stjecanju autorstva u slučaju da se istraživanje provodi u suradnji sa studentima, doktorandima, poslijedoktorandima ili drugim znanstvenicima.

(5) Suautorstvo nije prihvatljivo u slučajevima tehničke pomoći, osiguravanja materijala, prevođenja, edukacije o primjeni metoda, pukog prikupljanja podataka ili vođenja odjela ili organizacije na kojoj je istraživanje provedeno, kao ni u bilo kojem drugom slučaju u kojem suautor nije dao znanstveni doprinos u izradi rada.

VIII. KRŠENJE ODREDBI ETIČKOG KODEKSA

Članak 16.

(1) Svi dionici te druge zainteresirane strane koje smatraju da je došlo do kršenja pravila propisanih ovim Kodeksom dužni su isto prijaviti izvršnom direktoru.

(2) U postupku ispitivanja osnovanosti pritužbe, izvršni direktor će upoznati osobu na koju se pritužba odnosi s iznesenim mišljenjem te zatražiti njenu pisanu izjavu, izjave drugih osoba koje mogu imati neposredna saznanja o sadržaju pritužbe te poduzeti i druge radnje potrebne za utvrđivanje činjeničnog stanja.

(3) Izvršni direktor na temelju prijave i utvrđenog činjeničnog stanja može pisanim putem upozoriti osobu iz stavka 2. ovog članka na postupanje koje nije u skladu s Kodeksom i potrebu pridržavanja odredbi Kodeksa.

(4) Izvršni direktor o svakoj prijavi i poduzetim radnjama obavještava Upravni odbor. Ovisno o vrsti i težini povrede ili ponavljanju istovjetnog ili sličnog djela, mogu se poduzeti i daljnje mjere.

(5) Odluku o daljnjim mjerama donosi Upravni odbor na prijedlog izvršnog direktora.

(6) U slučaju povrede znanstvene čestitosti odluka Upravnog odbora temelji se na mišljenju Povjerenstva za znanstvenu čestitost Zaklade.

Povjerenstvo za znanstvenu čestitost Zaklade

Članak 17.

(1) Povjerenstvo za znanstvenu čestitost Zaklade (dalje u tekstu: Povjerenstvo) osniva se radi procjene i postupanja s pitanjima znanstvene čestitosti vezanih uz prijave o kršenju pravila propisanih ovim Kodeksom.

(2) Povjerenstvo se osniva odlukom Upravnog odbora. Članove Povjerenstva imenuje Upravni odbor na razdoblje od tri godine s mogućnošću jednoga reizbora, a radi davanja mišljenja, prijedloga, stručnih obrazloženja te pripreme pojedinih pitanja za raspravu.

(3) Povjerenstvo se sastoji od najmanje šest članova iz redova znanstvenika, a uključuje barem po jednoga člana iz svakoga znanstvenog područja. Po potrebi je za pojedina pitanja u Povjerenstvo moguće uključiti dodatne članove. Za svakog člana Povjerenstva bit će istovremeno imenovan i njegov zamjenik. Zamjenik zamjenjuje člana Povjerenstva u slučaju njegove spriječenosti ili u slučaju sukoba interesa.

(4) Predsjednika Povjerenstva imenuje Upravni odbor.

Pokretanje postupka pred Povjerenstvom

Članak 18.

(1) Postupak za davanje mišljenja Povjerenstva pokreće se pisanim zahtjevom o sukladnosti određenog djelovanja ili ponašanja s načelima znanstvenoga ponašanja i pravilima Kodeksa. Zahtjev za davanjem mišljenja podnosi Upravni odbor.

(2) Zahtjev se podnosi predsjedniku Povjerenstva te mora sadržavati načelno pitanje o kojem je riječ i opis okolnosti slučaja i djelovanja za koje se traži mišljenje.

Postupanje Povjerenstva

Članak 19.

(1) PredsjednikPovjerenstvasazivasastanakPovjerenstvaurokuod15danaoddanazaprimanja zahtjeva. Sjednice se održavaju uživo ili elektroničkim putem, o čemu odluku donosi predsjednik Povjerenstva.

(2) Povjerenstvo može od podnositelja zahtjeva ili drugih uključenih osoba zatražiti dodatna pojašnjenja ili dokaze.

(3) Sastanku Povjerenstva moraju prisustvovati svi članovi Povjerenstva ili njihovi zamjenici te zaposlenik Zaklade iz Odjela za znanstvene projekte i programe koji ne sudjeluje u donošenju mišljenja Povjerenstva, nego isključivo osigurava administrativnu podršku radu Povjerenstva.

(4) Pri donošenju mišljenja,Povjerenstvo će nastojati postići konsenzus svih članova Povjerenstva. Ako to nije moguće, mišljenje se daje na temelju stajališta većine članova Povjerenstva.

(5) Članovi Povjerenstva koji su imali različita mišljenja mogu svoja izdvojena mišljenja priložiti mišljenju Povjerenstva.

Mišljenje

Članak 20.

(1) Povjerenstvo dostavlja mišljenje Upravnom odboru u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva. Propisani rok može se iz opravdanih razloga produžiti. U tom slučaju Povjerenstvo prije isteka roka od 30 dana obavještava Upravni odbor.

(2) Ako Povjerenstvo zaključi da nije moguće donijeti mišljenje, predsjednik Povjerenstva o tome obavještava Upravni odbor u roku iz stavka 1. ovog članka te je dužan obrazložiti razloge za nemogućnost donošenja mišljenja.

(3) Povjerenstvo uz mišljenje predlaže moguće mjere u skladu s ovim Kodeksom. Konačnu odluku o mogućim mjerama donosi Upravni odbor.

Lakše povrede znanstvene čestitosti i mjere

Članak 21.

(1) Lakše povrede znanstvene čestitosti su:

1. neodgovarajuće prikupljanje i pohrana podataka i/ili materijala;
2. neodgovarajuće zbrinjavanje biološkog i/ili opasnog materijala;
3. namjerno i svjesno netočno, neprecizno (bez referiranja na točno mjesto u tekstu) ili pristrano citiranje literature;
4. neprimjereno ponašanje i narušavanje međuljudskih odnosa članova istraživačke grupe ili neprimjereno ponašanje u komunikaciji s vrednovateljima ili zaposlenicima Zaklade.

(2) Mjere u slučaju lakše povrede znanstvene čestitosti su:

1. pisano upozorenje istraživaču i čelniku matične organizacije;
2. obveza podnošenja izvanrednog izvješća;
3. provedba službenog posjeta;
4. zabrana sudjelovanja u radu odborā Zaklade;
5. zaustavljanje rješavanja ostalih pitanja, uključujući financiranje projektnih aktivnosti, dok se ne riješi pitanje povrede znanstvene čestitosti.

Srednje teške povrede znanstvene čestitosti i mjere

Članak 22.

(1) Srednje teške povrede znanstvene čestitosti su:

1. neodgovarajuća, netočna ili neprecizna dokumentacija o provedenim istraživanjima;

2. nepriznavanje ili dopisivanje autorstva;
3. onemogućivanje rada drugih znanstvenika, znanstvenih skupina ili slično namjernim
4. oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka ili ograničavanje pristupa
5. opremi financiranoj javnim sredstvima;
6. istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje istovjetnoga
7. rada u više od jedne publikacije, osim u iznimnim situacijama;
8. iskrivljeno i neistinito obavještavanje o stanju vlastitih radova.

(2) Mjere u slučaju srednje teške povrede znanstvene čestitosti su:

1. žurno ispravljanje nastale situacije kada je to moguće (primjerice povlačenje članka iz postupka objavljivanja ili javnog zapisa) i obavještavanje Zaklade o relevantnim poduzetim koracima;
2. zabrana prijavljivanja na natječaje Zaklade i sudjelovanja na projektima Zaklade u razdoblju do 3 godine.

(3) Osim mjera iz stavka 2. ovog članka Povjerenstvo može predložiti i mjere iz članka 21. stavka 2. ovog Kodeksa.

Teške povrede znanstvene čestitosti i mjere

Članak 23.

(1) Teške povrede znanstvene čestitosti su:

1. publiciranje znanstvenih rezultata na pristran i netransparentan način, prikazivanje lažnih rezultata ili prikrivanje dijela rezultata;
2. izmišljanje i prepravljanje podataka i otkrića u projektnim prijedlozima, projektima ili predstavljanju i objavi rezultata;
3. lažno predstavljanje ranijih istraživanja novima i originalnima u projektnim prijedlozima ili projektima Zaklade;
4. plagiranje i autoplagiranje u projektnim prijedlozima i rezultatima (prepisivanje ili preuzimanje ideja, izraza i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih);
5. zlouporaba autorstva kao što su primjerice prisvajanje autorstva (označavanje tuđeg autorskog djela pod svojim imenom ili imenom drugoga), poklonjeno autorstvo (nezasluženo autorstvo), podmetanje autorstva (dopisivanje bez znanja), ne uključivanje ili brisanje autora koji ispunjavaju uvjete za autorstvo s popisa autora;
6. skrivanje sukoba interesa i povezanosti s osobama i / ili institucijama prilikom prikazivanja i objavljivanja rezultata i rada.

(2) Mjere u slučaju teške povrede znanstvene čestitosti su:

1. trajna zabrana sudjelovanja u radu odbora Zaklade;
2. isključivanje projektne prijave iz daljnjeg postupka vrednovanja u bilo kojoj fazi vrednovanja;
3. zabrana prijavljivanja na natječaje Zaklade i sudjelovanje na projektima Zaklade u razdoblju do 5 godina;
4. prekid financiranja projekata i raskid Ugovora o dodjeli sredstava Zaklade uz povrat uplaćenih sredstava.

(3) Osim mjera iz stavka 2. ovog članka Povjerenstvo može predložiti i mjere iz članka 21. stavka 2. ovog Kodeksa.

Članak 24.

U slučaju da se pojavi radnja i/ili postupanje u području znanstvene čestitosti koje nije obuhvaćeno ovim Kodeksom, Povjerenstvo za znanstvenu čestitost ima mogućnost slobodno procijeniti radi li se o teškoj, srednjoj ili teškoj povredi i primijeniti ovaj Kodeks te sukladno tome predložiti odgovarajuću mjeru.

IX. STUPANJE NA SNAGU I OBJAVLJIVANJE

Članak 25.

(4) Etički kodeks objavljuje se na mrežnim stranicama Zaklade, a stupa na snagu danom donošenja.

(5) Stupanjem na snagu ovog Kodeksa prestaje važiti Etički kodeks Hrvatske zaklade za znanost broj O9332014 od 20. ožujka 2014. godine.

O15242018

Zagreb, 26. travnja 2018.

predsjednik Upravnog odbora

akademik Dario Vretenar

Prilog 9. Preporuke iz *Bontona* Antonije Tkalčić Koščević (izdvojene i jezično prilagođene)

Na svim područjima našeg života postoji težnja za stalnim napretkom i usavršavanjem, a sve to s ciljem da ljudima život bude bolji i ljepši. Razumljivo, ta je težnja isprepletena s određenim stajalištima prema ljudima i društvu, pa u tome dominira zahtjev da odnosi među ljudima budu ljudski, da čovjek čovjeku bude najviše biće.

- *Nikome se ne nameći!*
- *Ne puštaj bez razloga nikome da te čeka.*
- *Ne kašlji drugima u lice.*
- *Kad netko kihne, ne kaži „Na zdravlje“, nego prijeđi preko toga.*
- *Nekulturno je glasno govoriti i vikati na javnim mjestima.*
- *Ne prisluškuj razgovore drugih.*
- *Ne govori o tjelesnom izgledu drugih osoba.*
- *Poštuj svakoga bez obzira na njegov položaj.*
- *Prelazi preko malih slabosti svojih bližnjih.*
- *Ne pristupaj blizu onome s kim razgovaraš. Udaljenost između vas mora biti jedan mali korak.*
- *Ne njišite se na stolcu.*
- *Ne pružajte noge suviše daleko od sebe.*
- *Kada sjedite, nemojte obje ruke staviti na stol, a laktove pružati što možete dalje. Ako već i stavite obje ruke na stol, laktove skupite uza se.*
- *Glavu ne naslanjajte na ruku podbočivši lakat o stol.*
- *Nije lako držati ruke mirno i neuposlene, ali treba se tomu naučiti.*
- *Nepristojno je sklopiti ruke i vrtjeti palcem, ili vući gumbe na odjeći ili bubnjati po stolu i sl.*
- *Uvijek ćete reći: Moj brat i ja. Nikada: „ja“ na prvome mjestu.*
- *U društvu nas vežu običaji, a u domu ljubav.*
- *Pozdravljati je uljudnost, odzdravljati je dužnost.*
- *Pozdravi kada ulaziš u prostoriju u kojoj se nalaze drugi.*

- *Ako je u društvu žene, muškarac u restoran ulazi prvi, a iz restorana prva izlazi žena.*
- *Promisli što govoriš.*
- *Čuvaj se nepotrebnih uzrečica u razgovoru.*
- *Vrlo je nelijepo kad naš govor popraćujemo u svakoj drugoj riječi sa „znaš?“, „je li?“, „fakat“, „ovaj“, „e“ ili dodajemo „brate moj“ i slično.*
- *Budi skroman, a ne snishodljiv.*
- *Ne misli da samo drugi imaju ružna svojstva. Kontroliraj češće i sebe.*
- *Ne hvali se svojim položajem i svojom imovinom.*
- *Ne izdaj nikada povjerene tajne.*
- *Ne sudi o onome što ne razumiješ ili nedovoljno poznaješ.*
- *Ne ostavljajte hranu na tanjuru. Uzmite na svoj tanjur samo toliko hrane koliko možete pojesti.*
- *Nikada ne pružajte nešto ispred lica gosta, nego uvijek iza njega.*
- *Ima ljudi, koji okrenu leđa svome susjedu nadesno kada govore sa susjedom nalijevo ili obratno. Treba se držati ravno tijelom, okrećući samo glavu na lijevu ili desnu stranu.*
- *Izbjegavaj strane riječi, posebno ako nisi siguran u njihovo značenje.*
- *Ne razmeći se stručnim izrazima pred nestručnjacima.*
- *Kad ti je dosadno u društvu, ne pokazuj to zijevanjem.*
- *Ne razvijaj razgovor samo na tome da ispituješ cijenu svakoj stvari.*
- *Ne ostaj uporan pri svom mišljenju.*
- *Za koncerte, kazalište i slična svečana okupljanja nose se tamna dvoredna odijela, bijele ili sasvim svijetle košulje i bijeli rupčić.*
- *Pravilo je, uz svijetla odijela tamne kravate i obratno.*
- *Nepristojno je doći na svečane priredbe bez kravate ili u sportskom odijelu.*
- *Slušaj pažljivo što drugi govore i poštuj tuđe mišljenje.*
- *Ne misli da tvoji doživljaji uvijek zanimaju tvoje bližnje.*
- *Ne misli da si nenadoknadiv i nenadomjestiv.*
- *Poštuj starije i budi obziran prema slabima.*
- *Postupaj čovječanski i s neživim stvarima.*

- *Ne urezuj po deblima imena i slično.*
- *Ako telefoniraš uime ustanove, onda najprije izgovori ime ustanove.*
- *Ako telefoniraš privatno, predstavi se svojim imenom i ne izgovaraj ime ustanove u kojoj radiš.*
- *Govori u slušalicu tiho i razgovjetno.*
- *U razgovoru budi kratak.*
- *Iza uskličnika pišemo veliko slovo.*
- *Kad pišeš nekoliko pisama najedanput, stavi svako u posebnu kuvertu da ti se ne bi dogodila neugodna zamjena.*
- *Na uvredljivo pismo nemoj odgovarati.*
- *Nikada ne otvaraj tuđa pisma.*
- *Ne počinji nikada pismo s „ja".*
- *Datum i mjesto pišu se desno gore.*
- *Na lijevoj strani pisaćeg papira ostavi uvijek dva prsta slobodno.*
- *Privatna pisma pišu se uvijek rukom.*
- *Poslovna pisma imaju svoju određenu formu.*
- *Tko pisma prima mora na pisma odgovarati.*
- *Male pažnje uzdržavaju prijateljstvo.*
- *Vraćaj dugove u roku koji si obećao.*
- *Vraćaj posuđene stvari.*
- *Ne zavijaj uglove na stranicama knjige.*
- *Drži u redu svoje stvari i ne sumnjiči svoju okolinu za krađu kad si nešto zametnuo.*
- *Kad odlaziš u posjet i odmah ti se ne otvori, nemoj na vratima nestrpljivo zvoniti i kucati.*
- *Ne gledaj na ručni sat dok ti je gost u posjetu.*
- *Ne odgajaj tijekom posjeta tuđu djecu.*
- *Posjet bolesniku ne smije dugo trajati.*
- *Bolesnika treba razvedriti.*
- *Bolesniku treba donijeti cvijeće ili kakvu lijepu knjigu.*

Prilog 10. Red prvenstva u državnim obredima u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska (1996). *Državni protokol – Protokolarna i ceremonijalna praksa u Republici Hrvatskoj*. Zagreb.

1. Predsjednik Republike
2. Poglavari stranih država uključujući i članove vladarskih obitelji
3. Predsjednik Sabora
4. Bivši poglavari država
5. Predsjednik Županijskog doma Sabora
6. Predsjednici parlamenata stranih država
7. Predsjednik Vlade
8. Predsjednici vlada stranih država
9. Predstojnik Ureda Predsjednika
10. Predstojnik Ureda za nacionalnu sigurnost
11. Čuvar Državnog pečata
12. Potpredsjednici Vlade
13. Potpredsjednici vlada stranih država
14. Državni ministri u Vladi
15. Načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske
16. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda
17. Glavni tajnik NATO-a
18. Predsjednik Skupštine Vijeća Europe
19. Predsjednik Europskog parlamenta
20. Glavni tajnik Vijeća Europe
21. Predsjednik Komisije Europske unije
22. Predsjednik Ustavnog suda
23. Predsjednik Vrhovnog suda

24. Guverner Narodne banke Hrvatske
25. Ravnatelj hrvatske informativne službe
26. Državni odvjetnik Republike Hrvatske
27. Članovi VONS-a po redoslijedu (ako po redu nisu već unaprijed uvršteni)
28. Potpredsjednici Zastupničkog i Županijskog doma Sabora
29. Potpredsjednici parlamenata stranih država
30. Gradonačelnik glavnoga grada Republike Hrvatske
31. Ministri u Vladi
32. Predsjednik Hrvatskog olimpijskog odbora
33. Pročelnik Vojnoga kabineta Predsjednika, glavni inspektor oružanih snaga, zapovjednici pojedinih grana oružanih snaga i zapovjednici zbornih područja
34. Savjetnici Predsjednika, pročelnik kabineta Predsjednika i pobočnik Predsjednika, ravnatelj Državnog protokola, zamjenik predstojnika Ureda
35. Predsjednici parlamentarnih stranaka prema parlamentarnoj zastupljenosti
36. Predsjednici stranačkih klubova u Saboru
37. Predsjednik HAZU, rektor Zagrebačkog sveučilišta i rektori ostalih sveučilišta, po datumu utemeljenja sveučilišta
38. Glavni ravnatelj HRT-a i ravnatelj Hine
39. Bivši predsjednici Vlade
40. Kardinali, patrijarsi, predsjednik Biskupske konferencije hrvatske i čelnici ostalih vjerskih zajednica, nadbiskupi i biskupi
41. Pročelnik Diplomatskog zbora
42. Veleposlanici Republike Hrvatske u inozemstvu i veleposlanici u Ministarstvu vanjskih poslova
43. Veleposlanici stranih država u Republici Hrvatskoj po redu prvenstva
44. Predsjednici odbora Zastupničkog doma Sabora
45. Predsjednici odbora Županijskog doma Sabora
46. Generali i admirali Hrvatske vojske
47. Župani i predsjednici županijskih skupština

48. Suci Ustavnog suda
49. Suci Vrhovnog suda
50. Predsjednici Visokog trgovačkog suda i Upravnog suda
51. Zamjenici državnih ministara
52. Pučki pravobranitelj
53. Javni pravobranitelj
54. Predsjednik Državnog vijeća za prekršaje
55. Zastupnici u Saboru
56. Članovi Europskoga parlamenta
57. Predsjednik Matice hrvatske, Hrvatske matice iseljenika, Hrvatskog crvenog križa, akademici, dekani fakulteta, ravnatelji državnih zavoda i škola
58. Zamjenici ministara u Vladi
59. Pomoćnici državnih ministara
60. Pomoćnici ministara i pomoćnik predstojnika Ureda Predsjednika
61. Bivši potpredsjednici domova Sabora, bivši potpredsjednici Vlade i bivši ministri u Vladi (po abecednom redu)
62. Ravnatelji državnih upravnih organizacija i tajnici ministarstava
63. Pročelnici kabineta predsjednika Sabora, Vlade i ministara u Vladi
64. Predsjednici i ravnatelji javnih poduzeća i velikih banaka
65. Predstojnici ureda Vlade
66. Čelnici udruga Domovinskoga rata
67. Čelnici sindikalnih udruga (po abecednom redu)
68. Čelnici športskih saveza na državnoj razini
69. Predsjednici izvanparlamentarnih stranaka i udruga građana
70. Gradonačelnici gradova i načelnici općina, predsjednici gradskih i općinskih vijeća (po abecednom redu)

ŽIVOTOPIS

Jasna Horvat (1966.) redovita je profesorica u trajnom zvanju čiji se nastavni i znanstveni put od 1990. godine ostvaruje na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Uz nastavni i znanstveno-istraživački rad Jasna Horvat izgradila je književni, književno-teorijski i multimedijski opus utemeljen na spajanju znanosti i umjetnosti.

Književni je niz Jasne Horvat 2016. godine akademkinja Dubravka Oraić Tolić označila nazivom *Ars Horvatiana* ističući oulipovske konstrukcije romana jedinstvene u Republici Hrvatskoj i šire. Jasna Horvat je tako rodonačelnicom pametne proze, konvergiranja otisnutih i elektroničkih medija objedinjenih književnim tekstom te povezivanja umjetnosti i znanosti.

U nizu književnih tekstova na slovo „A" ističu se *Alemperkina kazivanja* (2005.), romani *Az* (2009.), *Auron* (2011.), *Alikvot* (2014.), *Atanor* (2017.) te putopisne proze *Antiatlas* (2014.) i *Antiradar* (2020.). Monografija *Ave, OsEconomia!* (2021.) i *Akademski bonton* (2022.) nastavak su nizanja proznih tekstova imenovanih početnim slovom „A". Ujedno su i ode Ekonomskom fakultetu u Osijeku i ekonomskoj znanosti kojom se izravno utječe na razvoj i oblikovanje društva.

Jasna Horvat nagrađivana je za svoj znanstveni i književni rad, a među nagradama se ističu sljedeće: *Nagrada Josip Juraj Strossmayer* Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za književnost (2010.) za roman *Az*, Pečat grada Osijeka (2011.) za osobita ostvarenja na području književnosti, Državna nagrada za znanost (2017.) u kategoriji populariziranja znanosti (za Kreativnu riznicu 2016.), nagrada FUL kulturno (2018.) koju je Superbrends dodijelio hepeningu *Vilijun* prikazanom u režiji Roberta Raponje, nagrada Josip i Ivan Kozarac (2019.) romanu *OSvojski* za knjigu godine te nagrada Simply the best (2021.) u kategoriji osobe koja joj je dodijeljena za doprinos razvoju turističke ponude područja – lokalne zajednice. Dekan Ekonomskoga fakulteta u Osijeku dodijelio je 2021. godine Jasni Horvat Pohvalnicu za doprinos ugledu Fakulteta. Godine 2021. Jasni Horvat uručena je i nagrada Ivan Filipović za doprinos visokoškolskom obrazovanju u 2020. godini.

O AUTORICI

Jasna Horvat

Jasna Horvat nagrađivana je suvremena hrvatska književnica, znanstvenica i multimedijska umjetnica. Njezin je književni niz kritika označila nazivom *Ars Horvatiana*, izdvajajući ga po jedinstvenu i prepoznatljivu rukopisu. Rodonačelnica je *pametne proze* te povezivanja umjetnosti i znanosti na tragu oulipovskih književnih radionica. Romanom *Az* (Naklada Ljevak, 2009.) predstavila je književno hrvatsko i slavensko pismo glagoljicu, za što je primila nagradu HAZU-a. Autoricom je idejnih rješenja murala *meandrirane glagoljice* trajno postavljenih u Auli glagoljice Ekonomskoga fakulteta u Osijeku. Inovativno spajajući znanstvena i umjetnička istraživanja, predvodnicom je istraživačkih postupaka u kreativnoj industriji. Svojim književnim radom brendirala je Republiku Hrvatsku na Putu svile, hrvatsku glagoljicu i mitologiju te grad Osijek *kao grad koji OSvaja*, *grad zagrljaj* i *grad meanda*r.

Nagrade

Nagrada Josip Juraj Strossmayer Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za književnost (2010. za roman *Az*), Pečat grada Osijeka za osobita ostvarenja na području književnosti (2011.), Državna nagrada za znanost (2017.), *FUL kulturno* – nagrada Superbrendsa (2018. za hepening *Vilijun*; režija Robert Raponja), nagrada Josip i Ivan Kozarac za roman *OSvojski* (2019. za knjigu godine), nagrada *Simply the best* (2021. za osobu godine, a na temelju doprinosa turizmu putem književnih djela), Državna nagrada Ivan Filipović (2021. za doprinos visokoškolskom obrazovanju).

O IZDAVAČU

Ekonomski fakultet u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku jedan je od najstarijih fakulteta i visokoobrazovnih institucija u Osijeku i Slavoniji i Baranji te je bio i okosnica osnutka Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osnovan je 1961. godine kao nastavak aktivnosti Centra za ekonomski studij zagrebačkoga sveučilišta, a uz veliku podršku tadašnjega gospodarstva, gospodarske komore te institucija lokalne i regionalne vlasti. Od prvih dana postojanja fakultet teži svojem pozicioniranju kao autonomne, moderne, komparativno-kompetitivne ustanove bliske europskoj i svjetskoj kvaliteti nastavnog i znanstveno-istraživačkog rada.

Dugi niz godina kroz svoju viziju i misiju Ekonomski fakultet u Osijeku dokazuje predanost poticanju i ostvarivanju izvrsnosti u svojoj znanstvenoistraživačkoj i nastavnoj aktivnosti kao važnome preduvjetu ostvarenja napretka i konkurentnosti društva u kojemu živi i djeluje. Sve navedeno zasigurno ukazuje da bogata tradicija i sadašnji intelektualni potencijal Fakulteta mogu i u budućnosti biti snažna potpora razvoju gospodarstva regije i Republike Hrvatske kao cjeline.

prof. dr. sc. Boris Crnković
dekan Ekonomskog fakulteta u Osijeku

**Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku**
Trg Ljudevita Gaja 7, Osijek
Republika Hrvatska
+385 (0)31 224 400
OIB: 52778515544
Matični broj: 03021645
IBAN: HR43 2500 0091 1020 1337 6
www.efos.hr